

รายงานสรุปผลการดำเนินการตาม
แผนการปฏิรูปประเทศ
ประจำปี 2562

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ได้กำหนดให้การปฏิรูปประเทศต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ ให้ดำเนินการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีหลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ และผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังว่าจะบรรลุในระยะเวลาห้าปี โดยกำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 กำหนดให้การปฏิรูปประเทศต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติ รวมทั้ง กำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ ได้กำหนดให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีตามแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อเสนอที่ประชุมร่วมประธานกรรมการปฏิรูปประเทศให้ความเห็นชอบ และรายงานต่อคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ คณะรัฐมนตรี หัวหน้าหน่วยงานของรัฐในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ หรือองค์กรอัยการ และรัฐสภาทราบ

สำนักงานฯ จึงจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีตามแผนการปฏิรูปประเทศ ประจำปี 2562 ซึ่งเป็นผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศทั้ง 12 ด้าน จนถึง ณ สิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เพื่อเผยแพร่ให้ทุกหน่วยงานทั้งในฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ และองค์กรอื่น ๆ ตลอดจนประชาชนผู้สนใจ ทราบถึงผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ เพื่อช่วยในการติดตาม เสนอแนะ เร่งรัดการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่คาดหวังว่าจะให้บรรลุผลผลสัมฤทธิ์ภายในปี 2565 ต่อไป

005
บทสรุป
สำหรับผู้บริหาร

018
วิธีการอ่าน
รายงาน

024
บทนำ

070
ด้านกฎหมาย

096
ด้านกระบวนการ
ยุติธรรม

118
ด้านเศรษฐกิจ

350
ด้านสังคม

366
ด้านพลังงาน

408
ด้านการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริต
และประพฤติมิชอบ

สารบัญ

032 ผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ

034 ด้านการเมือง

048 ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

230 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

310 ด้านสาธารณสุข

334 ด้านสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ

424 ด้านการศึกษา

446 ประเด็นท้าทายและการดำเนินการในระยะต่อไป

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การปฏิรูป คือ การปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมหรือสมควรกับบริบทและยุคสมัย รวมทั้งเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการปฏิรูปประเทศได้กำหนดเป้าหมายหลัก 3 ประการไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ได้แก่ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560 แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศจำนวน 11 ด้าน เพื่อจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ ให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปี หลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ ประกอบไปด้วย (1) ด้านการเมือง (2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (3) ด้านกฎหมาย (4) ด้านกระบวนการยุติธรรม (5) ด้านเศรษฐกิจ (6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (7) ด้านสาธารณสุข (8) ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ (9) ด้านสังคม (10) ด้านพลังงาน และ (11) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยในส่วนของด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) และด้านการศึกษา ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นตามรัฐธรรมนูญฯ โดยมีวาระหนึ่งปีหลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ และสองปีหลังจากคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามลำดับ

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศทั้ง 11 ด้านดังกล่าวได้จัดทำแผนการปฏิรูปประเทศขึ้นและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 24 ก เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2561 ส่วนแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2562 ตามที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเสนอ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตามมาตรา 6 และมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 โดยให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ในส่วนของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินคือการแก้ไขกฎหมายโดยเฉพาะ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. .... ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการ โดยคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2562

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีตามแผนการปฏิรูปประเทศ ประจำปี 2562 ขึ้นตามแนวทางที่กำหนดในพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 และตามหลักการการประเมินผลที่คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติได้กำหนดไว้ เพื่อเผยแพร่ให้ทุกหน่วยงานทั้งในฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ องค์กรอิสระ และองค์กรอื่น ๆ ตลอดจนประชาชนผู้สนใจ ทราบถึงความก้าวหน้า ผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ปัญหา อุปสรรค ความท้าทาย และข้อเสนอแนะในการดำเนินการต่อไป รวมทั้งเพื่อช่วยในการติดตาม เสนอแนะ เร่งรัด การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่คาดหวังว่าจะให้บรรลุผลผลสัมฤทธิ์ภายในปี 2565 โดยมีสรุปความก้าวหน้าการดำเนินการของ 12 แผนการปฏิรูปประเทศ ดังนี้

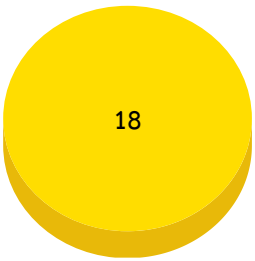
(1) ด้านการเมือง

เป้าหมาย การธำรงไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีความมั่นคง มีความชอบธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติ บ้านเมืองและประชาชน สร้างการมีส่วนร่วม รู้จักยอมรับความเห็นที่แตกต่างกัน พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ และพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ตลอดจนเกิดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี

สถานการณ์ ปัจจุบันความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในประเทศจะมีแนวโน้มสูงขึ้นจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามช่องทางต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมและสื่อสังคมออนไลน์อย่างหลากหลายและกว้างขวาง แต่สัดส่วนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งต่อจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังน้อยกว่าประเทศพัฒนาแล้วอยู่มาก และความคิดเห็นทางการเมืองในหลายลักษณะยังคงมีแนวโน้มที่นำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและการยอมรับความเห็นที่แตกต่างยังเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญ นอกจากนี้ ประชาชนทั่วไปยังไม่สามารถเข้าถึงและเข้าใจกระบวนการและกลไกในการติดตามตรวจสอบ และถ่วงดุลการดำเนินการของรัฐทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ายังมีความท้าทายอย่างมากในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 5 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 18 กิจกรรม ทั้งนี้ แผนกำหนดให้ทุกกิจกรรมดำเนินการ ระหว่างปี 2561 - 2565 จึงทำให้ในช่วงปี 2562 กิจกรรมทั้งหมดยังคงอยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด

การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมืองได้กำหนดให้จัดทำกฎหมาย จำนวน 1 ฉบับ คือ กฎหมายว่าด้วยการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดำเนินการโดยคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

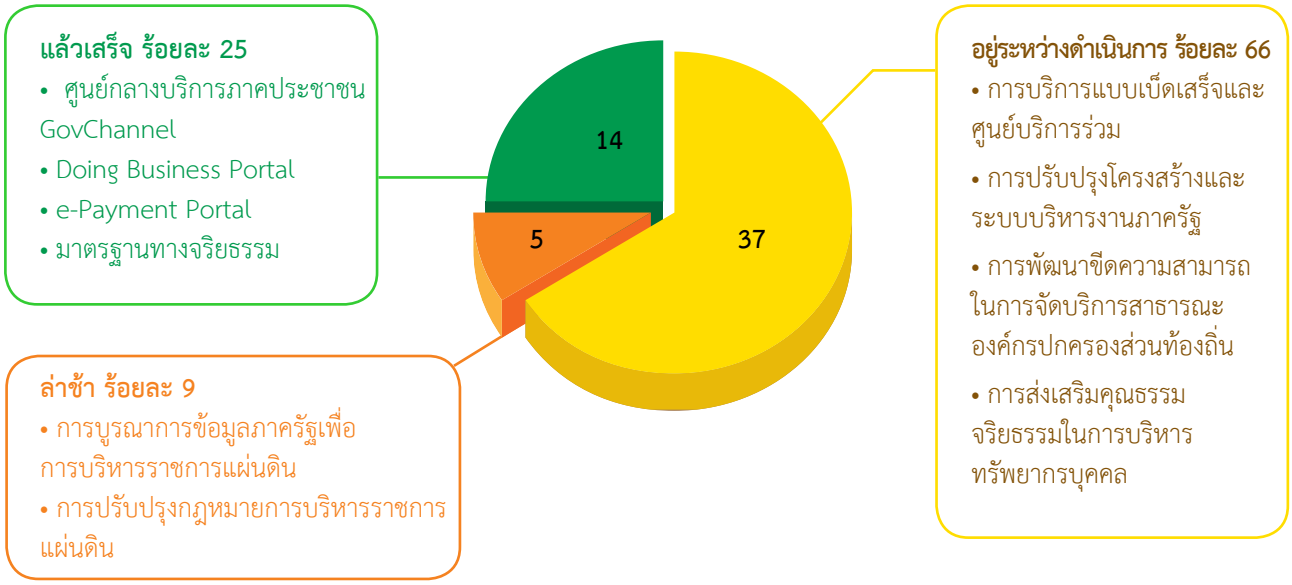
อยู่ระหว่างดำเนินการทั้งหมด

- การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
- การสร้างกลไกและมาตรการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองให้เกิดอย่างเป็นรูปธรรม
- การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง

(2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

เป้าหมาย องค์กรภาครัฐเปิดกว้างและเชื่อมโยงข้อมูลกันด้วยระบบดิจิทัล โครงสร้างองค์กรกะทัดรัด ทำงานเพื่อประชาชนโดยยึดการดำเนินงานเชิงพื้นที่เป็นหลัก บริหารและบริการประชาชนให้เป็นดิจิทัล สรรหาและรักษาไว้ซึ่งกำลังคนคุณภาพสูง มีคุณธรรมและจริยธรรม และเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน และภาครัฐมีวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและมีระบบป้องกันการแทรกแซงโดยไม่เป็นธรรมจากผู้มีอิทธิพล

สถานการณ์ ปัจจุบันภาครัฐมีขนาดใหญ่เนื่องจากหน่วยงานของรัฐยังเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำและให้บริการสาธารณะส่งผลทำให้โครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด รวมทั้งจำนวนบุคลากรภาครัฐซึ่งมีความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วยังมีไม่เพียงพอ อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อความเป็นไปในการบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 6 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 56 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 14 กิจกรรม หรือร้อยละ 25 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 37 กิจกรรม หรือร้อยละ 66 และกิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 5 กิจกรรม หรือร้อยละ 9

การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการบริหารราชการแผ่นดินได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 5 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ คือ กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูประบบราชการ และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์รับคำขออนุญาต

(3) ด้านกฎหมาย

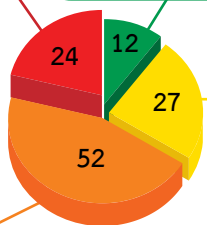
เป้าหมาย การมีกฎหมายที่ดีและเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่สร้างภาระให้แก่ประชาชน และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการจัดทำกฎหมายอย่างเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงกฎหมายได้โดยง่าย และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

สถานการณ์ ปัจจุบันกฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดกฎเกณฑ์กติกาในสังคม และการดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐ ขณะเดียวกันกฎหมายอาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพิ่มขึ้นตามจำนวนกฎหมายที่มากขึ้น ทั้งยังทำให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายได้โดยยาก สร้างภาระค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนและธุรกิจ ตลอดจนอาจเป็นที่มาของการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 10 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 115 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 12 กิจกรรม หรือร้อยละ 11 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 27 กิจกรรม หรือร้อยละ 23 และกิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 52 กิจกรรม หรือร้อยละ 45 และกิจกรรมที่ต้องปรับปรุง 24 กิจกรรม หรือร้อยละ 21

ต้องปรับปรุงร้อยละ 21
- การกำหนดเกณฑ์สำหรับใช้ในการพิจารณากฎหมายหรือใบอนุญาตที่มีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินการธุรกิจของประชาชน
- การเสนอร่างกฎหมายให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม”

แล้วเสร็จ ร้อยละ 11
- การจัดทำร่างพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ....
- พิจารณาแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกรรมการขายฝาก หรือจัดทำกฎหมายที่ช่วยบรรเทาผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับธุรกรรมการขายฝาก หรือการกำหนดสินไถ่ที่ไม่เป็นธรรม

ล่าช้า ร้อยละ 45
- การกำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ซึ่งมีหน้าที่กำหนดมาตรฐานหลักสูตรแต่งตั้ง “คณะกรรมการสภานิติศึกษาแห่งชาติ”
- การปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้การจัดเก็บภาษีจากผู้ประกอบการที่ยังไม่อยู่ในระบบภาษีหรือยังเสียภาษีไม่ถูกต้อง มีความรัดกุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อยู่ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 23
- การจัดทำอนุบัญญัติเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการรองรับการปฏิบัติตามกฎหมาย
- การจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายเชื่อมโยง ในลักษณะระบบกลาง

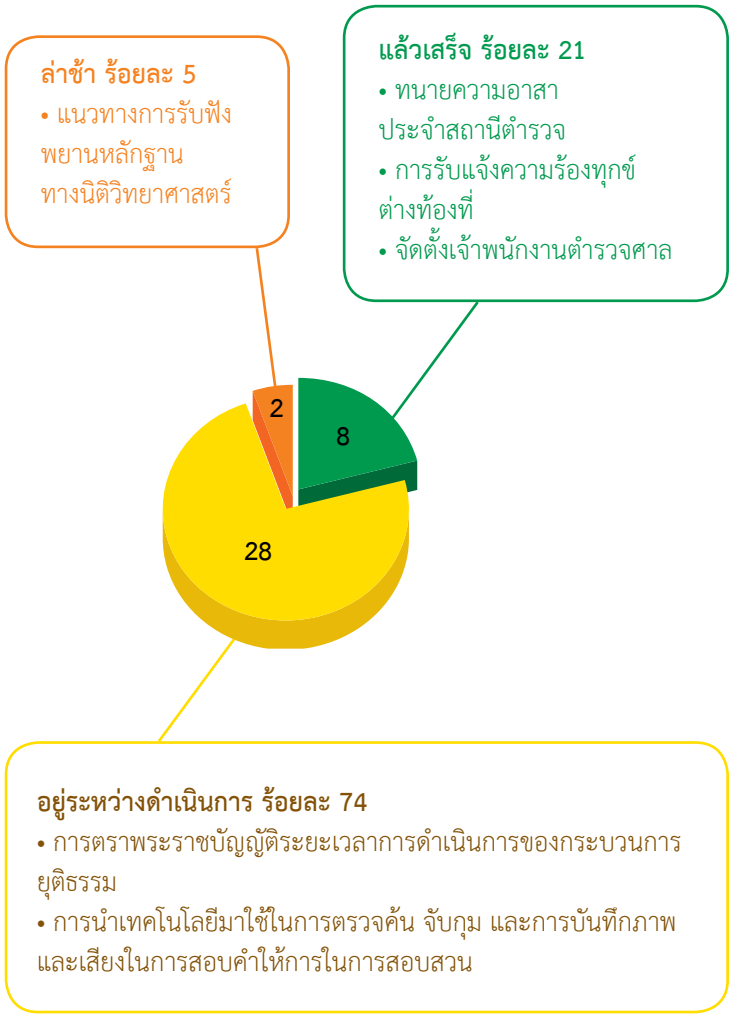
การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกฎหมายได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 18 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 4 ฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ 14 ฉบับ เช่น กฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย กฎหมายว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ เป็นต้น

(4) ด้านกระบวนการยุติธรรม

เป้าหมาย ให้การดำเนินงานในทุกขั้นตอนมีระยะเวลาที่ชัดเจน มีกลไกช่วยเหลือประชาชนโดยเสมอภาค มีกลไกบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด พัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีการตรวจสอบและถ่วงดุล ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐาน สร้างวัฒนธรรมองค์กรมุ่งอำนวยความยุติธรรม

สถานการณ์ ปัจจุบันกระบวนการยุติธรรมของไทยจะผ่านการปฏิรูปด้านโครงสร้าง กระบวนการทำงานและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังคงปรากฏข้อวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้งในแง่ของความล่าช้าในการดำเนินงาน อุปสรรคในการเข้าถึง ความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย และความถูกต้องของการดำเนินงานอยู่เป็นระยะ สะท้อนให้เห็นความไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศ

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 10 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 38 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 8 กิจกรรม หรือร้อยละ 21 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 28 กิจกรรม หรือร้อยละ 74 และกิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 2 กิจกรรม หรือร้อยละ 5

การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรมได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 41 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 5 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติเจ้าพนักงานตำรวจศาล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2562

(5) ด้านเศรษฐกิจ

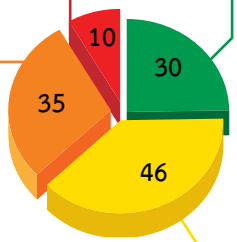
เป้าหมาย มุ่งเน้นให้เศรษฐกิจไทย “แข่งขันได้ กระจายประโยชน์สู่ประชาชน เติบโตยั่งยืน” โดยมีผลิตภาพสูงขึ้น มีความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศสูงขึ้น รวมทั้งมีการเติบโตอย่างครอบคลุมทั่วทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน และสถาบันเศรษฐกิจมีสมรรถนะสูงขึ้น

สถานการณ์ ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างหลายเรื่อง อาทิ (1) ศักยภาพการเติบโตที่ลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ (2) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ทั้งในด้านความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจและรายได้ และโอกาสของคนเมืองกับคนในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งโอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพทั้งการศึกษาและสาธารณสุข (3) ปัญหากลไกและบทบาทภาครัฐที่ไม่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และ (4) ปัญหากฎหมายและกฎระเบียบที่มีจำนวนมาก ล้าสมัย ขาดการปรับปรุง รวมทั้งมีช่องโหว่จากการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปัญหาคอร์รัปชั่นรุนแรงขึ้น หากปัญหาดังกล่าวนี้ไม่ได้รับการแก้ไขจะเหนี่ยวรั้งความก้าวหน้าของประเทศในทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ ด้านสังคมและอื่น ๆ

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้แบ่งประเด็นปฏิรูปเป็น 3 ด้าน รวม 55 ประเด็นปฏิรูป 121 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 30 กิจกรรม หรือร้อยละ 25 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 46 กิจกรรม หรือร้อยละ 38 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 35 กิจกรรม หรือร้อยละ 29 และกิจกรรมที่ต้องปรับปรุง 10 กิจกรรม หรือร้อยละ 8

ต้องปรับปรุงร้อยละ 8
- การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เจ้าของ (บรรษัทวิสาหกิจแห่งชาติ) เพื่อดูแลรัฐวิสาหกิจกลุ่มที่มีภารกิจเชิงธุรกิจ
- การจัดตั้งหน่วยงานและคณะกรรมการกลางเพื่อดูแลยุทธศาสตร์การวิจัยพัฒนาของประเทศ
- จัดตั้ง Centre of Excellence สำหรับภาคเกษตรร่วมกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ทั่วประเทศ

แล้วเสร็จ ร้อยละ 25
- จัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตรชาติ ประเด็น เขตเศรษฐกิจพิเศษ
- พัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษใน 10 พื้นที่ชายแดนเป้าหมาย
- การดึงแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคม
- พระราชบัญญัติการพัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2562

ล่าช้า ร้อยละ 29
- จัดตั้งกองทุน Social Investment Fund (SIF)
- การเพิ่มสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.)
- จัดตั้งสำนักงานบูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำ

อยู่ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 38
- การจัดทำมาตรการการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร ปี พ.ศ. 2562 – 2571
- สนับสนุนและเร่งรัดการตกลงการค้าภายใต้กรอบ RCEP
- จัดทำแผนการดำเนินงานโครงการฯ และจัดทำ (ร่าง) แผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัลของประเทศ ระยะ 5 ปี และระยะ 10 ปี
- การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ

การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านเศรษฐกิจได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 27 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 8 ฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ เช่น กฎหมายว่าข้อมูลข่าวสารของราชการ และกฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการเงินฝากที่ไม่มีการเคลื่อนไหวของสถาบันการเงิน เป็นต้น

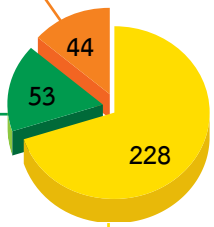
(6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการรักษา ฟื้นฟู ทำให้เกิดความยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ทั้งทรัพยากรทางบก ทรัพยากรทางน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์ การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ซึ่งกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทั้งในเรื่องขยะ น้ำเสีย มลภาวะ รวมถึงความเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรทางบก ทางน้ำ ทางทะเล ความหลากหลายทางชีวภาพ และความยั่งยืนของประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ ปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดภัยพิบัติที่รุนแรงและบ่อยครั้งเพิ่มขึ้น การขาดความต่อเนื่องของนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความล้าสมัยของระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เป็นเหตุให้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพื่อให้เกิดการรักษา ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุล มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 36 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 325 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 53 กิจกรรม หรือร้อยละ 16 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 228 กิจกรรม หรือร้อยละ 70 และกิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 44 กิจกรรม หรือร้อยละ 14

ล่าช้า ร้อยละ 14
- การปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ กฎหมายว่าด้วยสิทธิชุมชน กฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ

แล้วเสร็จ ร้อยละ 16
- การปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562
- จัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.)
- พัฒนาระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย

อยู่ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 70
- การเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั่วประเทศ
- การจัดให้มีศูนย์ข้อมูลกลางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ
- โครงการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลบัญชีก๊าซเรือนกระจก
- การพัฒนาระบบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสิ่งแวดล้อม

การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 35 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 13 ฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2562 นอกจากนี้เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ 22 ฉบับ เช่น กฎหมายว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ กฎหมายว่าด้วยจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพโดยชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวทางประชารัฐ กฎหมายว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

(7) ด้านสาธารณสุข

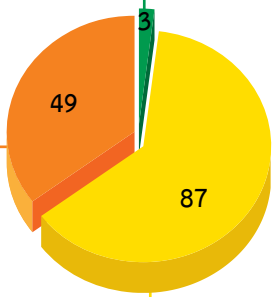
เป้าหมาย ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีส่วนร่วมในการวางระบบในการดูแลสุขภาพ ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็น และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ระบบสาธารณสุขที่เป็นเอกภาพและการอภิบาลระบบที่ดี

สถานการณ์ ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยที่สมบูรณ์อย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเกิดโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่มีความถี่มากขึ้น ระบบบริการสาธารณสุขจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับจำนวนโครงสร้างประชากรภายในประเทศกับระบบบริการสาธารณสุข พบว่า ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชน รวมทั้งความรอบรู้ด้านสุขภาวะของประชนยังไม่เพียงพอต่อการจัดการปัญหาด้านสุขภาวะของตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายังมีความท้าทายอย่างมากในการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 10 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 139 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 3 กิจกรรม หรือร้อยละ 2 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 87 กิจกรรม หรือร้อยละ 63 และกิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 49 กิจกรรม หรือร้อยละ 35

แล้วเสร็จ ร้อยละ 2
- พัฒนารูปแบบบริการปฐมภูมิ (คลินิกหมอครอบครัว)
- การจัดตั้งและดำเนินการคณะกรรมการสารสนเทศสุขภาพแห่งชาติ E-Payment Portal
- ประกาศความรอบรู้ของประชาชนเป็นวาระแห่งชาติ

ล่าช้า ร้อยละ 35
- ทบทวนบทบาทโครงสร้างของหน่วยงานในกระทรวงสาธารณสุข
- การจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศสุขภาพแห่งชาติ National Health IT Master Plan
- การพัฒนามาตรฐานรายงานต้นทุนการจัดบริการการทดลองใช้และขยายผลให้ทุกหน่วยบริการทั้งรัฐและเอกชนดำเนินการ

อยู่ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 63
- การเพิ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพแก่ประชาชน
- พัฒนาโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและในสังกัดอื่น เช่น กรุงเทพฯ เป็นแหล่งผลิตแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว
- การปรับระบบบริการสู่ระบบดิจิทัล

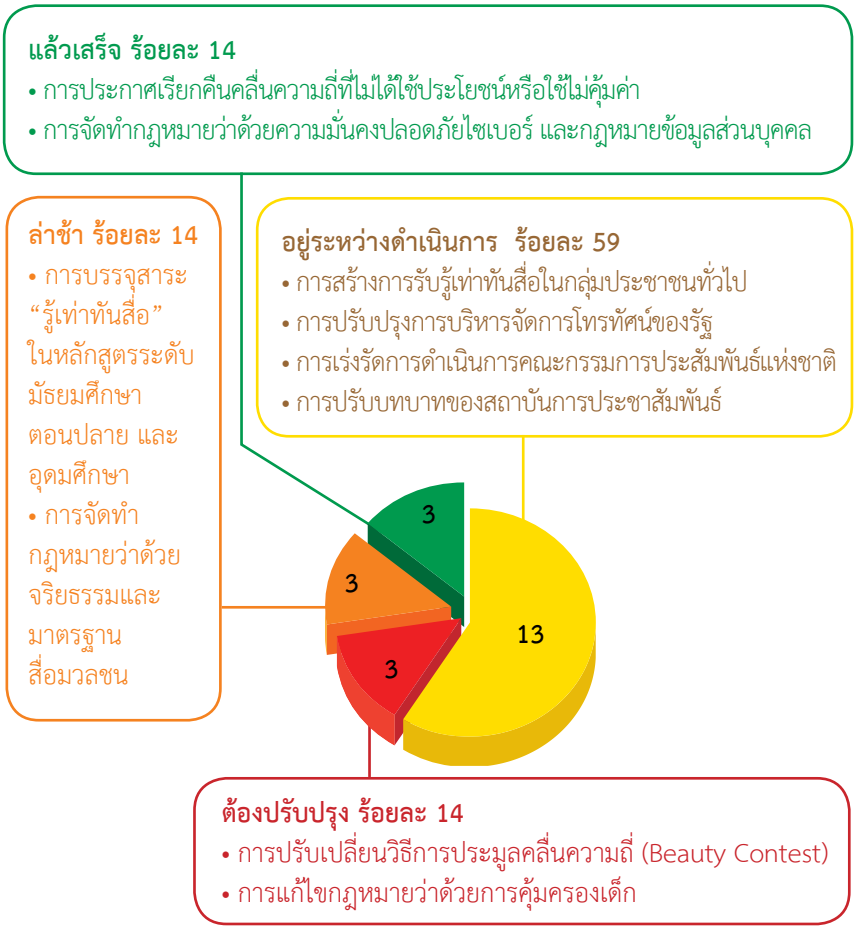
การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านสาธารณสุขได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 14 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 1 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติระบบบริการปฐมภูมิ พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ เช่น กฎหมายว่าด้วยการจัดหลักประกันสุขภาพและแหล่งเงินสำหรับคนต่างชาติ กฎหมายว่าด้วยการแพทย์ฉุกเฉินเพื่อจัดตั้งกองทุนการแพทย์ฉุกเฉินระดับเขต และกฎหมายว่าด้วยโครงสร้างการบริหารระบบสุขภาพแห่งชาติเพื่อตั้งคณะกรรมการนโยบายสุขภาพแห่งชาติ เขตสุขภาพ/คณะกรรมการเขตสุขภาพ เป็นต้น

(8) ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ

เป้าหมาย ให้เกิดดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่ของสื่อบนความรับผิดชอบกับการกำกับที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ ดำรงรักษาเสรีภาพของการแสดงออกและการรับรู้ของประชาชน

สถานการณ์ ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อโดยรวมที่ต้องแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพให้สอดรับกับเทคโนโลยีดังกล่าว ทั้งในแง่ของคุณภาพของเนื้อหาสาระ ต้นทุนและรายได้จากการดำเนินการ การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้บริโภคสื่อกลายเป็นผู้ผลิตสื่อ สืบเนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีข้างต้น ผู้บริโภคสื่อสามารถเป็นทั้งผู้รับและเป็นผู้คิดหรือสื่อสารส่งต่อข้อมูลออกไป การเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในการทำหน้าที่ของสื่อ ในบางกรณีสื่อยังขาดจริยธรรมในการทำหน้าที่ ทำให้มีการเสนอข่าวสารที่อาจไม่เหมาะสมหรืออาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับสาธารณชน รวมทั้ง ประเด็นความรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ความสามารถในการแยกแยะคุณภาพของสื่อและข้อมูลข่าวสารที่เป็นโทษไม่เป็นประโยชน์หรือข่าวลวงของประชาชนไทย

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 6 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 22 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 3 กิจกรรม หรือร้อยละ 14 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 13 กิจกรรม หรือร้อยละ 59 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 3 กิจกรรม หรือร้อยละ 14 และกิจกรรมที่ต้องปรับปรุง 3 กิจกรรม หรือร้อยละ 14

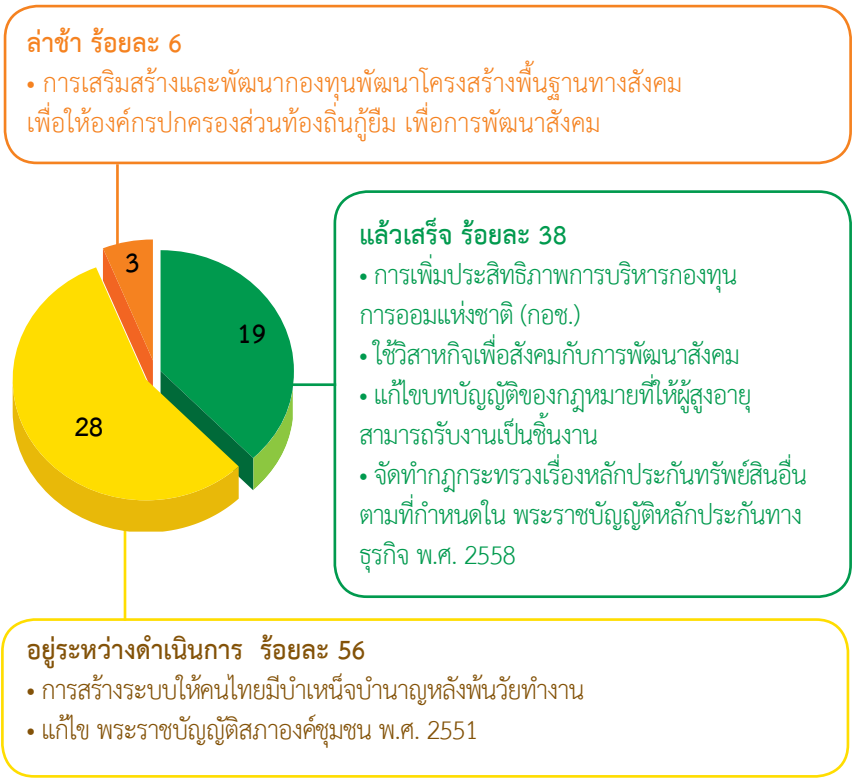
การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 7 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ คือ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน กฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก และกฎหมายว่าด้วยดาวเทียมสื่อสารและการดำเนินกิจการในอวกาศ

(9) ด้านสังคม

เป้าหมาย คนไทยมีหลักประกันทางรายได้ในวัยเกษียณที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สังคมไทยเป็นสังคมแห่งโอกาสและไม่แบ่งแยก ภาครัฐมีข้อมูลและสารสนเทศด้านสังคมที่บูรณาการทุกหน่วยงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ชุมชน/ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง โดยสามารถจัดการกันเองและทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้ คนไทยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

สถานการณ์ การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาช่วยยกระดับทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้คนหลายกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาและข้อท้าทายต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคตหลายด้าน ที่เป็นประเด็นสำคัญต่อการปฏิรูปประเทศด้านสังคม อาทิ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคม ข้อจำกัดในการพัฒนาระดับชุมชน

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 5 ประเด็น และมีจำนวนกิจกรรมย่อยภายใต้แผนฯ รวม 50 กิจกรรมย่อย ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 19 กิจกรรมย่อย หรือร้อยละ 38 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 28 กิจกรรม หรือร้อยละ 56 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 3 กิจกรรม หรือร้อยละ 6

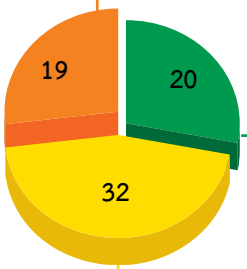
การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคมได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 19 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 5 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 กฎกระทรวงกำหนดให้ทรัพย์สินอื่นเป็นหลักประกัน พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน และพระราชบัญญัติสหกรณ์ฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ เช่น กฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญ กฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน และกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 เป็นต้น

(10) ด้านพลังงาน

เป้าหมาย ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับของประชาชน ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้การบริหารจัดการด้านพลังงานมีธรรมาภิบาล มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานพลังงานตามแผนจัดหาพลังงานที่ปรับปรุงใหม่ และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับด้านพลังงาน

สถานการณ์ ปัจจุบันประเทศไทยมีความเสี่ยงด้านสัดส่วนเชื้อเพลิงที่ไม่สมดุล กำลังผลิตสำรองไฟฟ้าไม่เหมาะสม โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอรองรับต่อการผลิตไฟฟ้าใช้เองของผู้ใช้ไฟฟ้า และการวางแผนกระจายแหล่งเชื้อเพลิงตามศักยภาพเชิงพื้นที่มีข้อจำกัด รวมทั้งการบริหารจัดการความเสี่ยงและความมั่นคงด้านพลังงานที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านพลังงานเพื่อให้การทำงานสอดคล้องทั้งด้านนโยบาย การดำเนินงาน การลงทุน และการใช้โครงสร้างพื้นฐานเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการลงทุนส่วนเกินจนกระทบต่อต้นทุนพลังงานและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 17 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 71 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 20 กิจกรรม หรือร้อยละ 28 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 32 กิจกรรม หรือร้อยละ 45 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 19 กิจกรรม หรือร้อยละ 27

ล่าช้า ร้อยละ 27
- การออกข้อบัญญัติเกณฑ์มาตรฐานอาคารด้านพลังงาน
- การออกออกระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการโซลาร์รูฟเสรี
- แผนปรับปรุงระบบส่งและระบบจำหน่ายให้มีความทันสมัยรองรับเทคโนโลยีระบบไฟฟ้าในอนาคต

แล้วเสร็จ ร้อยละ 28
- การบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงพลังงานและกระทรวงอุตสาหกรรม ในการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานภาคอุตสาหกรรม
- การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) ลดขั้นตอนการขออนุญาตจัดตั้งโรงไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ

อยู่ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 45
- การศึกษาปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าเพื่อรองรับ Prosumer และการคัดเลือกโครงการ Sandbox เพื่อส่งเสริมกิจการไฟฟ้าเสรีที่ใช้พลังงานทดแทนในชุมชน
- ปรับแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก (AEDP) และทบทวน แผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง (Oil Plan) ให้สอดคล้องกับประมาณการความต้องการใช้น้ำมัน (BAU)

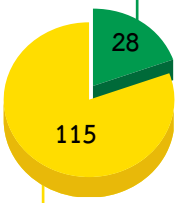
การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านพลังงานได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 16 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการทั้งหมด อาทิ กฎหมายว่าด้วยการกำหนดพลังงานควบคุม ระเบียบและข้อกำหนดว่าด้วยการส่งเสริมกิจการโซลาร์รูฟเสรี ระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมให้มีการเก็บสะสมพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตจากพลังงานทดแทน กฎหมายว่าด้วยการกำหนดประเภท หรือขนาดของอาคาร และมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. .... กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการใช้มาตรการบริษัทจัดการพลังงาน (ESCO) สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

(11) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบ

เป้าหมาย ให้เกิดความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ ผ่านการปลูกและปลุกจิตสำนึกของคนในชาติให้มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายในการแจ้งเบาะแสการทุจริตและประพฤติมิชอบ และมีการปราบปรามด้วยความรวดเร็ว เด็ดขาด และเป็นธรรม

สถานการณ์ ปัจจุบันสถานการณ์การทุจริตและประพฤติมิชอบในประเทศไทยนั้นมีหลากหลายรูปแบบ และแพร่หลายเป็นวงกว้าง ซึ่งมีผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและเศรษฐกิจทุกประเทศ และในการประชุมสหประชาชาติครั้งที่ 11 ได้กำหนดให้การทุจริตคอร์รัปชันเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่งที่ประชาคมโลกต้องให้ความร่วมมือในการปราบปราม โดยมีการประเมินสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชันในระดับสากล ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการประเมิน คือ องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) ได้จัดทำดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perceptions Index: CPI) และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ ในโลกที่ได้รับการประเมิน 180 ประเทศ จะเห็นว่า ประเทศไทยได้ 36 คะแนน เท่ากับปี 2018 ในขณะที่ทุกประเทศมีการพัฒนา ทำให้ลำดับที่ซึ่งได้รับการประเมินลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในทุกภูมิภาค จึงประเมินได้ว่าดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยต่ำลงในสายตาของต่างประเทศ และยังห่างไกลจากเป้าหมายการปฏิรูปตามยุทธศาสตร์ชาติที่คาดหวังว่า จะได้มากกว่า 50 คะแนน และได้ลำดับสูงกว่า 54 ในปี 2565 และได้ลำดับสูงกว่า 20 ในปี 2580

แล้วเสร็จ ร้อยละ 20
- การกำหนดมาตรการกลไกในการให้ความรู้ประชาชน ในการเสริมสมรรถนะในการต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ
- การมีสถาบันทางวิชาการที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาวิจัยปัญหาและพัฒนามาตรการที่สำคัญอย่างชัดเจน

อยู่ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 80
- การจัดอบรมเครือข่ายแจ้งเบาะแสการทุจริต
- การปรับปรุงการบริหารจัดการการทำงานของรัฐ
- การให้มีมาตรการในการคุ้มครองปกป้องประชาชนจากการถูกกลั่นแกล้ง
- การให้ทุกหน่วยงานของรัฐประกาศนโยบายไม่รับประโยชน์ใด ๆ จากการปฏิบัติหน้าที่

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 6 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 143 กิจกรรม ทั้งนี้เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 28 กิจกรรม หรือร้อยละ 20 และกิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 115 กิจกรรม หรือร้อยละ 80

การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบได้กำหนดให้จัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 25 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 2 ฉบับ ได้แก่ ระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกเงินจากคลัง การรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลัง พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ เช่น กฎหมายให้ประชาชนสามารถได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ กฎหมายว่าด้วยการยักยอก การเบียดบัง หรือการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ กฎหมายเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ และกฎหมายการพยายามกระทำความผิด การเตรียมการกระทำความผิดฐานทุจริต (Conspiracy Theory) เป็นความผิดทางอาญา เป็นต้น

(12) ด้านการศึกษา

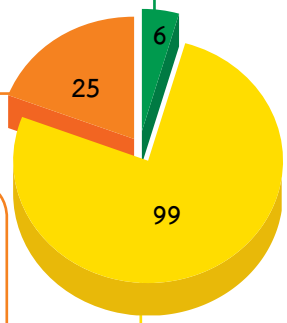
เป้าหมาย ให้มีการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา

สถานการณ์ ปัจจุบันระบบการศึกษาไทยยังมีความซับซ้อนสูง คุณภาพของการศึกษายังไม่เป็นที่น่าพอใจ ความเลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง การใช้ทรัพยากรทางการศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพ การกำกับดูแลและการบริหารจัดการระบบการศึกษาของภาครัฐยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินการให้มีประสิทธิผล รวมทั้งระบบการศึกษาของไทยยังเป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งยังไม่สอดคล้องและตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงของประเทศในศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมกำลังเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและอาชีพการงานของประชาชนไทยในอนาคต

ความก้าวหน้าการดำเนินการในภาพรวม แผนฯ ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวม 7 เรื่อง และมีจำนวนกิจกรรมภายใต้แผนฯ รวม 131 กิจกรรม ทั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่แล้วเสร็จ 6 กิจกรรม หรือร้อยละ 5 กิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการตามระยะเวลาที่กำหนด 99 กิจกรรม หรือร้อยละ 77 และกิจกรรมที่อยู่ระหว่างการดำเนินการแต่ล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนด 25 กิจกรรม หรือร้อยละ 19

การจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ ปรับปรุงกฎหมาย จำนวน 7 ฉบับ โดยเป็นกฎหมายที่จัดทำแล้วเสร็จ 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรม พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ เป็นกฎหมายที่อยู่ระหว่างการดำเนินการ คือ กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันหลักสูตรและการเรียนรู้แห่งชาติ

แล้วเสร็จ ร้อยละ 5
- การจัดทำข้อเสนอว่าด้วยการเพิ่มบทบาทของเอกชนในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ และกำกับดูแลที่เหมาะสม
- การปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ ให้สอดคล้อง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
- มีการเสริมสร้างสมรรถนะด้านดิจิทัลและการรู้เท่าทันสื่อ

ล่าช้า ร้อยละ 19
- การจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติ
- จัดทำข้อเสนอว่าด้วยการปฏิรูปการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

อยู่ระหว่างดำเนินการ ร้อยละ 77
- การจัดทำแก้ไข และปรับปรุงกฎหมาย ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....
- ส่งเสริมนวัตกรรมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่มีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ
- จัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการศึกษา (Big Data In Education)
- ปรับภาพลักษณ์และทัศนคติที่ดีต่ออาชีวศึกษา

รายงานฯ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่หนึ่ง** แสดงนิยามและสาระสำคัญของแผนการปฏิรูปประเทศ ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติและแผนระดับต่าง ๆ และผลการดำเนินการตามเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ **ส่วนที่สอง** แสดงผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูประเทศโดยแยกตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปทั้ง 173 เรื่อง และ**ส่วนที่สาม** แสดงประเด็นท้าทายและการดำเนินการในระยะต่อไป โดยมีวิธีอ่านรายงานในส่วนที่สอง ดังนี้

สัญลักษณ์ประจำแผนการปฏิรูปประเทศ

รหัสแผนการปฏิรูปประเทศ

ชื่อแผนการปฏิรูปประเทศ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านที่แผนการปฏิรูปประเทศมีความสอดคล้อง

วิธีการอ่านรายงาน

ส่วนที่ 2.1 การสรุปผลในภาพรวมของแผนการปฏิรูปประเทศ

ชื่อแผนการปฏิรูปประเทศ

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

01

รหัสแผน
การปฏิรูปประเทศ

สถานการณ์การพัฒนาทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่ผ่านมามีความท้าทายอย่างสูง ความขัดแย้งทางการเมืองนำไปสู่ความรุนแรงหลายครั้ง ซึ่งเหตุการณ์ลักษณะนี้ได้วนเวียนมาอย่างยาวนานตลอดช่วงเวลาของการเป็นประเทศประชาธิปไตย ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในความขัดแย้งจำนวนมาก มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายและไม่เป็นมิตรต่อกัน โดยต่างฝ่ายต่างกล่าวอ้างความชอบธรรมในอำนาจที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากความเชื่อทัศนคติ และความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่าง การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นักการเมืองขาดคุณสมบัติและจริยธรรม และไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริง เกิดปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ พรรคการเมืองถูกครอบงำจากนายทุน ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้นำประเทศไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยได้กำหนดเป้าหมายของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ดังนี้

(1) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด

(2) ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน ซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(3) มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศโฆษณานโยบายที่มีได้วิเคราะห์ผลกระทบความคุ้มค่า และความเสี่ยงอย่างรอบด้าน

(4) มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(5) มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ภาพรวมแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่องและประเด็นการปฏิรูปตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

ส่วนย่อยที่ 1 สาระสำคัญของแผนการปฏิรูปประเทศ
- สถานการณ์และความจำเป็น
- การกำหนดเป้าหมาย
- การกำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป

ส่วนย่อยที่ 2

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ
เพื่อการบรรลุเป้าหมายในภาพรวมของแผนการปฏิรูปประเทศ

ส่วนย่อยที่ 3
สรุปผลการดำเนินงาน
ในแต่ละเรื่องและประเด็นปฏิรูป

รหัสของเรื่องและประเด็นปฏิรูป
พร้อมแถบสีแสดงสถานะความสำเร็จ

รหัสแผนการปฏิรูปประเทศ

XX XX

รหัสเรื่องและประเด็นปฏิรูป

การแสดงสถานะความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของแต่ละเรื่องและประเด็นปฏิรูป

สีแดง
ประสบอุปสรรค
หรือยังไม่มีการดำเนิน
กิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

สีส้ม
อยู่ระหว่างการดำเนินกิจกรรม
แต่มีความล่าช้าหรือความเสี่ยง
ที่จะไม่บรรลุตามเป้าหมาย
ที่กำหนดไว้ในปี 2565

สีเหลือง
อยู่ระหว่างดำเนินการ
กิจกรรมและสามารถบรรลุ
เป้าหมายที่กำหนด
ไว้ในปี 2565

สีเขียว
มีการดำเนินกิจกรรม
ได้ครบถ้วนตามแผน

รหัสของเรื่องและประเด็นปฏิรูป
พร้อมแถบสีแสดงสถานะความสำเร็จ

ส่วนที่ 2.2 การสรุปผลในระดับเรื่องและประเด็นปฏิรูป

รหัสของเรื่องและประเด็นปฏิรูป พร้อมแถบสีแสดงสถานะความสำเร็จ

XX XX

รหัสแผนการปฏิรูปประเทศ

รหัสเรื่องและประเด็นปฏิรูป

01 แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

0103 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

ชื่อเรื่องและประเด็นปฏิรูป

การกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม

ข้อมูลและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องและประเด็นปฏิรูป

การดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อน
ให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ในเรื่องและประเด็นปฏิรูปในช่วงปี 2561 - 2562

ประเด็นท้าทาย
ที่ส่งผลต่อ
การขับเคลื่อน
ให้บรรลุผลตาม
ที่กำหนดไว้ในเรื่อง
และประเด็นปฏิรูป

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ในเรื่อง
และประเด็นปฏิรูป

ส่วนที่ 1 บทนำ

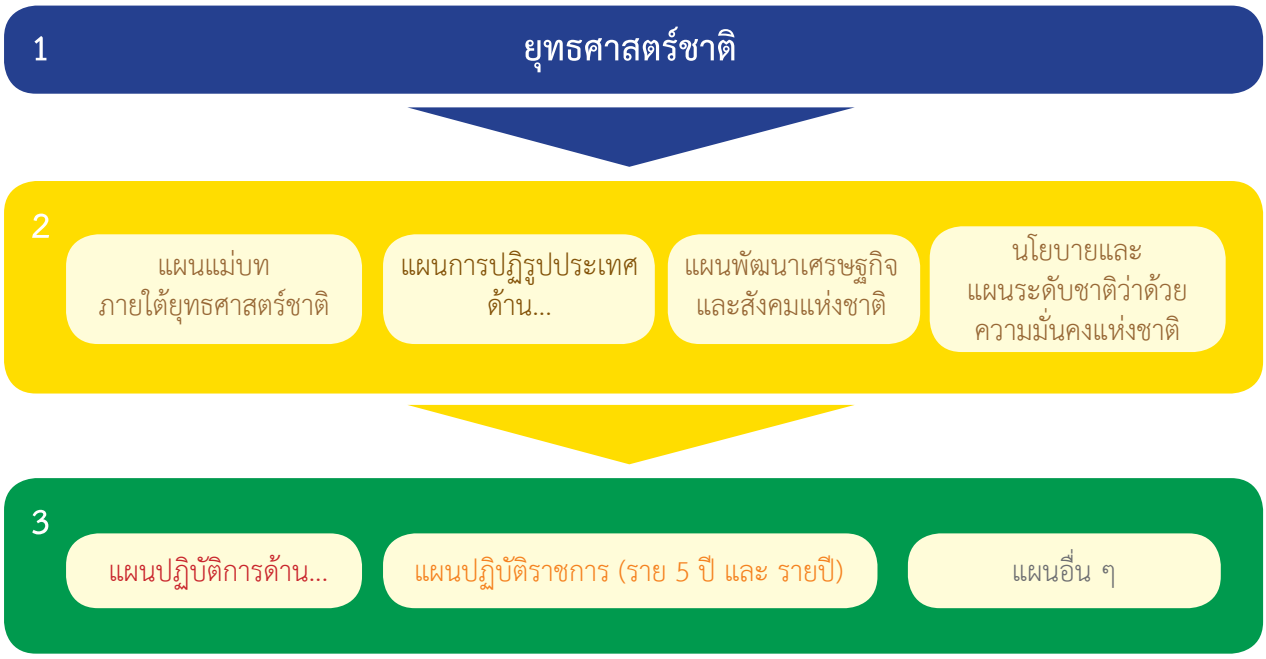
การปฏิรูปประเทศ

การปฏิรูป คือ การปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เหมาะสมหรือสมควรกับบริบทและยุคสมัย รวมทั้งเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการปฏิรูปประเทศได้กำหนดเป้าหมายหลัก 3 ประการไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ได้แก่ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นอกจากนี้ ตามมาตรา 258 ของรัฐธรรมนูญฯ ได้กำหนดให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล โดยรายละเอียดของวิธีการ การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอน การวัดผลและระยะเวลา รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังว่าจะบรรลุภายในระยะเวลาห้าปีให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560

ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติกับแผนการปฏิรูปประเทศ

รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว เพื่อนำประเทศไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ได้ตามที่กำหนดได้อย่างเป็นรูปธรรม **ยุทธศาสตร์ชาติเป็นแผนระดับที่ 1** ตามนัยของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนระดับที่ 2 และ 3 ของประเทศให้มีความสอดคล้องและบูรณาการกันอย่างเป็นระบบ โดย**แผนระดับที่ 2** ประกอบด้วย **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ**

แผนการปฏิรูปประเทศ จะเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขประเด็นปัญหาและอุปสรรคเร่งด่วนในช่วงห้าปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้รากฐานการพัฒนามีความมั่นคง เหมาะสม และสมควรกับบริบทประเทศ และพร้อมขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยเป็นการมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง การปรับเปลี่ยนและปลดอุปสรรค “วิธีและกระบวนการ” หรือ “กลไก” หรือ “กฎระเบียบ” ที่สำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานของทุกภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สะดวก มีประสิทธิภาพและบรรลุผลอันพึงประสงค์ตามรัฐธรรมนูญ และสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามแผนแม่บทฯ และยุทธศาสตร์ชาติ สำหรับ**แผนระดับที่ 3 ประกอบด้วย แผนปฏิบัติการด้าน... แผนปฏิบัติราชการ 5 ปี และรายปี** ซึ่งเป็นแผนในเชิงปฏิบัติที่มีการระบุการดำเนินงานที่ความชัดเจนตามภารกิจของหน่วยงานของรัฐ จะเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดแนวทางการขับเคลื่อนประเทศในมิติต่าง ๆ ของยุทธศาสตร์ชาติ และแผนระดับที่ 2 ไปสู่การปฏิบัติ

ความเชื่อมโยงของยุทธศาสตร์ชาติและแผนระดับต่าง ๆ จะได้รับการถ่ายทอดผ่านแผนระดับที่ 2 โดยเฉพาะแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่เป็นแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 ซึ่งจะต้องมีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนระดับที่ 2 อีก 3 แผน ได้แก่ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อนำไปสู่การกำหนดการปฏิบัติที่มีความชัดเจนในแผนปฏิบัติราชการและ/หรือแผนปฏิบัติการด้าน ที่ต้องมีการระบุการดำเนินงาน/โครงการที่สามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ แผนการปฏิรูปประเทศทั้ง 12 ด้าน มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ สรุปได้ดังนี้

แผนการปฏิรูปประเทศ

การจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560 แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ จำนวน 11 ด้าน เพื่อจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ ให้แล้วเสร็จภายใน 1 ปี หลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ ประกอบไปด้วย (1) ด้านการเมือง (2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (3) ด้านกฎหมาย (4) ด้านกระบวนการยุติธรรม (5) ด้านเศรษฐกิจ (6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (7) ด้านสาธารณสุข (8) ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ (9) ด้านสังคม (10) ด้านพลังงาน และ (11) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยในส่วนของด้านการศึกษาและด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นตามรัฐธรรมนูญฯ โดยมีวาระหนึ่งปีหลังจากรัฐธรรมนูญประกาศใช้ และสองปีหลังจากคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งตามลำดับ

คณะกรรมการปฏิรูปประเทศทั้ง 11 ด้านดังกล่าวได้จัดทำแผนการปฏิรูปประเทศขึ้นและประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 24 ก เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2561 ส่วนแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2562 ตามที่คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษาเสนอ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตามมาตรา 6 และมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 โดยให้กับทุกหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ในส่วนของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินคือการแก้ไขกฎหมายโดยเฉพาะ ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ... และร่างพระราชบัญญัติสอบสวนคดีอาญา พ.ศ. ... ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการ โดยคณะกรรมการที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2562

แผนการปฏิรูปประเทศมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนในเชิงโครงสร้าง วิธีและกระบวนการ หรือกฎระเบียบที่สำคัญ เพื่อให้การดำเนินงานของทุกภาคส่วนมีประสิทธิภาพและบรรลุผลอันพึงประสงค์ตามรัฐธรรมนูญ โดยมีองค์ประกอบของแผน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังให้บรรลุภายในระยะเวลาห้าปี แผนขั้นตอนและวิธีการ กำหนดระยะเวลา หน่วยงานรับผิดชอบ วงเงินที่คาดว่าจะใช้ โดยโครงสร้างของแผนการปฏิรูปประเทศในแต่ละด้านจะแบ่งออกเป็นเรื่องและประเด็นปฏิรูป และกิจกรรมภายใต้เรื่องและประเด็นปฏิรูปดังกล่าว โดยแผนการปฏิรูปประเทศทั้ง 12 ด้าน มีสรุปสาระสำคัญของเป้าหมาย ดังนี้

(1) ด้านการเมือง มีเป้าหมายเพื่อการธำรงไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นการปกครองที่มีความมั่นคง มีความชอบธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติ บ้านเมืองและประชาชน สร้างการมีส่วนร่วม รู้จักยอมรับความเห็นที่แตกต่างกัน พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้และพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และสร้างให้เกิดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี

(2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มีเป้าหมายเพื่อให้องค์กรภาครัฐเปิดกว้างและเชื่อมโยงข้อมูลกันด้วยระบบดิจิทัล โครงสร้างองค์กรกะทัดรัด ทำงานเพื่อประชาชนโดยยึดการดำเนินงานเชิงพื้นที่เป็นหลัก บริหารจัดการองค์กรและบริการประชาชนด้วยระบบดิจิทัล สรรหาและรักษาไว้ซึ่งกำลังคนคุณภาพสูง มีคุณธรรมและจริยธรรม และเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน รวมทั้ง ภาครัฐมีวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต และมีระบบป้องกันการแทรกแซงโดยไม่เป็นธรรมจากผู้มีอิทธิพล

(3) ด้านกฎหมาย มีเป้าหมายเพื่อให้มีกฎหมายที่ดีและเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักนิติธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยไม่สร้างภาระให้แก่ประชาชน และไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการจัดทำกฎหมายอย่างเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงกฎหมายได้โดยง่าย และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

(4) ด้านกระบวนการยุติธรรม มีเป้าหมายให้การดำเนินงานในทุกขั้นตอนมีระยะเวลาที่ชัดเจน มีกลไกช่วยเหลือประชาชนโดยเสมอภาค มีกลไกบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด พัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีการตรวจสอบและถ่วงดุล ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐาน สร้างวัฒนธรรมองค์กรมุ่งอำนวยความยุติธรรม

(5) ด้านเศรษฐกิจ มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้เศรษฐกิจไทย “แข่งขันได้ กระจายประโยชน์สู่ประชาชน เติบโตยั่งยืน” โดยมีผลิตภาพสูงขึ้น มีความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศสูงขึ้น รวมทั้งมีการเติบโตอย่างครอบคลุมทั่วทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน และสถาบันเศรษฐกิจมีสมรรถนะสูงขึ้น

(6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการรักษา ฟื้นฟู ทำให้เกิดความยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ทั้งทรัพยากรทางบก ทรัพยากรทางน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(7) ด้านสาธารณสุข มีเป้าหมายให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ มีส่วนร่วมในการวางระบบในการดูแลสุขภาพ ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็น และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้ระบบสาธารณสุขที่เป็นเอกภาพและการอภิบาลระบบที่ดี

(8) ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ มีเป้าหมายให้เกิดดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่ของสื่อบนความรับผิดชอบกับการกำกับที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ ดำรงรักษาเสรีภาพของการแสดงออกและการรับรู้ของประชาชน

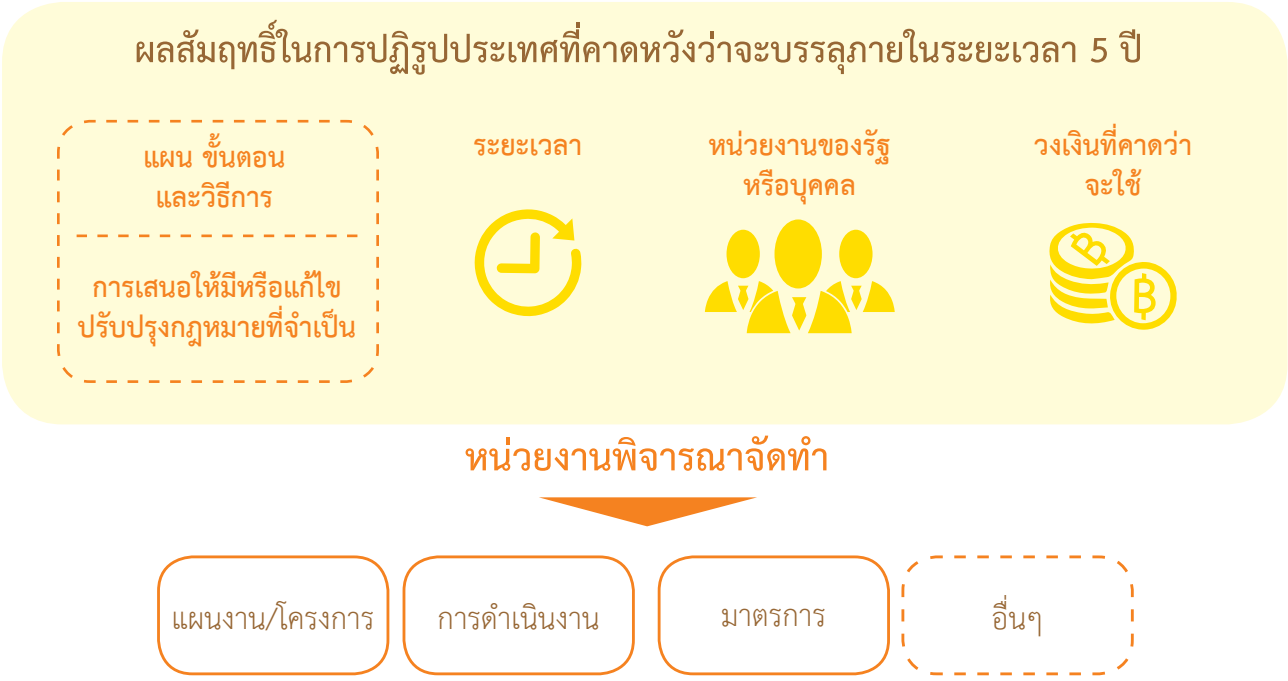
(9) ด้านสังคม มีเป้าหมายให้คนไทยมีหลักประกันทางรายได้ในวัยเกษียณที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สังคมไทยเป็นสังคมแห่งโอกาสและไม่แบ่งแยก ภาครัฐมีข้อมูลและสารสนเทศด้านสังคมที่บูรณาการทุกหน่วยงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ชุมชน/ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งโดยสามารถจัดการกันเองและทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้ คนไทยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

(10) ด้านพลังงาน มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับของประชาชน ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของประชาชนให้การบริหารจัดการด้านพลังงานมีธรรมาภิบาล มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานพลังงานตามแผนจัดหาพลังงานที่ปรับปรุงใหม่ และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับด้านพลังงาน

(11) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีเป้าหมายให้เกิดความโปร่งใสปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ ผ่านการปลูกและปลุกจิตสำนึกของคนในชาติให้มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาลและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายในการแจ้งเบาะแสการทุจริตและประพฤติมิชอบ และมีการปราบปรามด้วยความรวดเร็วเด็ดขาดและเป็นธรรม

(12) ด้านการศึกษา มีเป้าหมายให้มีการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา

ทั้งนี้ ในการดำเนินการตามแผนปฏิรูปประเทศ หน่วยงานที่รับผิดชอบตามแผน จะต้องมีการแปลงแผนดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ **โดยอาจดำเนินการในลักษณะโครงการหรือกิจกรรมที่ต้องใช้เงินลงทุนจากแหล่งเงินต่าง ๆ หรืออาจเป็นการกำหนดมาตรการ การปรับปรุงกฎระเบียบ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการดำเนินงานขององค์กร การปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งอาจไม่ต้องใช้วงเงินจากแหล่งเงินงบประมาณหรือแหล่งเงินใด**

ผลการดำเนินการตามเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ได้กำหนดให้การปฏิรูปประเทศต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ และ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งแผนการปฏิรูปประเทศทั้ง 12 ด้าน ได้ถ่ายทอดเป้าหมายดังกล่าวไปสู่เรื่องและประเด็นการปฏิรูปประเทศภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อภาคประชาชน ภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

เป้าหมายที่หนึ่ง **“ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ”** ได้ดำเนินการผ่านแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมามีความก้าวหน้าเป็นลำดับโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น การออกพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 ช่วยส่งเสริมการออมและยกระดับแหล่งเงินทุนในระดับพื้นที่เพื่อให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตได้ตามกำลังของตนอย่างมีภูมิคุ้มกัน การออกพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 เพื่อยกระดับการดำเนินการของภาครัฐในด้านการเงินการคลังและวิธีงบประมาณให้ภาครัฐมีประสิทธิภาพมุ่งผลสัมฤทธิ์และความยั่งยืนทางการเงินและการคลังของประเทศ และสามารถสนับสนุนภาคประชาชนและภาคธุรกิจให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างสมดุลเพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงและยั่งยืนเป็นต้น

เป้าหมายที่สอง **“สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ”** ได้ดำเนินการผ่านแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมามีความก้าวหน้าเป็นลำดับโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น การออกพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ส่งผลให้เยาวชนและนักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน การออกพระราชบัญญัติระบบบริการปฐมภูมิ พ.ศ. 2562 เพื่อดำเนินโครงการคลินิกหมอครอบครัว ส่งผลให้ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพและสามารถดูแลสุขภาวะของตนเองได้ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนการออมแห่งชาติ การจัดให้มีทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจ การรับแจ้งความเรื่องร้องทุกข์ต่างท้องที่ ทำให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะ สวัสดิการ และการเข้าถึงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคกัน การออกพระราชบัญญัติ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผล สัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. .... และการดำเนินการ Doing Business Portal และ Gov Channel เพื่อขับเคลื่อนไปสู่ระบบอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจแบบครบวงจร ช่วยให้ผู้ประกอบการทั้งภาคเอกชนและภาคการผลิตต่าง ๆ ได้รับความสะดวกในการดำเนินกิจการและสามารถแข่งขันกันภายใต้กฎระเบียบที่ทันสมัย ไม่เป็นอุปสรรค และเท่าเทียมกัน เป็นต้น

เป้าหมายที่สาม **“ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิต**

ที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ได้ดำเนินการผ่านแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมามีความก้าวหน้าเป็นลำดับโดยก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น การออกพระราชบัญญัติการผังเมืองพ.ศ. 2562 เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาพื้นที่เมืองโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดี ได้มาตรฐานสากล และเหมาะสมกับทุกกลุ่มวัย การออกพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 กฎกระทรวงกำหนดให้ทรัพย์สินอื่นเป็นหลักประกัน พ.ศ. 2561 ทำให้ประชาชนมีทางเลือกในการเพิ่มรายได้จากการทำไม้มีค่าในพื้นที่กรรมสิทธิ์ของตน และส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวของประเทศ เป็นต้น

แผนการปฏิรูปประเทศทั้ง 12 ด้าน ประกอบด้วย 173 เรื่องและประเด็นการปฏิรูป และมีกิจกรรมหรือประเด็นย่อยภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศรวม 1,229 กิจกรรม

แผนการปฏิรูปประเทศ		ประเด็นการปฏิรูป	กิจกรรม/ประเด็นย่อย
1	การเมือง	5	18
2	บริหารราชการแผ่นดิน	6	56
3	กฎหมาย	10	115
4	กระบวนการยุติธรรม	10	38
5	เศรษฐกิจ	55	121
6	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	36	325
7	สาธารณสุข	10	139
8	สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ	6	22
9	สังคม	5	50
10	พลังงาน	17	71
11	ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ	6	143
12	การศึกษา	7	131
รวม		173	1,229

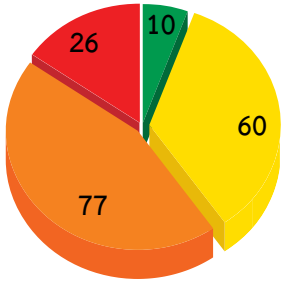
ส่วนที่ 2
ผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ

การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ดำเนินการโดยรวบรวมข้อมูลจากระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (Electronic Monitoring and Evaluation System of National Strategy and Country Reform : eMENSCR) ซึ่งสำนักงานฯ ได้พัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสถานะการดำเนินงานของโครงการ กิจกรรม ข้อมูลด้านสถิติ และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ ซึ่ง ณ เดือนธันวาคม 2562 มีจำนวนการรายงานโครงการหรือกิจกรรม ทั้งสิ้น 24,872 รายการ และเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ รวม 8,829 รายการ สำนักงานฯ ได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวในการวิเคราะห์และประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ และสถานการณ์ของเรื่องและประเด็นปฏิรูปบนหลักการ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์การบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ เนื่องจากแผนการปฏิรูปประเทศไม่ได้กำหนดค่าเป้าหมายหรือตัวชี้วัดในระดับแผนไว้ สำนักงานฯ จึงได้ประเมินผลการดำเนินงานของแต่ละเรื่องและประเด็นปฏิรูปประเทศภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ โดยแสดงหลักการและเหตุผล และประเด็นสำคัญในการดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวมทั้งเทียบเคียงข้อมูลสถานการณ์จากตัวชี้วัดในระดับประเทศหรือสากลที่เกี่ยวเนื่องกันและประเมินผลสัมฤทธิ์จากสถานะของตัวชี้วัดดังกล่าว นอกจากนี้ ได้พิจารณาผลการดำเนินการของกิจกรรมภายใต้เรื่องและประเด็นปฏิรูป โดยแสดงผลออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ (1) **สีแดง** หมายถึง ประสบอุปสรรคหรือยังไม่มีการดำเนินกิจกรรมภายใต้เรื่องและประเด็นปฏิรูปอย่างเป็นรูปธรรม (2) **สีส้ม** หมายถึง อยู่ระหว่างการดำเนินกิจกรรมภายใต้เรื่องและประเด็นปฏิรูปแต่มีความล่าช้าหรือความเสี่ยงที่จะไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565 (3) **สีเหลือง** หมายถึง อยู่ระหว่างการดำเนินการกิจกรรมภายใต้เรื่องและประเด็นปฏิรูปและสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในปี 2565 และ (4) **สีเขียว** หมายถึง มีการดำเนินกิจกรรมภายใต้เรื่องและประเด็นปฏิรูปได้ครบถ้วนตามแผน

แผนการปฏิรูปประเทศทั้ง 12 ด้าน ประกอบด้วยเรื่องและประเด็นปฏิรูป รวมทั้งสิ้น 173 เรื่อง โดยมีสรุปผลการประเมินตาม 4 ระดับ ได้แก่ **ระดับสีแดง** จำนวน 26 เรื่องและประเด็นปฏิรูป หรือร้อยละ 15 **ระดับสีส้ม** จำนวน 77 เรื่องและประเด็นปฏิรูป หรือร้อยละ 44 **ระดับสีเหลือง** จำนวน 60 เรื่องและประเด็นปฏิรูป หรือร้อยละ 35 และ**ระดับสีเขียว** จำนวน 10 เรื่องและประเด็นปฏิรูป หรือร้อยละ 6 ดังนี้

แผนการปฏิรูปประเทศ ด้าน...	เรื่องและประเด็นปฏิรูป									
01 การเมือง	0101	0102	0103	0104	0105					
02 การบริหารราชการแผ่นดิน	0201	0202	0203	0204	0205	0206				
03 กฎหมาย	0301	0302	0303	0304	0305	0306	0307	0308	0309	0310
04 กระบวนการยุติธรรม	0401	0402	0403	0404	0405	0406	0407	0408	0409	0410
05 เศรษฐกิจ	0501	0502	0503	0504	0505	0506	0507	0508	0509	0510
	0511	0512	0513	0514	0515	0516	0517	0518	0519	0520
	0521	0522	0523	0524	0525	0526	0527	0528	0529	0530
	0531	0532	0533	0534	0535	0536	0537	0538	0539	0540
	0541	0542	0543	0544	0545	0546	0547	0548	0549	0550
	0551	0552	0553	0554	0555					
06 สิ่งแวดล้อม	0601	0602	0603	0604	0605	0606	0607	0608	0609	0610
	0611	0612	0613	0614	0615	0616	0617	0618	0619	0620
	0621	0622	0623	0624	0625	0626	0627	0628	0629	0630
	0631	0632	0633	0634	0635	0636				
07 สาธารณสุข	0701	0702	0703	0704	0705	0706	0707	0708	0709	0710
08 สื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ	0801	0802	0803	0804	0805	0806				
09 สังคม	0901	0902	0903	0904	0905					
10 พลังงาน	1001	1002	1003	1004	1005	1006	1007	1008	1009	1010
	1011	1012	1013	1014	1015	1016	1017			
11 การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ	1101	1102	1103	1104	1105	1106				
12 การศึกษา	1201	1202	1203	1204	1205	1206	1207			

สำหรับผลการดำเนินการของแผนการปฏิรูปประเทศ ทั้ง 12 ด้าน ได้แสดงในรายละเอียดโดยแบ่งตามเรื่องและประเด็นการปฏิรูปภายใต้แต่ละด้าน รวมทั้ง ปัญหาอุปสรรคหรือประเด็นท้าทายที่สำคัญ และข้อเสนอแนะในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายของเรื่องและประเด็นการปฏิรูปดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

01 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมือง

" ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรม
โดยเปิดเผยตรวจสอบได้ นักการเมืองปฏิบัติหน้าที่
ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตลอดจนแก้ไขปัญหา
ความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี "

สถานการณ์การพัฒนาทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่ผ่านมามีความท้าทายอย่างสูง ความขัดแย้งทางการเมืองนำไปสู่ความรุนแรงหลายครั้ง ซึ่งเหตุการณ์ลักษณะนี้ได้วนเวียนมาอย่างยาวนานตลอดช่วงเวลาของการเป็นประเทศประชาธิปไตย ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในความขัดแย้งจำนวนมาก มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายและไม่เป็นมิตรต่อกัน โดยต่างฝ่ายต่างกล่าวอ้างความชอบธรรมในอำนาจที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดจากความเชื่อทัศนคติ และความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่าง การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นักการเมืองขาดคุณสมบัติและจริยธรรมและไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริง เกิดปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ พรรคการเมืองถูกครอบงำจากนายทุน ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้นำประเทศไปสู่ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยได้กำหนดเป้าหมายของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ดังนี้

(1) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด

(2) ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน ซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริตและมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(3) มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศโฆษณานโยบายที่มิได้วิเคราะห์ผลกระทบความคุ้มค่า และความเสี่ยงอย่างรอบด้าน

(4) มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(5) มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ภาพรวมแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่องและประเด็นการปฏิรูปตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

วัฒนธรรมทางการเมือง ค่านิยมและทัศนคติ ปัจจุบันการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนมีอย่างกว้างขวาง ผ่านกิจกรรมและสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นทางการเมืองในหลายลักษณะยังคงมีแนวโน้มที่นำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและการไม่ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ซึ่งมีโอกาสที่จะนำไปสู่ความรุนแรงได้ ทั้งนี้ การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างถูกต้องและเหมาะสมให้กับประชาชนเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเร่งดำเนินการให้แก่ประชาชนในทุกระดับอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างค่านิยมและทัศนคติต่อประชาธิปไตยที่ถูกต้องและสร้างสรรค์อันเป็นการสร้างพื้นฐานของประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต่อไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย ถึงแม้กระแสความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในประเทศจะมีแนวโน้มสูงขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามช่องทางหรือกลไกตามกฎหมายยังคงเป็นประเด็นท้าทายที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันผลักดันให้เพิ่มขึ้น อย่างเช่น สัดส่วนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งต่อจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังน้อยกว่าประเทศพัฒนาแล้วอยู่มาก ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นยังมีโอกาสที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่าง ๆ โดยอาจสร้างการตระหนักรู้ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ตลอดจนการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ

กลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล ปัจจุบันมีกระบวนการและกลไกในการติดตาม ตรวจสอบ และถ่วงดุลการดำเนินการของรัฐทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ อย่างไรก็ตาม การสร้างความรู้ความเข้าใจในการเข้าถึงกระบวนการและกลไกต่าง ๆ ให้กับประชาชนยังเป็นประเด็นท้าทายที่ภาครัฐต้องให้ความสำคัญ ตลอดจนเพิ่มการพัฒนาการดำเนินการของกระบวนการและกลไกในการติดตาม ตรวจสอบ และถ่วงดุลให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยุติธรรม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งสร้างการตระหนักรู้และเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทราบถึงกระบวนการและกลไกดังกล่าว ตลอดจนเร่งพัฒนามาตรการการบังคับใช้กระบวนการและกลไก เพื่อให้การติดตาม ตรวจสอบ และถ่วงดุลมีประสิทธิภาพและยุติธรรม ทั้งนี้ อาจพิจารณานำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูล เสริมสร้างการมีส่วนร่วม การติดตามและการตรวจสอบ ตลอดจนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะและให้ความเห็นต่อการดำเนินการต่าง ๆ

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

0101

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

การดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีลักษณะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แก่ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ เช่น *โครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีร่วมของประชาชน การสร้างพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย* โดยมุ่งให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่พลเมืองที่ดี

0102

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 กลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการรู้รักสามัคคีของสังคมไทย

การดำเนินการที่ผ่านมามุ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้ และการพัฒนากลไกหรือมาตรการต่าง ๆ เช่น การดำเนิน *โครงการปลูกฝังจิตสำนึกรักสามัคคีและส่งเสริมความปรองดองของคนในชาติ* เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมให้มีความสามัคคีปรองดอง และการดำเนิน*โครงการฝึกอบรมเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะและข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่ดูแลการชุมนุมสาธารณะ* เพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลความสงบเรียบร้อยจากปัญหาการใช้ความรุนแรงด้วยสันติวิธี

0103

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 การกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม

ได้มีการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยได้ดำเนิน*โครงการประเมินประสิทธิภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA)* เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ศักยภาพความพร้อมในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของ อปท. เช่น การให้บริการสาธารณะประชาชน ความพร้อมในการรองรับภารกิจถ่ายโอนต่าง ๆ อีกทั้งมีการดำเนินการ*ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตื่นตัวให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งท้องถิ่น* เพื่อเข้ามาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยตนเอง

0104

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อการปฏิรูปประเทศ

ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการเพื่อผลักดันการบรรลุเป้าหมายในการให้มีเลือกตั้งที่สุจริตเที่ยงธรรม และเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 โดยได้มีการดำเนินโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับ*การประชาสัมพันธ์ การเตรียมการเลือกตั้ง การจัดการเลือกตั้ง ตลอดจนการตรวจสอบหลังการเลือกตั้ง* เพื่อผลักดันให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม

0105

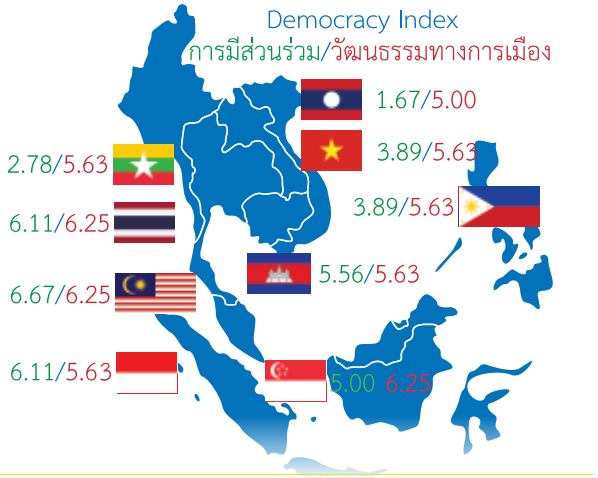
เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การสร้างรัฐธรรมาธิปไตย

ที่ผ่านมาได้ดำเนินโครงการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นการสร้างรัฐธรรมาธิปไตย อาทิ *โครงการผลิตสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ โครงการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง* เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคลากรภาครัฐ ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศ

0101 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สังคมไทยยังคงประสบปัญหาจากการที่ประชาชนยังมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและความเข้าใจในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่แตกต่างกัน และยังมีประชาชนในหลายกลุ่มเป้าหมายที่ขาดโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้น โดย the Economist Intelligence Units ได้ประเมินวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยในปี 2562 พบว่า คะแนนของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยนับตั้งแต่ก่อนมีแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ในปี 2560 (5.0 คะแนน) มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในปี 2562 (6.25 คะแนน) ซึ่งปัจจุบันเป็นอันดับที่ 1 ของอาเซียนร่วมกับสิงคโปร์และมาเลเซีย พร้อมกันนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีแนวโน้มการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้นจากปี 2560 (5.0 คะแนน) ถึงปี 2562 (6.11) ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 3 ของอาเซียนร่วมกับอินโดนีเซียอีกด้วย

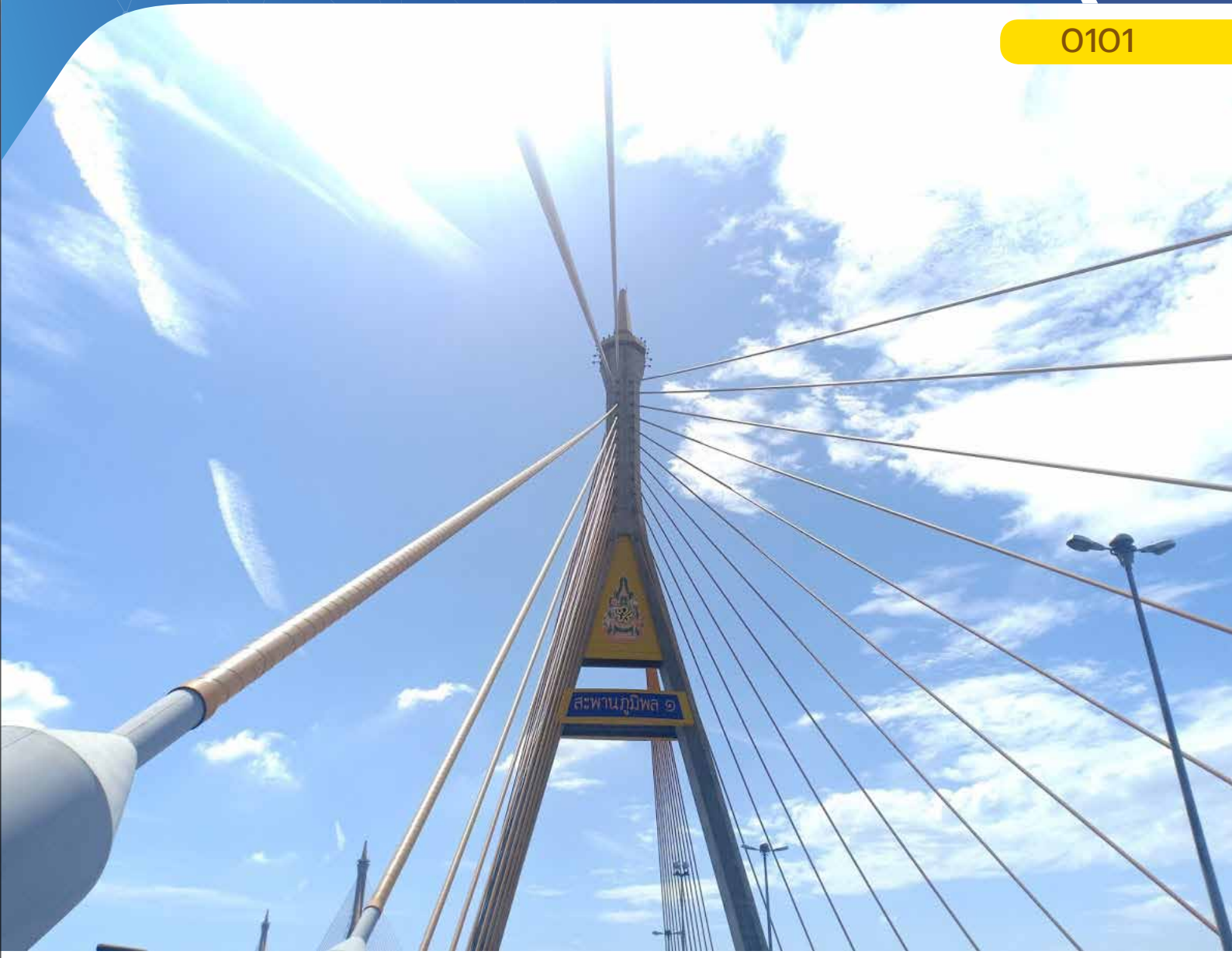

ที่มา: Democracy Index 2562, the Economist Intelligence Units

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปเรื่องการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีลักษณะการดำเนินงานที่มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ โดยได้ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และโครงการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐผ่านกลไกหมู่บ้าน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ดีและมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

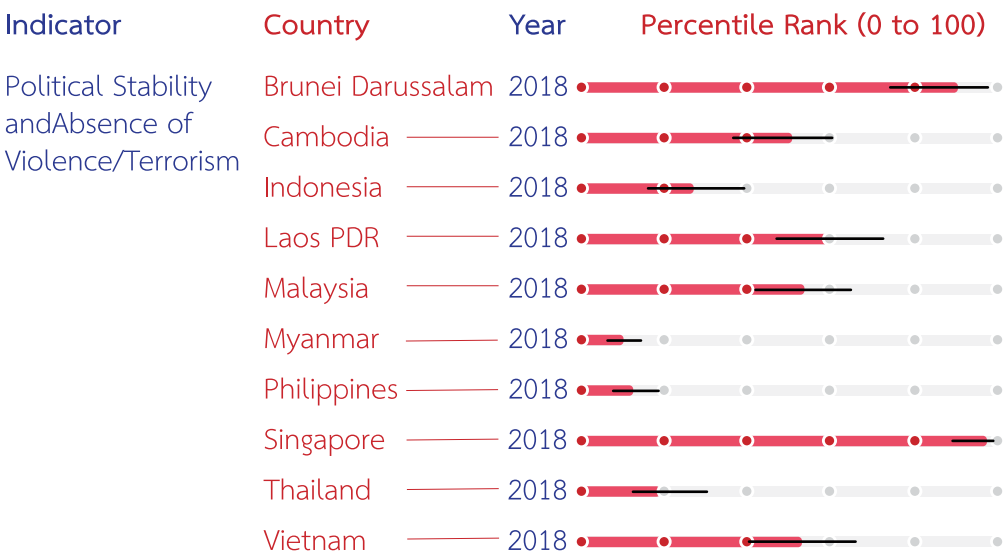
0101

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีทั้งรูปแบบทางตรงและทางอ้อม โดยการดำเนินการที่ผ่านมาเน้นไปที่การสร้างความรู้ความเข้าใจผ่านการให้ความรู้และการศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะของการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ทางอ้อม ดังนั้น ประเด็นท้าทายที่สำคัญคือการส่งเสริม การเรียนรู้วัฒนธรรมประชาธิปไตยทางตรงควบคู่ไปด้วย โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การรวมกลุ่มในชุมชน และสถาบัน พรรคการเมือง รัฐสภา และหน่วยงานของรัฐ และการใช้สิทธิของตนผ่านการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนได้รับประสบการณ์และเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองโดยตรง อาทิ โครงการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การจัดให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่นและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความตระหนักรู้ในความสำคัญของกระบวนการการเลือกตั้งท้องถิ่น ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้เน้นการปฏิบัติเพิ่มขึ้นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้งในและนอกระบบ

0102 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

กลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการรู้รักสามัคคีของสังคมไทย

ที่มา: Worldwide Governance Indicators, World Bank Group

สถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมายังมีความขัดแย้งทางการเมืองและการใช้ความรุนแรงในหลายครั้ง เกิดความคิดเห็นที่แตกแยก แบ่งเป็นฝักเป็นฝ่ายและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการบั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาและเสถียรภาพการบริหารประเทศ รวมทั้งการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศขาดความต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้รักสามัคคีปรองดอง มีความสมานฉันท์ อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ยอมรับและเคารพความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน โดยดัชนีธรรมาภิบาลโลก (World Wide Governance Indicators) จัดทำโดยธนาคารโลก ได้ประเมินเสถียรภาพทางการเมืองและการปราศจากความรุนแรง (Political Stability and Absence of Violence) พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนที่ดีขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่ ปี 2559 (14.29) ถึงปี 2561 (19.52) ทั้งนี้ เสถียรภาพทางการเมืองและการปราศจากความรุนแรงของไทยยังเป็นประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในอาเซียนพบว่า ประเทศไทยยังคงอยู่ลำดับที่ 8 ของประเทศในอาเซียน

0102

ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นกลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการรู้รักสามัคคีของสังคมไทย ได้มุ่งเน้นในการสร้างการตระหนักรู้ การพัฒนากลไกและมาตรการต่าง ๆ โดยได้ดำเนินโครงการปลูกฝังจิตสำนึกรักสามัคคีและส่งเสริมความปรองดองของคนในชาติ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการคิดและการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมให้มีความสามัคคีปรองดอง ให้กับประชาชนเยาวชน และจิตอาสา นอกจากนี้ ยังได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมในการรักษาความสงบด้วยสันติวิธี อาทิ โครงการฝึกอบรมเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะและข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่ดูแลการชุมนุมสาธารณะ

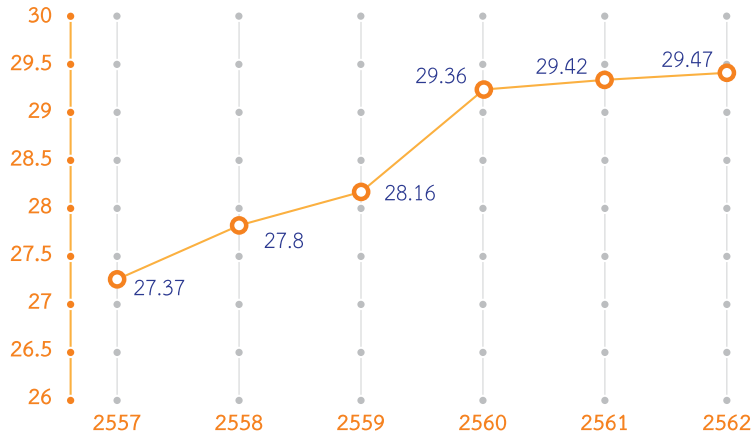
ทั้งนี้ ความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายของกลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีและการรู้รักสามัคคีของสังคมไทย คือ การปลูกฝังประชาชนให้มีทัศนคติและค่านิยมการเคารพความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่าง โดยจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัยและดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย และการมีกลไกการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี โดยมีกระบวนการที่เป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการทั้ง 2 ลักษณะควบคู่กันไป

ดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมประชาธิปไตย และการเคารพความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่าง อาทิ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างทัศนคติและค่านิยมที่พึงประสงค์ อีกทั้งดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร เผยแพร่การอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างทัศนคติและค่านิยมดังกล่าว นอกจากนี้ ควรเร่งดำเนินโครงการสร้างกลไกและมาตรการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี รวมทั้งขยายช่องทางของกลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว อาทิ รัฐสภา ศาล และองค์กรอิสระ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียม ความยุติธรรม และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

0103 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

การกระจายอำนาจ การปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรม

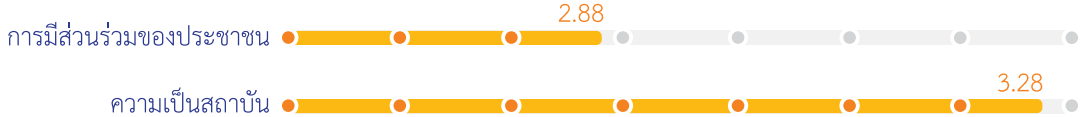
สัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อรัฐบาล

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลังจากปี 2540 การกระจายอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นภารกิจสำคัญเพื่อให้ท้องถิ่นได้มีบทบาทที่เหมาะสม และให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการพัฒนาถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง และส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมและใช้อำนาจของตนเองในทางตรง เมื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นมีความเข้มแข็งจะนำไปสู่การเมืองการปกครองระดับชาติที่มีความเข้มแข็งตามไปด้วย ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์การกระจายอำนาจให้ อปท. โดยเฉพาะด้านการเงินการคลัง มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนักเมื่อเทียบกับในช่วงปี 2544 - 2546 ที่รัฐบาลเร่งจัดสรรภาษี เงินอุดหนุน และรายได้อื่น ๆ ให้แก่ อปท. เพื่อให้ครบกำหนดตามเป้าหมาย คือ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ที่กำหนดในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ นอกจากนี้สถาบันพระปกเกล้าได้รายงานสถานการณ์การกระจายอำนาจ ปี 2561 โดยประเมินการกระจายอำนาจในรูปแบบของความเป็นสถาบันของ อปท. และการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ความเป็นสถาบันของ อปท. อยู่ที่ระดับ 3.28 และการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ที่ระดับ 2.88 ซึ่งมีค่าอยู่ในระดับสูง แต่จะต้องส่งเสริมการพัฒนาภาคพลเมืองให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

รายงานสถานการณ์การกระจายอำนาจ ปี 2562

ที่มา: รายงานสถานการณ์การกระจายอำนาจ ปี 2561, สถาบันพระปกเกล้า

การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปการเมืองในประเด็นการกระจายอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรให้แก่ อปท. ในปี 2562 ได้มีการดำเนินโครงการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment : LPA) เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ศักยภาพ ตลอดจนจุดแข็ง จุดอ่อนของ อปท. เพื่อนำไปใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ อปท. ในการปฏิบัติราชการและจัดการบริการสาธารณะแก่ประชาชน และโครงการการประชาสัมพันธ์สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่น และส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นตนเอง

อย่างไรก็ตามความท้าทายในการขับเคลื่อนประเด็นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือการถ่ายโอนภารกิจและทรัพยากรเพื่อให้ท้องถิ่นมีงบประมาณในการบริหารจัดการท้องที่ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และการผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง โดยในช่วงที่ผ่านมานโยบายของรัฐเกี่ยวกับการกระจายอำนาจยังคงขาดความต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวาระในการเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาล

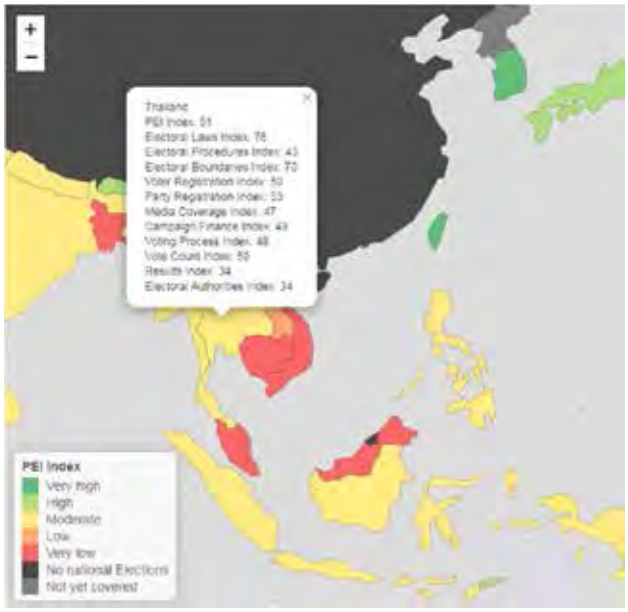
ดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการตามเป้าหมายในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญฯ กฎหมาย และระเบียบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและควรเร่งดำเนินโครงการการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างความรู้ความเข้าใจและเตรียมการสำหรับการเลือกตั้งท้องถิ่นที่จะมาถึง

0104 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อการปฏิรูปประเทศ

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน และเป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในการเลือกผู้แทนของตนเพื่อไปใช้อำนาจแทนตนในการบริหารบ้านเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทั้งนี้การเลือกตั้งจะสัมฤทธิ์ผลโดยบรรลุเป้าหมายแห่งเจตนารมณ์ของการปกครองแบบประชาธิปไตยได้นั้น การเลือกตั้งจะต้องดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย สุจริตและเที่ยงธรรม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้งจะต้องไม่กระทำการอันเป็นการละเมิดกฎหมาย ซึ่งที่ผ่านมาการเลือกตั้งของไทยยังเกิดปัญหาในหลายประเด็น เช่น การซื้อสิทธิขายเสียง การละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง และประชาชนยังขาดความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยสะท้อนได้จากการประเมินภาพรวมการจัดการเลือกตั้งตั้งแต่ปี 2555 ถึง ปี 2561 โดย Perception of Electoral Integrity Index พบว่าภาพลักษณ์เรื่องการเลือกตั้งของประเทศไทยอยู่ที่ระดับ 51 คะแนน ซึ่งถือเป็นอันดับที่ 6 ในอาเซียน โดยประเทศไทยได้รับคะแนนมากที่สุดจากมิติกฎหมายการเลือกตั้ง ในขณะที่มิติผลลัพธ์หลังการเลือกตั้งได้รับคะแนนน้อยที่สุด ทั้งนี้ ผลการประเมินดังกล่าวได้รายงานสถานการณ์ภายในปี 2561 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนที่มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 นอกจากนี้ สัดส่วนของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในปี 2562 ของไทยอยู่ที่ร้อยละ 74.69 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในขณะที่ประเทศที่ได้รับคะแนนอันดับหนึ่งจาก Perception of Electoral Integrity Index อย่างเดนมาร์กมีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งร้อยละ 84.60 และประเทศที่ได้รับคะแนนเป็นอันดับ 1 ในอาเซียนอย่างอินโดนีเซีย อยู่ที่ร้อยละ 81.93 อีกทั้ง การคัดค้านการเลือกตั้งในปี 2562 ของไทยมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 18 จากปี 2554 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประเด็นการเลือกตั้งที่ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาในมิติต่าง ๆ ต่อไป

PEI Index and Subindex Map

ที่มา: Electoral Integrity Project

ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการเพื่อผลักดันการบรรลุเป้าหมายในการให้มีเลือกตั้งที่สุจริตเที่ยงธรรม และเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการเลือกตั้งทั่วไปปี 2562 อาทิ โครงการสร้างพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย และโครงการชี้แจงแนวทางการดำเนินการเลือกตั้ง โดยมีเป้าหมายในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง การสร้างวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจแนวทางการดำเนินการเลือกตั้ง กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้แก่คณะกรรมการการเลือกตั้ง พรรคการเมือง สื่อมวลชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สำหรับการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2562 ได้มีโครงการสำคัญ อาทิ การประชาสัมพันธ์การเตรียมการและการจัดเลือกตั้ง การตรวจสอบการเลือกตั้ง และโครงการอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง และส่งเสริมให้กระบวนการเลือกตั้งมีความสุจริตและโปร่งใสยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ได้มีกฎหมายและกลไกในการสนับสนุนให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตเที่ยงธรรม และส่งเสริมให้การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองต้องเป็นไปอย่างเปิดเผย มีคุณธรรม และเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายของประเด็นการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมเพื่อการปฏิรูปประเทศให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนนั้นยังถือเป็นความท้าทายสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ซึ่งรวมถึงการติดตามและตรวจสอบเพื่อให้การเลือกตั้งมีความโปร่งใสด้วย นอกจากนี้แล้ว เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและกระจายข้อมูลต่าง ๆ สู่ประชาชน ซึ่งนับเป็นความท้าทายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการและการนำเทคโนโลยีดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ

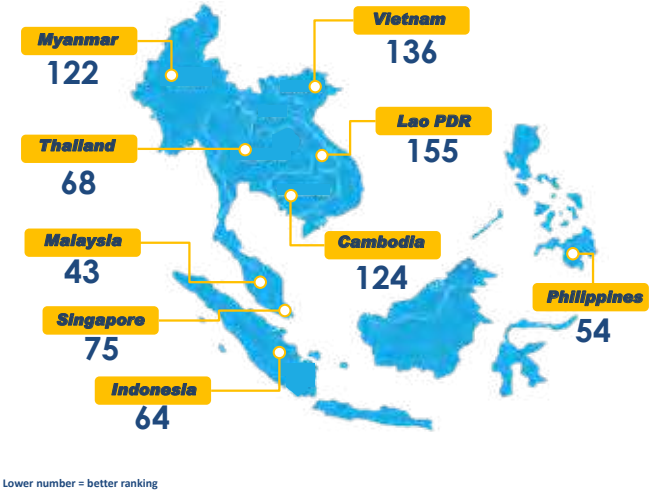
ดังนั้น นอกจากหน่วยงานหลักที่มีภารกิจประจำในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายในประเด็นดังกล่าวแล้ว ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนอื่น ๆ ในการสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง ตลอดจนควรเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูล เสริมสร้างการมีส่วนร่วม การติดตามและการตรวจสอบการเลือกตั้งและกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่อง

0105 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

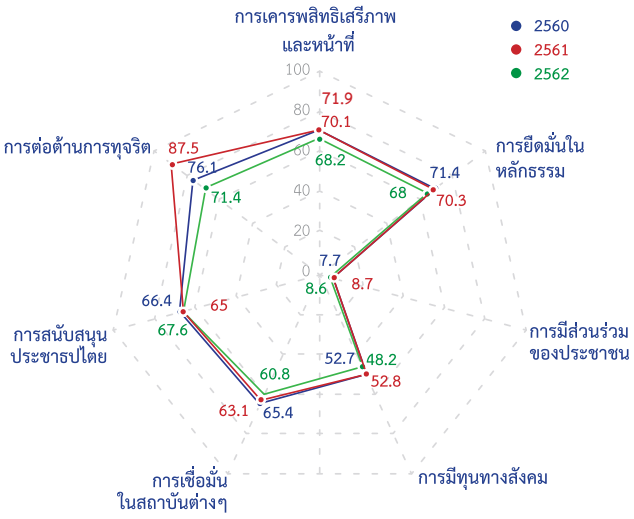
การสร้างรัฐธรรมาธิปไตย

รัฐธรรมาธิปไตยมุ่งสร้างรัฐที่มีการยึดถือประโยชน์ของปวงชนและส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และยึดถือเหตุผล ความจริง ความถูกต้อง เป็นธรรมในการบริหารจัดการบ้านเมืองของผู้มีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดิน ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาล ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคลากรภาครัฐ มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาล มีการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวสามารถสะท้อนได้จากการประเมินสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยสถาบันพระปกเกล้า ซึ่งประเมินความเป็นประชาธิปไตยด้วย 7 มิติ ดังนี้ การเคารพสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ การยึดมั่นในหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน การมีทุนทางสังคม การเชื่อมั่นในสถาบันต่าง ๆ การสนับสนุนประชาธิปไตย และการต่อต้านการทุจริต โดยการประเมินในปี 2562 (58.41) ค่าคะแนนน้อยลงกว่าปี 2561 (60.02) ซึ่งถือว่ามีความเป็นประชาธิปไตยในระดับปานกลางที่ยังต้องพัฒนาในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และการมีทุนทางสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับภาพรวมของการประเมิน Democracy Index 2562 (6.32 คะแนน) โดย the Economist Intelligence Unites ได้จัดอันดับประชาธิปไตยของประเทศไทยอยู่อันดับที่ 68 ของโลก และเป็นอันดับที่ 4 ในอาเซียน โดยจัดอยู่ในกลุ่มประชาธิปไตยกลุ่มที่ 2 จาก 4 กลุ่ม ซึ่งเป็นกลุ่มที่สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานได้รับการคุ้มครองและมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง แต่ยังคงมีความท้าทายในการพัฒนาประชาธิปไตยอีกหลายมิติ ในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศเพื่อไปสู่กลุ่มที่ 1 หรือ กลุ่ม “ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์” (Full Democracy) อย่างประเทศนอร์เวย์ สวีเดน สหราชอาณาจักร และอื่น ๆ

ที่มา: Democracy Index 2562, the Economist Intelligence Units

รายงานการประเมินสถานการณ์
ความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย พ.ศ. 2562

ที่มา: รายงานการประเมินสถานการณ์ความเป็นประชาธิปไตย
ของประเทศไทย 2562, สถาบันพระปกเกล้า

ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นการสร้างรัฐธรรมาธิปไตย โดยได้ดำเนินโครงการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ ศรัทธา และเป็นที่ยอมรับของประชาชน นอกจากนี้ ยังได้มีการผลิตสื่อและกิจกรรมเกี่ยวกับการต่อต้านการทุจริต เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีในการสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตทุกรูปแบบ เกิดความละอายในการประพฤติมิชอบ และเกิดค่านิยมในการไม่เพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่มีความชอบธรรม

ทั้งนี้ การสร้างรัฐธรรมาธิปไตยให้ความสำคัญกับการสร้างคนเก่งและคนดีให้มาบริหารประเทศ พร้อมกับมีการติดตามตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ โดยความท้าทายการบรรลุเป้าของการสร้างรัฐธรรมาธิปไตยคือ การมีคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคลากรภาครัฐ การพัฒนาและการบังคับใช้กลไกหรือมาตรการต่าง ๆ ในการติดตาม ตรวจสอบ ควบคุม ตลอดจนการลงโทษการใช้อำนาจรัฐของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคลากรภาครัฐในทางที่ผิด

ดังนั้น ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการคัดกรองบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง โดยดำเนินการกำหนดมาตรฐานและคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเคร่งครัดและไม่เลือกปฏิบัติ ตลอดจนเร่งพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพกลไกในการติดตาม ตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานต่าง ๆ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคลากรภาครัฐอย่างจริงจัง และบังคับใช้อย่างเท่าเทียม

02 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการบริหาร ราชการแผ่นดิน

" องค์กรภาครัฐเปิดกว้างและเชื่อมโยงข้อมูลกัน กะทัดรัดแต่แข็งแรง บูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน ในการทำงานเพื่อประชาชนโดยเชิงพื้นที่เป็นหลัก จัดระบบบริหาร และบริการให้เป็นดิจิทัล จัดระบบบุคลากรให้มีมาตรฐานกลาง มีคุณธรรมและจริยธรรม และสร้างวัฒนธรรม ต่อต้านการทุจริต "

ภาครัฐของไทยกำลังเผชิญกับสภาพแวดล้อมการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และผันผวนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การที่ระบบราชการ องค์กร และหน่วยงานภาครัฐจะอยู่รอด เติบโต เป็นเลิศ และยั่งยืนได้นั้น ลำพังแค่เพียงการปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนเล็ก ๆ น้อย ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไปและมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นเรื่อง ๆ อาจไม่เพียงพอ แต่จำเป็นต้องมีการปฏิรูปขนานใหญ่ที่เน้นการมองภาพกว้างและมองไกลในทุกมิติ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินไว้อย่างละเอียดและชัดเจนในมาตรา 258 ข. ของรัฐธรรมนูญ ได้กำหนด “ผลสัมฤทธิ์อันพึงประสงค์” การปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินไว้ 5 เรื่อง ได้แก่ 1) ให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน และเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน 2) ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบข้อมูลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน และการบริการประชาชน 3) ให้มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารงานของรัฐและแผนกำลังคนภาครัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ โดยต้องดำเนินการให้เหมาะสมกับภารกิจของหน่วยงานของรัฐแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกัน 4) ให้มีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐเพื่อจูงใจให้ผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ และสามารถเจริญก้าวหน้าได้ตามความสามารถและผลสัมฤทธิ์ของงานของแต่ละบุคคล มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง โดยคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีความคิดสร้างสรรค์ และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้การปฏิบัติราชการ และการบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการคุ้มครองป้องกันบุคลากรภาครัฐจากการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรมของผู้บังคับบัญชา และ 5) ให้มีการปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีความคล่องตัว เปิดเผย ตรวจสอบได้และมีกลไกในการป้องกันการทุจริตทุกขั้นตอน

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาประเทศจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับสภาวการณ์ พบว่ามีสถานการณ์และแนวโน้มที่ส่งผลกระทบต่อระบบราชการและหน่วยงานภาครัฐพบว่ามีสถานการณ์และแนวโน้มที่สำคัญโดยแบ่งเป็นสถานการณ์และแนวโน้มภายนอก อาทิ *1) ทางด้านเศรษฐกิจ* แนวโน้มเศรษฐกิจโลกยังมีความไม่แน่นอนและมีความเสี่ยงอยู่ตลอดเวลาส่งผลทำให้ตัวแปรหลักในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีความจำเป็นต้องปฏิรูปสถาบันและโครงสร้างภาครัฐ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายกฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง *2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม* ปัจจัยที่ทำให้สภาพสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันเปลี่ยนไปอย่างมาก ประกอบด้วย (2.1) การที่ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตเมืองมากกว่าเขตชนบท (2.2) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงอายุอย่างรวดเร็ว (2.3) การเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานข้ามพรมแดนได้อย่างเสรีมากขึ้น (2.4) ความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในสังคม และ *3) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี* ที่ส่งผลต่อความเป็นไปในการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งมีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ส่วนสถานการณ์และแนวโน้มภายใน อาทิ *1) สถานการณ์ปัญหาการบริหารจัดการภาครัฐ* โดยภาครัฐมีขนาดใหญ่เนื่องจากหน่วยงานของรัฐยังเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำและให้บริการสาธารณะ ส่งผลทำให้โครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด รวมทั้งจำนวนบุคลากรภาครัฐซึ่งมีความรู้ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับสถานการณ์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ยังมีจำกัดและไม่เพียงพอต่อการยกระดับประสิทธิภาพและคุณภาพการปฏิบัติภารกิจของภาครัฐ และ *2) นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล* ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินที่ครอบคลุมทั้งการพัฒนาโครงสร้างหน่วยงาน ระบบงาน กระบวนการบริการประชาชน และการบริหารงานภายใน งบประมาณ อัตรากำลัง และวัฒนธรรมและค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งถือเป็นโอกาสและปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินบรรลุเป้าหมายสำหรับการขับเคลื่อนภารกิจที่มีผลกระทบสูงต่อชีวิตประชาชน

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ที่ได้มีการกำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป ทั้งสิ้น 6 ประเด็น ได้แก่ ***(1) บริการภาครัฐ สะดวก รวดเร็ว และตอบโจทย์ชีวิตประชาชน (2) ระบบข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกัน ก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล (3) โครงสร้างภาครัฐกะทัดรัด ปรับตัวได้เร็วและระบบงานมีผลสัมฤทธิ์สูง (4) กำลังคนภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม และมีสมรรถนะสูงพร้อมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ (5) ระบบบริหารงานบุคคลที่สามารถดึงดูด สร้าง และรักษาคนดีคนเก่งไว้ในภาครัฐ และ (6) การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ คล่องตัว โปร่งใส และมีกลไกป้องกันการทุจริตทุกขั้นตอน*** โดยแบ่งเป็น 24 กลยุทธ์ และแผนงานทั้งสิ้น 56 แผนงาน มีเป้าหมายรวมของข้อเสนอแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วย (1) จัดองค์กรภาครัฐให้เปิดกว้างและเชื่อมโยงข้อมูลกันด้วยระบบดิจิทัล (2) จัดโครงสร้างองค์กรให้เพรียว กะทัดรัด แต่แข็งแรง เพื่อให้สามารถบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการทำงานเพื่อประชาชนโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (3) จัดระบบบริหารและบริการประชาชนให้เป็นดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ทันสมัย ปรับตัวได้รวดเร็ว และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม (4) จัดระบบบุคลากรภาครัฐให้มีมาตรฐานกลาง เพื่อสรรหาและรักษาไว้ซึ่งกำลังคนที่มีคุณภาพสูง มีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานอย่างมืออาชีพ เป็นที่ไว้วางใจของประชาชน และ (5) สร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นในภาคราชการและภาคสังคม และวางระบบป้องกันการแทรกแซงโดยไม่เป็นธรรมจากผู้มีอำนาจและอิทธิพล

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างพลิกโฉมส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำงานของทุกองค์กร และเป็นโอกาสของภาครัฐในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน เพื่อลดกำลังคนและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นรัฐบาลดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในหน่วยงานราชการ เป็นเรื่องที่มีความท้าทายอย่างมาก จำเป็นต้องมีการเตรียมการในหลายด้าน ทั้งด้านระบบข้อมูล โครงสร้างพื้นฐาน ทักษะของบุคลากร และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องปรับบทบาทให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป ภาครัฐควรมีขนาดที่เล็กลง ดำเนินภารกิจเท่าที่จำเป็น และต้องอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมและบูรณาการการทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วนให้มากขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

1) ควรเร่งดำเนินโครงการที่มีความสำคัญและส่งผลบรรลุต่อเป้าหมาย เช่น การพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจแบบครบวงจร และการบูรณาการเลขหมายแจ้งเหตุฉุกเฉินให้เหลือเพียงหมายเลขเดียวโดยจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุฉุกเฉินแห่งชาติ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้ตามแผนการดำเนินการที่กำหนด พัฒนาความพร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ รวมทั้งประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนและผู้รับบริการ

2) ควรกำหนดหน่วยงานหลักผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนการเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีกลไกการกำกับติดตามการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูป

3) แนวทางการปรับปรุงบทบาทภารกิจของส่วนราชการ อาจจะต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานรูปแบบอื่นให้มีความเหมาะสม นอกจากนี้ ควรขยายผลการพัฒนา และการรังสรรค์นวัตกรรมการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ (Sandbox) ในกิจกรรมที่ดำเนินการและประสบผลสำเร็จ เพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐรูปแบบใหม่ต่อไป

4) ควรกำหนดแนวทางในการควบคุมขนาดอัตรากำลังและค่าใช้จ่ายด้านบุคคลที่มีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เช่น การลดภารกิจที่ซ้ำซ้อน การนำระบบเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดกระบวนงานต่าง ๆ การเกลี่ยอัตรากำลังให้ส่วนราชการที่ขาดแคลน การจ้างงานรูปแบบอื่น และอาจให้มีโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด เป็นต้น นอกจากนี้ส่วนราชการควรมีการปรับปรุงกระบวนงาน การบริหารอัตราว่างและการใช้กำลังคนให้มีประสิทธิภาพก่อนการขอเพิ่มอัตรากำลังตั้งใหม่ หรือทบทวนการเพิ่มหรือยุบตำแหน่งให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การเข้าสู่สังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ/สมรรถนะที่หลากหลายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย

5) ควรเร่งรัดการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเข้าสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างเต็มรูปแบบ อาทิ การจัดทำฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เช่น คุณสมบัติและราคาอ้างอิงของผลิตภัณฑ์พื้นฐานไว้เป็นมาตรฐาน การจัดทำระบบการบริหารโครงการก่อสร้างสำหรับติดตาม ควบคุม และดูแลโครงการงานก่อสร้างตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดภาระผูกพันตามสัญญา นอกจากนี้ ควรขยายผลการใช้ระบบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยอิเล็กทรอนิกส์สู่ระดับท้องถิ่นเพื่อให้สามารถใช้ได้ครอบคลุมทั่วประเทศต่อไป

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

0201

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 บริการภาครัฐ สะดวก รวดเร็ว และตอบโจทย์ชีวิตประชาชน

ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วย เพิ่มสมรรถนะของหน่วยงานภาครัฐในการตอบสนองต่อประชาชนในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน โดยบูรณาการเลขหมายแจ้งเหตุฉุกเฉินให้เหลือเพียงหมายเลขเดียว รวมทั้งพัฒนาระบบการแจ้งเตือนและบูรณาการข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน การยกระดับการให้ข้อมูลและให้คำปรึกษาจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งยกระดับการให้บริการประชาชนสู่การบริการที่เร็วขึ้น ง่ายขึ้น และถูกลง นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการดำเนินการร่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบงานบริการของภาครัฐ อาทิ การปรับปรุงกระบวนการขออนุมัติ/อนุญาตจากภาครัฐ การจัดให้มีการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จผ่านช่องทางดิจิทัลและศูนย์บริการร่วม เช่น ระบบอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจแบบครบวงจร เป็นต้น

0202

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 ระบบข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกัน ก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล

ได้มีการดำเนินการโดยพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานรัฐบาลดิจิทัล สำหรับรองรับการให้บริการ/การทำงานผ่านระบบดิจิทัล ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลของแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกันโดยง่าย การนำระบบดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานและบริหารราชการ อาทิ พัฒนาระบบงานด้านสนับสนุนงานพื้นฐานภายในหน่วยงาน และสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานได้ รวมทั้งบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน อาทิ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ และสนับสนุนการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน ผลการดำเนินการที่ผ่านมาหลายกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลได้มีการพัฒนาและบริการการระบบสารบรรณกลางและระบบสนับสนุนเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ โดยในปัจจุบันมีการให้บริการกับ 330 หน่วยงาน และระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลประชาชนกลาง โดยกรมการปกครองที่ให้บริการข้อมูลได้แล้วจำนวน 130 รายการ จากจำนวน 60 หน่วยงาน เป็นต้น

0203

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 โครงสร้างภาครัฐ กะทัดรัด ปรับตัวได้เร็ว และระบบงานมีผลสัมฤทธิ์สูง

ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารงานของรัฐ โดยให้ทุกส่วนราชการจัดทำแผนปฏิรูปองค์กรของตนเองเพื่อทบทวนภารกิจและโครงสร้างหน่วยงาน การศึกษารูปแบบหน่วยงานภาครัฐ หรือการพัฒนาและการรังสรรค์นวัตกรรมการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ (Sandbox) เช่น การแก้ไขพื้นที่ป่าและการใช้ประโยชน์พื้นที่จังหวัดน่าน และกลไกการบริหารจัดการ การเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ อาทิ การปฏิรูปโครงสร้างและระบบการบริหารราชการของส่วนราชการในภูมิภาคการพัฒนาขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ ปรับจำนวนและขนาดของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนผู้รับบริการ การพัฒนาระบบงบประมาณและการคลังภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การสร้างระบบธรรมาภิบาลที่ยั่งยืนในหน่วยงานภาครัฐ และพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

0204

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 กำลังคนภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมและมีสมรรถนะสูง พร้อมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

ได้มีการดำเนินการโดยจัดกำลังคนให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการบริการสาธารณะที่สำคัญ และขับเคลื่อนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับบทบาทของภาครัฐทิศทางการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ และบูรณาการข้อมูลกำลังคนภาครัฐทุกประเภทที่ใช้งบประมาณแผ่นดินให้สมบูรณ์และเป็นปัจจุบันสำหรับการกำหนดนโยบายกำลังคนภาครัฐ ลดขนาดกำลังคนและค่าใช้จ่ายด้านบุคคลภาครัฐที่มีผลผูกพันภาระงบประมาณในระยะยาว อาทิ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการบริการประชาชน และการจ้างงานรูปแบบอื่นซึ่งไม่มีภาระผูกพันด้านงบประมาณในระยะยาวหรือใช้การจ้างเหมาบริการแทนการบรรจุข้าราชการ นอกจากนี้ มีการพัฒนาทักษะและสมรรถนะใหม่เพื่อสร้างความพร้อมเชิงกลยุทธ์ให้กับกำลังคนภาครัฐ อาทิ พัฒนาขีดความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะของบุคลากร เพื่อขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล และประเทศไทย 4.0 รวมทั้งทบทวนการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลกำลังคน (จำนวนสายงาน ตำแหน่งระดับ) และระบบการโยกย้าย แต่งตั้งให้สอดคล้องกับความจำเป็นตามภารกิจและเป็นไปตามระบบคุณธรรม เป็นต้น

0205

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 ระบบบริหารงานบุคคลที่สามารถดึงดูด สร้างและรักษาคนดีคนเก่งไว้ในภาครัฐ

ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) การดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสาธารณะเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ โดยการเพิ่มช่องทางและรูปแบบการจ้างงานเพื่อดึงดูดและจูงใจผู้มีความรู้ความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติงานในภาครัฐ เพิ่มประสิทธิผลและความคล่องตัวในการสรรหาและเลือกสรรบุคลากรเข้าสู่ภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งพัฒนาระบบการสอบวัดความรู้ความสามารถทั่วไปให้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภท 2) ส่งเสริม จูงใจ และรักษาผู้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสาธารณะไว้ในภาครัฐ อาทิ พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน และพัฒนาระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการภาครัฐโดยรวม 3) พัฒนาทรัพยากรบุคคลภาครัฐให้มีขีดความสามารถและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรภาครัฐ อาทิ พัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมเป็นข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐยุคใหม่ 4) สร้างผู้นำให้เป็นตัวอย่าง โดยพัฒนาผู้บริหารทุกระดับให้เป็นผู้นำที่เป็นตัวอย่าง 5) ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารทรัพยากรบุคคล อาทิ การจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมแห่งชาติ สำหรับบุคลากรภาครัฐทุกประเภทและจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และ 6) พัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพและสร้างความต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่ง อาทิ จัดทำแผนพัฒนากำลังคนคุณภาพ ตลอดจนส่งเสริมการหมุนเวียนบุคลากรในแต่ละสายอาชีพข้ามหน่วยงานในภาครัฐเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การทำงานทั้งในด้านกว้างและลึก นอกจากนี้มีบางกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ เช่น การจัดทำพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 เป็นต้น

0206

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ คล่องตัว โปร่งใส และมีกลไกป้องกันการทุจริตทุกขั้นตอน
โดยมีเป้าหมายเพื่อหน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างได้โดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผ่านระบบสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นดิจิทัลในทุกขั้นตอน มีการบูรณาการ และเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบอื่น ๆ อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งกำหนดแนวทางการดำเนินการ ประกอบด้วย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างทั้งระบบ มีการเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานและผู้ประกอบการการส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ตลอดจนยกระดับมาตรฐานวิชาชีพพัสดุสำหรับเจ้าหน้าที่พัสดุ ส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถของภาคเอกชนและประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ทั้งนี้ มีหลายกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ อาทิ ระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ระบบการขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการ และมีหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างกับระบบของกรมบัญชีกลางแล้ว จำนวน 33 หน่วยงาน เป็นต้น

0201 0202 0203 0204 0205 0206

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 0201

บริการภาครัฐ สะดวก รวดเร็ว และตอบโจทย์ชีวิตประชาชน

ภาครัฐของไทยกำลังเผชิญกับสภาพแวดล้อมการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และผันผวนในทุกมิติ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีอย่างฉับพลันที่จะกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง กล่าวคือ จะเป็นแรงกดดันที่สำคัญในภาครัฐต้องปรับโฉมโครงสร้างองค์กร พัฒนาระบบงาน และปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้แทนกำลังคนมากขึ้น ในขณะเดียวกันเทคโนโลยีจะส่งผลทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ของประชาชนผู้รับบริการและหน่วยงานภาครัฐเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากเดิมที่การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเน้นการยึดกฎระเบียบ งานเอกสาร และกระบวนการที่ยืดยาว มีความล่าช้า เจ้าหน้าที่ของรัฐห่างไกลและไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้รับบริการ จะถูกแทนที่ด้วยรูปแบบความสัมพันธ์และการให้บริการที่เน้นความรวดเร็ว เป็นส่วนตัว และผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ เนื่องจากประชาชนผู้รับบริการจะมีข้อมูล และใช้ข้อมูลร่วมกับภาครัฐอย่างเปิดเผย รวมทั้งจะมีความคาดหวังให้ภาครัฐและระบบราชการต้องจัดบริการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดประเด็นการปฏิรูปด้านการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้บริการภาครัฐมีความสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

0201

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในประเด็นการปฏิรูปด้านบริการภาครัฐ ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในมิติต่าง ๆ **ประกอบด้วย เพิ่มสมรรถนะของหน่วยงานภาครัฐในการตอบสนองต่อประชาชนในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน** โดยบูรณาการเลขหมายแจ้งเหตุฉุกเฉินให้เหลือเพียงหมายเลขเดียว รวมทั้งพัฒนาระบบการแจ้งเตือนและบูรณาการข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในสถานการณ์หรือภาวะฉุกเฉิน **การยกระดับการให้ข้อมูลและให้คำปรึกษาจากหน่วยงานของรัฐ** รวมทั้ง**ยกระดับการให้บริการประชาชนสู่การบริการที่เร็วขึ้น ง่ายขึ้น และถูกลง** โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการดำเนินการร่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบงานบริการของภาครัฐ อาทิ การปรับปรุงกระบวนการขออนุมัติ/อนุญาตจากภาครัฐ การจัดให้มีการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จผ่านช่องทางดิจิทัลและศูนย์บริการร่วม เช่น ระบบอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจแบบครบวงจร เป็นต้น ซึ่งผลจากการดำเนินงานดังกล่าว ประเทศไทยสามารถ**ยกระดับอันดับ “Doing Business” หรือรายงานความยากง่ายในการประกอบธุรกิจจากเดิมในปี 2562 อยู่ที่อันดับ 27 ขึ้นมาอยู่ที่อันดับ 21 ในปี 2563 ปรับดีขึ้น 6 อันดับ จากทั้งหมด 190 ประเทศทั่วโลก**

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการส่วนใหญ่ภายใต้ประเด็นปฏิรูปดังกล่าวยังไม่แล้วเสร็จและจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการลงทุนด้านการพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อสนับสนุนงานให้บริการประชาชนซึ่งจะต้องใช้งบประมาณในการลงทุนที่ค่อนข้างสูง หากได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่ต่อเนื่องหรือล่าช้า ก็จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปภาครัฐควรเร่งดำเนินกิจกรรมที่มีความสำคัญและส่งผลบรรลุต่อเป้าหมาย เช่น การพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจแบบครบวงจร และการบูรณาการเลขหมายแจ้งเหตุฉุกเฉินให้เหลือเพียงหมายเลขเดียวโดยจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุฉุกเฉินแห่งชาติ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้ตามแผนการดำเนินการที่กำหนด พัฒนาความพร้อมของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ รวมทั้งประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนและผู้รับบริการ

0202 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

ระบบข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกัน ก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล

สภาพการณ์และบริบทปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ส่งผลให้การบริหารจัดการภาครัฐมีความซับซ้อน ประชาชนคาดหวังที่จะได้รับการบริการจากภาครัฐผ่านช่องทางที่มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การบริหารราชการในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศจำนวนมากในการวิเคราะห์ เพื่อใช้ประกอบการการบริหารงานภาครัฐ ดังนั้น จึงได้กำหนดให้การยกระดับระบบข้อมูลภาครัฐให้มีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกันเพื่อก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัลเป็นหนึ่งในประเด็นที่สำคัญภายใต้แผนปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน โดยปัจจุบัน จากผลการจัดอันดับดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government Development Index : EDGI) ของ United Nations E-Government Survey ปี 2561 ประเทศไทยได้อันดับที่ 73 ดีขึ้นจากเดิม 4 อันดับจากปี 2559 และเป็นอันดับ 4 ในภูมิภาคอาเซียน

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในประเด็นการปฏิรูประบบข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัย และเชื่อมโยงกัน ก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล ได้มีการดำเนินการ โดย**พัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานรัฐบาลดิจิทัล** สำหรับรองรับการให้บริการ/การทำงานผ่านระบบดิจิทัล ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลของแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกันโดยง่าย **การนำระบบดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานและบริหารราชการ** อาทิ พัฒนาระบบงานด้านสนับสนุนงานพื้นฐานภายในหน่วยงาน และสามารถเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานได้ รวมทั้ง**บูรณาการข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน** อาทิ การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ และสนับสนุนการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน

0202

ผลการดำเนินการที่ผ่านมาหลายโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ เช่น สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัลได้มีการพัฒนาและบริการการระบบสารบรรณกลางและระบบสนับสนุนเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ โดยในปัจจุบันมีการให้บริการกับ 330 หน่วยงาน และระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลประชาชนกลาง โดยกรมการปกครองที่ให้บริการข้อมูลได้แล้วจำนวน 130 รายการ จากจำนวน 60 หน่วยงาน

อย่างไรก็ตามในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าวยังมีประเด็นท้าทายที่สำคัญควรเร่งผลักดันมากยิ่งขึ้น อาทิ การบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐเพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐ และสนับสนุนการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน รวมทั้งการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ

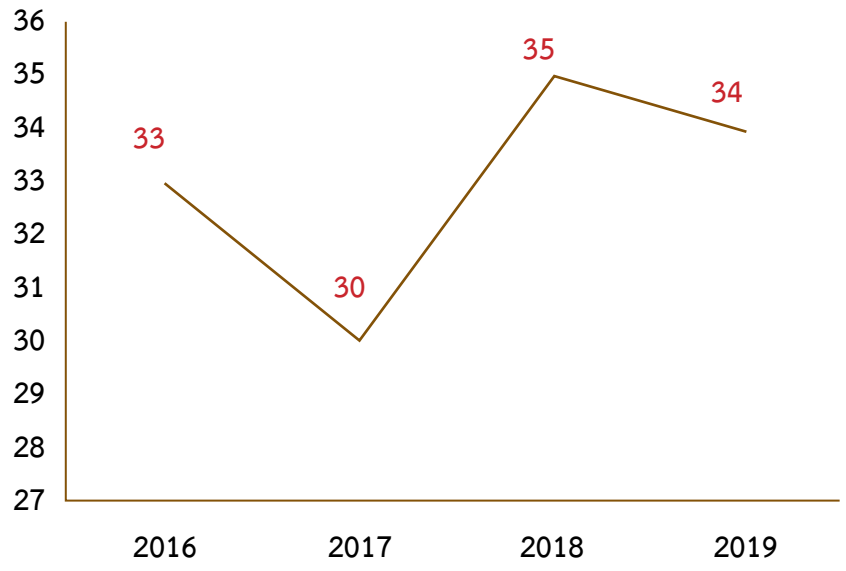
ดังนั้น จึงควรกำหนดหน่วยงานหลักผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนการเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องและมีกลไกการกำกับติดตามการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าว รวมทั้งการพัฒนาศูนย์ข้อมูลกลางภาครัฐและสนับสนุนการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน

0203 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

โครงสร้างภาครัฐ กะทัดรัด ปรับตัวได้เร็ว และระบบงานมีผลสัมฤทธิ์สูง

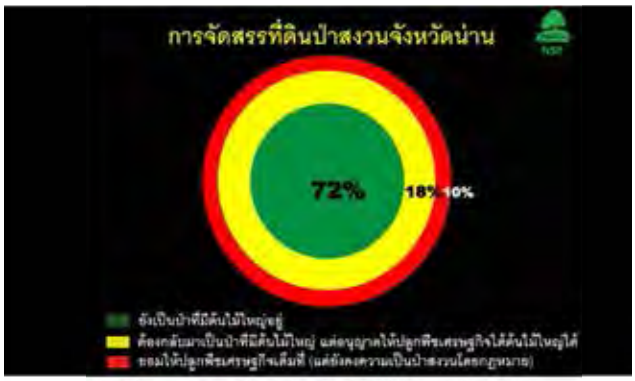
ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับสภาพแวดล้อมการบริหารจัดการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และผันผวนในทุกมิติ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับเข้าสู่แนวทางการจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเน้นการทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ และมีความคล่องตัว พร้อมรับความเปลี่ยนแปลง โดยที่ผ่านมาภาครัฐของประเทศไทยมีขนาดใหญ่ เนื่องจากหน่วยงานของรัฐยังเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดทำและให้บริการสาธารณะ ส่งผลทำให้โครงสร้างของหน่วยงานภาครัฐ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด นอกจากนี้ การบริหารจัดการภาครัฐยังมีประสิทธิภาพต่ำ เนื่องจากมีระเบียบและขั้นตอนจำนวนมากและซับซ้อน ขาดความยืดหยุ่น มีความล่าช้า ไม่คล่องตัว แผนการปฏิรูปประเทศจึงกำหนดประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างภาครัฐ กะทัดรัด ปรับตัวได้เร็ว และระบบงานมีผลสัมฤทธิ์สูง โดยผลการจัดอันดับขีดความสามารถของประเทศไทย โดยสถาบัน IMD World Competitiveness Center ด้าน Government Efficiency ประเด็นกรอบการบริหารด้านสถาบัน (Institution Framework) ในปี 2562 ประเทศไทยได้อันดับที่ 34 ดีขึ้นจากเดิม 1 อันดับจากปี 2561

อันดับขีดความสามารถของประเทศไทย โดย IMD ด้าน Government Efficiency ประเด็น กรอบการบริหารด้านสถาบัน (Institution Framework)

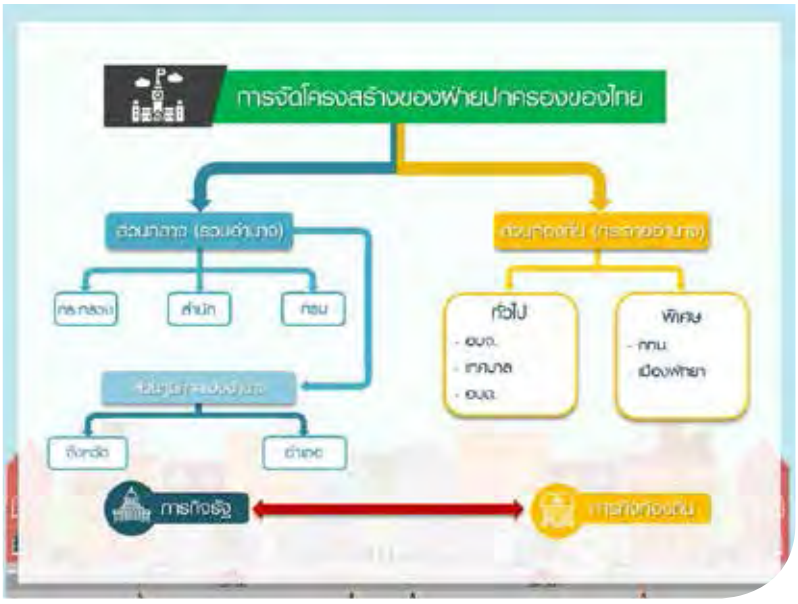

ที่มา : International Institute for Management Development (IMD)

ภายใต้ประเด็นแผนปฏิรูปดังกล่าว ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย **การปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารงานของรัฐ** โดยให้ทุกส่วนราชการจัดทำแผนปฏิรูปองค์กรของตนเอง เพื่อทบทวนภารกิจและโครงสร้างหน่วยงาน การศึกษารูปแบบหน่วยงานภาครัฐ หรือการพัฒนาและการรังสรรค์นวัตกรรมการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ (Sandbox) เช่น การแก้ไขพื้นที่ป่าและการใช้ประโยชน์พื้นที่จังหวัดน่านและกลไกการบริหารจัดการ **การเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความเข้มแข็งของการบริหารจัดการเชิงพื้นที่** อาทิ การปฏิรูปโครงสร้างและระบบการบริหารราชการของส่วนราชการในภูมิภาค **การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** อาทิ ปรับจำนวนและขนาดของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนผู้รับบริการ **การพัฒนาระบบงบประมาณและการคลังภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การสร้างระบบธรรมาภิบาลที่ยั่งยืนในหน่วยงานภาครัฐ** และ**พัฒนากฎหมายเกี่ยวกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป**

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการภายใต้ประเด็นการปฏิรูปดังกล่าว ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการดำเนินการ จึงเป็นการยากที่จะประเมินผลลัพธ์ มีบางกิจกรรมซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว แต่ผลการดำเนินการยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่ต้องการได้ อาทิ การปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารงานของรัฐ ซึ่งกำหนดให้ทุกส่วนราชการจัดทำแผนปฏิรูปองค์กรของตนเองเพื่อทบทวนภารกิจและโครงสร้างหน่วยงานของตนว่าภารกิจใดสามารถถ่ายโอนให้ภาคส่วนอื่น ๆ ได้ เพื่อลดขนาดโครงสร้างภาครัฐ แต่ในทางปฏิบัติ เป็นการยากที่ส่วนราชการจะลดขนาดโครงสร้างหรืออัตรากำลังของตนเอง

0203

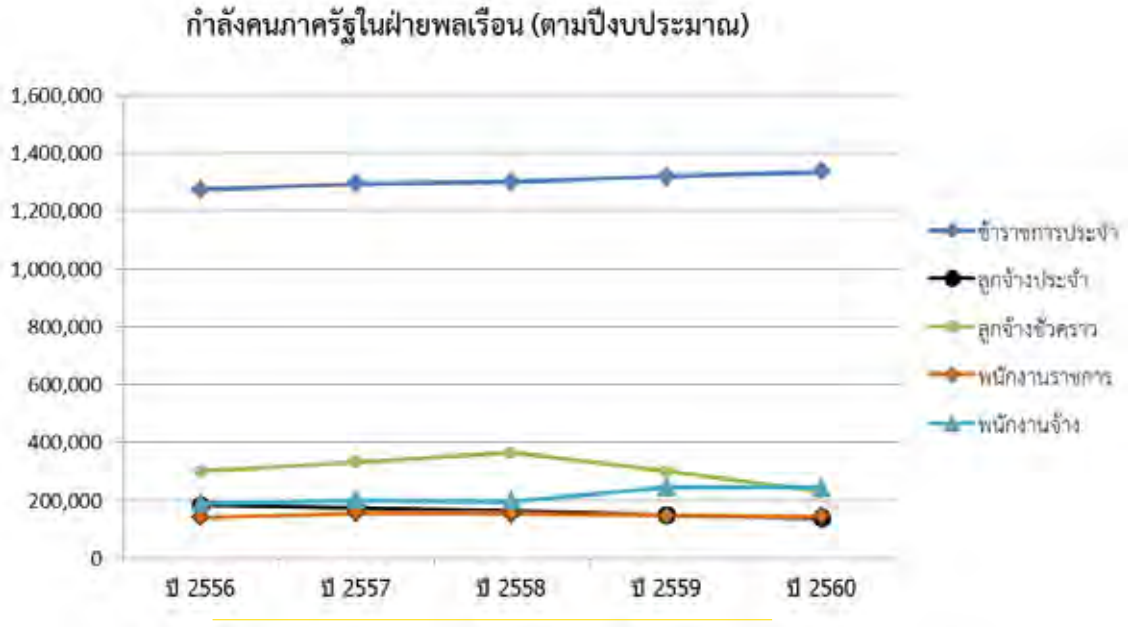

ดังนั้น แนวทางการปรับปรุงบทบาทภารกิจของส่วนราชการในระยะต่อไปอาจจะต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานรูปแบบอื่นให้มีความเหมาะสม นอกจากนี้ ควรขยายผลการพัฒนาและการรังสรรค์นวัตกรรมการดำเนินงานในรูปแบบใหม่ (Sandbox) ในกิจกรรมที่ดำเนินการและประสบผลสำเร็จ เพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐรูปแบบใหม่ต่อไป

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 0204

กำลังคนภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม และมีสมรรถนะสูง พร้อมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

สถานภาพกำลังคนภาครัฐในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากรายงานผลการดำเนินการตามมาตรการการบริหารและพัฒนากำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2557-2561) คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติอัตราข้าราชการใหม่ให้กับส่วนราชการและหน่วยงานต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนดเป้าหมายและนโยบายกำลังภาครัฐ (คปร.) เห็นชอบจำนวน 39,719 อัตรา เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ จำนวน 28,749 อัตรา และข้าราชการตำรวจ จำนวน 10,970 อัตรา จึงจำเป็นต้องปรับขนาดกำลังคนภาครัฐให้มีความเหมาะสมกับการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารงานของส่วนราชการอย่างจริงจัง และจำเป็นต้องปรับรูปแบบการจ้างงานภาครัฐให้มีความหลากหลาย สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างยืดหยุ่น คล่องตัวเพื่อมิให้เกิดภาระผูกพันค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรภาครัฐในระยะยาว อันจะส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินในมิติการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านความมั่นคงของประเทศ

ที่มา : สำนักงาน ก.พ.

0204

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาในประเด็นการปฏิรูปกำลังคนภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมและมีสมรรถนะสูง พร้อมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ได้มีการดำเนินการโดย **จัดกำลังคนให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการบริการสาธารณะที่สำคัญ และขับเคลื่อนขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ** เพื่อวางแผนกำลังคนให้สอดคล้องกับบทบาทของภาครัฐทิศทางการปฏิรูปประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ และบูรณาการข้อมูลกำลังคนภาครัฐทุกประเภทที่ใช้งบประมาณแผ่นดินให้สมบูรณ์และเป็นปัจจุบันสำหรับการกำหนดนโยบายกำลังคนภาครัฐ **ลดขนาดกำลังคนและค่าใช้จ่ายด้านบุคคลภาครัฐที่มีผลผูกพันภาระงบประมาณในระยะยาว** อาทิ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการบริการประชาชน และการจ้างงานรูปแบบอื่นซึ่งไม่มีภาระผูกพันด้านงบประมาณในระยะยาวหรือใช้การจ้างเหมาบริการแทนการบรรจุข้าราชการ นอกจากนี้ **มีการพัฒนาทักษะและสมรรถนะใหม่เพื่อสร้างความพร้อมเชิงกลยุทธ์ให้กับกำลังคนภาครัฐ** อาทิ พัฒนาขีดความสามารถ ทักษะและสมรรถนะของบุคลากร เพื่อขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัลและประเทศไทย 4.0 รวมทั้ง**ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้กำลังคนในส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ** อาทิ พัฒนาระบบการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การใช้กำลังคนในส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ และทบทวนการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลกำลังคน (จำนวนสายงาน ตำแหน่ง ระดับ) และระบบการโยกย้าย แต่งตั้งให้สอดคล้องกับความจำเป็นตามภารกิจและเป็นไปตามระบบคุณธรรม

0204

ผลการดำเนินการที่ผ่านมาหลายโครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ เช่น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้นำเสนอมาตรการบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2562 - 2565) ต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2562 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ จากนั้นได้จัดการประชุมชี้แนวทางปฏิบัติให้แก่ส่วนราชการเพื่อดำเนินการและได้จัดทำหนังสือมาตรการบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2562 - 2565) และแนวทางปฏิบัติเพื่อเผยแพร่ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ได้ปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้มาตรการฯ ดังกล่าวได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในปี พ.ศ. 2563 คือ อัตราข้าราชการที่ว่างลงจากการเกษียณอายุเมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2562 ลดลงร้อยละ 10 จากการจ้างงานรูปแบบอื่น เพื่อทดแทนอัตราข้าราชการที่เกษียณอายุ และมีหลายโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ถึงมาตรการมีความเหมาะสมในหลักการ แต่เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติมีปัจจัยที่เป็นตัวแปรทำให้ส่วนราชการไม่สามารถดำเนินการตามมาตรการบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐที่กำหนดได้ รวมทั้งขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงควรกำหนดแนวทางในการควบคุมขนาดอัตรากำลังและค่าใช้จ่ายด้านบุคคลที่มีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เช่น การลดภารกิจที่ซ้ำซ้อน การนำระบบเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดกระบวนงานต่าง ๆ การเกลี่ยอัตรากำลังให้ส่วนราชการที่ขาดแคลน การจ้างงานรูปแบบอื่น และอาจให้มีโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด เป็นต้น นอกจากนี้ส่วนราชการควรมีการปรับปรุงกระบวนงาน การบริหารอัตราว่างและการใช้กำลังคนให้มีประสิทธิภาพก่อนการขอเพิ่มอัตรากำลังตั้งใหม่ หรือทบทวนการเพิ่มหรือยุบตำแหน่งให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การเข้าสู่สังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ/สมรรถนะที่หลากหลายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย

0205 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

ระบบบริหารงานบุคคลที่สามารถดึงดูด สร้างและรักษาคนดีคนเก่งไว้ในภาครัฐ

ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถ มีความสนใจที่จะทำงานในภาคราชการน้อยลง เนื่องจากระบบบริหารจัดการภาครัฐไม่สอดคล้องกับวิถีการทำงานของคนรุ่นใหม่ ประกอบกับในปัจจุบันมีรูปแบบการทำงานที่หลากหลายมากขึ้น อาทิ การประกอบอาชีพที่ไม่ประจำ และการประกอบอาชีพชั่วคราวหลายงาน นอกจากนี้ มาตรการที่ใช้ในการรักษาและจูงใจบุคลากรที่มีความสามารถไว้ในภาครัฐยังไม่มีประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นที่ภาครัฐต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อแย่งชิงผู้มีความรู้ความสามารถในตลาดแรงงาน กำลังคนที่มีความรู้ความสามารถเป็นคนเก่งและคนดีมีจิตสาธารณะจึงได้กำหนดประเด็นปฏิรูประบบบริหารงานบุคคลเพื่อให้ภาคราชการสามารถดึงดูด สร้างและรักษาคนดีคนเก่งไว้ในภาครัฐได้

ประเด็นการปฏิรูประบบบริหารงานบุคคลที่สามารถดึงดูด สร้างและรักษาคนดีคนเก่งไว้ในภาครัฐ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย **1) การดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสาธารณะเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ** โดยการเพิ่มช่องทางและรูปแบบการจ้างงานเพื่อดึงดูดและจูงใจผู้มีความรู้ความสามารถสูงเข้ามาปฏิบัติงานในภาครัฐ เพิ่มประสิทธิผลและความคล่องตัวในการสรรหาและเลือกสรรบุคลากรเข้าสู่ภาครัฐด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งพัฒนาระบบการสอบวัดความรู้ความสามารถทั่วไปให้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกประเภท **2) ส่งเสริม จูงใจ และรักษาผู้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสาธารณะไว้ในภาครัฐ** อาทิ พัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน และพัฒนาระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการภาครัฐโดยรวม **3) พัฒนาทรัพยากรบุคคลภาครัฐให้มีขีดความสามารถและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรภาครัฐ** อาทิ พัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมเป็นข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐยุคใหม่ **4) สร้างผู้นำให้เป็นตัวอย่าง** โดยพัฒนาผู้บริหารทุกระดับให้เป็นผู้นำที่เป็นตัวอย่าง **5) ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารทรัพยากรบุคคล** อาทิ การจัดตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมแห่งชาติ สำหรับบุคลากรภาครัฐทุกประเภท และจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และ **6) พัฒนาทางก้าวหน้าในสายอาชีพและสร้างความต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่ง** อาทิ จัดทำแผนพัฒนากำลังคนคุณภาพ ตลอดจนส่งเสริมการหมุนเวียนบุคลากรในแต่ละสายอาชีพข้ามหน่วยงานในภาครัฐเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์การทำงานทั้งในด้านกว้างและลึก ที่ผ่านมามีบางกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ เช่น การจัดทำพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 โดยกิจกรรมส่วนใหญ่อยู่ระหว่างดำเนินการ อาทิ การจัดสอบความรู้ความสามารถทั่วไปด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการพัฒนาระบบการจัดสรรทุนรัฐบาลรูปแบบใหม่

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าวยังมีประเด็นท้าทายที่สำคัญควรเร่งดำเนินการผลักดันเพื่อให้สามารถดึงดูด สร้างและรักษาคนดีคนเก่งไว้ในภาครัฐได้ อาทิ การพัฒนาบุคลากรทุกระดับและสายอาชีพเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดอายุการทำงาน รวมทั้งการพัฒนาค่าตอบแทนและสวัสดิการภาครัฐโดยรวมให้ใกล้เคียงกับอัตราในภาคเอกชนชั้นนำและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของเจ้าหน้าที่กลุ่มรัฐต่าง ๆ

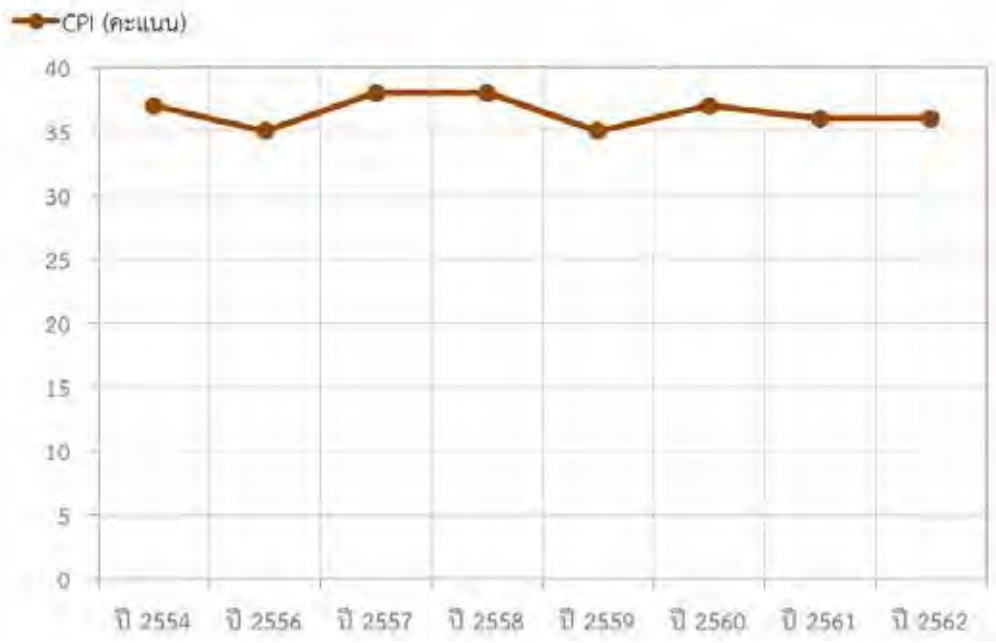
ดังนั้น ในระยะต่อไปหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการผลักดันเพื่อให้สามารถดึงดูด สร้างและรักษาคนดีคนเก่งไว้ในภาครัฐได้ อาทิ การพัฒนาบุคลากรทุกระดับและสายอาชีพเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดอายุการทำงาน รวมทั้งการพัฒนาค่าตอบแทนและสวัสดิการภาครัฐโดยรวมให้ใกล้เคียงกับอัตราในภาคเอกชนชั้นนำและตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของเจ้าหน้าที่กลุ่มรัฐต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรพัฒนาทางก้าวหน้าในสายอาชีพต่าง ๆ และสร้างความต่อเนื่องในการดำรงตำแหน่งด้วย

0206 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6

การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ คล่องตัว โปร่งใส และมีกลไกป้องกันการทุจริตทุกขั้นตอน

จากผลการประเมินขององค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ พบว่า พ.ศ. 2562 ประเทศไทยได้คะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index: CPI) ได้ 36 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน อันดับตกลงมาจากอันดับที่ 99 ในปี 2561 มาอยู่ที่อันดับ 101 และอยู่ในอันดับที่ 6 ของประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยมีประเทศเวียดนามแซงขึ้นมาอยู่อันดับที่ 5 จากผลดังกล่าว ปรากฏว่าสถานการณ์คอร์รัปชั่นของภาคเอกชนและภาคธุรกิจมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ในส่วนของภาคราชการยังเป็นปัญหา โดยเฉพาะการใช้ระบบอุปถัมภ์ในการปฏิบัติราชการ การใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง ซึ่งทำให้การบริหารจัดการภาครัฐขาดประสิทธิภาพ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน จึงได้กำหนดประเด็นปฏิรูปด้านการจัดซื้อจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐซึ่งเป็นปัจจัยการใช้จ่ายงบประมาณของภาครัฐที่สำคัญ และส่งผลต่อปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในภาคราชการ

ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอรัปชั่น (CPI) ย้อนหลังของประเทศไทย

ที่มา : Transparency International

ภายใต้ประเด็นแผนปฏิรูปดังกล่าว มีเป้าหมายเพื่อหน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างได้โดยรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผ่านระบบสนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นดิจิทัลในทุกขั้นตอน มีการบูรณาการ และเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบอื่น ๆ อย่างเต็มรูปแบบ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการ ประกอบด้วย **การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ปรับปรุงระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น** โดยพัฒนาระบบการจัดซื้อจัดจ้างทั้งระบบ มีการเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานและผู้ประกอบการ**การส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้** โดยยกระดับมาตรฐานวิชาชีพพัสดุสำหรับเจ้าหน้าที่พัสดุ ส่งเสริมและสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถของภาคเอกชนและประชาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ที่ผ่านมามีหลายกิจกรรมที่ดำเนินการแล้วเสร็จ อาทิ ระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ระบบการขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการ และมีหน่วยงานของรัฐเชื่อมโยงข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างกับระบบของกรมบัญชีกลางแล้วจำนวน 33 หน่วยงาน

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด อาทิ การจัดทำฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การจัดทำระบบการบริหารโครงการก่อสร้างสำหรับติดตาม ควบคุม และดูแลโครงการงานก่อสร้างตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดภาระผูกพันตามสัญญา รวมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถและคุณภาพการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในการป้องกันการทุจริตในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งรัดดำเนินการเพื่อให้ระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเข้าสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างเต็มรูปแบบ อาทิ การจัดทำฐานข้อมูลกลางเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เช่น คุณสมบัติและราคาอ้างอิงของผลิตภัณฑ์พื้นฐานไว้เป็นมาตรฐาน การจัดทำระบบการบริหารโครงการก่อสร้างสำหรับติดตาม ควบคุม และดูแลโครงการงานก่อสร้างตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดภาระผูกพันตามสัญญา นอกจากนี้ควรขยายผลการใช้ระบบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยอิเล็กทรอนิกส์สู่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถใช้ได้ครอบคลุมทั่วประเทศต่อไป

03 แผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย

" ให้มีกฎหมายที่ดีและเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักนิติธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายอย่างเหมาะสม สามารถเข้าใจและเข้าถึงกฎหมายได้โดยง่าย พัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม "

สังคมจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์กติกาให้สังคมถือปฏิบัติเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการดำเนินนโยบายสาธารณะในนิติรัฐ ซึ่งถือว่ารัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการใดที่จะกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ต่อเมื่อต้องมีอำนาจตามกฎหมายที่ปวงชนหรือผู้แทนปวงชนให้ความเห็นชอบ แต่กฎหมายอาจสร้างปัญหาให้สังคมได้เช่นกัน หากกฎหมายนั้นเป็นกฎหมายที่ไม่เคารพหลักนิติธรรม ไม่มีคุณภาพ หรือมีจำนวนมากเกินไปจนกลายเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามจำนวนกฎหมายที่เพิ่มมากขึ้น และยังเป็นการสร้างภาระและค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังอาจเป็นที่มาของการทุจริตและประพฤติมิชอบของผู้บังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น การปฏิรูปกฎหมายจึงมุ่งเน้นให้เกิดผลอันพึงประสงค์ในการมีกฎหมายที่ดีและมีเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย ที่กำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศเพื่อให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ (1) มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ (2) ปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมายเพื่อพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มีนิติทัศนะ และยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของนักกฎหมาย (3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมายของรัฐโดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลกฎหมายได้สะดวกและสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายได้ง่าย และ (4) จัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย

เมื่อพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 มีผลใช้บังคับ และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560 แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย จึงได้เริ่มดำเนินการจัดทำร่างแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายขึ้นโดยยึดตามหลักการและวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับกลไกการปฏิรูปกฎหมายที่รัฐบาลได้ดำเนินการอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเชื่อมโยงการดำเนินการให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว ซึ่งในการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายได้มีการหารือร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างกว้างขวาง และนำประเด็นที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขจนเป็นแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2561 ที่ผ่านมา แผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ได้มีการกำหนด 10 เป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์ อันประกอบด้วย (1) มีกลไกให้การออกกฎหมายเป็นกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น รวมทั้งมีกลไกในการทบทวนกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2) ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัย และเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน (3) มีกลไกทางกฎหมายเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม (4) มีกลไกให้มีการตรากฎหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (5) พัฒนากระบวนการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายให้รวดเร็ว รอบคอบ และสอดคล้องกับเงื่อนเวลาในการตรากฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(6) มีกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายที่มีความสำคัญ และจัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (7) มีกลไกให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมาย กฎ โดยสะดวกและเข้าใจกฎหมายได้ง่าย รวมทั้งการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของกฎหมาย คำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือการตีความกฎหมาย หรือกฎให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก (8) ปฏิรูปการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมาย เพื่อพัฒนานักกฎหมายให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ดี (9) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้โดยสะดวก เพื่อลดค่าใช้จ่ายและขจัดช่องทางการทุจริตประพฤติมิชอบ และ (10) มีกลไกส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ เป้าหมายในการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ประกอบด้วย 1) กฎหมายเป็นกฎหมายที่ดีและเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักนิติธรรม 2) กฎหมายเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ไม่สร้างภาระให้แก่ประชาชนและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ 3) ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายอย่างเหมาะสม 4) ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายและสามารถเข้าถึงกฎหมายได้โดยง่าย และ 5) ผู้บังคับใช้กฎหมายมีความรู้ความเข้าใจและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1) การสร้างการรับรู้และขับเคลื่อนการดำเนินการตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินการในเรื่องนี้เป็นเป้าหมายสำคัญของแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ซึ่งหากหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานสามารถปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายดังกล่าวอย่างเคร่งครัดจะทำให้การตรากฎหมายเป็นไปอย่างรอบคอบโดยมีการพิจารณาถึงความจำเป็นและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตรากฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้มีกฎหมายที่ดีและมีเพียงเท่าที่จำเป็น ไม่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือสร้างภาระต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนมากจนเกินสมควรเพื่อให้สามารถใช้กลไกทางกฎหมายเป็นเครื่องมือในการขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศตามหลักการทวิยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2) การสร้างกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เพื่อทำหน้าที่ในการวางแนวทางและวิธีการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันในการกำหนดแผนงาน โครงการ และการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง พิจารณาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดทำแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3) **การสร้างกลไกในการพัฒนาระบบการเรียนการสอนและการศึกษาวิชากฎหมาย** พิจารณากำหนดนโยบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์ และกำหนดมาตรฐานการศึกษาวิชานิติศาสตร์เพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมายของประเทศให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้สามารถใช้กฎหมายในการประกอบวิชาชีพได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

4) **การจัดทำระบบกลางที่เป็นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายเชื่อมโยงในการเผยแพร่ข้อมูลกฎหมายและเป็นช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน** และการกำหนดกลไกทางกฎหมายเพื่อเป็นกรอบการพัฒนาสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานภาครัฐ และให้บริการประชาชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐและขจัดช่องทางการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

0301

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 มีกลไกให้การออกกฎหมายเป็นกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น รวมทั้งมีกลไกในการทบทวนกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ได้มีการจัดทำพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และประกาศใช้เป็นกฎหมายโดยได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 และมีการจัดทำกฎหมายลำดับรองตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ทั้งในส่วนของกฎกระทรวง แนวทาง และคำแนะนำ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดรองรับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าวให้เกิดความชัดเจน

0302

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัย และเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน

ได้มีการจัดทำโครงการทบทวนการอนุญาตของทางราชการ โดยการศึกษากลไกการอนุญาตของทางราชการที่เป็นการสร้างภาระหรือก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชนเพื่อนำไปสู่การพิจารณาทบทวนกระบวนการอนุญาต หรือเสนอแนะให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับที่เกี่ยวกับการอนุญาตของทางราชการ เพื่อลดขั้นตอนการดำเนินการและการอนุญาตที่ไม่จำเป็น หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชน

0303

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 มีกลไกทางกฎหมายเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ได้มีการศึกษาสภาพปัญหาทางกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การจัดทำกฎหมายเพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

0304

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 มีกลไกให้มีการตรากฎหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ได้มีการดำเนินการพัฒนากฎหมายสำคัญ อาทิ พระราชบัญญัติยกเว้นเบี้ยปรับเงินเพิ่มภาษีอากรและความรับผิดทางอาญา เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

0305

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 พัฒนากระบวนการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายให้รวดเร็ว รอบคอบ และสอดคล้องกับเงื่อนเวลาในการตรากฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ได้มีการผลักดันให้เกิดกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนากระบวนการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ เช่น การพัฒนาหลักสูตรการอบรมนักกฎหมายภาครัฐเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย การจัดทำและปรับปรุงคู่มือการร่างกฎหมายและการเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี พิจารณาปรับปรุงบทบาทการทำหน้าที่ของนักกฎหมายกฤษฎีการะบบการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้การตรวจพิจารณาร่างกฎหมายเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการเร่งรัดและติดตามการตรากฎหมายให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ

0306

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 มีกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายที่มีความสำคัญ และจัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

ได้มีการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมาย เช่น การจัดทำคู่มือการบริหารจัดการข้อเสนอแนะ ติชม และข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย การประชาสัมพันธ์ รับฟังความคิดเห็น และจัดทำรายงานสรุปผลการร่างกฎหมายหรือกฎที่มีผลกระทบต่อประชาชน ตลอดจนผลักดันให้เกิดการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. .... เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนในการเสนอกฎหมาย

0307

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 มีกลไกให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมาย กฎ โดยสะดวกและเข้าใจกฎหมายได้ง่าย รวมทั้งการพัฒนาระบบฐานข้อมูลของกฎหมาย คำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือการตีความกฎหมาย หรือกฎ ให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก

ได้มีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการเผยแพร่ข้อมูลกฎหมายไว้ในระบบกลาง ทั้งในส่วนของตัวบทกฎหมาย คำแปลของกฎหมายที่เป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางของอาเซียน เพื่อประโยชน์ของประชาชนในการเข้าถึงกฎหมายได้โดยสะดวก ตลอดจนการกำหนดให้มีการจัดทำคำอธิบายโดยสรุปสาระสำคัญของกฎหมาย เพื่อประโยชน์ให้ประชาชนสามารถเข้าใจกฎหมายได้โดยง่าย

0308

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 ปฏิรูปการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมาย เพื่อพัฒนานักกฎหมายให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ดี

อยู่ระหว่างดำเนินการผลักดันการจัดตั้ง “คณะกรรมการสภานิติศึกษาแห่งชาติ” เพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมาย เพื่อพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และหลักเกณฑ์มาตรฐานของผู้เข้ารับการศึกษานิติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาที่เป็นมาตรฐาน รวมทั้งการอบรมผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายให้มีความรู้ที่ทันสมัยและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

0309

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้โดยสะดวก เพื่อลดค่าใช้จ่ายและขจัดช่องทางการทุจริตประพฤติมิชอบ

ได้มีการจัดทำพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และประกาศใช้เป็นกฎหมายโดยได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 รวมทั้งการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรองรับการให้บริการประชาชนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Service) เช่น โครงการศูนย์บริการร่วม ณ จุดเดียว (One Stop Service) โครงการพัฒนาการเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนารูปแบบการให้บริการประชาชนและเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการของหน่วยงานของรัฐได้โดยง่าย

0310

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10 มีกลไกส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ได้มีการพิจารณาสำรวจการกำหนดโทษทางอาญาที่สามารถเปรียบเทียบเพื่อให้คดียุติได้ และโทษทางอาญากรณีอื่นซึ่งมิใช่โทษทางอาญาที่มีความผิดร้ายแรง เช่น ความผิดลหุโทษ เพื่อนำมาพิจารณาปรับเปลี่ยนให้เป็นโทษหรือมาตรการในลักษณะอื่นให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด เพื่อหลีกเลี่ยงการกำหนดให้เป็นโทษทางอาญาซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายเพื่อรองรับกลไกในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. .... เพื่อพิจารณากำหนดมาตรการลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอันไม่ใช่กรณีร้ายแรงซึ่งไม่สมควรกำหนดให้มีโทษทางอาญา และให้นำวิธีการปรับเป็นพินัยหรือมาตรการลงโทษในลักษณะอื่นมาใช้บังคับแทน

0301 0302 0303 0304 0305
0306 0307 0308 0309 0310

0301 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

มีกลไกให้การออกกฎหมายเป็นกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น รวมทั้งมีกลไกในการทบทวนกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ที่มา : สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 77 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ รวมถึงการดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่าย โดยก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับจะต้องดำเนินการให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น การวิเคราะห์ผลกระทบดังกล่าวต่อประชาชน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน นอกจากนี้ เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วจะต้องจัดให้มีระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ซึ่งหลักการดังกล่าวถือเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของกฎหมายให้เป็นกฎหมายที่ดี

แนวทางการดำเนินการที่กำหนดตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้จึงกำหนดให้มีการตรากฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้เกิดความชัดเจน มีการกำหนดวิธีการดำเนินการและผู้รับผิดชอบ รวมทั้งหลักเกณฑ์และกลไกในการรับฟังความคิดเห็น ทั้งในส่วนของการวิเคราะห์ผลกระทบในการจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้วให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ตลอดจนกำหนดให้มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศกลางเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางกฎหมายและเป็นช่องทางในการมีส่วนร่วมตรวจสอบ ติดตาม และแสดงความคิดเห็นของประชาชน เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลและการประชาสัมพันธ์เป็นไปโดยง่าย นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มอบหมายผู้รับผิดชอบในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามกฎหมายให้เกิดความชัดเจน เพื่อให้มีการประเมินคุณภาพของการดำเนินการ ตลอดจนตรวจสอบและติดตามการดำเนินการให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและครบถ้วน รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ซึ่งจะทำให้การดำเนินการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีการพัฒนาคุณภาพของกฎหมายอย่างเป็นระบบต่อไป

0301

การดำเนินการตามประเด็นปฏิรูปนี้ในช่วงที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามประเด็นปฏิรูปนี้ได้ดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดครบถ้วนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด กล่าวคือ ได้มีการกำหนดส่วนงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นการเฉพาะ และมีการจัดทำพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งได้มีการประกาศใช้เป็นกฎหมายในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2562 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 นับแต่พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 มีผลใช้บังคับ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว ได้มีการเร่งรัดให้มีการออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และรายละเอียดรองรับการปฏิบัติตามกฎหมาย ให้เกิดความชัดเจนเพื่อให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติ ทั้งในเรื่องการตรวจสอบความจำเป็น การรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์ผลกระทบในการออกกฎหมาย การตรวจสอบเนื้อหาของร่างกฎหมาย การรับฟังความคิดเห็น แนวทางในการวิเคราะห์ผลกระทบกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตลอดจนการดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงบทบัญญัติของกฎหมายของประชาชน ทำให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้ (1) ในการเสนอกฎหมาย หน่วยงานของรัฐที่จะเสนอร่างกฎหมายจะต้องดำเนินการตรวจสอบความจำเป็น จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย และจัดทำเป็นรายงานเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างกฎหมายทุกฉบับ (2) ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้รักษาการตามกฎหมายต้องกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบและระยะเวลาที่ต้องดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายให้แล้วเสร็จภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยการประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างน้อยจะต้องมีการพิจารณาทบทวนเหตุผลความจำเป็นในการมีกฎหมายนั้น ๆ ความสอดคล้องกับสภาพการณ์และอุปสรรคหรือภาระที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน รวมทั้งจะต้องมีการตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมายทั้งในเรื่องของความจำเป็นในการใช้ระบบคณะกรรมการ ระบบอนุญาต การใช้ดุลพินิจแก่เจ้าหน้าที่และการกำหนดโทษอาญาในกฎหมาย (3) ในส่วนของการเข้าถึงบทบัญญัติของกฎหมาย หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบจะต้องกำหนดเวลาสำหรับการจัดทำคำอธิบายและคำแปลของกฎหมาย โดยต้องจัดทำคำอธิบายกฎหมายทุกฉบับให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2564 และต้องจัดทำคำแปลของกฎหมายเป็นภาษาอังกฤษให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2565 และจัดให้มีการเผยแพร่ผ่านระบบกลางหรือระบบสารสนเทศของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ ตลอดจนกำหนดเวลาเผยแพร่กฎหมาย หน่วยงานของรัฐต้องเผยแพร่ข้อมูลกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยตัวบทกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ในระบบสารสนเทศของหน่วยงานให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 26 พฤศจิกายน 2563

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินการในการจัดทำร่างกฎหมาย การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและการเผยแพร่ข้อมูลกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ไว้แล้ว แต่เนื่องจากผู้มีหน้าที่ในการดำเนินการเรื่องดังกล่าวคือหน่วยงานผู้รักษาการตามกฎหมายซึ่งมีความหลากหลายและอาจมีความเข้าใจในรายละเอียดที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดประเด็นท้าทายและจะต้องมีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลต่อไปว่าหน่วยงานผู้รักษาการตามกฎหมายที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะสามารถดำเนินการได้ในแนวทางที่ถูกต้องตรงกันหรือไม่

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปเรื่องนี้ ในระยะต่อไปสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาจะต้องมีการประชาสัมพันธ์และจัดให้มีการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อให้หน่วยงานของรัฐผู้รักษาการตามกฎหมายเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน และติดตามตรวจสอบให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง รวมทั้งประเมินผลการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการมีกลไกให้การออกกฎหมายเป็นกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น รวมทั้งมีกลไกในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายต่อไป

0302 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัยและเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 77 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน ตลอดจนกำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีระบบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

การกำหนดกิจกรรมตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปในเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การกำหนดให้มีกลไกในการพิจารณาเพื่อให้มีการยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัย และเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ที่ผ่านมาแม้จะมีการตราพระราชกฤษฎีกาการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย พ.ศ. 2558 เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายว่ามีความเหมาะสมเป็นธรรม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมและวิวัฒนาการของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และแม้จะมีการนำหลักการนี้ไปกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 แต่ก็เป็นเพียงการดำเนินการในระยะเริ่มต้นซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการอีกระยะหนึ่งจึงจะเห็นผลที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางการดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้จึงกำหนดให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน” เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้นอีกช่องทางหนึ่ง นอกเหนือไปจากกลไกการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และการตรวจสอบติดตาม และประเมินผลการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายที่คณะกรรมการพัฒนากฎหมายดำเนินการอยู่ โดยกำหนดให้มีหน้าที่และอำนาจในการมุ่งเน้นการพิจารณาทบทวนกฎหมายที่ล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือกฎหมายที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางสังคม หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชน เพื่อให้มีช่องทางในการพิจารณาทบทวนกฎหมายที่มุ่งเน้นแก้ปัญหาเป็นการเฉพาะเรื่องเพื่อให้เกิดผลโดยเร็ว นอกจากนี้ได้กำหนดให้มีการแต่งตั้ง “คณะผู้พิจารณาทบทวนกฎหมาย” เพื่อเน้นการพิจารณาทบทวนกฎหมายที่ล้าสมัยหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่สมควรยกเลิกหรือแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน โดยกำหนดให้มีการนำข้อมูลจากเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา และให้มีการแต่งตั้ง “คณะผู้พิจารณาทบทวนกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชน” เพื่อรับผิดชอบในการมุ่งเน้นการทบทวนกฎหมายหรือการอนุญาตของทางราชการที่เป็นการสร้างภาระหรือเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหรือการดำเนินธุรกิจของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจ ที่มักจะมีการกำหนดให้ต้องมีการขออนุญาต อนุมัติ ขึ้นทะเบียน ฯลฯ ซึ่งเป็นการสร้างภาระและเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินการธุรกิจของประชาชนอันส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีการศึกษากระบวนการอนุญาตของราชการเพื่อนำไปสู่การพิจารณายกเลิกหรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหลายฉบับในคราวเดียว

หรือ “Regulatory Guillotine” โดยมุ่งเน้นกระบวนการอนุญาตทางราชการที่มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพหรือการดำเนินธุรกิจของประชาชน ตลอดจนกำหนดให้มีการจัดตั้ง “สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน” เพื่อสนับสนุนการดำเนินการที่กล่าวมาข้างต้น และเพื่อให้สามารถจัดตั้งสำนักงานได้อย่างรวดเร็วและประหยัดงบประมาณในการดำเนินการ และเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง จึงได้กำหนดให้โอนบุคลากรและทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) มาเป็นของสำนักงานใหม่ที่จะจัดตั้งขึ้น เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทำงานสนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนอยู่แล้ว

การดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้ในระยะแรก ได้มอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน ซึ่งแต่งตั้งขึ้นตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อนการดำเนินการในระหว่างที่รอให้มีการตรากฎหมาย เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปกฎหมายระยะเร่งด่วน และจัดตั้งสำนักงานที่จะทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนได้จัดให้มีการศึกษาสภาพปัญหาและพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายหรือข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัยหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หลายฉบับ เช่น ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินตกค้างที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐและเอกชน พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. .... เป็นต้น ซึ่งได้รับการผลักดันให้ตราขึ้นเป็นกฎหมายแล้วหลายฉบับ โดยได้รับการสนับสนุนการดำเนินการจากสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย นอกจากนี้ ในส่วนของการจัดทำโครงการศึกษาและทบทวนการอนุญาตของราชการก็ได้มีผลความคืบหน้าในการดำเนินการมาเป็นลำดับ โดยในระยะแรกคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชน เป็นผู้ดำเนินโครงการทบทวนกระบวนการอนุญาตของทางราชการ โดยจัดทำโครงการศึกษา วิเคราะห์ ทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนงานที่เกี่ยวกับการอนุมัติ/อนุญาตของราชการ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาลดขั้นตอนการดำเนินการและการอนุญาตที่ไม่จำเป็น หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ และการดำเนินธุรกิจของประชาชน โดยการว่าจ้างสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และมีการส่งมอบผลงานตามงวดงานมาเป็นลำดับ

อย่างไรก็ดี การดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้ได้หยุดชะงักลงเนื่องจากได้มีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2561 เรื่อง กลไกในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีการโอนบุคลากรและทรัพย์สินของสำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายไปเป็นของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และกำหนดให้สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (สำนักงาน ป.ย.ป.) รับผิดชอบการทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนแทน ซึ่งทำให้การดำเนินการของคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนหยุดชะงักลง และไม่สามารถผลักดันการดำเนินการให้เป็นไปตามกิจกรรมที่กำหนดในประเด็นปฏิรูปนี้ได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปเรื่องนี้ การดำเนินการในระยะต่อไปจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงรายละเอียดของการดำเนินการทั้งในส่วนของกิจกรรมและหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ โดยจะต้องมีการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (สำนักงาน ป.ย.ป.) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อทบทวนกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดให้มีกลไกในการพิจารณายกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัย และเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

0303 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

มีกลไกทางกฎหมายเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

แม้การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาอาจยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนบางกลุ่มให้ดีขึ้น แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาจากการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม และเผชิญอุปสรรคในการเข้าถึงทรัพยากร บริการสาธารณะ สาธารณูปโภค และสวัสดิการของรัฐ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมีที่มาจากกลไกการดำเนินการตามกฎหมายต่าง ๆ เช่น ปัญหาเรื่องการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอันเป็นที่มาของการนำที่ดินทำกินไปเป็นประกันหนี้โดยการขายฝากจนทำให้เสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน อันเป็นที่มาของปัญหาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาอันเนื่องมาจากการทำสัญญาขายฝากเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของการสำรวจและศึกษาสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและพิจารณากำหนดกลไกทางกฎหมายหรือแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปรับปรุงหรือจัดให้มีกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้มีกลไกในการขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

แนวทางการดำเนินการที่กำหนดในเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้จึงกำหนดให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม” ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม รวมถึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในสังคม นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้มีการศึกษาถึงสภาพปัญหาบางประการที่เกิดขึ้นอันเป็นที่มาของประเด็นปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม และพิจารณากำหนดให้มีกลไกทางกฎหมายขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคทางภาษี การพิจารณาทบทวนมาตรการภาษีหรือการให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการ เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ประกอบการและรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ตลอดจนกำหนดให้มีการพิจารณาจัดทำกฎหมายบางเรื่องเพิ่มเติม เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเงินหรือทรัพย์สินตกค้างที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐหรือเอกสาร เพื่อคุ้มครองสิทธิให้แก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิรับประโยชน์ และพิจารณาช่องทางที่เหมาะสมในการนำเงินหรือทรัพย์สินตกค้างดังกล่าวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและความเสมอภาคทางสังคม โดยไม่กระทบต่อสิทธิของเจ้าของหรือผู้มีสิทธิรับประโยชน์มากกินสมควร หรือการกำหนดให้พิจารณาจัดทำกฎหมายว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อมุ่งเน้นการสร้างกิจการที่เป็นการสร้างงานให้แก่ชุมชนและกระจายรายได้กลับสู่สังคมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นต้น

การดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปในช่วงที่ผ่านมา คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนได้มีการพิจารณาจัดทำกฎหมายเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมและประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชน

ในการทำสัญญาขายฝากที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 เป็นต้น และมีกิจกรรมสำคัญที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ได้แก่ จัดทำ “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบูรณาการเพื่อพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม พ.ศ. ....” เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการวางแนวทางและวิธีการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันในการกำหนดแผนงาน โครงการ และการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม และแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้น และจัดทำข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดทำแก้ไขเพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ และมาตรการต่าง ๆ รวมทั้งติดตามและประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการเพื่อสนับสนุนการดำเนินการของคณะกรรมการดังกล่าว นอกจากนั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้มีการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีผ่านมาตรการการลดอัตราภาษีสรรพสามิต เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี การศึกษาการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนว่ามีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจหรือไม่ การยกร่างกฎหมายและกฎระเบียบเพื่อให้ผู้ประกอบการ SMEs ในไทยได้รับความเท่าเทียมในการแข่งขัน การศึกษาแนวทางการปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบ และพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกรมสรรพากร กรมสรรพสามิต และกรมศุลกากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลและตรวจสอบการจัดเก็บและการขอคืนภาษี การยกร่างพระราชบัญญัติการคุ้มครองทรัพย์สินตกค้างที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐและเอกชน พ.ศ. .... เพื่อคุ้มครองสิทธิของเจ้าของหรือผู้รับประโยชน์ และกำหนดให้เงินหรือทรัพย์สินที่ตกค้างในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ไม่มีผู้มาใช้สิทธิเรียกร้อง มาใช้เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่งมีความคืบหน้าในการดำเนินการเป็นลำดับ แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนดในแผน

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญ นอกจากการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อให้มีกลไกในการขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมนั้น การดำเนินการตามกฎหมายโดยหน่วยงานภาครัฐและประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องสร้างการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายในการมีกลไกทางกฎหมายเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปนี้ การดำเนินการในระยะต่อไปจึงควรเร่งรัดการกำหนดกลไกทางกฎหมายเพื่อรองรับการจัดตั้งคณะกรรมการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เพื่อทำหน้าที่ในการวางแนวทางและวิธีการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐเพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันในการกำหนดแผนงาน โครงการ และการบริหารจัดการงบประมาณและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดทำแก้ไขเพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ และมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้มีกลไกทางกฎหมายที่สำคัญในการพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม รวมทั้งเร่งรัดการดำเนินการของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบให้ดำเนินกิจกรรมที่กำหนดในแผนให้แล้วเสร็จภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนดต่อไป

0304 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

มีกลไกให้มีการตรากฎหมายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ค. (1) กำหนดให้มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัวโดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศและป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ แต่โดยที่ในปัจจุบันการดำเนินนโยบายเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ยังขาดการบูรณาการในเชิงระบบ อีกทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีความซ้ำซ้อน คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายจึงเล็งเห็นความจำเป็นในการกำหนดให้มีกลไกทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันโดยอาศัยมาตรการทางภาษีอากรและการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษานโยบายภาษีอากรแห่งชาติ ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งได้กำหนดให้มีกลไกปรับปรุงและลดทอนอุปสรรคที่เกิดจากข้อกำหนดที่เกี่ยวกับใบอนุญาตที่เกินความจำเป็นและขั้นตอนการขอใบอนุญาตที่ซ้ำซ้อนและใช้เวลานาน ซึ่งมีผลเป็นการอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ

การดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการติดตามและผลักดันให้มีการตรากฎหมายที่สำคัญหลายฉบับอันมีผลเป็นการช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ได้แก่ พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 เป็นต้น นอกจากนี้ ได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น

สำหรับกลไกปรับปรุงและลดทอนอุปสรรคที่เกิดจากข้อกำหนดที่เกี่ยวกับใบอนุญาตที่เกินจำเป็น รวมถึงขั้นตอนการขอใบอนุญาตที่ซ้ำซ้อนและใช้เวลานาน ในระยะแรกได้มีการตั้ง “คณะอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชน” ภายใต้คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน เป็นผู้ดำเนินโครงการทบทวนกระบวนการอนุญาตของทางราชการ โดยจัดทำโครงการศึกษา วิเคราะห์ทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนงานที่เกี่ยวกับการอนุมัติ/อนุญาตของทางราชการเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาลดขั้นตอนการดำเนินการและการอนุญาตที่ไม่จำเป็น หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ และการดำเนินธุรกิจของประชาชน โดยการจัดจ้างสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และมีการส่งมอบผลงานตามงวดงานมาตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญเพื่อให้บรรลุผลอันพึงประสงค์ของประเด็นปฏิรูปนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการศึกษาการปรับปรุงโครงสร้างภาษีในภาพรวมทั้งระบบและเร่งรัดการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษานโยบายภาษีอากรแห่งชาติ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาในการกำหนดนโยบายด้านภาษีและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายภาษีและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีอากร รวมถึงพิจารณากำหนดกลไกทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและกลุ่มธุรกิจสตาร์ทอัพอย่างบูรณาการและเป็นระบบ

0305 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

พัฒนากระบวนการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายให้รวดเร็ว รอบคอบ และสอดคล้องกับกรอบเวลาในการตรากฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ค. (1) กำหนดให้มีกลไกให้การปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการเป็นกฎหมายที่ดีตามมาตรา 77 โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัวและไม่สร้างภาระแก่ประชาชน ประกอบกับมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญฯ กำหนดให้การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม และไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจนเกินสมควร นอกจากนี้ตามมาตรา 270 ยังได้กำหนดการร่างกฎหมายที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ โดยให้เสนอและพิจารณาในที่ประชุมร่วมของรัฐสภาเพื่อให้การพิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว

แนวทางการดำเนินการที่กำหนดจึงมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีการกำหนดกลไกการกลั่นกรองร่างกฎหมายก่อนที่จะเสนอคณะรัฐมนตรี เช่น การกำหนดให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการตรวจร่างกฎหมายประจำกระทรวง” เพื่อกลั่นกรองร่างกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของกระทรวงให้มีเนื้อหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์โดยรับฟังความคิดเห็นจากรอบด้าน หรือการกำหนดให้มีการจัดทำ “แผนนิติบัญญัติ” ซึ่งเป็นข้อมูลการเสนอร่างกฎหมายประจำปีต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อประโยชน์ในการวางแผนการเสนอและพิจารณาผลักดันร่างกฎหมายเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาต่อไป ซึ่งจะทำให้การเสนอและการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายสามารถดำเนินการได้ตามกรอบเวลาที่กำหนดอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ได้กำหนดให้มีการจัดทำหรือปรับปรุงคู่มือการร่างกฎหมายและคู่มือการเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อเป็นคู่มือสำหรับการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว และให้มีการปรับปรุงหลักสูตรอบรมในเรื่องการจัดทำร่างกฎหมายแก่นักกฎหมายภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดทำและตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย และการเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

0305

การดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปในช่วงที่ผ่านมา หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้ดำเนินการตามกิจกรรมและกรอบระยะเวลาที่กำหนดตามแผนจนเกือบครบถ้วนแล้ว ทั้งในเรื่องของการจัดทำและปรับปรุงคู่มือการร่างกฎหมายและการเสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อใช้เป็นคู่มือการดำเนินการในเรื่องดังกล่าว การพิจารณาปรับปรุงบทบาทการทำหน้าที่ของนักกฎหมายกฤษฎีกาในการทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการกฤษฎีกาและระบบการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการพัฒนาระบบรายงานการติดตามและประเมินผลของยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ (eMENSCR) เพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดตามและรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ คงเหลือเพียงกิจกรรมสำคัญบางเรื่องที่จะต้องพิจารณาปรับปรุงหรือติดตามให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนต่อไป เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการตรวจพิจารณาร่างกฎหมายประจำกระทรวง การจัดทำแผนนิติบัญญัติเพื่อให้มีการจัดลำดับการเสนอร่างกฎหมายซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายของประเทศเพื่อให้มีการพัฒนากระบวนการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายอย่างเป็นระบบหรือการผลักดันให้มีการกำหนดกลไกทางกฎหมายเพื่อรองรับการเสนอและตรวจพิจารณาร่างกฎหมายเพื่อการปฏิรูปประเทศตามมาตรา 270 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปนี้ จึงควรเร่งรัดและติดตามการดำเนินการที่หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบยังไม่ได้ดำเนินการหรือยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ต่อไป

0306 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6

มีกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายที่มีความสำคัญและจัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ค. (4) กำหนดให้ต้องจัดให้มีกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย เพื่อให้การใช้สิทธิของประชาชนในการเสนอร่างกฎหมายเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดหลักการสำคัญในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย โดยก่อนการตรากฎหมายจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายให้เกิดผลและสามารถสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างแท้จริง รวมทั้งให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สำหรับกรณีร่างกฎหมายที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องจัดให้มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ร่างกฎหมาย ตลอดจนกำหนดให้มีกลไกการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

การดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปในเรื่องนี้ได้มีการจัดทำและประกาศใช้พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อกำหนดให้การจัดทำร่างกฎหมายต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านเพื่อประกอบการจัดทำร่างกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างกฎหมายและมีการเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อสาธารณะ นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐได้เริ่มจัดให้มีประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนและจัดทำคู่มือการบริหารจัดการข้อเสนอแนะ ติชม และข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย การประชาสัมพันธ์ รับฟังความคิดเห็น และจัดทำรายงานสรุปผลการร่างกฎหมายหรือกฎที่มีผลกระทบต่อประชาชน รวมทั้งได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. .... ซึ่งเป็นการปรับปรุงหลักการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเพิ่มกลไกการมีส่วนร่วมและการให้การสนับสนุนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายของภาคประชาชน ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของรัฐสภาต่อไป นอกจากนี้การให้

ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนและการดำเนินการในเรื่องยุติธรรมชุมชนอยู่ระหว่างพิจารณาดำเนินการโดยอาศัยกลไกภายใต้พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2549

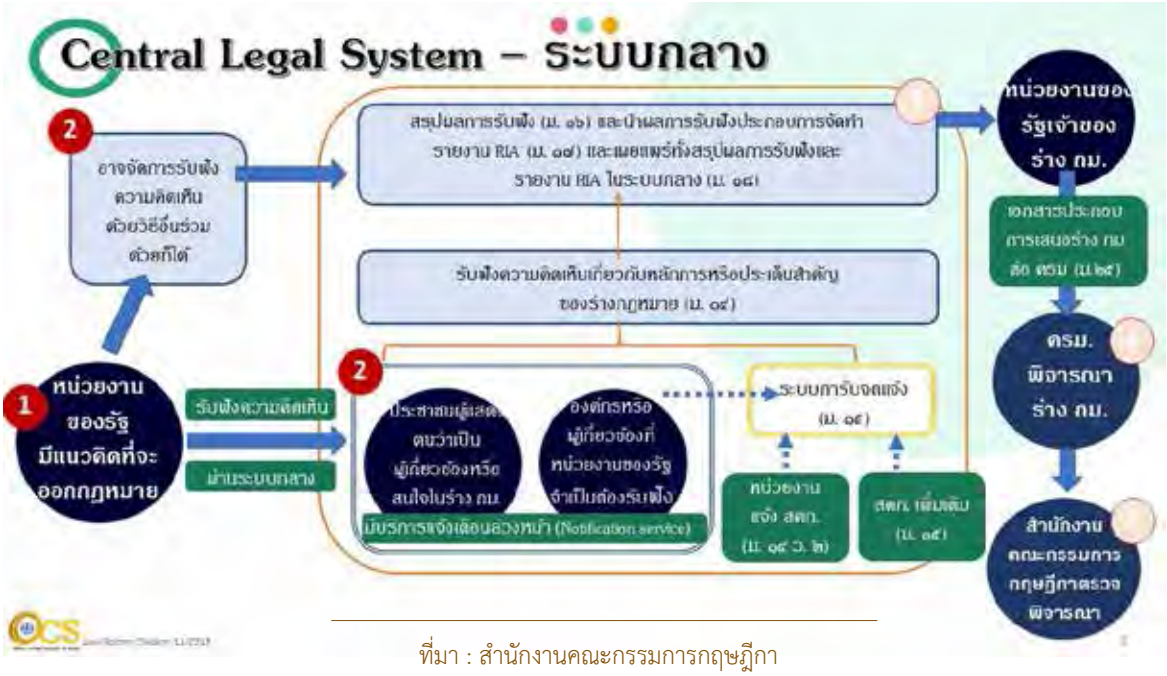
อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการจัดทำและการเสนอกฎหมายโดยหน่วยงานของรัฐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำร่างและเสนอร่างกฎหมาย พร้อมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ยังมีข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ตลอดจนรูปแบบ วิธีการหรือช่องทางการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนยังไม่กว้างขวางหรือครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องมีการติดตามการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปนี้ จะได้ดำเนินการเร่งรัดการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. .... เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของรัฐสภาและประกาศใช้เป็นกฎหมาย เพื่อให้มีกลไกทางกฎหมายในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป รวมทั้งติดตามความคืบหน้าในการกำหนดกลไกเรื่องยุติธรรมชุมชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีกลไกในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการพิจารณากำหนดกลไกเพิ่มเติมในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เช่น การพัฒนาให้มีอาสาสมัครนักกฎหมายประจำท้องถิ่น การอบรมให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่ และการลงพื้นที่เพื่อสอบถามปัญหาทางกฎหมายและให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถบรรลุผลได้ตามเป้าหมายแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายในเรื่องนี้

0307 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7

มีกลไกให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายโดยสะดวกและเข้าใจกฎหมายได้ง่าย รวมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลของกฎหมาย คำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือการตีความกฎหมายให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ค. (3) กำหนดให้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมายของรัฐ โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลกฎหมายได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายได้ง่าย เนื่องจากการที่บุคคลจะปฏิบัติตามกฎหมายต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าประชาชนต้องรู้ว่ามีกฎหมายและเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายว่ามีการกำหนดหน้าที่หรือข้อห้ามไว้อย่างไร หากประชาชนไม่รู้กฎหมายแล้วก็อาจกระทำผิดกฎหมายโดย รู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมถึงเป็นการเปิดช่องให้มีการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐอันทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างบุคคล ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าวของรัฐธรรมนูญ การกำหนดกิจกรรมตามประเด็นปฏิรูปในเรื่องนี้จึงกำหนดให้มีการรวบรวมกฎหมายและจัดทำประมวลกฎหมายเพื่อความสะดวกในการใช้งาน รวมถึงจัดทำคำอธิบายเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจและเข้าถึงกฎหมายได้โดยง่าย อีกทั้งยังกำหนดให้มีการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้แก่ประชาชนและจัดให้มีระบบฐานข้อมูลกฎหมายกลางของประเทศ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำหรับการดำเนินการที่ผ่านมา สำหรับการรวบรวมกฎหมาย กฎ หนังสือเวียน และแนวปฏิบัติต่าง ๆ หน่วยงานของรัฐหลายแห่งได้มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำคำอธิบายสรุปสาระสำคัญของกฎหมายในความรับผิดชอบของหน่วยงานผ่านช่องทางเว็บไซต์ของหน่วยงาน เพื่อประโยชน์ในการให้ประชาชนเข้าถึงกฎหมายได้อย่างทั่วถึง เช่นเดียวกับการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายให้แก่ประชาชน หน่วยงานผู้รักษาการตามกฎหมายก็ได้มีการดำเนินการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ตอบปัญหาให้แก่ประชาชน รวมถึงจัดการอบรมความรู้เบื้องต้นและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ความรู้ทางกฎหมายให้แก่ประชาชนทั่วไป

สำหรับการจัดทำระบบฐานข้อมูลกฎหมายกลาง ได้มีการตราพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัลระหว่างหน่วยงานของรัฐ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินการในระยะต่อไป คือ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมายกลางดังกล่าว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเข้าถึงกฎหมายของประชาชนให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการเข้าถึงข้อมูลต้องทำได้โดยง่ายและมีความมั่นคงปลอดภัยในการเข้าถึงและมีการคุ้มครองข้อมูล ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาระบบดังกล่าวอยู่ระหว่างดำเนินการ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามมีแนวทางตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายต้องจัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูล อันได้แก่ ตัวบทกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่อยู่ในความรับผิดชอบ คำแปลของกฎหมายเป็นภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน คำอธิบายโดยสรุปสาระสำคัญของกฎหมาย และความมุ่งหมายวัตถุประสงค์และขอบเขตการมีผลบังคับใช้ของกฎหมายไว้ในระบบกลาง

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในประเด็นปฏิรูปเรื่องนี้ ควรเร่งรัดการสร้างการรับรู้ความเข้าใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนการติดตามประเมินผลการดำเนินการของหน่วยงานผู้รับผิดชอบตามกฎหมายในการสรุปสาระสำคัญของกฎหมาย คำพิพากษา คำวินิจฉัย หรือการตีความกฎหมาย เพื่อให้ประชาชน เข้าถึงข้อมูลกฎหมายได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายได้ง่าย ตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

0308 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8

ปฏิรูปการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมายเพื่อพัฒนานักกฎหมายให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ดี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ค. (2) กำหนดให้มีการปฏิรูปการเรียนการสอนและการศึกษาอบรมวิชากฎหมาย เพื่อพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายให้เป็นผู้มีความรอบรู้ มีนิติทัศนะและยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของนักกฎหมาย ดังนั้น จึงกำหนดให้มีกลไกในการผลิตบัณฑิตทางนิติศาสตร์ที่มีคุณภาพและเป็นนักกฎหมายที่ดี มีความรอบรู้ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถนำกฎหมายไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนทางนิติศาสตร์ที่เป็นมาตรฐานเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการกำหนดเนื้อหาของหลักสูตรได้ เพื่อให้ผู้ศึกษามีความรู้สำหรับการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้ปฏิบัติงานทางด้านกฎหมายและประชาชน

แนวทางการดำเนินการที่กำหนดในเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้จึงกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสภานิติศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายระดับประเทศในการสร้างนักกฎหมายให้มีคุณภาพและมีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม รวมทั้งพิจารณากำหนดมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาสำหรับการศึกษาวิชานิติศาสตร์ (มคอ.1) เพื่อนำไปใช้เป็นมาตรฐานในการกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์ เพื่อรองรับการผลิตบัณฑิตทางนิติศาสตร์ที่มีความรอบรู้และมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นนักกฎหมายที่ดี

0308

มีองค์ความรู้ทั้งทางด้านทฤษฎีและมีความเข้าใจในสภาพสังคม ตลอดจนกำหนดให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาอบรมวิชากฎหมายสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายทุกสาขาสอดแทรกหลักจริยธรรมของนักกฎหมายเพื่อให้สามารถนำกฎหมายไปปรับใช้ให้เกิดผลทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม

การดำเนินการตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ผ่านมาได้มีการติดตามการดำเนินการให้เป็นไปตามกิจกรรมที่กำหนดในแผน โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดตั้ง “คณะกรรมการสภานิติศึกษาแห่งชาติ” เพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมาย เพื่อพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และหลักเกณฑ์มาตรฐานของผู้เข้ารับการศึกษานิติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาที่เป็นมาตรฐาน และการปรับปรุงมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาสำหรับการศึกษาวิชานิติศาสตร์โดยจะต้องกำหนดไม่ให้มีการเทียบโอนรายวิชาที่ศึกษาก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เข้ารับการศึกษามีคุณสมบัติครบถ้วนและมีความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อในวิชานิติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษาต่อไป

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในประเด็นปฏิรูปเรื่องนี้จำเป็นจะต้องมีการเร่งรัดให้กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการสภานิติศึกษา รวมทั้งพิจารณาปรับปรุงมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาสำหรับการศึกษาวิชานิติศาสตร์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในแผนโดยเร็ว รวมทั้งติดตามการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องการกำหนดหลักสูตรการศึกษากฎหมายต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายให้มีความทันสมัย และสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้ต่อไป

0309 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9

พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้โดยสะดวก เพื่อลดค่าใช้จ่ายและขจัดช่องทางการทุจริตประพฤติมิชอบและขจัดช่องทางการทุจริตประพฤติมิชอบ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ข. (1) กำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินและการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดินและเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน โดยที่ผ่านมาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีการพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมากและเป็นช่องทางที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและสามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายจึงเล็งเห็นความจำเป็นต้องพัฒนาระบบดังกล่าวเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานของรัฐหลายแห่งได้จัดให้มีระบบการให้บริการประชาชนผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์แล้วแต่ยังไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาระบบการให้บริการดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายได้โดยสะดวก ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและขจัดช่องทางการทุจริตและประพฤติมิชอบ ทั้งนี้ ข้อมูลดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การสหประชาชาติ พบว่าในปี 2561 ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 73 จาก 193 ประเทศทั่วโลก มีการปรับตัวดีขึ้นจากอันดับที่ 77 ในปี 2559 และอยู่อันดับที่ 4 ของประเทศในกลุ่มอาเซียนและข้อมูลจากสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พบว่ามีจำนวนผู้เข้าใช้งานในระบบศูนย์กลางบริการภาครัฐสำหรับประชาชน ผ่านเว็บไซต์และโทรศัพท์มือถือ ในปี 2562 จำนวน 4,709,219 ครั้ง เพิ่มขึ้นจากจำนวน 2,209,494 ครั้งในปี 2561 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 53.08

0309

สำหรับการดำเนินการตามประเด็นปฏิรูปในเรื่องนี้ที่ผ่านมา ปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 โดยมีหลักการสำคัญเพื่อยกระดับการบริหารงานในการให้บริการภาครัฐให้อยู่ในระบบดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลที่มีระบบการทำงานที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐให้มีความมั่นคง ปลอดภัย มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เปิดเผยและโปร่งใส รวมทั้งประชาชนจะได้รับความสะดวกในการรับบริการที่สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐได้ นอกจากนี้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ยังได้มีการดำเนินกิจกรรมตามประเด็นปฏิรูปที่สำคัญหลายกิจกรรม อาทิ ศูนย์กลางบริการภาครัฐสำหรับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและบริการอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐของหน่วยงานต่าง ๆ ได้แบบเบ็ดเสร็จณ จุดเดียว ซึ่งสามารถเข้าถึงได้หลากหลายช่องทาง รวมทั้งมีการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางและเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วจำนวน 2 ชุดข้อมูล ได้แก่ ชุดข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง และชุดข้อมูลนิติบุคคลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า และมีการพัฒนาระบบบริการสำหรับการเริ่มต้นธุรกิจในส่วนการขออนุญาตออนไลน์ ตลอดจนมีการพัฒนาระบบเครือข่ายสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ ที่สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐเกิดการบูรณาการข้อมูลและการทำงานได้อย่างเป็นรูปธรรม สะดวก รวดเร็ว และมีความมั่นคงปลอดภัยสูง

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งการบูรณาการระหว่างการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลและจัดทำข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัล

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปเรื่องนี้ จึงต้องประสานและติดตามร่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) เพื่อติดตามการดำเนินการหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำข้อมูลดิจิทัล การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ มาตรการป้องกันในการรักษาความมั่นคงความปลอดภัยในการเข้าสู่การบริการดิจิทัล ตลอดจนพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรภาครัฐในการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล เพื่อให้การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

03010 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10

มีกลไกส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การกำหนดให้มีการสร้างกลไกการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม เป็นหนึ่งในเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายเป็นหลักการสำคัญที่นำไปสู่การดำเนินการตามกฎหมาย และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ จึงมีการกำหนดกลไกต่าง ๆ อาทิ การออกอนุบัญญัติที่ระบุรายละเอียดของการปฏิบัติตามกฎหมายให้มีผลบังคับใช้ได้อย่างสมบูรณ์ การกำหนดผลบังคับอย่างเคร่งครัดต่อเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจตามกฎหมาย รวมทั้งการนำอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการบังคับใช้กฎหมายเป็นอีกช่องทางที่ก่อให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ อันเป็นผลมาจากการเลือกปฏิบัติและการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตนจากอำนาจหน้าที่นั้นที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินการที่กำหนดในผลอันพึงประสงค์ข้อนี้จึงมุ่งเน้นให้มีกลไกทางกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมีสาระสำคัญบางประการ เช่น การกำหนดให้กฎหมายที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและต้องมีการบังคับใช้ที่มีผลกระทบต่อประชาชนจะต้องออกกฎหมายลำดับรองให้ครบถ้วนภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ประกาศกฎหมายมีผลใช้บังคับ หรือการกำหนดว่ากรณีที่กฎหมายกำหนดให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องทำการใดให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่ดำเนินการหรือดำเนินการล่าช้าเกินกว่าเวลาที่กำหนดให้ถือว่าผู้มีหน้าที่รับผิดชอบมีความผิดวินัย ฯลฯ รวมทั้งกำหนดให้มีกลไกให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายหรือกำหนดให้มีการพิจารณาเปลี่ยนการกำหนดโทษทางอาญาให้เป็นโทษปรับทางปกครองหรือการลงโทษในลักษณะอื่นเพื่อมิให้เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกินสมควร ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นธรรมและป้องกันมิให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชั่นของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งให้มีกำหนดกลไกสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายประชาชนในการตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ในกรณีที่พบว่ามีการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่สมควรหรือบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่ถูกต้องหรือมีการเลือกปฏิบัติ โดยกำหนดให้มีการเสนอเรื่องหรือส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบเพื่อดำเนินการต่อไปและจะต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมจากการให้ข้อมูลดังกล่าว ซึ่งจะทำให้กลไกการตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

03010

สำหรับการดำเนินการตามประเด็นปฏิรูปในเรื่องนี้ที่ผ่านมา ได้มีการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการของหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดในแผนภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งมีความคืบหน้าในการดำเนินการเป็นลำดับ โดยมีความล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดในแผน ประกอบกับโดยที่ได้มีการตราพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และได้มีการนำหลักการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายซึ่งมีความซ้ำซ้อนกับหลักการตามที่ระบุไว้ในร่างกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายไว้แล้ว ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปจึงเป็นการติดตามเร่งรัดการดำเนินการเพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดในแผน ประกอบกับมีประเด็นพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของการจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งอาจต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันต่อไป รวมทั้งจะต้องมีการติดตามการดำเนินการในการออกกฎหมายลำดับรองตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้ต่อไป

04 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม

" กระบวนการยุติธรรมของไทยมีประสิทธิภาพ
สามารถอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน
โดยสะดวก รวดเร็วและประหยัด

ตลอดจนช่วยขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ
ให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างเหมาะสม

ขณะเดียวกันยังได้กำหนดกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผล
ที่ชัดเจนเพื่อกำกับให้การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเกิดผลสัมฤทธิ์
นำไปสู่สังคมที่มีความสงบสุข เป็นธรรม
และประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย
มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน "

กระบวนการยุติธรรมเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการสร้างความเป็นธรรมและความสงบเรียบร้อยของสังคม นอกจากนี้ยังเป็นกฎเกณฑ์กติกาและผู้รักษากฎเกณฑ์กติกาทุกกลไกของรัฐ ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวกระบวนการยุติธรรมต้องมีคุณภาพ เป็นที่เชื่อถือของประชาชนจึงจะสามารถสร้างความสงบเรียบร้อยและความเป็นธรรมในสังคมได้อย่างยั่งยืน รัฐจึงจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพกระบวนการยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง ให้มีสมรรถนะเท่าทันความซับซ้อนของสังคมและโลกยุคปัจจุบัน

แม้กระบวนการยุติธรรมของไทยจะผ่านการปฏิรูปด้านโครงสร้าง กระบวนการทำงาน และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังคงปรากฏข้อวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทั้งในแง่ของความล่าช้าในการดำเนินงาน อุปสรรคในการเข้าถึง ความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมาย และความถูกต้องของการดำเนินงานอยู่เป็นระยะ สะท้อนให้เห็นความไม่เชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศ ด้วยเหตุดังกล่าวรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงมีบทบัญญัติรับรองความต่อเนื่องของการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมในมาตรา 258 ง ด้านกระบวนการยุติธรรม (1) ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม (2) ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงาน

ที่มีอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก (3) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว และ (4) ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพ และภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ด้วยเหตุนี้ตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560 แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม และได้จัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมี 10 เรื่องและประเด็นปฏิรูป ประกอบด้วย **1) การกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า 2) การพัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 3) การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ 4) การปรับกระบวนทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม 5) การปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม 6) การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ 7) การพัฒนาระบบการสอบสวนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ 8) การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี 9) การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเพื่อมุ่งอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว และ 10) การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ** โดยในแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์รวมของแผนฯ ดังนี้

1) เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้

2) เพื่อให้ทุกกลุ่มบุคคลมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเสมอภาค และได้รับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่มีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน

3) เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับการดำเนินการตามมาตรการอื่นแทนการถูกควบคุมตัว จำคุก กักขัง

4) เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำผิดและมีการกระทำผิดซ้ำลดลง

5) เพื่อให้ระบบสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน ไม่มีคดีขาดอายุความ และปราศจากการถูกแทรกแซง

6) เพื่อให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ

7) เพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความยุติธรรมด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

8) เพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1) การบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมมีจำนวนมาก และยังเป็นองค์กรอิสระและหน่วยงานนอกฝ่ายบริหาร ทำให้มีทัศนคติและความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับประเด็นปฏิรูปบางประเด็น เช่น การสอบสวนร่วม การกำหนดระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้ขาดอายุความ และการปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

2) องค์ความรู้ในการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม กิจกรรมบางกิจกรรมยังไม่มีการศึกษาผลกระทบของการดำเนินการในประเทศไทยมาก่อน จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยผลกระทบอย่างรอบด้านก่อนเริ่มดำเนินการ เช่น การนำระบบประเมินความเสี่ยงมาใช้ในการปล่อยชั่วคราวแทนการใช้หลักทรัพย์ประกัน การนำมาตรการลงโทษอย่างอื่นมาใช้เพิ่มเติมในการลงโทษทางอาญาเพื่อให้ผู้พิพากษาสามารถลงโทษจำเลยได้เหมาะสมกับการกระทำผิดนอกจากการจำคุก การนำระบบโทษปรับตามความสามารถในการชำระของผู้กระทำผิดมาใช้บังคับ เป็นต้น

3) พิจารณาใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ เพื่อการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากมีหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานร่วมเป็นกรรมการ

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

0401

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า

ได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. .... เพื่อเป็นกฎหมายกลางใช้บังคับกับทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2561 และได้ประสานเร่งรัดหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับกิจกรรมนี้

0402

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 การพัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ได้ดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหาและจำเลย เช่น จัดให้มีการจัดให้มีทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจ การปล่อยชั่วคราวในวันหยุด และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทุกขั้นตอนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นต้น ซึ่งเป็นการลดจำนวนคดีที่เข้าสู่ระบบและอำนวยความสะดวกในการประกันตัวซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำที่มีนัยสำคัญต่อการปฏิรูปประเทศในประเด็นนี้เป็นอย่างมาก

0403

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

เพื่อให้กลไกนี้บรรลุผล จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัย เช่น 1) การนำระบบประเมินความเสี่ยงมาใช้ในการปล่อยชั่วคราวแทนการใช้หลักประกัน 2) การนำมาตรการลงโทษอย่างอื่นมาใช้เพิ่มเติมในการลงโทษทางอาญาเพื่อให้ผู้พิพากษาสามารถลงโทษจำเลยได้เหมาะสมกับการกระผิดนอกจากการจำคุก และ 3) การนำระบบโทษปรับตามความสามารถในการชำระของผู้กระทำผิดมาใช้บังคับทำให้ประชาชนผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีความยับยั้งชั่งใจในการกระทำความผิดที่ต้องเสียค่าปรับตามฐานะของตนที่มีราคาสูงขึ้นกว่าปัจจุบัน

0404

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 การปรับกระบวนทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม

ได้จัดตั้งเจ้าพนักงานตำรวจศาลเพื่อให้การบังคับตามคำพิพากษาของศาลในคดีอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีส่วนในการสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม

0405

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม

เพื่อให้ประเด็นปฏิรูปนี้บรรลุผล ทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกันตลอดจนปัญหาจำนวนบุคลากรที่ต้องเตรียมการรองรับให้เพียงพอถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการ

0406

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ

เพื่อให้ประเด็นปฏิรูปนี้บรรลุผล ต้องมีการศึกษาผลกระทบในทุกมิติเพราะหากมีการแยกระยะเวลาที่ชัดเจนอาจทำให้ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมมีความล่าช้ามากยิ่งขึ้น

0407

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 การพัฒนาระบบการสอบสวนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ

ได้ดำเนินโครงการรับแจ้งความทุกท้องที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนสามารถแจ้งความได้ทุกสถานีตำรวจไม่จำกัดเฉพาะท้องที่ที่เกิดเหตุเท่านั้น ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการใช้บริการเป็นอย่างมาก และสำนักงานอัยการสูงสุดอยู่ระหว่างการจัดตั้งสถาบันฝึกอบรมการสอบสวนชั้นสูง เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาประเภทต่าง ๆ สามารถนำทักษะมาใช้ในงานสอบสวนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

0408

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี

ปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานกลางในการดำเนินการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศ ทำให้มีความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานกลางในการให้บริการทางนิติวิทยาศาสตร์ และมาตรฐานกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ อันอาจนำไปสู่การจัดตั้งสภาวิชาชีพ เพื่อให้การตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์มีความน่าเชื่อถือและเป็นมาตรฐานสากล

0409

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเพื่อมุ่งอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว

มีการนำระบบการยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) และเปิดบริการให้ประชาชนใช้บริการแล้วในปัจจุบัน

0410

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10 การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 อำนวยความสะดวกให้ตั้งคนต่างด้าวทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการและผู้รับมอบอำนาจของคู่พิพาทได้ เพื่อสอดคล้องกับการดำเนินคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ

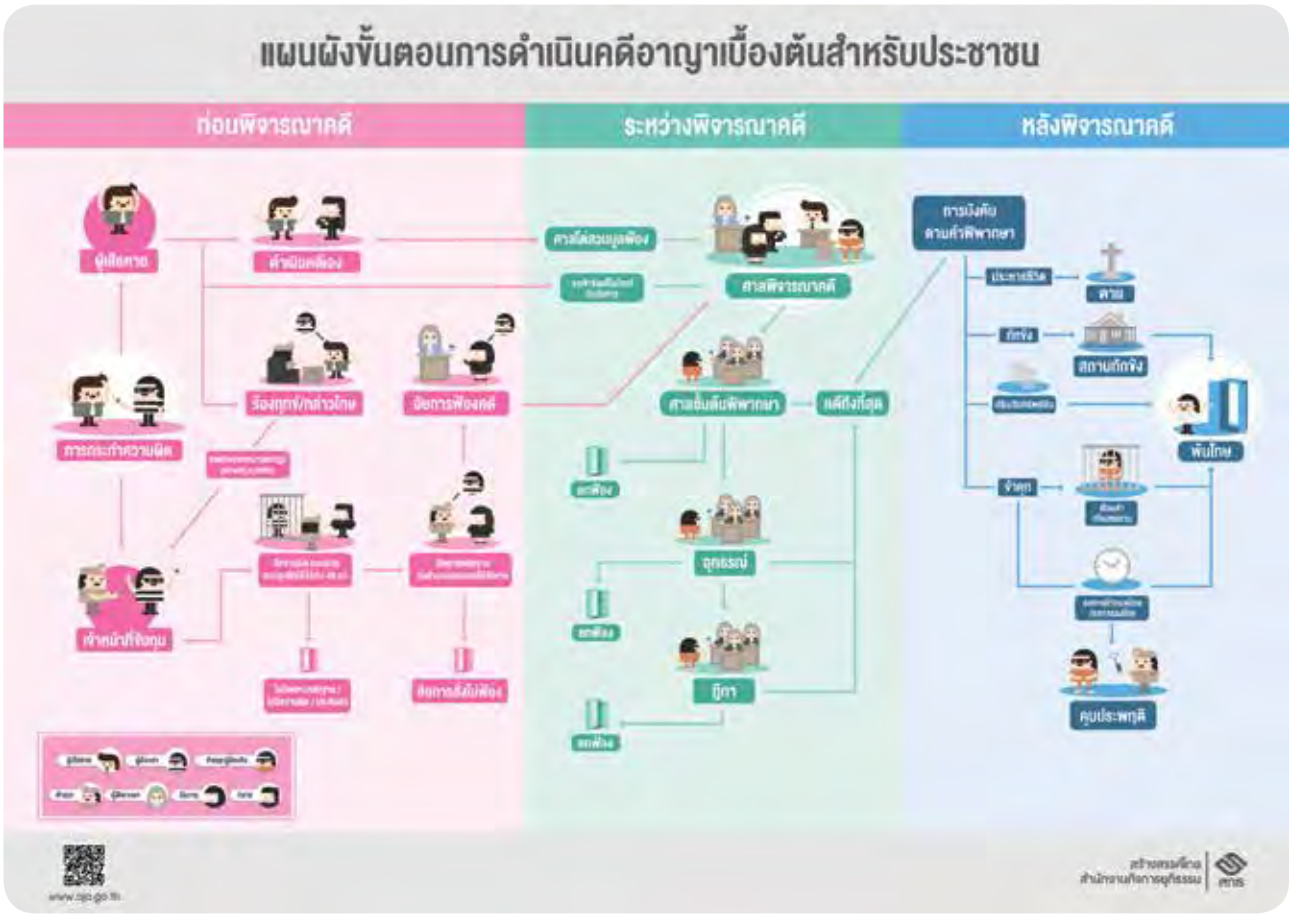
0401 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

การกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า

ปัจจุบันหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีการกำหนดระยะเวลาไว้เป็นระเบียบหรือวิธีปฏิบัติภายในหน่วยงานอยู่แล้ว แต่ยังขาดการประกาศให้สาธารณชนรับทราบ เช่น การแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวนเมื่อครบกำหนด 30 วัน 60 วัน นับจากวันรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ การเร่งรัดพิจารณาคดีในชั้นศาลอุทธรณ์ภายใน 6 เดือน และชั้นศาลฎีกาภายใน 1 ปี เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีการเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลระยะเวลาต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย โดยการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ยังเป็นกิจกรรมปฏิรูปสำคัญที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอีกด้วย

เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมมีจำนวนมากและยังเป็นองค์กรอิสระและหน่วยงานนอกฝ่ายบริหาร คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นผู้รับผิดชอบยกร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. .... เพื่อเป็นกฎหมายกลางใช้บังคับกับทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2561 และได้ประสานเร่งรัดหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศรองรับกิจกรรมนี้

ปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา ตั้งแต่เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2561 ซึ่งปัจจุบันยังพิจารณาไม่แล้วเสร็จ เมื่อกฎหมายยังไม่มีผลบังคับใช้ทำให้ไม่สามารถซักซ้อมหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเร่งรัดการดำเนินการได้ โดยระหว่างการจัดทำกฎหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพิจารณาเผยแพร่ข้อมูลการกำหนดระยะเวลาภายในหน่วยงานให้ประชาชนทราบในเบื้องต้นได้ ดังนั้นเพื่อให้ การดำเนินการตามประเด็นนี้บรรลุเป้าหมายควรเร่งรัดการตราพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. .... ให้มีผลบังคับใช้ และพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อรองรับกิจกรรมนี้ โดยเบื้องต้นควรจัดทำโครงการนำร่องพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและติดตามได้โดยสะดวกในชั้นสอบสวนก่อนซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามผ่านระบบออนไลน์ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

0402 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

การพัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีภารกิจประจำในการช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินคดี ซึ่งยังต้องมีการพัฒนาความช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวกยิ่งขึ้น เช่น การพัฒนาระบบการจัดให้มีทนายความช่วยเหลือคดี ปรับปรุงระบบประกันตัว การพัฒนาและส่งเสริมระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน เป็นต้น โดยช่วงที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการกิจกรรมที่สำคัญในเรื่องและประเด็นปฏิรูปนี้ เช่น การจัดให้มีทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจ การปล่อยชั่วคราวในวันหยุด และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทุกขั้นตอนตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เป็นต้น ซึ่งเป็นการลดจำนวนคดีที่เข้าสู่ระบบและอำนวยความสะดวกในการประกันตัวซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำที่มีนัยสำคัญต่อการปฏิรูปประเทศในประเด็นนี้เป็นอย่างมาก

ที่มา : สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

0402

อย่างไรก็ตาม ประเด็นปฏิรูปนี้ยังมีกิจกรรมย่อยจำนวนมากที่ต้องดำเนินการเพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไม่มีข้อจำกัดเรื่องฐานะทางการเงิน และมีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน เช่น ปรับปรุงวิธีพิจารณาคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อย จัดตั้งระบบเจ้าพนักงานคดีเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการยื่นฟ้องคดี และสร้างความรอบรู้และทักษะพื้นฐานด้านความยุติธรรมให้กับประชาชนและชุมชน เป็นต้น

เพื่อให้การปฏิรูปประเทศในประเด็นนี้บรรลุเป้าหมาย ควรขยายผลกิจกรรมทนายความอาสาประจำสถานีตำรวจให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงควบคู่กับการปล่อยชั่วคราว และเพิ่มการอบรมเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้น ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ จัดให้มีมาตรการเพื่อคุ้มครองและปฏิบัติต่อผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหา และจำเลยอย่างเหมาะสม มีมาตรการเพื่อลดผลกระทบจากการจับและขังผู้ต้องหา จำเลยและครอบครัว และปรับปรุงสถานที่ควบคุมและขังผู้ต้องหาระหว่างการพิจารณาอย่างเหมาะสม มีความปลอดภัยและสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศมีความรวดเร็วและลดความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นรูปธรรม

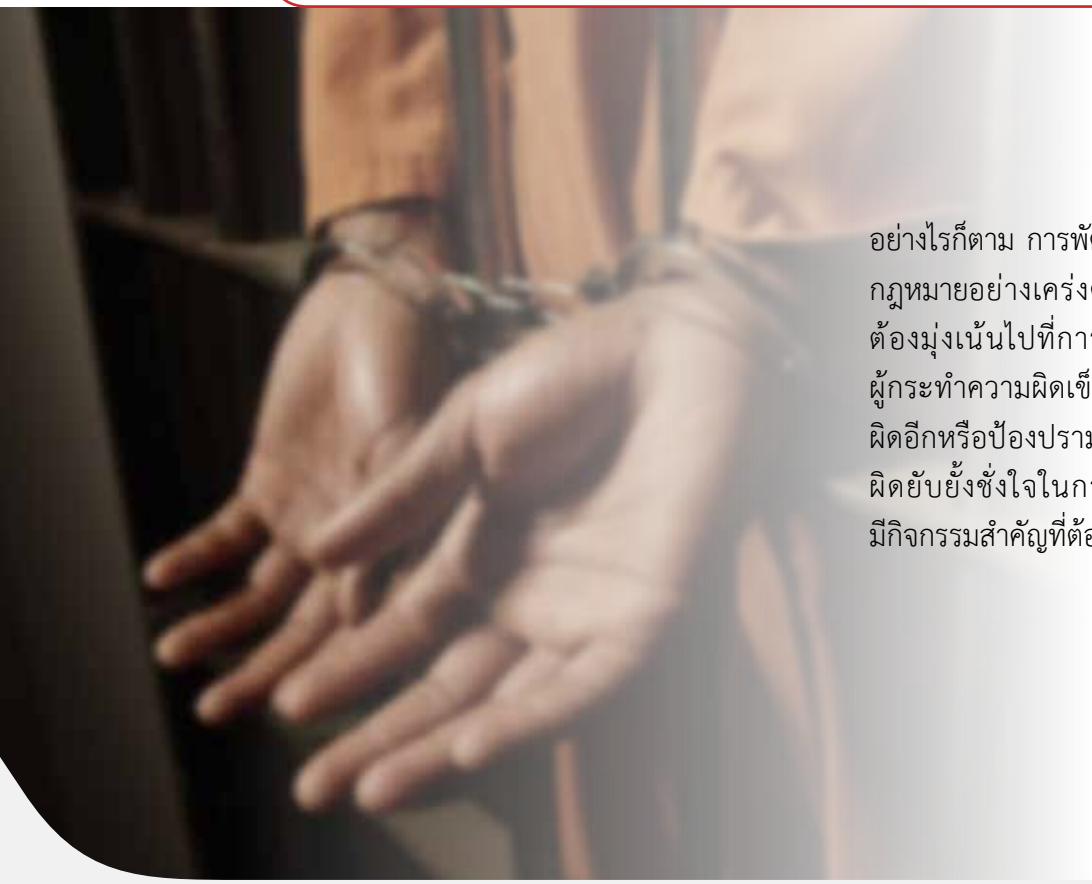
ที่มา : สภาทนายความ ในพระบรมราชูปถัมภ์

0403 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

การบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษในคดีอาญาของประเทศไทย มีโทษอยู่ 5 สถาน คือประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งการลงโทษที่ใช้ในปัจจุบันมักใช้เพียงการจำคุกและการปรับเท่านั้น ในส่วนของโทษปรับแม้จะมีการปรับอัตราโทษในปี 2560 ขึ้น 10 เท่า ในฐานความผิดทั่วไป ๆ 241 ฐานความผิด และ 50 เท่า ในฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต 10 มาตรา (พระราชบัญญัติปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่26) พ.ศ. 2560) แต่เป็นการปรับปรุงจากอัตราโทษจากปี 2499 ซึ่งเมื่อเทียบกับอัตราค่าครองชีพในปัจจุบันอาจยังไม่เพียงพอให้ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เข็ดหลาบและไม่กระทำความผิดอีก ทำให้โทษที่ยังมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ในปัจจุบันมีเพียงโทษเดียวคือการจำคุก โดยช่วงที่ผ่านมาได้มีการนำเครื่องติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการปล่อยชั่วคราวเพื่อสะดวกในการควบคุมตัวและลดหลักประกัน ซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำที่มีในกระบวนการยุติธรรมได้ส่วนหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการลงโทษที่ทำให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบและไม่กระทำความผิดอีกหรือป้องปรามไม่ให้ผู้ที่ยังไม่กระทำความผิดยับยั้งชั่งใจในการกระทำความผิดของตน มีกิจกรรมสำคัญที่ต้องดำเนินการในประเด็นนี้คือ

1) การนำระบบประเมินความเสี่ยงมาใช้ในการปล่อยชั่วคราวแทนการใช้หลักประกัน 2) การนำมาตรการลงโทษอย่างอื่นมาใช้เพิ่มเติมในการลงโทษทางอาญาเพื่อให้ผู้พิพากษาสามารถลงโทษจำเลยได้เหมาะสมกับการกระผิดนอกจากการจำคุก และ 3) การนำระบบโทษปรับตามความสามารถในการชำระของผู้กระทำผิดมาใช้บังคับทำให้ประชาชนผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีความยับยั้งชั่งใจในการกระทำความผิดที่ต้องเสียค่าปรับตามฐานะของตนที่มีราคาสูงขึ้นกว่าปัจจุบัน ซึ่งทั้ง 3 กิจกรรมเป็นหัวใจสำคัญของการลดความเหลื่อมล้ำสำหรับการบังคับใช้กฎหมายในประเด็นปฏิรูปนี้

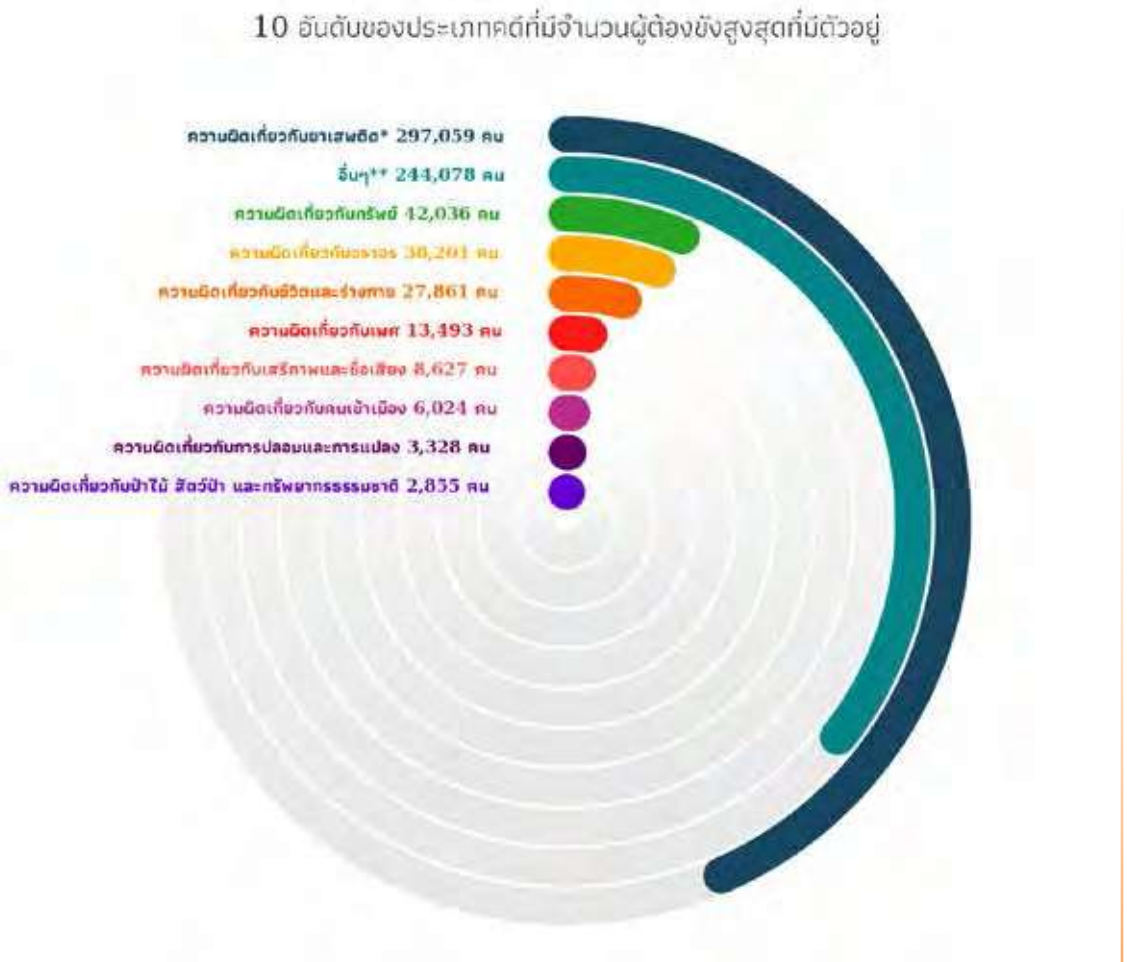
เพื่อให้การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำบรรลุผล จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างถี่ถ้วนเพื่อจำกัดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด เพราะเป็นกิจกรรมปฏิรูปที่มีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ อาทิ **การถอดข้อพิจารณาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของหลักประกันออกจากการพิจารณาหรือพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการปล่อยชั่วคราว การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาหรือจัดทำกฎหมายกลางเพื่อกำหนดโทษปรับตามความสามารถในการชำระของผู้กระทำผิด และการวางโทษอย่างอื่นโดยไม่ต้องลงโทษจำคุกก่อน** เป็นต้น

0404 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

การปรับกระบวนทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม

ปัญหายาเสพติดของประเทศไทยเป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน มีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง และมีปัญหาผู้กระทำผิดซ้ำที่ต้องโทษจำคุกใหม่ภายในระยะเวลา 3 ปี มากกว่าร้อยละ 30 ซึ่งข้อมูลผู้ต้องขัง ณ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563 ประเทศไทยมีผู้ต้องขังทั้งหมด 376,166 ราย เป็นผู้ต้องขังความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 297,059 ราย คิดเป็นร้อยละ 79 ของผู้ต้องขังทั้งหมด

ที่มา : สถิติผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์

0404

โดยในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการเพื่อลดอัตราผู้กระทำผิดซ้ำให้ลดลง สามารถพึ่งพาตนเองได้และกลับคืนสู่สังคมอย่างปกติสุข ให้ความรู้กับเยาวชนในสถานศึกษาต่อการสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติด และได้จัดตั้งเจ้าพนักงานตำรวจศาลเพื่อให้การบังคับตามคำพิพากษาของศาลในคดีอาญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีส่วนในการสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่สำคัญของประเด็นปฏิรูปนี้คือทำอย่างไรให้ผู้กระทำผิดใหม่เข้าสู่เรือนจำน้อยลง อัตราผู้กระทำผิดซ้ำมีจำนวนลดลง อัตราและประเภทของโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและจัดทำแผนงานโครงการเพิ่มเติมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในประเด็นปฏิรูปนี้ เพื่อให้การปฏิรูปประเทศในประเด็นนี้บรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งรัดการจัดทำประมวลกฎหมายยาเสพติดให้มีผลบังคับใช้เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ในการอ้างอิงและใช้กฎหมายอย่างเป็นระบบ นำหลักเศรษฐศาสตร์ กลไกตลาดและกลไกราคามาประกอบการดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพิ่มเติม โดยพิจารณานำการลงโทษอย่างอื่นมาใช้บังคับแทนการจำคุก จัดทำสิทธิประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศในปัจจุบัน

0405 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

การปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญา เพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุล ระหว่างพนักงานสอบสวนกับ พนักงานอัยการอย่างเหมาะสม

ปัจจุบันการสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ประชาชนฟ้องคดีอาญาเองที่ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้อง จะเริ่มต้นที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเพื่อยื่นฟ้องคดีต่อศาลตามลำดับ เว้นแต่ในกรณีคดีอาญาบางประเภทที่กำหนดให้พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น เช่น คดีที่เด็กเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือพยาน การชันสูตรพลิกศพ การสอบสวนคดีพิเศษ และคดีความผิดนอกราชอาณาจักร เป็นต้น โดยในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานอยู่ระหว่างการเตรียมการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำนักงานอัยการสูงสุด

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ROYAL THAI POLICE

การกำหนดการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการเป็นเรื่องที่มีการดำเนินการแล้วในบางกรณี แต่หากนำมาใช้กับการสอบสวนคดีอาญาเป็นการทั่วไป นอกจากต้องแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่ใช้ในการสอบสวน ทัศนคติและวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน ตลอดจนปัญหาจำนวนบุคลากรที่ต้องเตรียมการรองรับให้เพียงพอถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการตามประเด็นปฏิรูปนี้เพื่อให้การปฏิรูปประเทศประเด็นนี้บรรลุเป้าหมาย สำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานอัยการสูงสุดต้องหารือและมีข้อตกลงร่วมกันถึงขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานของตนเพื่อให้ได้ข้อสรุปก่อนนำไปสู่การเสนอปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาร่วมกันต่อไป

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 0406

การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจน เพื่อมิให้คดีขาดอายุความ

ปัจจุบันการสอบสวนคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีการกำหนดระยะเวลาในการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการใช้ร่วมกันไว้ ซึ่งมีข้อตกลงการส่งสำนวนระหว่างพนักงานสอบสวนไปยังพนักงานอัยการไว้อยู่แล้ว แต่ยังไม่มีการบัญญัติระยะเวลาแยกกันอย่างชัดเจนไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้ในการปฏิบัติหากมีการส่งสำนวนล่าช้า เมื่อพนักงานอัยการสั่งสอบเพิ่มเติมอาจทำให้หมดระยะเวลาฝากขัง ทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้ หากผู้ต้องหาหลบหนีจะทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรในการจับกุม หรือหากพนักงานอัยการตัดสินใจสั่งฟ้องโดยข้อมูลไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ อาจทำให้ศาลยกฟ้องทำให้ผู้เสียหายในคดีไม่ได้รับการอำนวยความยุติธรรมโดยสมบูรณ์

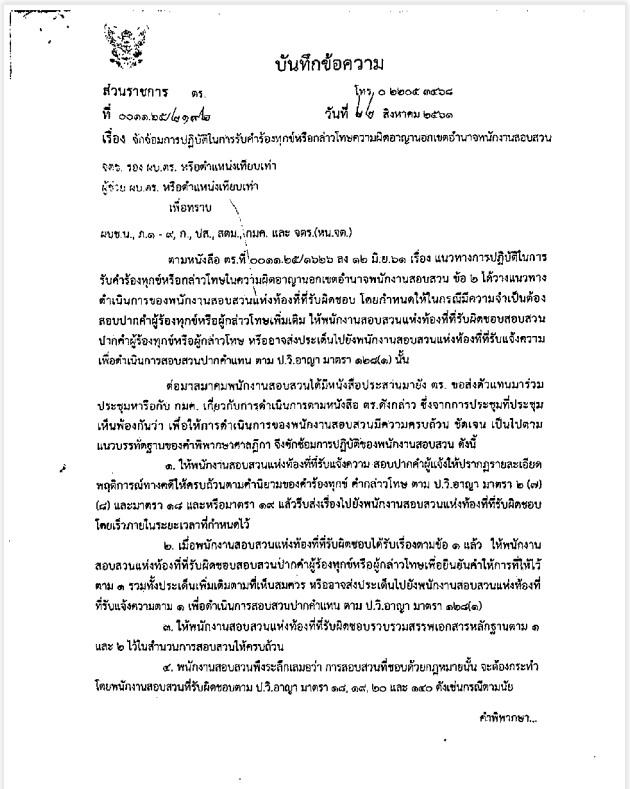
การกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน ต้องมีการศึกษาผลกระทบในทุกมิติเพราะหากมีการแยกระยะเวลาที่ชัดเจนอาจทำให้ระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมมีความล่าช้ามากยิ่งขึ้น

เพื่อให้การปฏิรูปประเทศประเด็นนี้บรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานอัยการสูงสุดต้องหารือถึงระยะเวลาและวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมร่วมกันในการดำเนินงานเพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์กับประชาชน ก่อนนำไปสู่การเสนอปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

0407 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7

การพัฒนาระบบการสอบสวน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ

ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบนิติรัฐ โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรมีช่องทางให้ประชาชนผู้เสียหายเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระเกินสมควร โดยช่วงที่ผ่านมาสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดทำโครงการรับแจ้งความทุกท้องที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนสามารถแจ้งความได้ทุกสถานีตำรวจไม่จำกัดเฉพาะท้องที่ที่เกิดเหตุเท่านั้น ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการใช้บริการเป็นอย่างมาก และสำนักงานอัยการสูงสุดอยู่ระหว่างการจัดตั้งสถาบันฝึกอบรมการสอบสวนชั้นสูง เพื่อสร้างความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาประเภทต่าง ๆ สามารถนำทักษะมาใช้ในงานสอบสวนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และพัฒนาการรวบรวมและแสวงหาพยานหลักฐานในระดับระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่อยู่ต่างประเทศ รวมถึงการรวบรวมพยานหลักฐานที่ต่างประเทศร้องขอเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีระดับมาตรฐานสากล

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ ตร. โทร. ๐ ๒๒๐๕ ๓๔๖๘

ที่ ๐๐๓๓.๒๕/๔๑๙๒ วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง จัดอ่อมการปฏิบัติในการรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษความผิดอาญานอกเขตอำนาจพนักงานสอบสวน

จตร. รอง ผบ.ตร. หรือตำแหน่งเทียบเท่า

ผู้ช่วย ผบ.ตร. หรือตำแหน่งเทียบเท่า

เรียน ราบ

ผบช.น., ภ.๑ - ๙, ก., ปส., สตม., กมค. และ จตร.(หน.จค.)

ตามหนังสือ ตร.ที่ ๐๐๓๓.๒๕/๖๖๒๖ ลง ๑๒ มิ.ย.๖๑ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติในการรับคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในความผิดอาญานอกเขตอำนาจพนักงานสอบสวน ข้อ ๒ ได้วางแนวทางดำเนินการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบ โดยกำหนดให้ในกรณีมีความจำเป็นต้องสอบปากคำผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษเพิ่มเติม ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบสอบสวนปากคำผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ หรืออาจส่งประเด็นไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับแจ้งความเพื่อดำเนินการสอบสวนปากคำแทน ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๒๘(๑) นั้น

ต่อมาสมาคมพนักงานสอบสวนได้มีหนังสือประสานมายัง ตร. ขอส่งตัวแทนมาร่วมประชุมหารือกับ กมค. เกี่ยวกับการดำเนินการตามหนังสือ ตร.ดังกล่าว ซึ่งจากการประชุมที่ประชุมเห็นพ้องกันว่า เพื่อให้การดำเนินการของพนักงานสอบสวนมีความครบถ้วน ชัดเจน เป็นไปตามแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาศาลฎีกา จึงขัดข้อมการปฏิบัติของพนักงานสอบสวน ดังนี้

๑. ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับแจ้งความ สอบปากคำผู้แจ้งให้ปรากฏรายละเอียดพฤติการณ์ทางคดีให้ครบถ้วนตามคำนิยามของคำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๒ (๗) (๘) และมาตรา ๑๔ และหรือมาตรา ๑๙ แล้วรีบส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบโดยเร็วภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

๒. เมื่อพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบได้รับเรื่องตามข้อ ๑ แล้ว ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบสอบสวนปากคำผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษเพื่อยืนยันคำให้การที่ให้ไว้ตาม ๑ รวมทั้งประเด็นเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร หรืออาจส่งประเด็นไปยังพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับแจ้งความตาม ๑ เพื่อดำเนินการสอบสวนปากคำแทน ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๒๘(๑)

๓. ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่รับผิดชอบรวบรวมสรรพเอกสารหลักฐานตาม ๑ และ ๒ ไว้ในสำนวนการสอบสวนให้ครบถ้วน

๔. พนักงานสอบสวนพึงระลึกเสมอว่า การสอบสวนที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น จะต้องกระทำโดยพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๓, ๑๙, ๒๐ และ ๑๔๐ ดังเช่นกรณีตามนัย

คำพิพากษา...

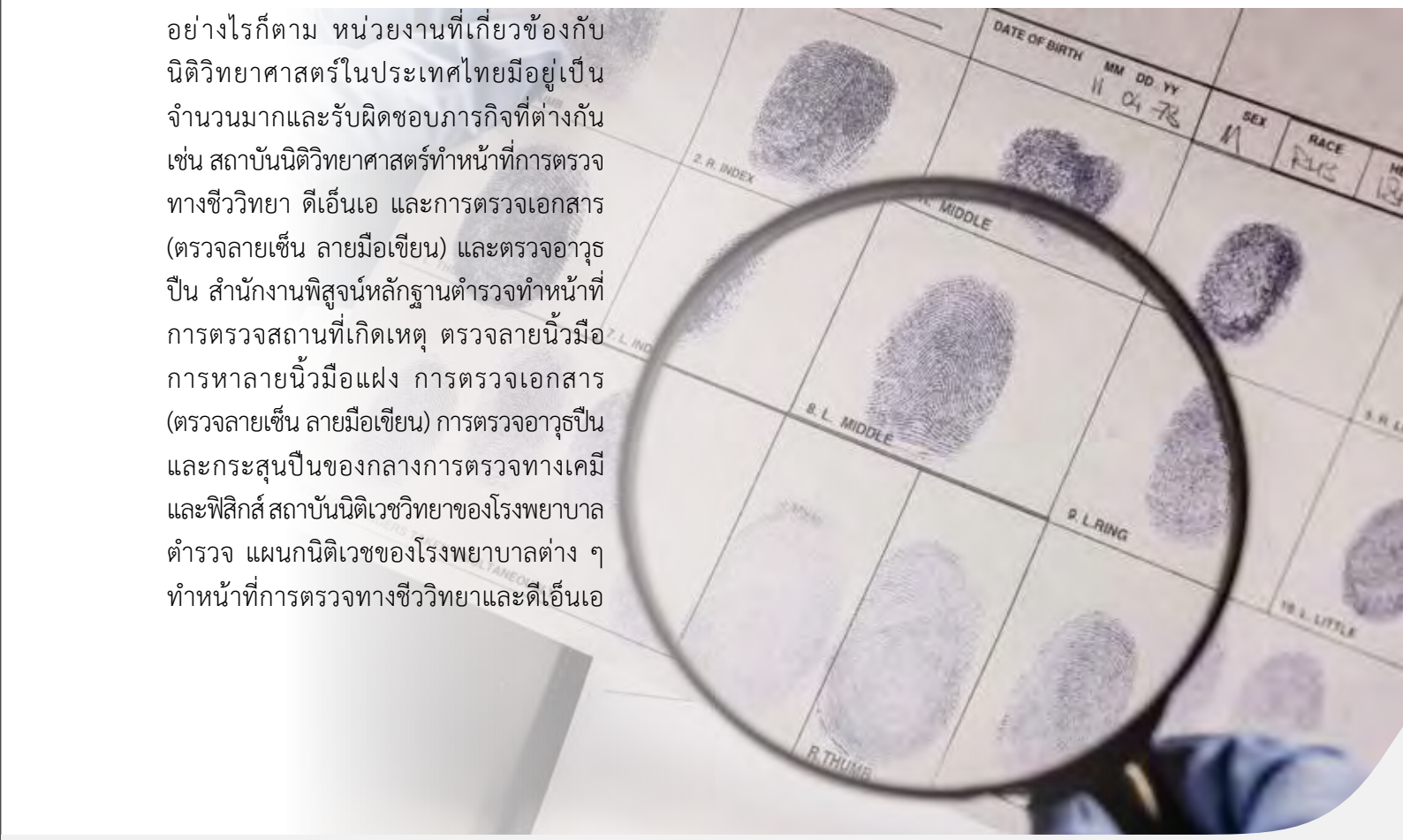
เพื่อให้การปฏิรูปประเทศประเด็นนี้บรรลุเป้าหมาย ต้องซักซ้อมความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติในโครงการรับแจ้งความทุกท้องที่ให้สามารถบริการประชาชนได้มีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ และเร่งรัดการจัดตั้งสถาบันฝึกอบรมการสอบสวนชั้นสูง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในคดีอาญา ทั้งนี้ กิจกรรมรับแจ้งความทุกท้องที่ เป็นหนึ่งในกิจกรรมปฏิรูปประเทศที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 0408

การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 ง. (2) กำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยเป็นอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก โดยในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาระบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ในการสอบสวนในหลายกิจกรรม เช่น การพัฒนาการตรวจอาวุธปืนและเครื่องกระสุน การเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจเอกสารและการตรวจสถานที่เกิดเหตุ พัฒนาการตรวจลายนิ้วมือแฝง และการพัฒนาระบบงานบริการนิติเวช เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนิติวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยมีอยู่เป็นจำนวนมากและรับผิดชอบภารกิจที่ต่างกัน เช่น สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ทำหน้าที่การตรวจทางชีววิทยา ดีเอ็นเอ และการตรวจเอกสาร (ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน) และตรวจอาวุธปืน สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจทำหน้าที่การตรวจสถานที่เกิดเหตุ ตรวจลายนิ้วมือ การหาลายนิ้วมือแฝง การตรวจเอกสาร (ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน) การตรวจอาวุธปืนและกระสุนปืนของกลางการตรวจทางเคมีและฟิสิกส์ สถาบันนิติเวชวิทยาของโรงพยาบาลตำรวจ แผนกนิติเวชของโรงพยาบาลต่าง ๆ ทำหน้าที่การตรวจทางชีววิทยาและดีเอ็นเอ

0408

การตรวจทางนิติเวช ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานกลางในการดำเนินการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศ ทำให้มีความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานกลางในการให้บริการทางนิติวิทยาศาสตร์ และมาตรฐานกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อันอาจนำไปสู่การจัดตั้งสภาวิชาชีพ เพื่อให้การตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์มีความน่าเชื่อถือและเป็นมาตรฐานสากล เพื่อให้การปฏิรูปประเทศประเด็นนี้บรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบนิติวิทยาศาสตร์ต้องกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณา และมีมาตรการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาชีพขาดแคลนในปัจจุบัน มีจำนวนผู้ปฏิบัติงานที่เพียงพอในการอำนวยความยุติธรรมครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 0409

การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเพื่อมุ่งอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ง. (3) กำหนดให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ให้มุ่งอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว ประกอบกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานภายใต้กระทรวงยุติธรรม ซึ่งบางหน่วยงานไม่ได้อยู่ในฝ่ายบริหารหรือเป็นองค์กรอิสระ ทำให้มีวัฒนธรรมองค์กรและระบบงานที่แตกต่างกัน ดังนั้น การกำหนดให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาให้บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมมีทัศนคติ ค่านิยม และสมรรถนะการบริการประชาชนด้วยความสะดวกรวดเร็วและมีการประสานความร่วมมือกัน รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาระบบงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิผล จึงเป็นสิ่งที่ควรเร่งรัดดำเนินการในประเด็นปฏิรูปนี้

การดำเนินการในระยะที่ผ่านมา มีการพัฒนาระบบงานในกระบวนการยุติธรรม โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้กับการทำงานภายในหน่วยงานและงานบริการประชาชน เช่น สำนักงานศาลยุติธรรมได้มีการพัฒนาระบบการยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) และเปิดบริการให้ประชาชนใช้บริการแล้วในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและบุคลากรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานในกระบวนการยุติธรรม ปัจจุบันเป็นเพียงการดำเนินการภายในหน่วยงานซึ่งยังไม่มีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรในกระบวนการยุติธรรมร่วมกัน เพื่อมีเป้าหมายร่วมในการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน

0409

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมควรเร่งกำหนดมาตรการขจัดวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความยุติธรรม เช่น ระบบอุปถัมภ์ การเลือกปฏิบัติ การใช้ดุลยพินิจที่ไม่เที่ยงธรรม และการทุจริตคอร์รัปชั่น เป็นต้น รวมทั้งเร่งรัดการกำหนดกลไกหรือจัดให้มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและบุคลากรของหน่วยงานเพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรและมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง ตลอดจนทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งรัดการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานในกระบวนการยุติธรรมให้ครอบคลุมครบทุกกิจกรรม รวมทั้งพิจารณากำหนดตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจนให้ตอบสนองการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) ได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเร่งจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการตระหนักรับรู้ความเชื่อมั่นและความพึงพอใจในกระบวนการยุติธรรมของประชาชน

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10 0410

การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและพาณิชย์เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการลงทุนระหว่างประเทศที่นักธุรกิจต่างชาติใช้ในการตัดสินใจสำหรับการเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย เมื่อการดำเนินคดีพาณิชย์มีความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และมีมาตรฐานเทียบเท่ากับนานาอารยประเทศ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและบริการประชาชนอย่างมีประสิทธิผล และมีระบบการเชื่อมโยงข้อมูลภายในและระหว่างหน่วยงาน ย่อมทำให้นักธุรกิจต่างชาติมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินคดีพาณิชย์ของไทยและตัดสินใจเข้ามาลงทุนได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 อำนวยความสะดวกให้ตั้งคนต่างด้าวทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการและผู้รับมอบอำนาจของคู่พิพาทได้ เพื่อสอดคล้องกับการดำเนินคดีพาณิชย์ระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากระบวนการยุติธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศยังมีกิจกรรมสำคัญที่ต้องดำเนินการอีกหลายกิจกรรมเพื่อให้การดำเนินคดีพาณิชย์สอดคล้องกับหลักสากลเพื่อส่งเสริมการค้าและการพาณิชย์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ และพัฒนาสถาบันอนุญาโตตุลาการของไทยให้เป็นศูนย์กลางการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค

เพื่อให้ประเด็นการปฏิรูปประเทศบรรลุเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมต้องปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่เกี่ยวกับเขตอำนาจศาล (international jurisdiction) เพื่อให้สอดรับกับหลักสากลและรองรับการค้าระหว่างประเทศ ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน และพัฒนาระบบการอนุญาโตตุลาการทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Arbitration) ตั้งแต่ชั้นยื่นคำเสนอข้อพิพาท การติดตามสถานะของข้อพิพาท การยื่นคำร้องเอกสารต่าง ๆ การสืบพยาน การประชุมหารือ ตลอดจนการทำคำชี้ขาด เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คู่พิพาทสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม

05 แผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

" มีผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศที่สูงขึ้น
มีการเติบโตอย่างครอบคลุมทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน
มุ่งเน้นการใช้ระบบมาตรฐานและนวัตกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจ
ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสถาบันทางสังคมมีสมรรถนะสูงขึ้น "

ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่น่าพอใจช่วยยกระดับประเทศไทยให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง จากที่เคยมีฐานะยากจนแห่งหนึ่งในภูมิภาค แม้การพัฒนาที่ผ่านมาจะช่วยให้ประเทศไทยก้าวหน้าในหลายด้าน แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างหลายเรื่อง อาทิ **(1) ศักยภาพการเติบโตที่ลดลง** ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพ การพัฒนาด้านคุณภาพมีน้อยหรือไม่เกิดผลเต็มที่ทั้งในด้านคุณภาพคน กฎระเบียบ โครงสร้างพื้นฐาน และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ขณะเดียวกันความสามารถในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ต่ำลง ซึ่งส่วนหนึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นในโครงสร้างเศรษฐกิจไทยและบรรยากาศการดำเนินธุรกิจ ประกอบกับมีประเทศคู่แข่งดึงดูดการลงทุนมากขึ้นด้วย **(2) ปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ** ทั้งในด้านเศรษฐกิจและรายได้ และโอกาสของคนเมืองกับคนในพื้นที่ห่างไกลหรือคนรวยกับคนจน และด้านความสามารถในการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการรายเล็ก-รายใหญ่ ผลประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้ประกอบการรายใหญ่และรายเล็ก ขณะที่โอกาสการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพทั้งการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานยังมีความแตกต่างกันมากในระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ส่งผลให้ศักยภาพการสร้างอาชีพและรายได้ของคนกลุ่มต่าง ๆ แตกต่างกันมาก **(3) ปัญหากลไกและบทบาทภาครัฐที่ไม่เอื้อต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ** การทำงานของหน่วยงานภาครัฐขาดการบูรณาการ ทำให้นโยบายหลายเรื่อง อาทิ การเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการพัฒนานวัตกรรมการช่วยเหลือคนจน และการพัฒนาและส่งเสริม SMEs มีการจัดสรรงบประมาณและดำเนินการผ่านหลายหน่วยงาน แต่ประสิทธิผลเชิงนโยบายยังต่ำ และ **(4) ปัญหากฎหมายและกฎระเบียบที่มีจำนวนมาก ล้าสมัย ขาดการปรับปรุง รวมทั้งมีช่องโหว่จากการใช้ดุลยพินิจ** เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปัญหาคอร์รัปชั่นรุนแรงขึ้น ซึ่งมีผลให้ต้นทุนการดำรงชีวิตและการดำเนินธุรกิจสูงขึ้น หากปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขจะเหนี่ยวรั้งความก้าวหน้าของประเทศในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ฯลฯ

บริบทสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และมีความท้าทายใหม่ ๆ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างพลิกโฉมซึ่งจะเปลี่ยนพฤติกรรมของคน และรูปแบบการทำธุรกิจ งานหลายอย่างอาจจะถูกแทนด้วยระบบอัตโนมัติ โอกาสที่คนที่ใช้ทักษะแบบเดิม ๆ จะตกงานมีมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันระบบอัตโนมัติและดิจิทัลสามารถสร้างโอกาสสำหรับงานที่ใช้ทักษะสูงเพิ่มขึ้น ซึ่งการเตรียมคนและรูปแบบทางธุรกิจที่ตอบโจทย์บริบทใหม่ยังเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น ๆ การเปลี่ยนแปลงระยะต่อไปเกิดขึ้นในอัตราที่เร็วขึ้นกว่าเดิมเพราะมีการผสมผสานของเทคโนโลยีหลากหลายสาขาเป็นปัจจัยเร่ง ขณะที่บริบทเศรษฐกิจการเมืองโลกซับซ้อนขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้น กติกาและมาตรฐานสากลจะเข้มงวดขึ้น ทั้งทางด้านการค้าการลงทุน สิทธิมนุษยชน อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย ทำให้แรงงานหายากขึ้นและค่าแรงแพงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งเป็นความเสี่ยงต่อภาระงบประมาณและความยั่งยืนทางการคลังของกองทุนด้านประกันสังคม การออม และการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ

ด้วยปัญหาเชิงโครงสร้าง และบริบทการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนการปฏิรูประเทศด้านเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นให้เศรษฐกิจไทยต้อง “แข่งขันได้ กระจายประโยชน์สู่ประชาชน เติบโตยั่งยืน” โดยได้แบ่งประเด็นปฏิรูปเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยในระยะสั้นเน้นการเพิ่มผลผลิตให้อุตสาหกรรมหลัก ระยะกลางเน้นการรวมกลุ่มในภูมิภาค และระยะยาวเน้นการสร้างระบบนิเวศด้านการวิจัยและนวัตกรรม (2) ความเท่าเทียมและการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม ในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศ และ (3) การปฏิรูปสถาบันทางเศรษฐกิจ การปรับกลไกและบทบาทภาครัฐ แผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 55 ประเด็นปฏิรูป และมีเป้าหมายรวมของการปฏิรูปเศรษฐกิจ ประกอบด้วย (1) มีผลิตภาพสูงขึ้น (2) มีความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศสูงขึ้น (3) มีความเติบโตอย่างครอบคลุมทั่วทุกภาคส่วน (4) มีการเติบโตอย่างยั่งยืน และ (5) สถาบันเศรษฐกิจมีสมรรถนะสูง

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1. ความเข้าใจในภารกิจของหน่วยงาน ประเด็นการปฏิรูปหลายเรื่องเป็นภารกิจปกติซึ่งหน่วยงานดำเนินการอยู่แล้ว จึงอาจละเลยในเรื่องของระยะเวลาที่ถูกระบุไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้การขับเคลื่อนประเด็นการปฏิรูปไม่เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจกับหน่วยงานถึงภารกิจในการปฏิรูปประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. การบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนข้อเสนอการปฏิรูป ที่ผ่านมาการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจในหลายประเด็น ยังมีข้อจำกัดในการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบที่ระบุไว้ในแผน ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการปฏิรูปบางประเด็นล่าช้า หรือไม่ครบถ้วนตามกิจกรรมที่ระบุไว้ ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงต้องมีการเสริมสร้างกลไกเพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบ ตลอดจนการส่งเสริมให้ภาคีการพัฒนาอื่น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้มากยิ่งขึ้น

3. การเร่งรัดการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย การปฏิรูปในหลายประเด็นต้องอาศัยการปรับปรุงหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อกลไกในการขับเคลื่อนและผลักดันการดำเนินงาน แต่ยังคงมีกฎหมายหลายฉบับที่ยังอยู่ในขั้นตอนของการดำเนินการปรับปรุง ดังนั้น เพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ควรเร่งรัดกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จ

4. ประเด็นปฏิรูปหลายประเด็นได้เริ่มต้นดำเนินการแล้ว ต้องเร่งรัดให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ด้านการเพิ่มผลิตภาพในส่วนของอุตสาหกรรมเป้าหมายของไทย ถึงแม้ว่าจะได้การจัดทำนโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อดึงดูดการลงทุนและได้มีการอนุมัติโครงการที่ขอรับการส่งเสริมไปแล้ว อย่างไรก็ตาม เพื่อเร่งรัดให้เกิดการลงทุนจริงในประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนควรมีมาตรการเร่งรัดให้เกิดการลงทุนจริงในพื้นที่โดยเร็ว นอกจากนี้ การดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนและกระตุ้นในด้านการผลิต ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญต่อการกระตุ้นด้านการบริโภคเพื่อให้สามารถพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

0501 - 0530

หัวข้อที่ 1 การปฏิรูปด้านความสามารถในการแข่งขัน

ด้านการเพิ่มผลิตภาพ ในส่วนของ*อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ* ได้มีการปรับปรุงพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การพัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 และโอนหน่วยงานมาสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมทั้งได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปีที่มุ่งเน้นดึงดูดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเฉพาะ โดยทำการตลาดเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวตามความสนใจเฉพาะบุคคล และเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวความสนใจพิเศษและใช้จ่ายสูงอย่างต่อเนื่อง ใน*การส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมาย* ได้มีการออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความสำคัญต่อประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมชีวภาพ ยานยนต์ไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร โดยให้สิทธิ์ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติมร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 3 ปี และในช่วงที่ผ่านมาได้มีนักลงทุนให้ความสนใจและขอรับการส่งเสริมในกิจการที่เกี่ยวข้องในทุกอุตสาหกรรม

ด้านการเตรียมความพร้อมด้านแรงงานทักษะ เพื่อรองรับการขยายตัวของการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้ดำเนินการทบทวนปรับหลักสูตรอาชีวศึกษา โดยได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2562 จำนวน 65 สาขาวิชา และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พ.ศ. 2562 จำนวน 92 สาขาวิชา รวมทั้งการยกระดับคุณภาพของหลักสูตรอบรมอาชีวะ โครงการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นฐานสมรรถนะรวม 36 หลักสูตร นอกจากนี้ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งได้มีการดำเนินโครงการนำร่องทวิภาคีที่สำคัญ เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้ใช้ “สัตหีบโมเดล” ซึ่งเป็นการจับคู่การจัดการเรียนการสอนระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก กับภาคอุตสาหกรรมและนักลงทุนแบบรอบด้าน เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาชีพอย่างแท้จริง เบื้องต้นได้ดำเนินการนำร่องโดยวิทยาลัย 12 แห่งในพื้นที่

ด้านการเพิ่มระดับการแข่งขันทางธุรกิจ ได้มีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560” เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2560 และให้จัดตั้ง “สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า” ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ มีฐานะเป็นนิติบุคคล รวมทั้ง ได้มีการออกระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ เช่น ระเบียบว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนทั่วไปในการพิจารณาออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการกำกับดูการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2561 และระเบียบว่าด้วยการรับเรื่องร้องเรียนและการแสวงหาข้อเท็จจริง พ.ศ. 2562 เป็นต้น

ด้านการรวมกลุ่มในภูมิภาค ในประเด็น*ปฏิรูปคลัสเตอร์และศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย* สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดทำแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค แผนการดำเนินงาน และแผนการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจรแล้วเสร็จ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2561 และได้บรรจุเป็นส่วนหนึ่งของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น (9) เขตเศรษฐกิจพิเศษแล้ว ขณะเดียวกัน ในส่วนของ*การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ* ได้มีการเร่งรัดการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ มีการพัฒนาในทุกหมวดการเดินทาง เช่น การเชื่อมโยงทางถนน 11 โครงข่าย รวมระยะทาง 5,255.38 กม. เพื่อรองรับปริมาณจราจรที่เพิ่มขึ้นและเป็นการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค การเชื่อมโยงทางอากาศโดยพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก ปัจจุบันอยู่ระหว่างกระบวนการจัดหาเอกชนผู้ร่วมลงทุน และการเชื่อมโยงทางราง จำนวน 7 โครงการ ซึ่งจะทยอยเปิดให้บริการตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นไป ขณะเดียวกัน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาค ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ซึ่งปัจจุบันการทำงานของ ACMECS ได้มีการจัดทำ ACMECS Connectivity Master Plan สำหรับการจัดตั้ง ACMECS Development Fund (เดิม ACMECS Infrastructure Fund) โดยกลไกการบริหารคือกระทรวงการคลังของประเทศสมาชิกทั้ง 5 ประเทศ ซึ่งปัจจุบันกระทรวงการคลังของไทย ได้มีการจัดทำขอบเขตการบริหารจัดการกองทุนเวียนให้ประเทศสมาชิกพิจารณา และเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2561 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการงบประมาณสำหรับสมทบกองทุนให้เงินสมทบ 200 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งจะมีผลบังคับใช้เมื่อทุกประเทศได้ตกลงร่วมกัน

ระบบนิเวศด้านวิจัยพัฒนาและนวัตกรรม ในการปฏิรูปกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้มีการปรับโครงสร้างองค์กร ระเบียบรายได้ระบบงานและ IT ซึ่งได้มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการทำงานแล้ว ทั้งในด้านการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้และการพัฒนาบุคลากรในการให้บริการประชาชน มีผลให้ลดระยะเวลาและขั้นตอนในการจดทะเบียนสิทธิบัตรลดลงคิดเป็นร้อยละ 20

0531 - 0550

หัวข้อที่ 2 การปฏิรูปด้านความเท่าเทียมและการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม

ด้านการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในระดับบุคคล ได้มีการยกระดับเกษตรกรสู่การเป็นเกษตรปราดเปรื่องและส่งเสริมการทำเกษตรแม่นยำด้วยนวัตกรรมการเกษตรผ่านแอพพลิเคชั่นในโทรศัพท์มือถือ ปัจจุบันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พัฒนาระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ด้านการสร้างสมดุลระดับประเทศ ในส่วนของ*การจัดตั้งสำนักงานบูรณาการการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ* ได้กำหนดให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่นี้ สอดรับกับการปรับโครงสร้างองค์กรของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และได้มีภารกิจด้านยุทธศาสตร์การลดความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาความเสมอภาคและเท่าเทียมทางสังคม ในส่วน*ระบบเงินโอนเพื่อผู้มีรายได้น้อย* ที่ผ่านมาได้ดำเนินมาตรการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยผ่านการประยุกต์ใช้แนวคิดนี้โดยจัดให้มีการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการของรัฐ เพื่อเป็นฐานข้อมูลและทำให้ภาครัฐทราบถึงความต้องการของผู้มีรายได้น้อยที่แท้จริง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของการจัดสวัสดิการสังคม และการช่วยเหลือของภาครัฐ และในส่วนของประเด็นปฏิรูปเรื่อง*การบริหารจัดเก็บภาษี* ปัจจุบันกรมสรรพากรได้พัฒนาระบบการหักลดหย่อนภาษีอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิลดหย่อนภาษีได้ โดยไม่ต้องนำหลักฐานการบริจาคมาแสดงแก่กรมสรรพากร และเชื่อมโยงกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูลการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาระบบการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้สามารถจัดส่งเอกสารที่ใช้ประกอบการขอคืนภาษีได้ทางระบบออนไลน์

0551 - 0555

หัวข้อที่ 3 การปฏิรูปสถาบันทางเศรษฐกิจ

ปฏิรูปหน่วยงานบริหารสินทรัพย์ของภาครัฐ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการพัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2562 เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2562 ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักฉบับแรกของไทยที่ใช้ในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการบริหารรัฐวิสาหกิจ ซึ่งจะมีผลให้เกิดการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ปฏิรูปสถาบันทางเศรษฐกิจเพื่อบริหารการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก SME สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ได้จัดทำข้อมูลภารกิจของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำแนกตามมิติการพัฒนาหลักเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งออกกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2562 ตามความที่ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 โดยใช้รายได้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดลักษณะของ SME

ปฏิรูปหน่วยงาน ขับเคลื่อน ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 โดยปรับโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งครอบคลุมภารกิจดังกล่าวแล้ว

0501	0502	0503	0504	0505	0506	0507	0508
0509	0510	0511	0512	0513	0514	0515	0516
0517	0518	0519	0520	0521	0522	0523	0524
0525	0526	0527	0528	0529	0530	0531	0532
0533	0534	0535	0536	0537	0538	0539	0540
0541	0542	0543	0544	0545	0546	0547	0548
0549	0550	0551	0552	0553	0554	0555	

0501 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ

แม้การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของไทยที่ผ่านมามีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญให้แก่ประเทศมาเป็นเวลานานนับแต่ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 แต่อย่างไรก็ตาม สภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นภายในภูมิภาค ประกอบกับปัญหาต่าง ๆ ภายในประเทศ ทั้งในเรื่องการบริหารจัดการในส่วนของบทบาทหน้าที่ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยว และการเข้าถึงข้อมูลด้านการท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย

ด้านการบริหารจัดการ ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการปรับปรุงพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งองค์การพัฒนาพิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 เพื่อให้การบริหารงานและการปฏิบัติภารกิจขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น และได้มีการโอนกลับมาสังกัดกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาเพื่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ในขณะที่การวางแผนยุทธศาสตร์ในการดึงดูดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเฉพาะ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี โดยมีการกำหนดทิศทางให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยม ปรับโครงสร้างตลาดนักท่องเที่ยวสู่กลุ่มตลาดระดับกลาง-บน และเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืนจากการเติบโตของค่าใช้จ่ายมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม การจัดทำแพลตฟอร์มฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการเก็บข้อมูลที่สำคัญของนักท่องเที่ยว ที่กำหนดให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการร่วมกันจัดทำขึ้นนั้น ปัจจุบันอยู่ระหว่างดำเนินการโดยเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแพลตฟอร์มดังกล่าว อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเริ่มมีการเก็บข้อมูลจากแพลตฟอร์มกลางอย่างสื่อสังคมออนไลน์ และข้อมูลสำคัญบางอย่างจากภาคเอกชน เช่น ข้อมูลการใช้บัตรเครดิตของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

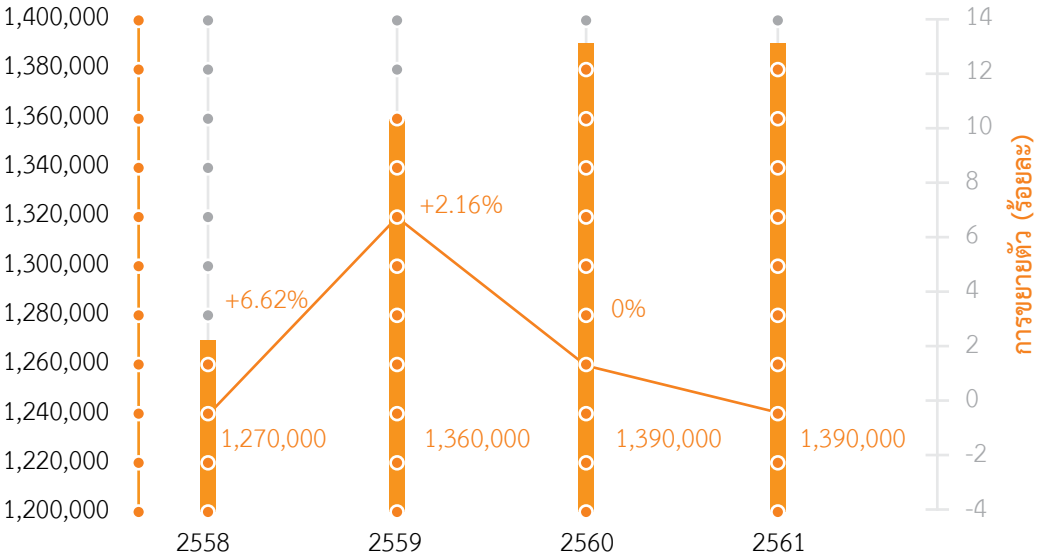
ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันยิ่งขึ้น ควรให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการบริหารราชการด้านการท่องเที่ยว โดยอาจพิจารณาให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสามารถบริหารจัดการหน่วยงานที่มีภารกิจหลักเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (องค์การมหาชน) เพื่อให้เกิดเอกภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ในด้านการบริการข้อมูลควรให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ โดยเฉพาะจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อประกอบการพัฒนาระบบ Big Data ด้านการท่องเที่ยว อันจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาทิ ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ข้อมูลการใช้รถโดยสารสาธารณะ ข้อมูลการเดินทางเชื่อมโยงระหว่างประเทศของนักท่องเที่ยว ข้อมูลเชิงการเข้าใช้บริการในพื้นต่าง ๆ เพื่อนำไปประมวลและวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยว การจัดทำมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดด้านการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ และในส่วนของยุทธศาสตร์การดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การจัดทำแผนการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประทศไทยที่ดำเนินการอยู่แล้ว ควรมีการติดตามกระแสและความนิยมต่าง ๆ ที่จะสะท้อนต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถวิเคราะห์และเจาะกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของประเทศด้วย

0502 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

อุตสาหกรรมการเกษตร

อุตสาหกรรมการเกษตรเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของประเทศไทยที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำที่สามารถนำผลผลิตทางการเกษตรไปแปรรูป ต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ทั้งการนำไปจำหน่ายในรูปแบบของสินค้าเกษตร หรือนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปของอุตสาหกรรมอาหาร เป็นสินค้าอาหารหรือเครื่องดื่ม รวมไปถึงการนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปของอุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์อุปโภคชีวภาพ เช่น เครื่องสำอาง เคมีชีวภาพ พลาสติกชีวภาพ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าอุตสาหกรรมการเกษตรมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพโดยตรง ดังนั้น การยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการเกษตร จึงมีความสำคัญและส่งผลดีต่อทั้งการพัฒนาศักยภาพของอุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่อง

แผนภูมิแสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป

สถานการณ์ของอุตสาหกรรมการเกษตรประเทศไทยในภาพรวม มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (คำนวณจากกลุ่มที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร ได้แก่ อาหาร เครื่องดื่ม ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ เครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ ยางและผลิตภัณฑ์) ซึ่งในปี 2561 ได้ปรับตัวลดลงเล็กน้อย ร้อยละ 0.11 จากปี 2560 ทั้งนี้ ส่วนใหญ่เกิดจากการลดลงของผลิตภัณฑ์ยางพารา และยาสูบ ซึ่งตลาดมีการชะลอตัวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าเกษตร และสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร คิดเป็นมูลค่ารวม 1.25 ล้านล้านบาท ในปี 2562 ซึ่งลดลงจาก 1.33 ล้านล้านบาทในปี 2561

ทั้งนี้ การให้ความสำคัญตั้งแต่การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตต้นน้ำผ่านโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม หรือ Zoning by Agri-map ผ่านกลไกความร่วมมือระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนการผลิตอย่างจริงจัง โดยในปี 2561 มีการปรับเปลี่ยนการผลิตสินค้าเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ได้ 599,081.8 ไร่ การดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อให้เกิดการความร่วมมือในการผลิต ซึ่ง ณ ปี 2562 มีการพัฒนาเกษตรแปลงใหญ่รวม 6,535 แปลง เป็นพื้นที่ 6.02 ล้านไร่ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงตลาด (ปี 2559 - 2561) ได้จำนวน 4,583 แปลง คิดเป็นมูลค่าซื้อขายรวม 45,173 ล้านบาท การพัฒนาแหล่งน้ำและชลประทานเพื่อการเกษตร โดยดำเนินโครงการขุดแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ซึ่งการดำเนินการตั้งแต่ปี 2548 - 2562 มีจำนวนมากกว่า 500,000 บ่อ ความสามารถเก็บกักน้ำได้ 524 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ได้รับประโยชน์มากกว่า 1 ล้านไร่ มีครัวเรือนได้รับประโยชน์มากกว่า 500,000 ครัวเรือน และการพัฒนาฐานข้อมูล Big Data และข้อมูลด้านการตลาดเพื่อการวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ในส่วนการปฏิรูปบทบาทงานพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร ขณะนี้กระทรวงอุตสาหกรรมมีการตั้งคณะทำงานส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม โดยมีปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นประธาน และมีผู้แทนจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม ผู้แทนภาคเอกชน และผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและกรอบแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมเกษตรอุตสาหกรรม รวมถึงการสนับสนุนและบูรณาการการทำงานร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานขับเคลื่อนในภาพรวมยังมีการเชื่อมโยงในห่วงโซ่การผลิตไม่มากเท่าที่ควร ซึ่งอาจเกิดจากคณะทำงานฯ ที่มีลักษณะบูรณาการยังอยู่ในระยะแรกภายหลังจากการตั้ง ขณะที่ในส่วนของการผลิตวัตถุดิบยังต้องเผชิญกับปัญหาความผันผวนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตและราคาสินค้า ทั้งจากภัยแล้ง/น้ำท่วม การจัดการที่ดินทำกิน การพัฒนาเทคโนโลยี การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม ดังนั้น ในระยะต่อไปคณะทำงานฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องพิจารณาทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในกระบวนการตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบ (สินค้าเกษตร) การแปรรูปผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่า การบริหารจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และระบบโลจิสติกส์ และการจัดการด้านการตลาด

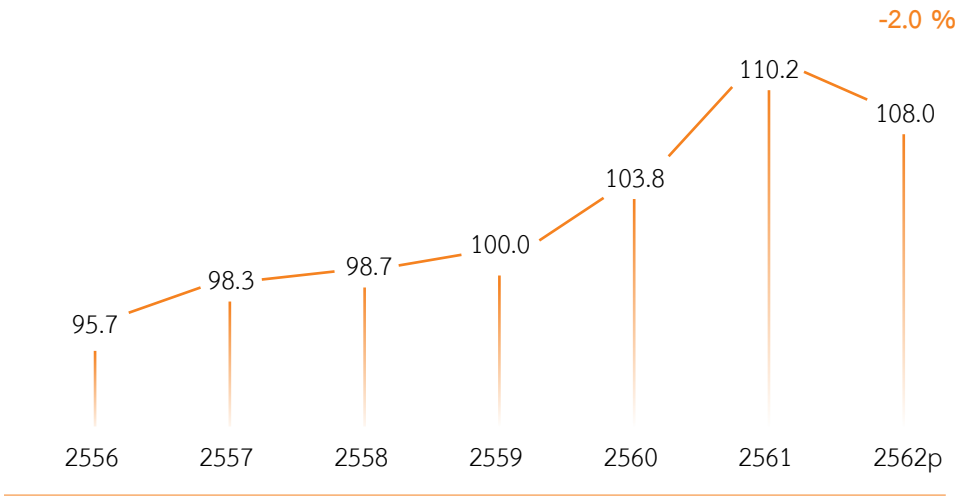

0503 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

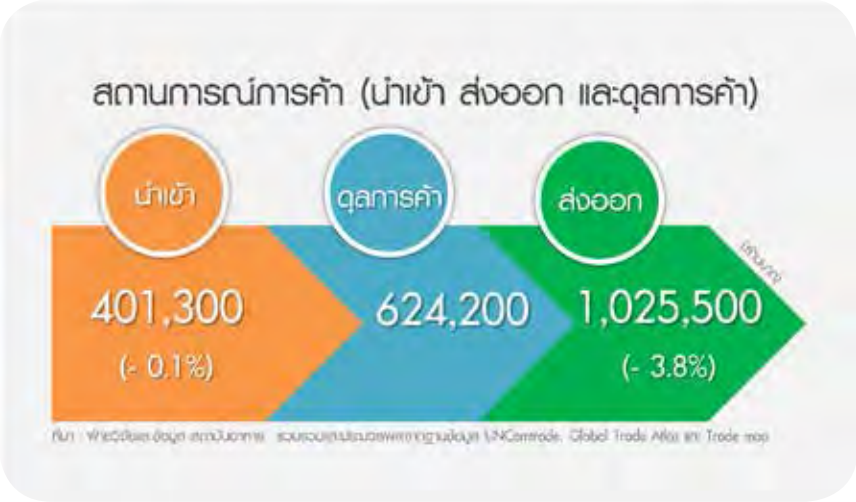
อุตสาหกรรมอาหาร

อุตสาหกรรมแปรรูปอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานจำนวนมาก และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคเกษตรที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจฐานราก โดยในปี 2560 สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ให้กับเศรษฐกิจไทย มูลค่า 883,709 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 5.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือร้อยละ 21.1 ของ GDP ภาคอุตสาหกรรมการผลิต มูลค่าการส่งออกอาหาร 1,015,816 ล้านบาท ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.9 เมื่อเทียบกับปี 2559 มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 2.3 อยู่ในอันดับที่ 15 ของโลก มีมูลค่าการลงทุนประมาณ 70,000 ล้านบาท ก่อให้เกิดรายได้ในธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมอาหาร 2.76 ล้านล้านบาท

ดัชนีผลผลิตอุตสาหกรรมอาหารในปี 2556 - 2562

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การผลิตอุตสาหกรรมอาหารไทยปี 2562 มีการปรับตัวลดลงร้อยละ 2.0 ซึ่งเป็นผลมาจากการบริโภคภายในประเทศที่อ่อนตัวลงตามการชะลอตัวของเศรษฐกิจในประเทศ และสวนทางกับอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 2.5 ตามราคาอาหารสด สำหรับการส่งออกสินค้าอาหารไทยปี 2562 มีมูลค่า 1,025,500 ล้านบาท หดตัวลงร้อยละ 3.8 ขณะที่มีการนำเข้ามูลค่า 401,300 ล้านบาท หดตัวลงร้อยละ 0.1 โดยประเทศไทยเกินดุลการค้าอาหารมูลค่า 624,200 ล้านบาท และดุลการค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งสินค้าอาหารส่งออกหลัก 4 รายการมีมูลค่าขยายตัวเพิ่มขึ้น ในขณะที่สินค้าอีก 6 รายการ มีมูลค่าส่งออกลดลง โดยกลุ่มสินค้าอาหาร 4 รายการที่มูลค่าส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้น ได้แก่ ไก่ (+0.8%) เครื่องปรุงรส (+4.0%) มะพร้าว (+3.8%) และอาหารพร้อมรับประทาน (+4.6%) ส่วนสินค้า 6 รายการที่มีมูลค่าส่งออกลดลง ได้แก่ ข้าว (-22.0%) น้ำตาลทราย (-13.7%) ปลาทูน่ากระป๋อง (-6.0%) แป้งมันสำปะหลัง (-2.8%) กุ้ง (-9.2%) และสับปะรด (-15.7%)

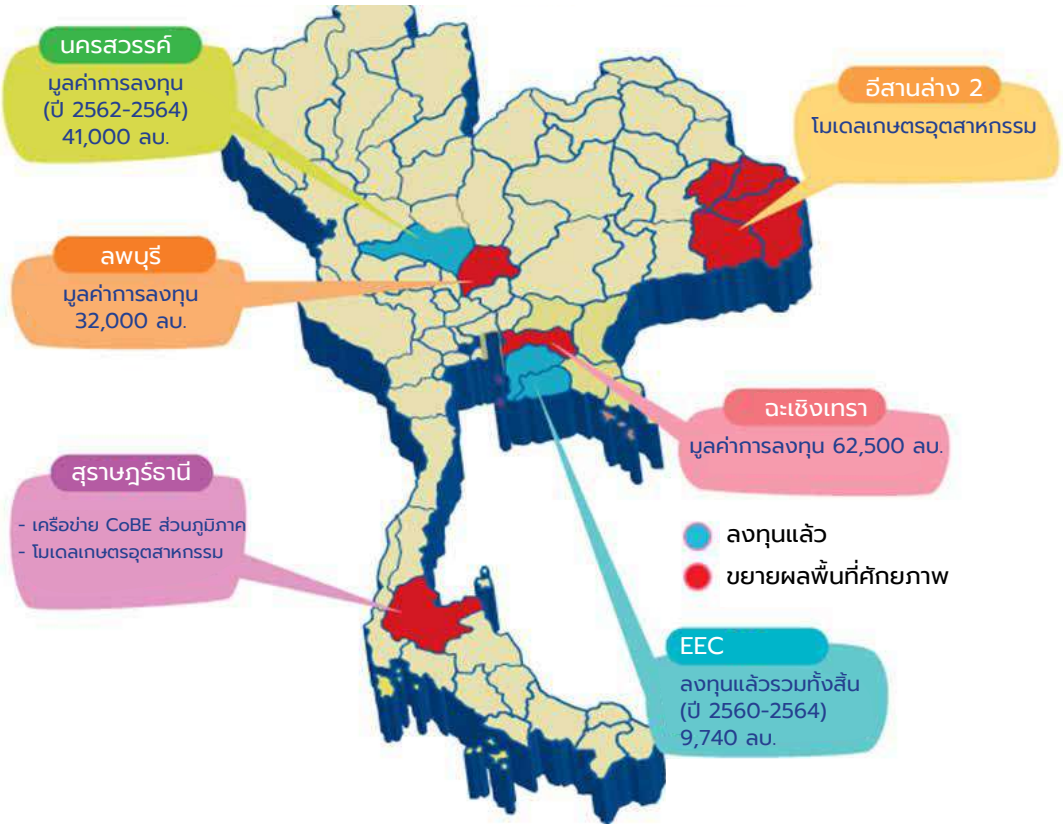
กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารของไทย ปี 2562-2571 ที่อยู่ระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มมูลค่าการส่งออกอาหาร รวมทั้งก่อให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารที่ไทยมีศักยภาพในการผลิตจากการเป็นแหล่งวัตถุดิบทางการเกษตรที่หลากหลาย ซึ่งจะเชื่อมโยงกับวัตถุดิบทางการเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมโดยตรง เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้กระจายสู่ท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่ฐานความมั่นคงเศรษฐกิจของไทย ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว ประกอบด้วย (1) มาตรการสร้างนักรบอุตสาหกรรมอาหารพันธุ์ใหม่ โดยสร้างผู้ประกอบการอาหารรุ่นใหม่ให้มีนวัตกรรมอาหารที่ใช้ฐานความรู้และทักษะเพื่อให้เป็นพลังขับเคลื่อนหลักในการสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างงานสร้างรายได้ (2) มาตรการสร้างนวัตกรรมอาหารอนาคต โดยยกระดับนวัตกรรมอาหารอนาคตสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ (3) มาตรการสร้างโอกาสทางธุรกิจ ทั้งในและต่างประเทศผ่านแพลตฟอร์ม (Platform) (4) มาตรการสร้างปัจจัยพื้นฐานเพื่อเร่งการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยลดอุปสรรคในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม 4.0 ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความโปร่งใส สุจริต ยุติธรรม รับผิดชอบต่อสาธารณะ และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

0504 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

อุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ

อุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากการต่อยอดจากอุตสาหกรรมอื่น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารโดยผ่านกระบวนการแปรรูปที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ หรือเครื่องมือเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ชีวภาพต่าง ๆ เช่น เครื่องสำอาง เคมีชีวภาพ พลาสติกชีวภาพ เป็นต้น ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกหันมาให้ความสนใจอุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพมากขึ้น โดยคาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมชีวภาพในตลาดโลกจะเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 13.8 ต่อปี (ช่วงปี พ.ศ. 2558-2568) โดยกลุ่มอุตสาหกรรมเคมีชีวภาพมีแนวโน้มการเติบโตรวดเร็วที่สุด ด้วยอัตราการขยายตัว เฉลี่ยร้อยละ 16 ต่อปี รองลงมาได้แก่ กลุ่มพลาสติกชีวภาพ และกลุ่มชีวเภสัชภัณฑ์ มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 12.8 และ 8.6 ต่อปี ตามลำดับ โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความพร้อมด้านวัตถุดิบชีวภาพที่หลากหลายโดยเฉพาะวัตถุดิบจากสินค้าเกษตร รวมทั้งมีฐานการผลิตผลิตภัณฑ์ชีวภาพภายในประเทศ เช่น กรดแลคติก พลาสติกชีวภาพ ตลอดจนเป็นผู้นำการผลิตและการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพในอาเซียน จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะผลักดันให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็น Bio Hub of ASEAN ภายในปี 2570 เพื่อมุ่งสู่การเป็นผู้นำอุตสาหกรรมชีวภาพครบวงจร

การดำเนินการตามมาตรการอุตสาหกรรมชีวภาพ

ที่มา : กระทรวงอุตสาหรรม

ที่ผ่านมารัฐบาลได้มีการดำเนินการที่สำคัญเพื่อผลักดันอุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ โดยกระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกมาตรการพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพของไทย ปี พ.ศ. 2561-2570 โดยใช้กลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership : PPP) และได้มีการดำเนินการตามแผนการลงทุนตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพแล้วในหลายพื้นที่ เช่น การลงทุนในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) มูลค่ากว่า 9 พันล้านบาท โดยมีโครงการลงทุนที่สำคัญ เช่น การผลิตน้ำยาล้างไตและการผลิตพลาสติกชีวภาพ เป็นต้น ส่วนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง มีมูลค่าการลงทุนรวมทั้งสิ้น 51,000 ล้านบาท โดยมีกิจการที่สำคัญคือ ไบโอคอมเพล็กซ์ (Bio Complex) และในเขตพื้นที่ภาคอีสานตอนกลาง คาดว่าภายในปี 2564 จะมีการลงทุน 29,735 ล้านบาท โดยเป็นการผลิตที่มุ่งเน้นการใช้พืชวัตถุดิบที่เป็นเป้าหมายหลัก ได้แก่ อ้อย และมันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังจะมีการขยายผลการพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพในเชิงพื้นที่ไปยังภูมิภาคอื่นที่มีความเหมาะสมทั่วประเทศ ตลอดจนมีการดำเนินการเพื่อสร้างการรับรู้ผ่านการประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมฝึกอบรมด้านการลงทุน การเจรจาและทำข้อตกลงในการลงทุนในเวทีระหว่างประเทศ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการบรรลุเป้าหมายในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเศรษฐกิจชีวภาพไทย

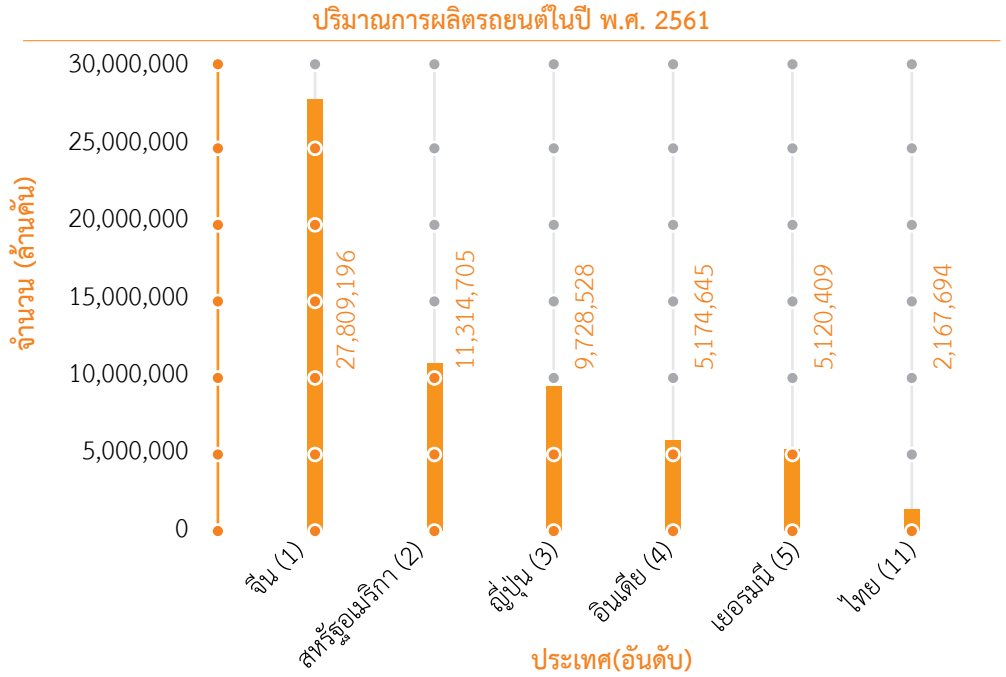
อย่างไรก็ตาม ในการยกระดับภาคอุตสาหกรรมชีวภาพของไทยยังคงมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปรับปรุงทบทวนกฎหมาย กฎระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมชีวภาพของประเทศ รวมทั้งยังคงต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมชีวภาพโดยเน้นการผลิตที่พึ่งพานวัตกรรมและเทคโนโลยีในระดับที่สูงขึ้น

ดังนั้น ในส่วนของการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ประกอบการควรเร่งให้มีการสนับสนุนและพัฒนาผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่การผลิตของอุตสาหกรรมชีวภาพอย่างครบวงจร โดยเร่งรัดการจัดตั้งศูนย์ One stop facilitation center เพื่อเป็นศูนย์กลางการให้บริการแก่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมนี้ ตลอดจนส่งเสริมการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มผลิตภาพการผลิตของผู้ประกอบการในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรชีวภาพที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นการผลิตบนพื้นฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมชีวภาพอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและปรับปรุงปัจจัยสนับสนุน โดยควรเร่งผลักดันกฎหมาย และมาตรการที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพโดยเร็ว โดยเฉพาะด้านวัตถุดิบของเกษตรชีวภาพควรเร่งรัดการแก้ไข พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย (ฉบับที่..) พ.ศ....

0505 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า

อุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยนับได้ว่าเป็นศูนย์กลางการผลิตที่สำคัญของการผลิตยานยนต์ในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยไทยมีปริมาณการผลิตรถยนต์ในปี พ.ศ. 2561 เป็นอันดับ 11 ของโลก ท่ามกลางประเทศชั้นนำในการผลิตรถยนต์ 5 อันดับแรก ได้แก่ จีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และเยอรมนี ด้วยจำนวนการผลิต 2.16 ล้านคัน หรือเพียงร้อยละ 2 ของปริมาณการผลิตรถยนต์นั่งหรือรถยนต์เพื่อการพาณิชย์ทั้งหมดของโลก 95.63 ล้านคัน อย่างไรก็ดี ระยะหลังการผลิตยานยนต์ของไทยเริ่มชะลอตัวลง เนื่องจากการแข่งขันจากผู้ผลิตในภูมิภาคมีเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งประเทศไทยยังต้องการปรับตัวเพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยียานยนต์ที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัจจุบันตลาดโลกกำลังให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนจากการใช้รถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาป (Internal Combustion Engine : ICE) มาใช้ยานยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicle : EV) ประกอบกับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกระแสการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทำให้ยานยนต์ไฟฟ้าเป็นทางเลือกหลักของผู้บริโภค และเป็นอุตสาหกรรมที่จะช่วยขับเคลื่อนภาคการผลิตยานยนต์ของไทย เพื่อรักษาฐานทางเศรษฐกิจของประเทศ

ที่ผ่านมา รัฐบาลก็ได้ให้ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า โดยในปี 2560 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบมาตรการสนับสนุนการผลิตรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ตามมาตรการและแผนงานที่กำหนดไว้ ทั้งการส่งเสริมการลงทุนรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า การสร้างอุปสงค์ การจัดทำมาตรฐานของรถยนต์นั่งไฟฟ้า และการสร้างความตระหนักให้กับประชาชนและผู้บริโภค โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินโครงการสำคัญ อาทิ การผลักดันโครงการศูนย์ทดสอบยานยนต์และยางล้อแห่งชาติ (Automotive and Tire Testing Research and Innovation Center : ATTRIC) เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์และยางล้อไปสู่การเป็น “Super Cluster อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่” รวมทั้งการเตรียมความพร้อมโดยการให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ เพื่อรองรับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ร่วมกับหน่วยงานด้านภาษีภายใต้กระทรวงการคลัง ออกนโยบายในการส่งเสริมอุตสาหกรรมยานยนต์อย่างต่อเนื่อง โดยมีมาตรการพิเศษเพื่อกระตุ้นการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า สำหรับผู้ประกอบการให้ได้รับสิทธิและประโยชน์ เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้ การลดหย่อนภาษี รวมทั้งการยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าอย่างเป็นรูปธรรม โดยในปี 2562 ได้มีการออกบัตรส่งเสริมการลงทุนในแก่กิจการยานยนต์ไฟฟ้าแล้วมูลค่าการลงทุนกว่า 1,300 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าของไทยยังต้องเผชิญกับความท้าทายในการกำหนดทิศทางการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้าที่ครอบคลุมตั้งแต่การผลิต การใช้งาน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะความพร้อมของสถานีชาร์จรถไฟฟ้าสาธารณะ (Charging Station) ในการรองรับความต้องการใช้งานของยานยนต์ไฟฟ้า ต้นทุนการผลิตยานยนต์ภายในประเทศสูงกว่าราคานำเข้า ขาดมาตรฐานราคาค่าบริการการชาร์จไฟและการปรับปรุงกฎหมายและมาตรฐานยานยนต์ไฟฟ้าและชิ้นส่วนอย่างครบวงจร นอกจากนี้ ความพร้อมด้านวัตถุดิบที่ใช้ผลิตยานยนต์ไฟฟ้าซึ่งจะต่างจากการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ที่ประเทศไทยมีศักยภาพ ทั้งในด้านของผู้ผลิตและทักษะของแรงงานในอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องยังคงเป็นประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทยเช่นกัน

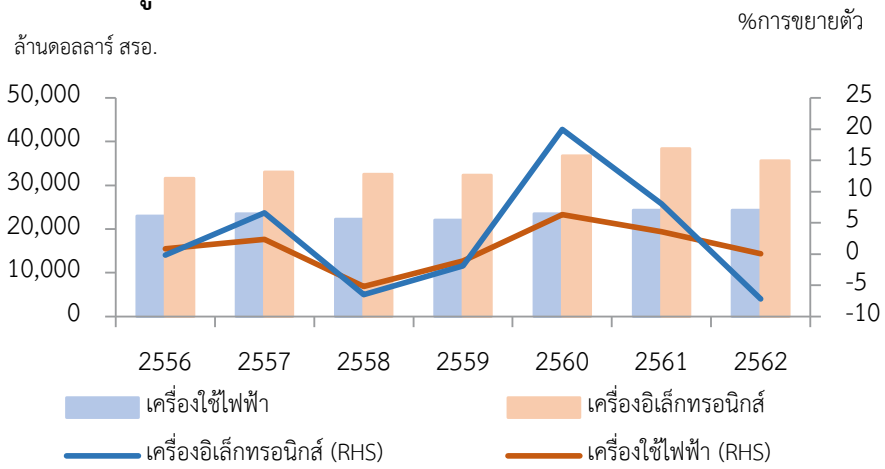
ในระยะต่อไป การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าในอนาคตของไทย ยังคงต้องให้ความสำคัญกับการเร่งให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าอย่างเป็นรูปธรรม โดยเร่งรัดให้กิจการการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าที่ได้รับการออกบัตรส่งเสริมแล้วมีการลงทุนโดยเร็ว นอกจากนี้ควรมีการมาตรการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนในด้านวัตถุดิบเมื่อเข้ามาลงทุนในประเทศไทย ขณะเดียวกันต้องมีการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่อง อย่างไรก็ดี ในด้านผู้บริโภคควรมีมาตรการสนับสนุนการใช้รถยนต์ไฟฟ้าโดยเฉพาะมาตรการทางภาษีทั้งสำหรับผู้ซื้อและผู้ลงทุนในสถานีชาร์จไฟฟ้า พร้อมทั้งสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการใช้รถยนต์พลังงานไฟฟ้าเพื่อเป็นการช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมด้วย

0506 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ

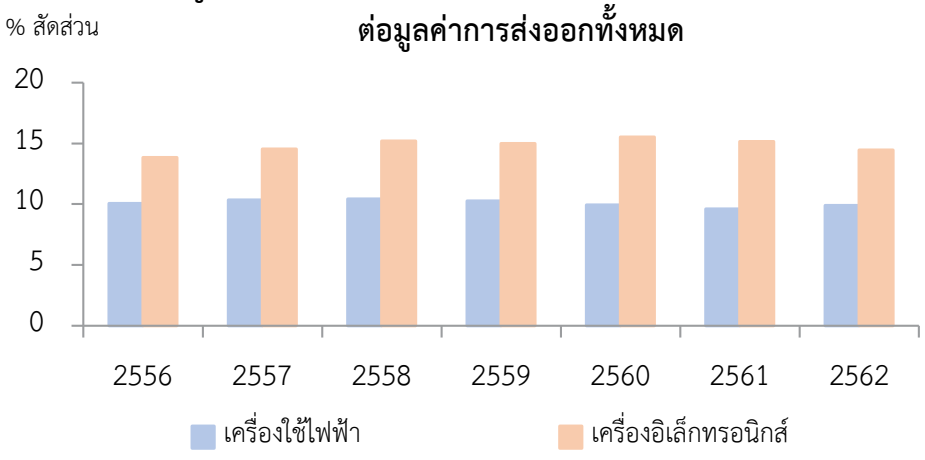
ประเทศไทยมีอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ขนาดใหญ่ ซึ่งเน้นการส่งออก แต่ในช่วงตั้งแต่ปี 2556 อุตสาหกรรมมีแนวโน้ม และการส่งออกที่ลดลง และการผลิตที่ลดลงสอดคล้องกับการลงทุนจากต่างประเทศที่ต่ำลงในไทยระหว่างปี 2556 ถึง 2562 โดยมูลค่าการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ในปีที่ผ่านมามีมูลค่าการส่งออกอยู่ที่ 24,324 และ 35,598 ล้านดอลลาร์ ตามลำดับ และมีการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 0.0 และ -7.2 ตามลำดับ ซึ่งสัดส่วนมูลค่าการส่งออกต่อการส่งออกทั้งหมดของเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ในปี 2562 อยู่ที่ร้อยละ 9.9 และ 14.5 ตามลำดับ โดยสัดส่วนการส่งออกมีแนวโน้มปรับตัวลดลงรวมกับการเปลี่ยนแปลงทิศทางของอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ไปทางเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ

มูลค่าการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอิเล็กทรอนิกส์

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์

มูลค่าการส่งออกเครื่องใช้ไฟฟ้าและเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ต่อมูลค่าการส่งออกทั้งหมด

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์

ดังนั้น เพื่อรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมาย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาคการผลิตของประเทศในระยะต่อไป ภาครัฐจึงมีการกำหนดมาตรการส่งเสริมการลงทุนเพื่อให้การผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะเป็นอุตสาหกรรมที่ทันสมัย มีศักยภาพในการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันเพื่อส่งออกสู่ตลาดโลก

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ในการขับเคลื่อนประเด็นปฏิรูปอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้มีมาตรการพิเศษเพื่อกระตุ้นการลงทุน ซึ่งอุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความสำคัญต่อประเทศ โดยมีสิทธิและประโยชน์ เพื่อลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติม ร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 3 ปี นับตั้งแต่วันที่กำหนดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสิ้นสุดลง เพื่อเป็นการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ และส่งเสริมกระบวนการผลิตที่ทันสมัย ทั้งนี้ ในปี 2562 มีโครงการต่างชาติยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุน จำนวน 339 โครงการ เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 18.12 เงินลงทุน 83,188.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 165.60 และทุนจดทะเบียนรวม 12,984.6 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 172.46 แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ และขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศที่เป็นที่ยอมรับของนักลงทุนต่างชาติ

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าว ยังมีประเด็นท้าทายที่สำคัญซึ่งควรเร่งผลักดันมากยิ่งขึ้น อาทิ การออกมาตรการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Matching Investments) หรือมาตรการจูงใจอื่น ๆ ในการยกระดับกระบวนการผลิตผ่านเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมการผลิตอัตโนมัติ รวมทั้งต้องสร้างความสมดุลระหว่างการยกระดับผลิตภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศไทยให้สูงขึ้น เพื่อป้องกันการย้ายฐานการผลิตของภาคอุตสาหกรรมไปต่างประเทศ นอกจากนี้จะต้องมีแผนการรองรับปัญหาการว่างงานเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากการใช้แรงงานไปสู่ระบบการผลิตอัตโนมัติที่ใช้แรงงานต่ำอีกด้วย

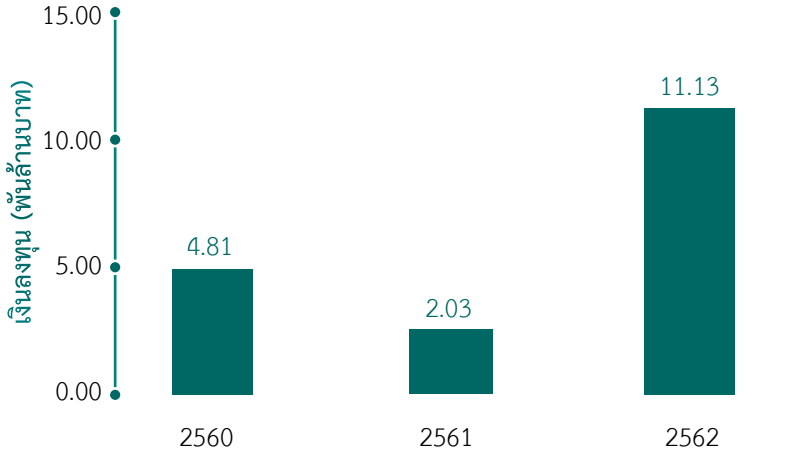
ดังนั้นการดำเนินการในระยะต่อไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งผลักดันแก้ไขกฎระเบียบข้อจำกัดต่าง ๆ ในการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อเป็นการนำเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่มาทดแทนการผลิตแบบเก่า และร่วมพัฒนาสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะเพื่อสนองต่อความต้องการภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่ม CLMV รวมถึงการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติในภาคธุรกิจขนส่งเพื่อเข้ามาพัฒนาระบบการขนส่งสินค้าให้มีต้นทุนการขนส่งที่ถูกลงและสามารถเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศเพื่อป้องกันการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น และควรมีมาตรการรองรับปัญหาการว่างงานจากการเลิกจ้างและมีแผนการพัฒนาแรงงานเป็นแรงงานคุณภาพ มีทักษะการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีการผลิตที่สูงขึ้นได้

0507 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7

อุตสาหกรรมเศรษฐกิจดิจิทัล

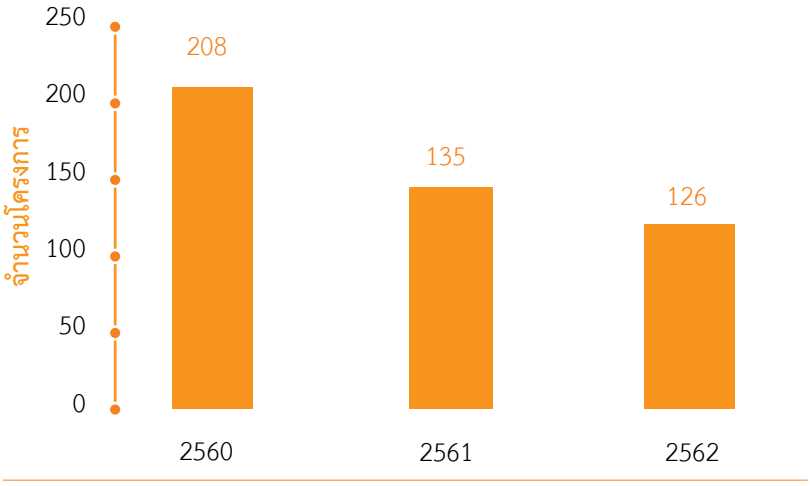
ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มอาเซียนโดยในปี 2559 ซึ่งมีการเติบโตของอุตสาหกรรมดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีมูลค่าถึง 50,000 ล้านเหรียญสหรัฐ และคาดว่าจะขยายตัวถึงกว่า 200,000 ล้านเหรียญสหรัฐในปี 2568 หรือเติบโตในอัตราร้อยละ 17 ต่อปี จึงเป็นโอกาสสำคัญสำหรับประเทศไทยในการเร่งพัฒนาและส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมนี้ โดยต้องเร่งพัฒนาศักยภาพด้านดิจิทัล จากการกำหนดและปรับปรุงหลักสูตรการอบรมในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม และสนับสนุนการจัดตั้งสถานฝึกอบรมด้านดิจิทัล

การออกบัตรส่งเสริมการลงทุน มกราคม - ธันวาคม 2562
เปรียบเทียบกับปี 2560 และปี 2561 (เงินลงทุน)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

การออกบัตรส่งเสริมการลงทุน มกราคม - ธันวาคม 2562
เปรียบเทียบกับปี 2560 และปี 2561 (จำนวนโครงการ)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

การดำเนินงานช่วงที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ได้มีมาตรการพิเศษเพื่อกระตุ้นการลงทุนในปี 2562 โดยมีสิทธิและประโยชน์เพื่อลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติม ร้อยละ 50 เป็นระยะเวลา 3 ปี นับแต่วันที่กำหนดระยะเวลาการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสิ้นสุดลง ทั้งนี้ มีโครงการที่ได้รับการออกบัตรส่งเสริมการลงทุน ในปี 2562 จำนวนทั้งสิ้น 126 โครงการ คิดเป็นเงินลงทุน 11.13 พันล้านบาท อีกทั้ง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการดำเนินการพัฒนาศักยภาพและทักษะของนักเรียนอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกสู่การเป็น Thailand 4.0 เพื่อสนับสนุนในส่วนของกิจกรรมการกำหนดและปรับปรุงหลักสูตรการอบรมเกี่ยวกับอุตสาหกรรมดิจิทัลในระดับอาชีวศึกษา อีกทั้งสำนักวิจัยและพัฒนาการอาชีวศึกษา ได้มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา “สุดยอดนวัตกรรมอาชีวศึกษา” เพื่อเสริมสร้างเยาวชนอาชีวศึกษาให้เป็นนักคิด นักประดิษฐ์ โดยอาศัยความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และทักษะวิชาชีพ เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติคิดค้น สร้างสรรค์ผลงานสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ยังได้ร่วมกันจัดทำโครงการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่และกำลังคนที่มีสมรรถนะสูง เพื่อตอบโจทย์สำหรับอุตสาหกรรม NEW Growth Engine ตามนโยบาย Thailand 4.0 และการปฏิรูปการอุดมศึกษาไทย

แม้ที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐได้มีการดำเนินการเพื่อให้บริการด้านดิจิทัลและข้อมูลข่าวสารเชิงเศรษฐกิจและสังคมแก่ชุมชน แต่การดำเนินการดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ อีกทั้ง ทักษะดิจิทัลของประชาชนและแรงงานยังอยู่ในระดับที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้ ผู้ประกอบการหรือประชาชนทั่วไปที่ต้องการประกอบธุรกิจ E-Commerce ยังคงประสบปัญหาในด้านข้อจำกัดของกฎหมาย กฎระเบียบด้านดิจิทัล และปัญหาการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งปัญหาอุปสรรคดังกล่าวควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขโดยเร็ว

ทั้งนี้ การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเศรษฐกิจดิจิทัลเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องมีความรู้ความเข้าใจร่วมกันและร่วมกันผลักดันให้เกิดผลที่ชัดเจน และเพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าว จึงต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐในการออกมาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการและการสนับสนุนโครงการ และโอกาสผ่านช่องทางโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Goverment) อาทิ การส่งเสริม e-Commerce , e-Documents และ e-Learning ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปควรเร่งผลักดันให้มีมาตรการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการในการเริ่มต้นธุรกิจ โดยการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบด้านดิจิทัล การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และควรเร่งผลักดันการเพิ่มมูลค่าสินค้าและธุรกิจบริการด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสู่ช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) โดยส่งเสริมการใช้ e-Commerce ในการเริ่มต้นการประกอบธุรกิจและเป็นช่องทางทางการตลาด รวมทั้งควรขยายผลหลักสูตรอบรมอุตสาหกรรมดิจิทัลให้ครอบคลุมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

0508 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8

อุตสาหกรรมการศึกษา

การพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต ประเทศไทยต้องมีอุตสาหกรรมการศึกษาและระบบการพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาในฐานะปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ดังนั้น ในการปฏิรูปอุตสาหกรรมการศึกษาเพื่อสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมควรมุ่งเน้นใน 2 ประเด็น คือ การสร้างความต้องการต่ออุตสาหกรรมการศึกษาด้วยการส่งเสริมและพัฒนามาตรการด้านการศึกษาอบรม และการดึงดูดการฝึกอบรมทางด้านอุตสาหกรรมเฉพาะทาง รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการศึกษาจากการสร้างมาตรการดึงดูดบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพทั้งในและต่างประเทศเพิ่มขึ้น และอำนวยความสะดวกให้กับภาคเอกชนในการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา

โดยในปัจจุบันอุตสาหกรรมการศึกษาของไทยยังมีรูปแบบการพัฒนาแบบเดิมซึ่งไม่สอดรับกับบริบทของสังคมและความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังไม่สามารถผลิตบุคลากรที่เป็นที่ต้องการของภาคเอกชน ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้านซึ่งภาครัฐได้มีมาตรการสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในอุตสาหกรรมการศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้มีมาตรการส่งเสริมการลงทุนในประเด็นการพัฒนาบุคลากรแก่ผู้ขอรับการส่งเสริมทั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ EEC และในพื้นที่อื่น โดยกำหนดเป็นหนึ่งในเงื่อนไขการให้สิทธิประโยชน์เพิ่มเติมตามคุณค่าโครงการ (Merit based) และมีโครงการความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัยศูนย์ความเป็นเลิศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Work Integrated Learning (WiL) เป็นการบูรณาการการทำงานในสถานประกอบการเพิ่มเติมในรูปแบบ “โรงเรียนในโรงงาน” หรือ Talent Mobility Program (TM) โครงการที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยของภาครัฐกับภาคอุตสาหกรรม ในการจัดหาบุคลากรเฉพาะด้าน เพื่อเร่งและบ่มเพาะให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และดึงดูดให้เกิดสถาบันการศึกษาของภาคเอกชนที่มีศักยภาพจากการนำเข้าผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศสำหรับการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพและสร้างแรงกดดันให้สถาบันการศึกษาของภาครัฐในการปรับตัว

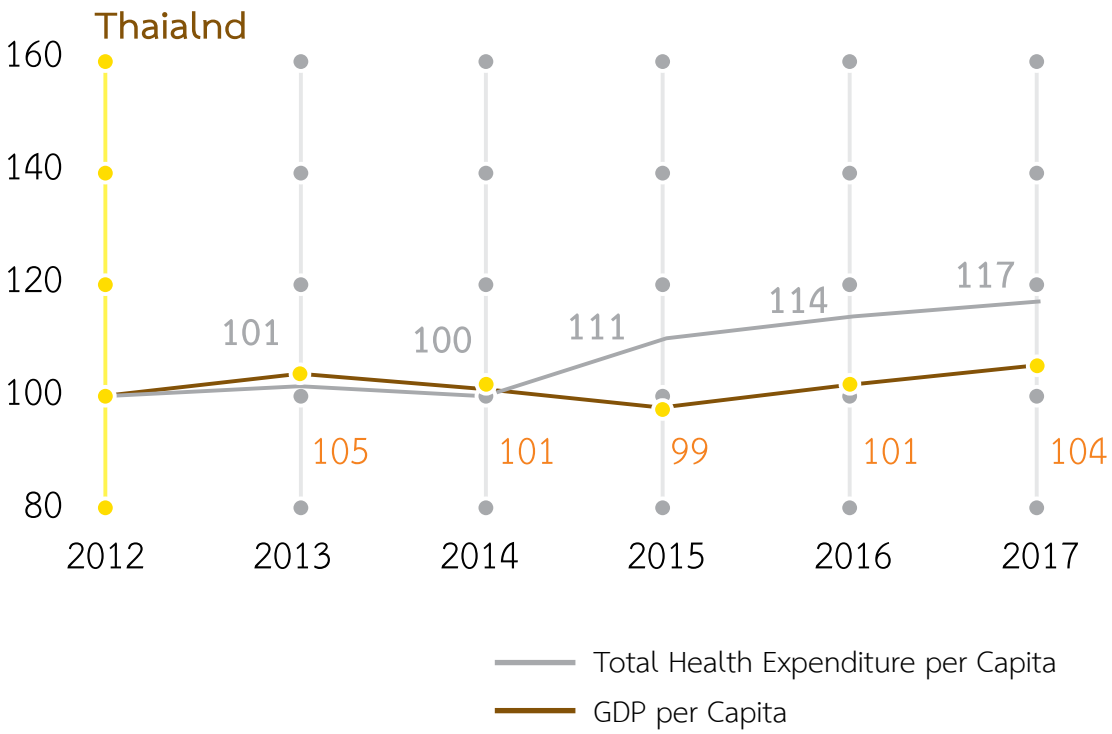
อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และดึงดูดการลงทุนเพื่อก่อตั้งสถานศึกษาเฉพาะทางภายในประเทศเพื่อส่งเสริมให้เกิดสถานศึกษาที่สามารถผลิตบุคลากรที่มีทักษะสูงและเป็นที่ต้องการของทั้งภาคอุตสาหกรรมและบริการ กระนั้นการสร้างค่านิยมและการสนับสนุนให้เยาวชนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นยังคงต้องพัฒนา รวมถึงการช่วยเหลือให้เยาวชนสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีข้อจำกัด อีกทั้ง สถาบันการศึกษาของรัฐยังคงปรับตัวได้ช้าและไม่สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคม ทำให้อุตสาหกรรมการศึกษาของไทยยังขาดการแข่งขันที่จะส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการศึกษาของประเทศในภาพรวม

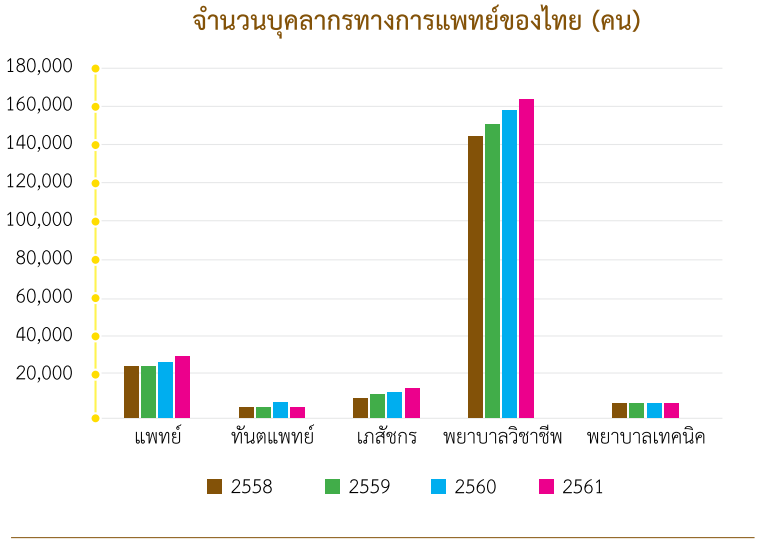
ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรมีการขับเคลื่อนการพัฒนาสถาบันการศึกษาของภาครัฐอย่างเข้มข้นผ่านการร่วมมือกับภาคธุรกิจหรือสถาบันการศึกษาจากต่างประเทศเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมการศึกษาของประเทศอย่างยั่งยืน อีกทั้งควรกระจายโอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เข้าถึงเยาวชนผ่านการช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาและอุปกรณ์การเรียนเพื่อเพิ่มนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษาและเพิ่มความต้องการในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นแก่เยาวชน ทั้งนี้ ควรติดตามประเมินผลนโยบายและการพัฒนาระบบการศึกษาของภาครัฐอย่างใกล้ชิด รวมถึงอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้เกิดการสร้างสถานศึกษาเฉพาะด้านและการฝึกอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สำคัญในการพัฒนานักเรียนและนักศึกษาให้เป็นแรงงานที่มีทักษะไปควบคู่กัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการศึกษาของประเทศจากทั้งฝั่งผู้เรียนและสถาบันการศึกษาให้ตอบโจทย์ความต้องการของประเทศในระยะยาว

0509 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9

อุตสาหกรรมสุขภาพ

การเข้าสู่สังคมสูงวัย และกระแสความใส่ใจในสุขภาพของประชาชนในปัจจุบัน ได้ส่งผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมสุขภาพ ซึ่งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมสุขภาพของไทย จำเป็นจะต้องสร้างมาตรฐานและพัฒนาอุตสาหกรรมสุขภาพให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและการขยายตัวของอุตสาหกรรมสุขภาพ และสร้างความเชื่อมั่นให้นานาประเทศเข้าร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมดังกล่าว รวมทั้งสร้างเอกลักษณ์ในด้านการบริการของประเทศไทยให้สามารถดึงดูดชาวต่างชาติให้เข้ามาใช้บริการสุขภาพมากยิ่งขึ้น

ที่มา: รายงานทรัพยากรสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปอุตสาหกรรมสุขภาพ มีลักษณะการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และขีดความสามารถของบุคลากรทางการแพทย์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งทำให้จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และสัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์ต่อประชากรดีขึ้น นอกจากนี้ ในส่วนของการสนับสนุนให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมสุขภาพ ภาครัฐมีนโยบายที่สำคัญในการขับเคลื่อนที่สำคัญ โดยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ (Thailand Medical Hub) ระยะ 10 ปี (พ.ศ. 2559 - 2568) ที่มุ่งเน้นการเป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพ และพัฒนาด้านมาตรฐานบริการทางการแพทย์ ขณะเดียวกันยังได้มีการออกมาตรการส่งเสริมให้คนต่างชาติที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสามารถขยายระยะเวลาพำนักได้ 90 วัน สำหรับผู้ป่วยที่เดินทางมารักษาพยาบาลและผู้ติดตาม ซึ่งถือเป็นการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีการบูรณาการสอดคล้องไปในทิศทางสอดคล้องกันอย่างเป็นรูปธรรม ในส่วนของการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติ ได้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของอุตสาหกรรมเครื่องมือและอุปกรณ์การแพทย์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการพัฒนาศักยภาพและผลิตบุคลากรทางการแพทย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ประเทศไทยก็ยังประสบปัญหาในเรื่องบุคลากรทางการแพทย์ไหลออกจากระบบ อันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องคุณภาพชีวิต ภาระงานหนักและค่าตอบแทน ในส่วนของการลงทุนพบว่า แม้ว่าในช่วงปี 2562 มีกิจการที่เกี่ยวข้องกับบริการทางการแพทย์ที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน เช่น ศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ ศูนย์กลางทางการแพทย์ และสถานพยาบาล ซึ่งแสดงถึงความเชื่อมั่นในโอกาสของการดำเนินธุรกิจในประเทศไทย อย่างไรก็ดี กิจการเหล่านี้ยังไม่เกิดการลงทุนจริงในประเทศ ดังนั้นสำนักงานส่งเสริมการลงทุนควรมีมาตรการเร่งรัดให้เกิดการลงทุนจริงในพื้นที่โดยเร็ว

ในการดำเนินการระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญต่อการผลิตและรักษาบุคลากรทางการแพทย์ให้อยู่ในระบบเพื่อดึงดูดบุคลากรทางการแพทย์ที่มีคุณภาพทั้งในและต่างประเทศให้เข้ามาอยู่ในอุตสาหกรรมสุขภาพของประเทศไทย ตลอดจนการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนานาประเทศเพื่อเข้ามาลงทุนอุตสาหกรรมสุขภาพในประเทศไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริการและคุณภาพของอุตสาหกรรมสุขภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมสุขภาพให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ โดยควรเร่งรัดมาตรการกระตุ้นการลงทุน Thailand Plus 2563 ให้แก่กิจการที่ลงทุน 500 ล้านบาท ในปี 2563 หรือไม่น้อยกว่า 1,000 ล้านบาท ภายในปี 2564 โดยให้การลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลเพิ่มเติมร้อยละ 50 เป็นเวลา 5 ปี

0510 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ – อาชีวศึกษา (สนับสนุน)

แรงงานทักษะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมของประเทศ แต่ในปัจจุบันพบว่าประเทศไทยอยู่ในสภาวะขาดแคลนกำลังคนด้านวิชาชีพทั้งจำนวน และคุณภาพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาแรงงานให้มีทักษะและประสบการณ์เพียงพอสำหรับการรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะจากนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมายของรัฐบาล การปฏิรูปการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในส่วนของอาชีวศึกษา ต้องมีการวิเคราะห์ช่องว่างของแรงงานและระบบอาชีวศึกษา และจัดลำดับความสำคัญของอาชีวศึกษาในแต่ละอุตสาหกรรม

ที่มา : EEC

ในส่วนของการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาได้มีการพัฒนาและทบทวนหลักสูตรทุก 5 ปี เพื่อให้มีผู้เรียนในสายอาชีพมีสมรรถนะตรงตามวิชาชีพและรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบทของตลาดแรงงาน ซึ่งนำหลักสูตรที่ปรับปรุงล่าสุดไปใช้ได้ในปีการศึกษา 2563 สำหรับการดำเนินการที่สำคัญของภาครัฐเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สำคัญ คือ การเตรียมแรงงานในพื้นที่อุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยเริ่มจากการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายในการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในแต่ละภูมิภาคให้มีคุณภาพมาตรฐานรองรับความต้องการกำลังคนในอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ โดยมีการดำเนินงานตั้งแต่การวิเคราะห์และวางแผนความต้องการกำลังคน การส่งเสริมการสร้างสมรรถนะและทักษะ การสร้างความร่วมมือของทุกภาคส่วนในพื้นที่ การส่งเสริมการมีงานโดยมีการจับคู่ผู้สำเร็จการศึกษาให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน การวิจัยและพัฒนาในพื้นที่เพื่อพัฒนากำลังคน และการสร้างการรับรู้และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกำลังคน โดยมีพื้นที่นำร่องที่สำคัญคือ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งได้มีการดำเนินโครงการนำร่องทวิภาคีที่สำคัญ เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้ใช้ “สัตหีบโมเดล” ซึ่งเป็นการจับคู่การจัดการเรียนการสอนระหว่างสถานศึกษาในพื้นที่ EEC กับภาคอุตสาหกรรมและนักลงทุนแบบรอบด้าน เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชาชีพอย่างแท้จริง เบื้องต้นได้ดำเนินการนำร่องโดยวิทยาลัย 12 แห่งในพื้นที่

0510

อย่างไรก็ดี อุปสรรคสำคัญของการพัฒนาระบบอาชีวศึกษาของไทย คือ ทัศนคติและค่านิยมของนักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ที่มีต่อภาพลักษณ์และการศึกษาวิชาชีพทำให้สัดส่วนระหว่างผู้เรียนสายสามัญและสายอาชีพยังไม่สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคนของประเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต รวมทั้งเมื่อพิจารณาปัจจัยทางด้านรายได้และความเจริญก้าวหน้าในอาชีพยังไม่มีความชัดเจนยังคงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนในระดับมัธยม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการวางแผนการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษาให้เพียงพอและรองรับกับความต้องการภาคการผลิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมเป้าหมายในอนาคต

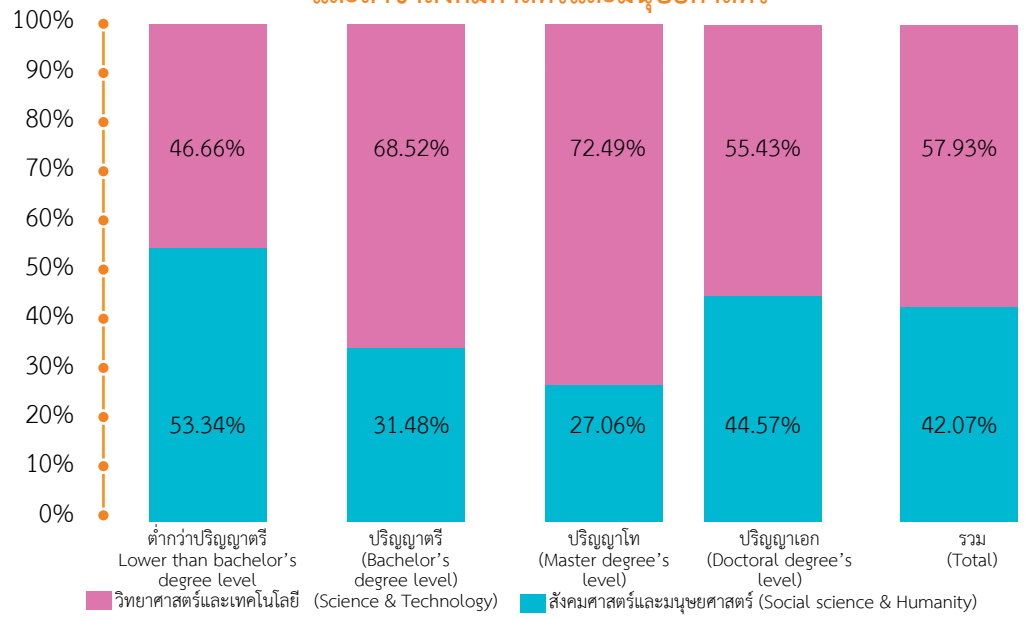
เพื่อสร้างความเข้มแข็งในระบบอาชีวศึกษา ภาครัฐควรให้ความสำคัญในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาต่อในสายวิชาชีพ และการหาตลาดแรงงานเพื่อรองรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสายวิชาชีพ การจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการแรงงาน และกำลังแรงงาน โดยควรมีการทบทวนและพัฒนาหลักสูตรอาชีวศึกษาอยู่เสมอเพื่อผลิตบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและรองรับกับภาคอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเร่งขับเคลื่อนผ่านโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาไทยของประเทศไทย โครงการการผลิตและพัฒนากำลังคนสนับสนุนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โครงการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) และโครงการสร้างค่านิยมอาชีวศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษาสายอาชีพโดยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของงานในสายอาชีพต่อการพัฒนาประเทศ โอกาสในการสร้างรายได้ และความก้าวหน้าในสายอาชีพ และควรพิจารณากำหนดมาตรการจูงใจเพื่อให้ผู้ปกครองและนักเรียนตัดสินใจเข้าสู่การเรียนในระบบอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น

0511 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 11

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ - อุดมศึกษา (สนับสนุน)

ในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทย การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนากำลังแรงงานขั้นสูงในระดับอุดมศึกษาให้มีความรู้และทักษะระดับสูงตอบสนองความต้องการในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมกรรมเป็นเลิศ โดยเฉพาะกำลังแรงงานในสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสนับสนุนการยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันของเศรษฐกิจไทย

สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การผลิตกำลังแรงงานขั้นสูงในปัจจุบัน ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมในการขับเคลื่อนไปสู่อุตสาหกรรมขั้นสูง โดยปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นความต้องการภาคอุตสาหกรรม ยังมีสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จำนวนมาก (ประมาณร้อยละ 30 ต่อร้อยละ 70) ดังนั้น จึงควรมีการปฏิรูประบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะการผลิตบัณฑิตในสาขาและทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เพื่อลดช่องว่างระหว่างทักษะที่เป็นที่ต้องการของภาคอุตสาหกรรมกับแนวทางพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และแรงงานของสถาบันอุดมศึกษา

0511

ที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าวได้มีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อาทิ ได้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน อาทิ กระทรวงแรงงาน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน เพื่อให้มีการปรับหลักสูตรการศึกษาให้สอดรับกับแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนรูปแบบสหกิจ นอกจากนี้ได้มีการวางแผนและพัฒนาสมรรถนะแรงงานให้มีทักษะรอบด้าน เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคอุตสาหกรรมในปัจจุบันและอนาคต อย่างไรก็ตาม การขยายผลดังกล่าวยังมีข้อจำกัดหลาย ๆ อย่าง อาทิ ข้อจำกัดในการเพิ่มบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากความพร้อมของจำนวนอาจารย์ผู้สอนและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่รองรับ รวมทั้งข้อจำกัดจากโครงสร้างประชากรที่จำนวนวัยเรียนมีแนวโน้มลดลง

ดังนั้น การดำเนินมาตรการในการวางแผนการผลิต และเพิ่มกำลังแรงงานสาขาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม กระทรวงการอุดมศึกษาฯ จึงควรมีแผนเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นในภาพรวม การบูรณาการการทำงานร่วมกันของแต่ละสถาบัน การคำนึงถึงศักยภาพจุดเด่นของแต่ละมหาวิทยาลัย และการผลิตที่ตอบสนองรายพื้นที่ เพื่อให้เกิดการกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานต่อไปได้อย่างชัดเจน อาทิ มุ่งเน้นในการสร้างองค์ความรู้และงานวิจัยมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์พื้นที่ และมุ่งเน้นในด้านการบริการทางสังคม และควรมีการพัฒนาการเรียนการสอนที่ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 การจัดการพัฒนาระบบการผลิตที่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถรู้ตัวเองและพัฒนาศักยภาพได้ตามความถนัดอย่างแท้จริง มีระบบการเรียนที่ยืดหยุ่นโดยไม่ยึดติดกับการเรียนเฉพาะในคณะ/สาขาวิชาเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและทรัพยากรและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบสามารถกลับมาเรียนได้ใหม่เมื่อพร้อม อาทิ การพัฒนาระบบเทียบโอนหน่วยกิต รวมถึงการส่งเสริมการผลิต ดึงดูดและพัฒนาคุณภาพของอาจารย์ผู้สอนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้น อาทิ การสอบวัดความรู้วิชาเอกของนักศึกษาครูก่อนทำการฝึกสอน การกำหนดมาตรการดึงดูดอาจารย์หรือนักวิจัยชั้นนำจากต่างประเทศให้เข้ามาสอนและทำการวิจัยในประเทศ และควรมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยกรมนุษย์และแรงงานในทุกช่วงวัยและทุกระดับ อาทิ การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น เพื่อยกระดับผลิตภาพแรงงาน แก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและภาคการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

0512 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 12

การเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี - โครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (สนับสนุน)

ทุกภาคส่วนได้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นภาคส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งหนึ่งในแนวทาง คือ การส่งเสริมให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น ประกอบกับปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติมเพื่อรองรับต่อการเพิ่มประสิทธิภาพเทคโนโลยีให้สามารถรองรับความต้องการใช้งานที่เพิ่มมากขึ้น และสามารถรองรับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปได้ทันต่อสถานการณ์

ปัจจุบันกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมได้ดำเนินโครงการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ (โครงการเน็ตประชารัฐ) และคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ดำเนินโครงการการจัดให้มีบริการโทรคมนาคมพื้นฐานโดยทั่วถึงและบริการเพื่อสังคม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการพัฒนาความเชื่อมโยงเครือข่ายโทรคมนาคมของประเทศรูปแบบประจำที่ให้มีความครอบคลุมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้ รวมทั้งดำเนินการเรียกคืนคลื่นของสำนักงาน กสทช. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำคลื่นที่ยังไม่ได้ใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพมาดำเนินการเปิดประมูล เพื่อให้ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถนำคลื่นดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในรูปแบบโทรทัศน์และโทรคมนาคม เช่น การเรียกคืนคลื่นความถี่ย่าน 700 MHz จากโทรทัศน์ระบบดิจิทัลมาเปิดประมูลใหม่เพื่อให้ใช้ในการพัฒนาการสื่อสารโทรคมนาคมระบบ 5G เป็นต้น

อย่างไรก็ดี จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีด้านโทรคมนาคมที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการ ณ ระดับความเร็ว 30 Mbps และ 10 Mbps เพื่อการรับ (Download) และส่ง (Upload) ซึ่งรองรับต่อการใช้งานทั่วไปได้เท่านั้น ในขณะที่แนวโน้มในการประกอบธุรกิจมีความต้องการใช้เทคโนโลยีด้านโทรคมนาคมที่มีประสิทธิภาพสูงทั้งในด้านคุณภาพและความสะดวกต่อการใช้ ดังนั้นระบบที่ใช้อยู่อาจยังไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานที่เหมาะสมในการใช้งานระดับอุตสาหกรรมและธุรกิจสมัยใหม่ได้

การดำเนินการในระยะต่อไป ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีให้ทันต่อความต้องการใช้บริการ โดยเฉพาะการเร่งนำคลื่นความถี่ที่ได้จากการเรียกคืนมาใช้พัฒนาการสื่อสารโทรคมนาคมระบบ 5G

0513 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 13

การเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคโนโลยี - Big data (สนับสนุน)

การทำธุรกิจของภาคเอกชนจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากข้อมูลจำนวนมาก เพื่อประกอบการตัดสินใจวางแผนทางธุรกิจ ซึ่งจำเป็นต้องมีการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) รองรับ โดยนอกจากข้อมูลส่วนหนึ่งที่ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมต้องพัฒนาขึ้นมาสำหรับใช้เฉพาะธุรกิจของตนเองแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล Big data จากหน่วยงานภาครัฐเพื่อช่วยประกอบการตัดสินใจในการวางแผนเชิงธุรกิจด้วย โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) อย่างไรก็ดี การใช้ข้อมูลจำนวนมากจะไปเกี่ยวข้องกับสิทธิในการเปิดเผยข้อมูล และการเข้าถึงข้อมูลของส่วนงานต่าง ๆ จึงจำเป็นที่หน่วยงานภาครัฐต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีเพื่อรองรับต่อการจัดทำ Big data สำหรับให้บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ ในขณะเดียวกันต้องสร้างระบบในการกำกับดูแลและบริหารจัดการข้อมูลในภาพรวมด้วย เพื่อสร้างความมั่นใจว่าจะมีการนำข้อมูล Big data ไปใช้ในทางที่ถูกต้อง เกิดประโยชน์ต่อทั้งการประกอบธุรกิจของภาคเอกชน และประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

ปัจจุบัน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้จัดทำกรอบการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ภาครัฐ (Government Big Data Analytics Framework) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาดำเนินการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับให้บริการแก่บุคคลทั่วไป และใช้ในการวางแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการประมวลผลภาครัฐ การพัฒนาระบบรายการข้อมูลภาครัฐ (Government Data Catalog) รวมทั้งได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการกลั่นกรองข้อมูลและคณะทำงานเพื่อช่วยกลั่นกรองข้อมูลที่ควรเปิดเผย ตลอดจนมีการพัฒนาระบบนำร่องการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ในหลายสาขา อาทิ การแพทย์ การสาธารณสุข และการบริหารงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดการนำ Big data ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และภาคส่วนต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การนำ Big data ของภาครัฐไปใช้นั้นยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากภาครัฐยังไม่มีแพลตฟอร์มกลางเพื่อให้สามารถสืบค้นข้อมูลได้โดยสะดวก และยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลโดยการเชื่อมโยงระบบจัดเก็บข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการเข้าสืบค้นข้อมูล ประกอบกับมีข้อมูลที่มีความสำคัญเป็นจำนวนมาก และยังมีปัญหาในการเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงาน และยังไม่มีมาตรฐานในการจัดเก็บ ทำให้เกิดความสับสนในการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ดังนั้น หากจะให้มีการนำ Big data ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นต้องเร่งจัดทำฐานข้อมูลกลางของภาครัฐที่เป็นระบบและมีการเชื่อมโยงบนมาตรฐานเดียวกันให้สำเร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ความต้องการใช้งานของทุกภาคส่วน และลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินการพัฒนาฐานข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการจัดทำฐานข้อมูลกลาง Big data ดังกล่าว ต้องคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็วต่อการเข้าถึงข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ควบคู่ไปกับความมั่นคงปลอดภัยในการใช้ข้อมูลด้วย

0514 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 14

การเพิ่มระดับการแข่งขันทางธุรกิจ - หน่วยงานดูแลควบคุมด้านกฎหมายด้านการแข่งขันทางการค้า และตลาดเสรี (สนับสนุน)

การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางธุรกิจต้องดำเนินไปภายใต้กรอบความยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายและหน่วยงานกำกับดูแลควบคุมด้านการแข่งขันทางการค้าและการเปิดตลาดเสรีให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้บริโภคและผู้รับบริการ แม้ว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายด้านการแข่งขันทางการค้าตั้งแต่ปี 2560 การดำเนินการตามกฎหมายดังกล่าวถือเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมสาธารณสุข

ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า 2560 ได้จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ อาทิ การออกกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้าก่อนนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี กำหนดระเบียบหรือประกาศที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติดังกล่าว กำกับดูแลการประกอบธุรกิจและกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้มีการแข่งขันทางการค้า โดยในปี 2561 คณะกรรมการฯ ได้ผลักดันกฎกระทรวง 2 ฉบับ ได้แก่ (1) การกำหนดค่าธรรมเนียมการขออนุญาตรวมธุรกิจ การขอวินิจฉัยเป็นการล่วงหน้า และการคัดหรือรับรองสำเนาคำสั่งหรือคำวินิจฉัย พ.ศ. 2561 และ (2) การคัดเลือกกรรมการการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2561 รวมทั้งได้ผลักดันระเบียบ 4 ฉบับ อาทิ การมอบอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติงานเฉพาะอย่างแทน พ.ศ. 2561 และได้ผลักดันประกาศที่เกี่ยวข้อง 13 ฉบับ อาทิ ประกาศคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าเรื่องหลักเกณฑ์การเป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งมีอำนาจเหนือตลาด พ.ศ. 2561 นอกจากนี้สำนักงานฯ ได้พัฒนากลไกและเครื่องมือในการกับดูแลการแข่งขันทางการค้าให้เป็นมาตรฐานสากล โดยได้ลงพื้นที่ตรวจสอบการกระทำผิดที่เข้าข่ายตาม พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้าฯ ในพื้นที่ต่าง ๆ อาทิ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดบุรีรัมย์ และท้ายที่สุด ในส่วนของการเตรียมความพร้อมตลาดเสรี ประเทศไทยได้ลงนามในข้อตกลงการค้าบริการอาเซียน (ASEAN Trade in Service Agreement: ATISA) ในช่วงการประชุม AEM Retreat ครั้งที่ 25 เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2562 ที่ผ่านมา โดยความตกลงดังกล่าวจะถูกนำมาใช้แทนกรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียนฉบับปัจจุบัน (ASEAN Framework Agreement on Service: AFAS) ที่เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2538 เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้าได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้าฯ ที่ผ่านมา ทำให้ สำนักงานฯ ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ และความสามารถมาปฏิบัติงานให้ได้ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของสำนักงานฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานฯ ต้องประยุกต์ใช้นวัตกรรมการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานได้ตามค่านิยมขององค์กร อีกทั้ง การประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของสำนักงานฯ ต้องคำนึงถึงการสร้างความเป็นธรรมและการอำนวยความสะดวกในการแข่งขันทางการค้าให้ประชาชนได้รับสินค้าและบริการที่มีคุณภาพในราคาที่เหมาะสม

0515 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 15

คณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์

การแข่งขันทางธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะในบริบทด้านการค้าระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถทางการแข่งขันของกลุ่มเศรษฐกิจหรือตลาดเกิดใหม่ในภูมิภาคหลายแห่งเป็นความท้าทายที่สำคัญของประเทศไทย การเร่งรัดพัฒนาและยกระดับความสามารถทางการแข่งขันของภาคธุรกิจไทยเป็นสิ่งที่ประเทศไทยให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกันการเร่งรัดส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องต่อนักลงทุนในต่างประเทศเพื่อดึงดูดการขยายการลงทุนในประเทศไทยเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ทิศทางนโยบายการพัฒนาตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้เน้นย้ำการส่งเสริมการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนและการประชาสัมพันธ์ด้านการลงทุนโดยถือเป็นวาระสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ

ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) และแผนการปฏิรูปประเทศ ไทยได้จัดตั้งคณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ต่อนักลงทุนต่างชาติ โดยภารกิจดังกล่าวเป็นการดำเนินงานภายใต้การนำของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน โดยมีการจัดกิจกรรมพบนักลงทุนในกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการลงทุนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ EEC ภาคธุรกิจในกลุ่มเป้าหมาย โดยความสำเร็จของการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนผ่านการขยายตัวของมูลค่าการลงทุนจากต่างชาติอย่างต่อเนื่อง การลงทุนโดยตรงต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) ที่มีมูลค่าสูงถึง 13,205.11 ล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2561 จากเดิมที่มีมูลค่า 8,228.15 ล้านเหรียญสหรัฐ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงกระจุกตัวในกลุ่มเป้าหมายเดิม ซึ่งแม้จะทำให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนแต่ในอนาคตที่มีการแข่งขันที่สูงขึ้น มาตรการเดิมอาจไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเต็มประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้การเร่งรัดการพัฒนาด้านการส่งเสริมการลงทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่เป็นเป้าหมายของไทยทั้งในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกและเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่น ๆ เติบโตได้ล่าช้าไม่ตรงตามเป้าหมาย

ในระยะเร่งด่วนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ควรพิจารณาการขยายกลุ่มเป้าหมายในการประชาสัมพันธ์ไปสู่กลุ่มนักลงทุนใหม่ ๆ และยกระดับการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลายและการดำเนินการเชิงรุกมากยิ่งขึ้น โดยอาจพิจารณาจัดตั้งคณะทำงานประเทศไทยด้านการประชาสัมพันธ์ โดยพิจารณาความร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีศักยภาพเพื่อการดำเนินการให้เกิดรูปธรรมโดยเร็วเพื่อส่งผลให้บรรลุเป้าหมายตามต่อไป

0516 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 16

การเพิ่มระดับการแข่งขันทางธุรกิจ - วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สนับสนุน)

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) เป็นผู้ประกอบการส่วนใหญ่ของประเทศที่เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกัน SME ก็เป็นกลุ่มธุรกิจที่ต้องการความช่วยเหลือจากนโยบายภาครัฐเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการอำนวยความสะดวกในการทำธุรกิจและจัดตั้งหน่วยงานกลางในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้น จะมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างเป็นเอกภาพและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความหลากหลายทางขนาดของธุรกิจ

ในช่วงที่ผ่านมาสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ได้ดำเนินการตามแผนปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง เช่น การออกกฎกระทรวงกำหนดลักษณะของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 2562 ซึ่งเป็นการกำหนดนิยามใหม่แก่ SME โดยให้อ้างอิงจากรายได้เป็นหลัก เพื่อสามารถกำหนดมาตรการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับ SME แต่ละขนาด โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2563 ในส่วนของการกำหนดนโยบายรองรับ SME สสว. ได้จัดทำนโยบายและกำหนดมาตรการส่งเสริม SME ที่สอดคล้องกับ 9 อุตสาหกรรมที่เป็นเลิศครบถ้วนแล้ว ได้แก่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์/เครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ อุตสาหกรรมเศรษฐกิจดิจิทัล อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมเศรษฐกิจชีวภาพ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการศึกษา และอุตสาหกรรมสุขภาพ รวมถึงได้มีการแก้กฎหมายพระราชบัญญัติโรงงานฉบับใหม่และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2562 เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ SME ในการดำเนินกิจการโรงงานการดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการขับเคลื่อนตามแผนปฏิรูปอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะสามารถส่งเสริมและเพิ่มระดับการแข่งขันทางธุรกิจให้แก่ SME ได้ตามเป้าหมาย

* กรณีที่จำนวนการจ้างงานเข้าลักษณะของวิสาหกิจขนาดหนึ่ง แต่มีรายได้เข้าลักษณะวิสาหกิจอีกขนาดหนึ่ง ให้ถือรายได้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

ที่มา : มติที่ประชุมคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการตามประเด็นปฏิรูป เช่น การออกมาตรการส่งเสริม SME และการขับเคลื่อนการส่งเสริมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและเพิ่มมาตรการให้สอดคล้องกับบริบทของธุรกิจที่เปลี่ยนไป

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สสว. ควรดำเนินกิจกรรมให้ครบถ้วนและต่อเนื่องตามแผนการปฏิรูป โดยขับเคลื่อนการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการปรับการทำงานให้สอดคล้องกับนิยามใหม่ของ SME รวมทั้งติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริม SME ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่หน่วยงานปฏิบัติในการขับเคลื่อนที่เป็นเอกภาพและสอดคล้องกับแผนในแต่ละระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างยั่งยืนในประเทศ

0517 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 17

การเพิ่มระดับการแข่งขันทางธุรกิจ - ความอยากง่ายในการทำธุรกิจ (สนับสนุน)

การจัดอันดับความยากง่ายในการทำธุรกิจของธนาคารโลกเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ ในการลงทุนระหว่างประเทศที่นักธุรกิจต่างชาติใช้ในการตัดสินใจเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย เป็นกฎเกณฑ์ที่อำนวยความสะดวกต่อการเริ่มต้นการประกอบธุรกิจเพื่อเป็นปัจจัยการสนับสนุนร่วมของหลายอุตสาหกรรม รวมทั้งเป็นปัจจัยที่กำหนดขั้นตอน ระยะเวลา และต้นทุนการเริ่มต้นธุรกิจในการขอใบอนุญาตก่อสร้าง การปกป้องผู้ลงทุน และการบังคับใช้สัญญา

ในช่วงที่ผ่านมาจากการรายงานผลการจัดอันดับความยาก – ง่าย ในการประกอบธุรกิจของธนาคารโลก Doing Business 2020 ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความสะดวกในการประกอบธุรกิจเป็นอันดับที่ 21 จาก 190 ประเทศทั่วโลก ดีขึ้นจากอันดับที่ 27 ในปีที่แล้ว และจัดเป็นอันดับที่ 3 ของอาเซียนรองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย ขณะที่ค่าคะแนนความยาก – ง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business Score : EODB Score) รวมทุกด้านเท่ากับ 80.10 คะแนน ซึ่งเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนที่ได้คะแนนเท่ากับ 78.45 คะแนน และได้รับคะแนนดีขึ้นในเกือบทุกด้าน

ปัจจุบันได้มีการจัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนการเพิ่มระดับการแข่งขันทางธุรกิจที่สำคัญ คือ “โครงการทบทวนใบอนุญาตของทางราชการ” เพื่อทบทวน ยกเลิก ปรับปรุง หรือแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและกระบวนงานที่เกี่ยวกับการอนุญาต โดยมีการตั้ง “คณะอนุกรรมการพิจารณาปรับปรุงหรือยกเลิกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของประชาชน” ภายใต้คณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน ดำเนินโครงการทบทวนใบอนุญาตของทางราชการ ตลอดจนพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับ ที่มีผลใช้บังคับอยู่ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ รวมทั้งจัดทำโครงการศึกษา วิเคราะห์ทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกระบวนงานที่เกี่ยวกับการอนุมัติ/อนุญาตเพื่อลดขั้นตอนการดำเนินการและการขออนุญาตที่ไม่จำเป็น หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ รวมถึงการดำเนินธุรกิจของประชาชน โดยการจัดจ้างสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ดำเนินการ เพื่อเป็นข้อมูลการยกระดับผลการจัดอันดับความยาก – ง่าย ในปี 2021 ต่อไป

ทั้งนี้ จากผลการจัดอันดับความยาก – ง่าย ในการประกอบธุรกิจ (EoDB) 10 ด้าน พบว่าประเทศไทยยังมีประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งปรับปรุงใน 4 ด้าน ได้แก่ **การเริ่มต้นธุรกิจ** ในเรื่องของระยะเวลาในการจองชื่อนิติบุคคล online **การคุ้มครองผู้ลงทุนเสียงข้างน้อย** ซึ่งพบว่ากฎหมายเกี่ยวกับบริษัทมหาชนของไทยยังไม่คุ้มครองผู้ลงทุนเสียงข้างน้อยได้อย่างครอบคลุม **ด้านการค้าระหว่างประเทศ** ที่ภาคเอกชนยังคงมีการใช้ระบบ e-payment เพียงร้อยละ 60 ของจำนวนผู้ประกอบการ โดยส่วนใหญ่ที่ยังไม่ได้เข้ามาใช้เป็นธุรกิจ SME และ**การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลง** ซึ่งศาลยุติธรรมอยู่ระหว่างการเผยแพร่การใช้บริการระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับศาล (Court automation) และระบบการยื่นฟ้องทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) ให้กับสภาทนายความได้รับทราบอย่างทั่วถึง

ในการนี้ เพื่อดำเนินการในการปรับปรุงที่ยังเป็นประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทย กรมพัฒนาธุรกิจการค้าควรเร่งดำเนินการปรับลดระยะเวลาจองชื่อนิติบุคคล online ให้แล้วเสร็จภายใน 1 วัน ขณะเดียวกันควรเร่งปรับปรุงกฎหมายบริษัทมหาชนเพื่อเพิ่มความคุ้มครองผู้ลงทุนเสียงข้างน้อยมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะสิทธิของผู้ถือหุ้นเสียงข้างน้อยกรณีเสียงข้างมากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัท ในส่วนของการใช้ระบบ e-Payment ภาครัฐต้องเร่ง ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการ SME ในการใช้ระบบ e-Payment ในการทำธุรกรรมพร้อมทั้งการใช้บริการระบบ อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับศาล ซึ่งเป็นการดำเนินการตามนโยบายการเป็น Digital Government ของไทย นอกจากนี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ควรเร่งดำเนินการในกิจกรรมที่จะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงการอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ เช่น การใช้ระบบ National Single Window (NSW) อย่างเต็มรูปแบบกับทุกหน่วยงานและสำหรับสินค้าทุกประเภท การพัฒนาระบบทะเบียนแบบบูรณาการสำหรับการจดทะเบียนแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้สามารถสนับสนุนการเริ่มต้นธุรกิจใหม่และพัฒนาธุรกิจที่กำลังเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งศูนย์การจดทะเบียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี เพื่อเป็นศูนย์เก็บรักษาข้อมูลทะเบียนธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งปรับปรุงกรอบกฎหมายให้สนับสนุนการคุ้มครองผู้ลงทุนเสียงข้างน้อยเพิ่มขึ้น ปรับปรุงความโปร่งใสทางการค้า โดยการเปิดเผยข้อมูลในเรื่องระบบคลังข้อมูลทางการค้าของไทย รวมถึงพัฒนากระบวนการนิติบัญญัติที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งยกเลิกหรือทบทวนกฎหมายที่ล้าสมัยหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจอย่างจริงจัง เพื่อให้การประกอบการธุรกิจสามารถขยายการผลิตและสร้างนวัตกรรมใหม่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมต่อไป

0518 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 18

Regional Integration Committee : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนด้านการรวมกลุ่มในภูมิภาค

ประเทศไทยมีส่วนร่วมในประเด็นความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาค เช่น GMS, IMT-GT, ACMECS, BIMSTEC, ASEAN ตลอดจนความร่วมมือระดับเวทีโลก เพื่อประสานความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความเข้มแข็ง รวมถึงความร่วมมือในประเด็นที่หลากหลาย เพื่อเตรียมพร้อมรับความท้าทายที่เกิดขึ้นตามกระแสโลก ซึ่งกรอบความร่วมมือแต่ละระดับล้วนมีหน่วยงานที่รับผิดชอบตามภารกิจที่แตกต่างกัน เป็นไปตามประเด็นที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน อย่างไรก็ดี ความซับซ้อนของประเด็นความร่วมมือ และความซ้ำซ้อนของกรอบต่าง ๆ ส่งผลให้การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานยังไม่สามารถเชื่อมโยงได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ด้วยเหตุนี้ แนวทางการเชื่อมโยงในประเด็นการขับเคลื่อน จึงควรมีหน่วยงานกลางหรือคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนด้านการบูรณาการความร่วมมือให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนและความซ้ำซ้อนของประเด็นความร่วมมือ ให้สามารถดำเนินการเชื่อมโยงประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในประเด็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) ขึ้นมา โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเพื่อหารือแนวทางการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีในกรอบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจำนวนมาก รวมทั้งการเจรจา FTA กับคู่เจรจา การเข้าร่วมความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก รวมถึงท่าทีในการเจรจาการค้ากับประเทศต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมการ กนศ. ที่มาจากหน่วยงานด้านเศรษฐกิจ

ที่ผ่านมามีการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวผ่านคณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (กพบ.) เพื่อให้เกิดการกำหนดตำแหน่งเชิงกลยุทธ์และท่าทีของประเทศไทย ให้เกิดการขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างสอดคล้องและส่งเสริมซึ่งกันและกันในทุกกรอบความร่วมมือแต่ในปีที่ผ่านมายังไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (กพบ.) อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการรวมกลุ่มในภูมิภาคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมประเด็นความร่วมมือที่หลากหลาย จึงควรเร่งรัดการจัดตั้ง Regional Integration Committee หรือคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนด้านการรวมกลุ่มในภูมิภาค ในส่วนของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยมีกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักเพื่อผลักดันให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นกลไกที่สามารถบูรณาการข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและท่าทีของประเทศไทยต่อประเด็นในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ซึ่งการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ประเทศได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเป็นภาคีในแต่ละกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

0519 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 19

Clusters and Hubs: พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย

ด้วยภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของภูมิภาค ซึ่งมีศักยภาพในด้านการผลิต ทรัพยากร และกำลังคน โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมการเกษตร และด้านยานยนต์ ที่มีความพร้อมในการเชื่อมโยงและส่งเสริมการกระจายตัวของห่วงโซ่การผลิตร่วมกับกลุ่ม CLMV จึงมีความเหมาะสมในการวางเป้าหมายให้เกิดการผลิตระดับภูมิภาคหรือ Regional Supply Chain ที่เข้มแข็ง โดยส่งเสริมพื้นที่จังหวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนา อาทิ ขอนแก่นและนครสวรรค์ ที่สามารถผลักดันให้เป็นเขตอุตสาหกรรมเกษตร-อุตสาหกรรมอาหาร-เศรษฐกิจชีวภาพ ตลอดจนพื้นที่อื่น ๆ ที่มีจุดเด่นที่สามารถผลักดันให้เป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวสาธารณสุข และการศึกษา เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาในภาคบริการควบคู่กัน

ที่มา : ประชาชาติธุรกิจรวบรวม

การดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทย คือการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC ตลอดจนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่บางส่วนของ 10 จังหวัด ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา เชียงราย หนองคาย นครพนม กาญจนบุรี และนราธิวาส ซึ่งให้ความสำคัญกับพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อยกระดับให้พื้นที่ดังกล่าวมีการเติบโต สร้างโอกาสและรายได้ให้ประชาชนในภูมิภาค ซึ่งขณะนี้มีการดำเนินการไปแล้วในหลายพื้นที่

ทั้งนี้ มาตรการเร่งด่วนที่ควรจัดทำให้พื้นที่เขตเศรษฐกิจคือการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย และการให้สิทธิประโยชน์ที่หลากหลายครอบคลุมความต้องการของนักลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กในท้องถิ่น ให้สามารถเข้าถึงการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อเชื่อมโยงการสร้างมูลค่าในพื้นที่ด้วย

ด้วยเหตุนี้ การเริ่มต้นในระยะแรกอยู่ที่การให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย ซึ่งในระยะต่อไป ควรเน้นการเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยลดอุปสรรคทางด้านกฎระเบียบและการเคลื่อนย้ายแรงงาน ให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการเป็นคลัสเตอร์และศูนย์กลางภาคบริการต่าง ๆ ที่มีศักยภาพ เช่น การเชื่อมโยงเมืองท่องเที่ยวร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งเสริมเมืองการศึกษาให้ดึงดูดประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ซึ่งการผลักดันการพัฒนาในส่วนของภาคบริการให้ขยายตัวพร้อม ๆ กับภาคอุตสาหกรรมควบคู่กัน จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและการเจริญเติบโตภายใน ซึ่งในท้ายที่สุดจะนำไปสู่การยกระดับการผลิตภายในภูมิภาคให้สูงขึ้น สร้างรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรตลอดทั้งภูมิภาค

0520 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 20

พัฒนาเมืองหลัก / เมืองศูนย์กลางของภูมิภาค

การขยายตัวของประชากรและการเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่เมืองเป็นสาเหตุสำคัญที่ภาครัฐและทุกภาคส่วนจำเป็นที่จะต้องหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสนับสนุนการพัฒนาเมืองรองเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอนาคต รวมทั้งการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมสู่พื้นที่เมืองอื่น ๆ ทั้งนี้ การพัฒนาเมืองคือหนึ่งในประเด็นการพัฒนาที่ได้รับความสนใจในทุกระดับ ประเด็นว่าด้วยเรื่องเมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืนถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาสำคัญภายใต้วาระการพัฒนาสากลอย่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) สำหรับประเทศไทยประเด็นว่าด้วยการพัฒนาเมืองหลักและเมืองศูนย์กลางของภูมิภาค เป็นหนึ่งในประเด็นการปฏิรูปที่มีลำดับความสำคัญสูง ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคผ่านนโยบายการเร่งรัดการพัฒนาเมืองหลักและเมืองศูนย์กลางของภูมิภาค โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ตลอดจนเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันและเสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่

ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินการเพื่อการพัฒนาเมืองหลักและเมืองศูนย์กลางของภูมิภาคในขั้นต้น โดยภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) ประเทศไทยได้ระบุพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาเมืองหลัก/เมืองศูนย์กลางของภูมิภาค ตามพื้นที่คลัสเตอร์และเส้นทางการคมนาคม (Clusters/Hubs/Transport nodes) ประกอบด้วย 6 เมืองหลัก ได้แก่ กรุงเทพและปริมณฑล เชียงใหม่ ขอนแก่น เมืองในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก สงขลา และภูเก็ต ซึ่งการพัฒนาเมืองในพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกมีการจัดทำแผนการพัฒนาพื้นที่รองรับในการขับเคลื่อนอย่างชัดเจนกว่าพื้นที่อื่น

ทั้งนี้ ภายใต้แผนการปฏิรูปได้กำหนดให้มีการจัดตั้งอนุกรรมการขับเคลื่อนด้านการรวมกลุ่มในภูมิภาคเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองหลักและเมืองศูนย์กลางของภูมิภาคร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องเร่งรัดการพัฒนากลไกในการขับเคลื่อนและจัดตั้งคณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าวโดยเร็ว เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 21 0521

Regional Headquarters/ ศูนย์วิจัยและพัฒนา/Trading Centers/ Treasury Centers

การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการสำคัญที่จะส่งเสริมความแข็งแกร่งของรากฐานอุตสาหกรรมเป้าหมายและภาคการผลิตที่เกี่ยวข้อง โดยเมื่อพิจารณาในเชิงโครงสร้างพื้นฐาน สถาบันและระบบการเงิน กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม พบว่าไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะผลักดันให้เป็นศูนย์กลางในการทำธุรกิจในภูมิภาค โดยอาจส่งเสริมในรูปแบบมาตรการดึงดูด Regional Headquarters/ศูนย์วิจัยและพัฒนา/Trading Centers/Treasury Centers ในเขตกรุงเทพมหานคร หรือ EEC ให้เกิดโครงข่ายเชื่อมโยงจากเมืองศูนย์กลาง ไปสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษในภูมิภาค กล่าวคือ ถ่ายทอดองค์ความรู้จากศูนย์วิจัยและพัฒนาในระดับนานาชาติในส่วนกลาง ต่อยอดไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมและห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาคได้

ในปัจจุบัน สำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก อยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อจัดทำแผนการพัฒนาเมือง ซึ่งอยู่ในระยะเริ่มต้นเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการลงทุนและดึงดูด Regional Headquarters/ศูนย์วิจัยและพัฒนา/Trading Centers/Treasury Centers ให้เลือกประเทศไทยเป็นที่ตั้ง

แม้ว่าการดำเนินการจัดทำมาตรการดังกล่าวเป็นส่วนส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและเมืองศูนย์กลางที่สำคัญ แต่รูปแบบศูนย์วิจัยและพัฒนาในประเทศ ได้มีการพัฒนาแล้วในหลายพื้นที่ เช่น วังจันทร์วัลเลย์ จังหวัดระยอง อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนภารกิจของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิจัยและนวัตกรรม ซึ่งสามารถส่งเสริมให้เป็นก้าวแรกของการวางรากฐานไปสู่การดึงดูดบรรษัทข้ามชาติ ศูนย์วิจัยนานาชาติให้เลือกประเทศไทยในการลงทุนมากขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ในระหว่างการวางแผนงานเพื่อจัดทำมาตรการดึงดูด Regional Headquarters/ศูนย์วิจัยและพัฒนา/Trading Centers/Treasury Centers ประเทศไทยควรสร้างความร่วมมือระหว่างศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมภายในประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐและเอกชนบูรณาการร่วมกัน ทั้งในแง่ขององค์ความรู้ที่สามารถต่อยอดแก่ภาคการผลิตภายในประเทศ และในส่วนของบุคลากร กฎระเบียบ โครงสร้างพื้นฐานให้มีความพร้อมที่เอื้อต่อการลงทุน โดยเน้นย้ำเป็นจุดแข็งของประเทศไทยที่มีศักยภาพดึงดูดการลงทุนต่างชาติได้โดยตนเอง

0522 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 22

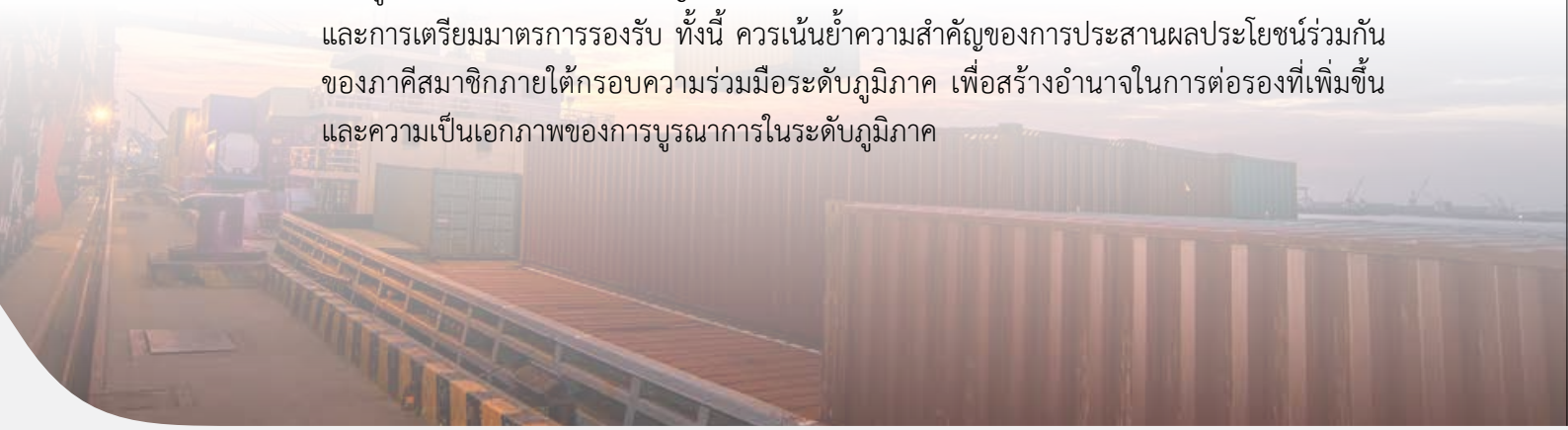
Borderless Trade: ขจัดอุปสรรคทางการค้า

ประเด็นด้านการค้าระหว่างประเทศในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีที่เพิ่มขึ้น เช่น มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และมาตรการอุปสรรคเทคนิคทางการค้าซึ่งส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจในประเทศไทยหลายประการ อีกทั้งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวใช้เวลายาวนานในการดำเนินการเจรจาให้บรรลุผล ด้วยเหตุนี้ การใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศจะเป็นส่วนสำคัญในการลดอุปสรรคทางการค้าร่วมกับประเทศภาคีอื่น ๆ อาทิ การลดขั้นตอนทางการค้าระหว่างประเทศในภาคีสมาชิก การอำนวยความสะดวกในพื้นที่การค้าชายแดน ตลอดจนพัฒนาห่วงโซ่การผลิตซึ่งเป็นไปเพื่อปลดล็อคให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นภูมิภาคอย่างแท้จริง

การดำเนินการที่ผ่านมาเพื่อลดอุปสรรคทางการค้า ได้มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนเพื่อลดขั้นตอนที่อาจเป็นอุปสรรคทางการค้าโดยให้ไทยจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ มีการบริหารจัดการสาธารณสุขและความมั่นคง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด่านศุลกากร ขณะที่ในด้านการเจรจาการค้าระหว่างประเทศมีการดำเนินการพัฒนาระบบคลังข้อมูลการค้าของอาเซียน (ASEAN Trade Repository - ATR) เพื่อรวบรวมมาตรฐานสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางให้ผู้ประกอบการสามารถสอบถามและร้องเรียนปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับกฎระเบียบการค้าของรัฐอีกทางหนึ่ง

สำหรับประเด็นการขจัดอุปสรรคทางการค้ามีความละเอียดอ่อน และมีความเกี่ยวข้องกับความตกลงระหว่างประเทศในหลายระดับ ส่งผลให้การดำเนินการในระยะที่ผ่านมาเน้นไปที่มาตรการในประเทศเพื่อส่งเสริมการอำนวยความสะดวกด้านการค้า ขณะที่การค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะการค้าชายแดน จำเป็นต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และประเมินสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงให้ทันท่วงที

ในระยะต่อไป การเจรจาการค้าระหว่างประเทศจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ต่อภาคธุรกิจและผู้ประกอบการไทยเป็นสำคัญ รวมถึงคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นภายหลังผลการเจรจาและการเตรียมมาตรการรองรับ ทั้งนี้ ควรเน้นย้ำความสำคัญของการประสานผลประโยชน์ร่วมกันของภาคีสมาชิกภายใต้กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองที่เพิ่มขึ้นและความเป็นเอกภาพของการบูรณาการในระดับภูมิภาค

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 23 0523

ขจัดอุปสรรคด้านการเคลื่อนย้ายคน

การสนับสนุนประเด็นอุตสาหกรรมเป้าหมาย นอกเหนือจากนโยบายพัฒนาเขตพื้นที่ การเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและขจัดอุปสรรคด้านการค้าแล้ว กำลังคน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต จำเป็นต้องอาศัยแรงงานที่มีทักษะสูง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้ การเคลื่อนย้ายกำลังคนโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสนับสนุนสำคัญเพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเป้าหมายให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ความท้าทายของการเคลื่อนย้ายกำลังคน จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ รวมถึงเป็นไปตามกฎหมายแรงงานสากล ขณะเดียวกันการอำนวยความสะดวกด้านการผ่านแดน จะต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีเทคโนโลยีไบโอเมทริกส์เพื่อคัดกรองที่ได้มาตรฐาน และนอกเหนือจากประเด็นเรื่องแรงงาน การยกระดับมาตรฐานการตรวจคนเข้าเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ยังส่งผลเชิงบวกต่อประเด็นด้านการท่องเที่ยว การใช้บริการทางการแพทย์ และด้านการศึกษา ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากภาพลักษณ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นของประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ประเด็นการเคลื่อนย้ายกำลังคน โดยเฉพาะระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ยังมีความแตกต่างในรายละเอียดขึ้นอยู่กับความตกลงของแต่ละประเทศ ส่งผลให้การดำเนินการเพื่อลดอุปสรรคของการเคลื่อนย้ายแรงงานยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบัน จึงให้ความสำคัญในมิติของการท่องเที่ยว และการบริการทางการแพทย์ของไทย ที่มีการอำนวยความสะดวกในการตรวจลงตรา การขยายเวลาพำนักในประเทศให้แก่บางประเทศ หรือแม้แต่การยกเว้นในด่านพรมแดนระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเพื่อกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกันเพิ่มขึ้น

ในระยะเริ่มต้นของการดำเนินการผลิตในเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดชายแดน อาจมีการพึ่งพิงกำลังคนในประเทศเป็นหลัก แต่ในระยะต่อไปหากมีการขยายกำลังการผลิตที่มากขึ้น การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านจะเป็นความท้าทายสำคัญของการพัฒนาในเขตเศรษฐกิจพิเศษและในการเติบโตของภูมิภาคได้

ดังนั้น การยกระดับมาตรฐานการผ่านแดน จึงเป็นสิ่งที่ควรเร่งรัดให้ครอบคลุมทั้งประเด็นเรื่องการคัดกรองโรค อาชญากรรม และแรงงานต่างด้าว โดยปรับปรุงเครื่องมือให้มีความทันสมัย สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านความมั่นคงกับสากล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของภาพลักษณ์ความเชื่อมั่นของประเทศในประเด็นความมั่นคง และความปลอดภัยของทรัพย์สิน ตลอดจนเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมภาคการผลิตของประเทศให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ

0524 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 24

เร่งรัดการเจรจากับประเทศกลุ่มเป้าหมาย

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศในโลก ปัจจุบันเป็นความท้าทายที่มีนัยสำคัญสำหรับประเทศไทยอย่างสูง แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะยังคงเป็นมหาอำนาจของโลกและของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แต่ก็ต้องเผชิญกับความท้าทายจากการก้าวขึ้นมามีบทบาทของจีนซึ่งได้ก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทเชิงรุก และกำลังมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของโลกมากขึ้น ขณะเดียวกันประเทศอื่น ๆ อาทิ อินเดีย ออสเตรเลีย และรัสเซีย ก็จะพยายามขยายบทบาทและเพิ่มอิทธิพลเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเช่นกัน นอกจากนี้ การรวมกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ทั้งกลุ่มที่เป็นองค์การระหว่างประเทศหรือระดับภูมิภาค รวมถึงกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ก็มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและเสถียรภาพระหว่างประเทศที่หากสามารถรวมตัวและมีความเป็นปึกแผ่นก็มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นขั้วอำนาจที่สำคัญในภูมิภาคที่ถ่วงดุลอำนาจประเทศมหาอำนาจได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ เพราะเป็นที่ตั้งของประเทศมหาอำนาจที่มีพลังอำนาจและบทบาทด้านความมั่นคงหลายประเทศ เป็นภูมิภาคที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ มีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานทางเศรษฐกิจของโลก เป็นเส้นทางคมนาคมทางทะเลที่สำคัญของโลก รวมถึงมีกลุ่มประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง และมีลักษณะเป็นตลาดเกิดใหม่ ขณะเดียวกันภูมิภาคนี้ยังมีจุดล่อแหลมต่อเสถียรภาพของภูมิภาค ซึ่งรวมถึงความขัดแย้งด้านอธิปไตยและประวัติศาสตร์ เช่น ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ทะเลจีนตะวันออก และคาบสมุทรเกาหลี ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ภูมิภาคนี้เป็นส่วนหนึ่งในสมการของการดำเนินความสัมพันธ์ภาพใหญ่ระหว่างประเทศมหาอำนาจที่มีผลประโยชน์ในระดับโลก ดังนั้นการเร่งรัดการเจรจาความร่วมมือและการเจรจาทางการค้ากับประเทศกลุ่มเป้าหมายภายใต้กรอบเจรจาใหม่ ๆ จึงเป็นวาระการพัฒนาที่สำคัญของประเทศไทยอย่างเร่งด่วนเช่นกัน

ในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยได้ยกระดับบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศในหลายมิติเพื่อส่งเสริมความสามารถทางการแข่งขันและความเชื่อมั่นของประเทศไทยในเวทีโลก โดยปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการเจรจาความร่วมมือทางการค้าและความร่วมมือเพื่อการพัฒนากับประเทศหรือกลุ่มประเทศคู่เจรจาใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งรัดการเจรจาทางการค้ากับพันธมิตรการค้าระดับทวิภาคีในตลาดเกิดใหม่ การสนับสนุนและเร่งรัดการเจรจาความตกลงการค้าภายใต้กรอบ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ซึ่งเป็นความตกลงพันธมิตรทางการค้าระดับภูมิภาค ที่เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง ASEAN 10 ประเทศ กับคู่ภาคีที่มีอยู่ 6 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ที่ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการมีบทบาทนำโดยการเร่งรัดให้เกิดการลงนามขั้นต้นในความตกลง RCEP ในโอกาสเดียวกันกับการเป็นประธานอาเซียนของไทยในรอบปี 2562 ซึ่งคาดว่าความตกลงดังกล่าวจะได้รับการลงนามและให้สัตยาบันจากประเทศคู่เจรจาอย่างครบถ้วนภายในปี 2563 ในโอกาสการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ณ ประเทศเวียดนาม โดยคาดว่าความตกลงดังกล่าวจะส่งเสริมให้เกิดโอกาสทางการค้าใหม่ ๆ แก่สินค้าและบริการที่ประเทศไทยมีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขัน และกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางการค้าสู่ตลาดใหม่ ๆ ต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีความก้าวหน้าในการเร่งรัดการเจรจาความตกลงทางการค้าเพิ่มเติมภายใต้กรอบข้อตกลงความครอบคลุมและความก้าวหน้าเพื่อหุ้นส่วนทางการค้าภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement of Trans-Pacific-Partnership: CPTPP) โดยประเทศไทยอยู่ระหว่างการขออนุมัติหลักการในการเข้าร่วมการเจรจาความตกลงทางการค้า CPTPP ซึ่งคาดว่าความตกลงดังกล่าวจะช่วยขยายโอกาสทางการค้าให้กับไทยและส่งเสริมบทบาทนำของไทยในภูมิภาคต่อไป

อย่างไรก็ตาม การเร่งรัดการเจรจาทางการค้ายังคงต้องเผชิญความท้าทายทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความผันผวนของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของข้อกำหนดและกฎระเบียบทางการค้า รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของรูปแบบการดำเนินธุรกิจใหม่ในยุคปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้การทำเจรจาความตกลงทางการค้ากับคู่เจรจาเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในกลุ่มเป้าหมายและเกิดประโยชน์ต่อประเทศไทยในภาพรวมมีความล่าช้ากว่าเป้าหมาย

ในการนี้เพื่อให้การดำเนินการด้านการเจรจาทางการค้าและการพัฒนากับกลุ่มประเทศต่าง ๆ บรรลุผลตามแนวทางภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ เห็นควรให้มีการจัดตั้งกลไกการติดตามการเจรจาเพื่อให้เกิดเอกภาพในการดำเนินงานและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานโยบายเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอันเป็นผลจากการบังคับใช้ความตกลงต่าง ๆ

0525 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 25

ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยลงทุนในต่างประเทศ

บริบททางการค้าระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นโยบายทางการค้าและการลงทุนที่เสรีและเปิดกว้างในโลกปัจจุบันเสริมสร้างให้เกิดบรรยากาศในการขยายตัวทางการค้าและการลงทุน รวมถึงกระตุ้นให้เกิดการเปิดโอกาสทางธุรกิจในพื้นที่ตลาดใหม่จำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในกลุ่ม CLMV และตลาดเกิดใหม่ โดยการส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาที่ประเทศไทยความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อว่านักลงทุนและผู้ประกอบการไทยจำนวนมากมีศักยภาพในการแข่งขันในเวทีการค้าโลก ทั้งนี้ การส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศของกลุ่มผู้ประกอบการไทยนั้นมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลตอบแทนจากเงินทุนและทักษะองค์ความรู้ในการผลิตสินค้าและบริการที่ไทยมีศักยภาพและความสามารถที่โดดเด่น ตลอดจนยกระดับความสามารถของผู้ประกอบการไทยในการสนับสนุนบทบาทของไทยสู่การเป็นชาติการค้า ยุทธศาสตร์เชิงรุกว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนในต่างประเทศจึงเป็นนโยบายสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการผลักดันอย่างเร่งด่วน

ปัจจุบันประเทศไทยมีการดำเนินการมาตรการส่งเสริมการลงทุนของนักลงทุนไทยในต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายการเป็นศูนย์กลางทางการค้าการลงทุนของภูมิภาคเอเชีย เห็นได้จากระดับการลงทุนโดยตรงของนักลงทุนไทยในต่างประเทศ ที่มีมูลค่าสูงถึง 3,126,144 ล้านบาท ในปี 2561 โดยมีสัดส่วนการลงทุนในประเทศกลุ่มอาเซียนสูงถึง 931,427.11 ล้านบาท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) โดยการลงทุนโดยตรงในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยยังคงมีสัญญาณการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ความแข็งค่าของค่าเงินบาทในปัจจุบันเป็นหนึ่งในปัจจัยส่งเสริมสำคัญให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในต่างแดน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีการดำเนินนโยบายต่อเนื่องอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการไทยที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในต่างประเทศเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ผู้ประกอบการไทย และให้ความรู้ความเข้าใจด้านการลงทุนในต่างประเทศแก่นักลงทุน เจ้าของธุรกิจ ทายาทธุรกิจ และผู้บริหารระดับสูงที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรในการบริการงานในต่างประเทศ โดยผ่านการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการลงทุนที่ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลการลงทุนไทยในต่างประเทศ (Thailand Oversea Investment Centre: TOI) รวมทั้งมีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในการส่งเสริมและดูแลผู้ประกอบการและนักลงทุนไทยในต่างประเทศผ่าโครงการการทูตเพื่อประชาชน

อย่างไรก็ดี การดำเนินการเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยนั้นยังคงเผชิญความท้าทายจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ตลอดจนการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นท่ามกลางบรรยากาศการค้าและการลงทุนเสรีที่เปิดกว้าง รวมถึงความท้าทายที่เกิดจากการเกิดขึ้นของรูปแบบการประกอบธุรกิจใหม่ ๆ ที่นำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วยสำคัญจนเกิดเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคต่อการประกอบกิจการหรือลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ ในต่างประเทศ

การบรรลุเป้าหมายว่าด้วยการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยลงทุนในต่างประเทศนั้น ควรดำเนินการในสามมาตรการสำคัญดังนี้ (1) การส่งเสริมมาตรการเชิงรุกโดยใช้กลไกที่มีอยู่เดิมในการสนับสนุนและเร่งรัดให้เกิดการขยายตัวของการลงทุนของนักลงทุนไทยในต่างประเทศทั้งการจัดทัพแนะนำนักลงทุนเพื่อเปิดตลาดการลงทุนใหม่ และการบูรณาการการทำงานของทีมประเทศไทยในต่างประเทศให้เข้าถึงกลุ่มผู้ประกอบการและนักลงทุนไทยรายใหม่ ๆ (2) การดำเนินการเชิงรับผ่านการยกระดับศูนย์ข้อมูลดารลงทุนของสำนักงานส่งเสริมการลงทุนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นให้องค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิศาสตร์โลกเพื่อที่จะพร้อมรับมือและเป็นที่ปรึกษาด้านการลงทุนให้แก่นักลงทุนและผู้ประกอบการไทยที่ประสบปัญหาได้ต่อไป และ (3) การเร่งรัดการจัดตั้งอนุกรรมการด้านการร่วมกลุ่มในภูมิภาคเพื่อทำหน้าที่ร่วมกำหนดทิศทางและมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในต่างประเทศให้เป็นไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

0526 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 26

Connectivity : พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมสู่พื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเชื่อมโยงที่จะช่วยยกระดับการพัฒนาของพื้นที่ ตลอดจนคุณภาพชีวิตของผู้คนให้มีความเป็นอยู่และการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น อย่างไรก็ดี ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันการเร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศและเชื่อมโยงสู่ภายนอกถือเป็นวาระการพัฒนาที่มีความสำคัญยิ่ง นโยบายด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเชื่อมโยงของไทยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมการยกระดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศรองรับความต้องการของประชาชนทั้งในระดับครัวเรือน อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว รวมทั้งมุ่งให้เกิดการเชื่อมโยงตลาดและห่วงโซ่การผลิต

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เร่งรัดการดำเนินการในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการลงทุนเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ ตลอดจนการบูรณาการนโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงโครงการพัฒนาแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ อาทิ การจัดลำดับความสำคัญโครงการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนแนวระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเชื่อมโยงพื้นที่อุตสาหกรรมเป้าหมายต่าง ๆ โดยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติมีการจัดทำแผนแม่บทว่าด้วยโครงสร้างพื้นฐาน ระบบโลจิสติกส์และดิจิทัล ซึ่งมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและแผนการพัฒนาการขนส่งที่ครอบคลุมทั้งการพัฒนาการเชื่อมโยงทั้งทางถนน ทางอากาศ ทางราง และทางน้ำ ในขณะเดียวกันประเทศไทยได้ดำเนินการเร่งรัดการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานสำคัญอย่างต่อเนื่องตามแผนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของกระทรวงคมนาคม โดยในรอบปี 2561 และ 2562 มีความก้าวหน้าการดำเนินการสำคัญ ได้แก่ (1) การเร่งรัดการโครงการเชื่อมโยงทางถนนเพื่อรองรับปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้น เชื่อมโยงระหว่างเมืองสำคัญและเมืองหลักในภูมิภาค และแหล่งอุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญจำนวน 11 โครงการ จำนวนระยะทางรวมกว่า 5,255 กิโลเมตร (2) การพัฒนาการเชื่อมโยงทางอากาศ เร่งรัดการก่อสร้างสนามบินเบตง ซึ่งก่อสร้างแล้วเสร็จและอยู่ระหว่างการเตรียมการเปิดให้บริการในปี 2563 การพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาและเมืองการบินภาคตะวันออก ซึ่งอยู่ระหว่างกระบวนการจัดหาผู้ลงทุน โดยมุ่งให้เกิดการสร้างงานและพัฒนาแรงงานฝีมือในอุตสาหกรรมเป้าหมายตลอดจนสนับสนุนความสามารถทางการแข่งขันของไทยและเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตของไทยกับภูมิภาค (3) การพัฒนาการเชื่อมโยงทางราง โครงการพัฒนาการเชื่อมโยงทางรางอย่างเต็มรูปแบบอยู่ระหว่างการดำเนินการ อาทิ รถไฟรางคู่ระยะที่ 1 จำนวน 7 โครงการ โครงการรถไฟความเร็วสูงจำนวน 2 โครงการ และโครงการพัฒนารถไฟความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน โดยในภาพรวมคาดว่าโครงการพัฒนาระบบรางทั้งหมดจะเปิดให้บริการได้อย่างสมบูรณ์ในปี 2569 (4) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางน้ำ มีการเร่งรัดการยกระดับมาตรฐานการให้บริการ รวมทั้งการเร่งรัดการพัฒนาท่าเรือสำคัญ ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของการขนส่งและการค้า อาทิ โครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังระยะที่ 3 ซึ่งอยู่ระหว่างการคัดเลือกเอกชนร่วมลงทุนและสรรหาผู้รับจ้าง

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ตามเป้าหมาย โดยยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งภายในและภายนอกที่สำคัญในรอบปีนี้คือความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก การเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันทางการค้าการเปลี่ยนแปลงของการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อการเร่งรัดการพัฒนาโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม

แนวทางการดำเนินการในระยะต่อไปเพื่อดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศ ที่สำคัญคือการเร่งรัดการจัดตั้งกลไกการติดตามและเร่งรัดการดำเนินโครงการพัฒนาที่เชื่อมโยงกัน โดยอาจพิจารณาดำเนินการร่วมกันกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนด้านการรวมกลุ่มในภูมิภาค เพื่อให้โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเชื่อมโยงของไทยนั้นดำเนินการไปอย่างมีเอกภาพและสอดรับกับทิศทางการพัฒนาของประเทศและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาค

0527 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 27

Connectivity : พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาค

บริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เข้มข้นและการแข่งขันทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของประเทศในทุกมิติคือหนึ่งในวาระสำคัญของประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเร่งรัดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ไร้รอยต่อ คือหนึ่งในพันธกิจสำคัญ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญยิ่งสำหรับประเทศไทยในการมุ่งดึงศักยภาพของพื้นที่ต่าง ๆ และใช้ประโยชน์จากการมีที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ที่ดีในภูมิภาคตลอดจนการเสริมศักยภาพของประเทศให้ก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจอาเซียนและเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญของภูมิภาคเอเชียเข้าใกล้เป้าหมายได้เต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการเร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงในระดับภูมิภาคผ่านการดำเนินการภายใต้ความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี อาทิ การเร่งรัดการขับเคลื่อนโครงการความร่วมมือเพื่อการเชื่อมโยงทางกายภาพระหว่างประเทศทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคตามแผนแม่บทการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ Master Plan on ASEAN Connectivity, ACMECS Master Plan, GMS Strategic Framework และ IMT-GT Implementation Blueprint และ โครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีลำดับความสำคัญสูงภายใต้แผนงาน IMT-GT (Physical Connectivity Projects: PCPs) นอกจากนี้ ประเทศไทยอยู่ระหว่างเร่งรัดการดำเนินการภายใต้การขับเคลื่อนความร่วมมือที่สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ อาทิ การผลักดันให้เกิดการจัดตั้งสำนักเลขาธิการ ACMECS การเร่งหารือเพื่อผลักดันให้เกิดการจัดตั้งกองทุนระหว่างประเทศ ACMECS Development Fund การเร่งรัดผลักดันการเชื่อมโยงบริเวณชายแดนรอบประเทศอย่างไร้รอยต่อและอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายคน สินค้าและบริการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ อาทิ การเร่งรัดการเจรจาว่าด้วยการขนส่งข้ามแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน การเร่งรัดการพัฒนาบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย ณ ด่านศุลกากรสะเดา จังหวัดสงขลา การเร่งรัดการพัฒนาบริเวณชายแดนไทย-เมียนมาร์ ณ ด่านศุลกากรแม่สอด และการพัฒนาบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ณ ด่านศุลกากร จังหวัดสระแก้ว ทั้งนี้ ความพยายามในการเร่งรัดการผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาคเหล่านี้ ก่อให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่โครงการ ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวของมูลค่าการการค้าชายแดนระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านเฉลี่ยร้อยละ 3.3 คิดเป็นมูลค่าการค้าสูงถึง 1.5 ล้านบาทในปี 2561 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 73 ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาคหลายโครงการมีการทับซ้อนกันในหลายพื้นที่ ตลอดจนขาดความเชื่อมโยงในรายละเอียดโดยเฉพาะในมิติเชิงเวลาและบริบทการเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาที่เกี่ยวเนื่องในพื้นที่ โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาคหลายโครงการมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ การเจรจาภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศมักมีข้อจำกัดที่หลากหลายและเป็นไปตามความพร้อมและสมัครใจของประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาการเชื่อมโยงทางรางภายใต้ Master Plan on ASEAN Connectivity และการพัฒนาระบบการขนส่งข้ามแดนอย่างไร้รอยต่อ ซึ่งการเชื่อมโยงเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศต่าง ๆ ต้องเร่งรัดการดำเนินการภายในให้แล้วเสร็จและมีความพร้อมในการเชื่อมโยงที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และที่สำคัญยิ่งคือการดำเนินการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่บนพื้นฐานระยะเวลาการพัฒนาที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้น การจัดลำดับความสำคัญโดยผ่านกลไกการพิจารณาระดับสูงหรือหน่วยงานกลาง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการเร่งรัดดำเนินการเพื่อให้การดำเนินการในประเด็นการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นไปอย่างมีเอกภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศในภาพรวมได้อย่างถูกบริบทและถูกเวลา

ในระยะต่อไป ต้องเร่งจัดตั้งกลไกกลางเพื่อพิจารณาสถานภาพรวมของการขับเคลื่อนการพัฒนาในประเด็นความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยอาจพิจารณาจัดตั้งคณะอนุกรรมการว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เพื่อทำหน้าที่ร่วมกำหนดทิศทางและจัดลำดับความสำคัญในการเร่งรัดการดำเนินการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายการพัฒนาระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศอย่างเป็นระบบ

0528 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 28

การจัดตั้งศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนา

ประเทศไทยจำเป็นต้องมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนาเพื่อทำหน้าที่วางแผนยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาแห่งชาติ และการดูแลขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ฯ ผ่านโครงสร้างการวิจัยพัฒนาต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินการเพิ่มคุณภาพและปริมาณของการวิจัยและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต รวมถึงหน้าที่ในการดูแลการจัดสรรงบประมาณการวิจัยและพัฒนาของประเทศที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายอย่างมั่นคง สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ นอกจากนี้ ศูนย์การวิจัยและพัฒนากลางควรจัดทำประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาการวิจัยตามแผนยุทธศาสตร์ เช่น เรื่องกฎหมาย เรื่องทักษะ เรื่องมาตรการจูงใจ และมีหน้าที่ทำงานร่วมกับกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้เพื่ออำนวยต่อการวิจัยและพัฒนา

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) หน่วยงานในกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ได้ถูกกำหนดให้ดำเนินการด้านจัดทำนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และกรอบงบประมาณเพื่อการจัดสรรทุนวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมของประเทศ โดยมีสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ ทำหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบกรอบวงเงินงบประมาณประจำปีด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ รวมทั้งเสนอระบบการจัดสรรและบริหารงบประมาณแบบบูรณาการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ตามกรอบวงเงินดังกล่าว ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวโน้มของการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในช่วงเวลาดังกล่าว เทียบเป็นสัดส่วนกับ GDP ของประเทศแล้ว (GERD/GDP) พบว่า สัดส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนมีสัดส่วน GERD/GDP คิดเป็นร้อยละ 1.0 ในปี 2560 และมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนด้าน R&D จากภาคเอกชนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในปี 2561 อยู่ที่ร้อยละ 80 ซึ่งนับเป็นสัญญาณที่ดีว่าภาคเอกชนเล็งเห็นประโยชน์ด้านการวิจัยและพัฒนามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีแนวโน้มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นใกล้เคียงเป้าหมายในสิ้นปี 2564 ที่ร้อยละ 1.5 ของ GDP ซึ่งที่ผ่านมาส่งผลต่อการจัดอันดับความสามารถด้านนวัตกรรมของประเทศไทยขยับจากอันดับที่ 44 ในปี 2561 ขึ้นมาเป็นอันดับที่ 43 ในปี 2562 จากทั้งหมด 129 ประเทศ จัดโดย องค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก

ทั้งนี้ ในปี 2561 ประเทศไทยมีจำนวนบุคลากรด้าน R&D แบบเทียบเท่าทำงานเต็มเวลา (Full Time Equivalent: FTE) เพียง 2.09 คนต่อประชากร 1,000 คน ซึ่งอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศไต้หวัน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ซึ่งอยู่ที่ระดับ 7-10 คนต่อประชากร 1,000 คน และส่วนใหญ่อยู่ในภาคเอกชน ขณะที่จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ในปีการศึกษา 2560 มีจำนวน 222,130 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 40.0 ของจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมด ซึ่งยังขาดการจัดเก็บข้อมูลการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา เพื่อสะท้อนการเติบโตของเส้นทางการประกอบอาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตลาดแรงงานภายในประเทศ โดยปัจจุบันแรงงานเหล่านั้นมีแนวโน้มประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ตรงตามองค์ความรู้ที่มีอยู่ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยต้องเผชิญกับภาวะการเสียโอกาสในการพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นจำนวนมาก รวมถึงการเสียโอกาสในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ของประเทศ

เป้าหมายการเพิ่มการใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนา (GERD/GDP) เป็นร้อยละ 2 ของ GDP ภายในปี 2565 อยู่ระหว่างการขับเคลื่อนโดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดยมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ และการเพิ่มจำนวนและคุณภาพของนักวิจัยในอุตสาหกรรมหลัก ผ่านหลักสูตรงานวิจัยร่วมระหว่างผู้วิจัยและภาคเอกชน และพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาและใช้กำลังคนคุณภาพตรงตามความต้องการของประเทศ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการโดย อว. และหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐ สถาบันการศึกษาและเอกชน ประกอบกับภาครัฐควรมีการกระตุ้นการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการพัฒนาและขับเคลื่อนภารกิจด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ให้เป็นไปอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โดยเพิ่มสัดส่วนการลงทุนภาครัฐจากปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 20 เพิ่มเป็น ร้อยละ 30 ภายในปี 2565 โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเป้าหมายหลักของประเทศ รวมถึงจัดสรรกองทุนเพื่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและเปิดกว้างสำหรับนักลงทุนและผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของแนวโน้มตลาดใหม่อย่างต่อเนื่อง

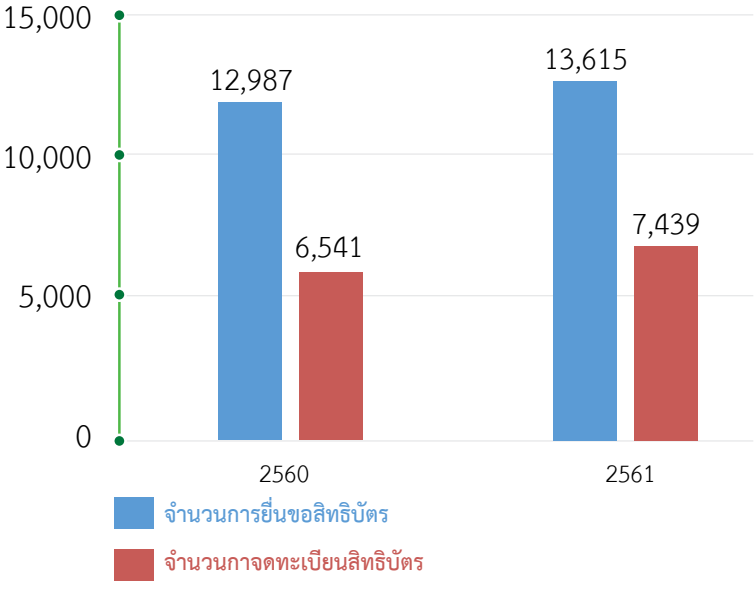
0529 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 29

การปฏิรูปกรมทรัพย์สินทางปัญญา

สิทธิบัตรถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิและการใช้ประโยชน์ที่เป็นธรรม ซึ่งจะสามารถสะท้อนระดับการพัฒนาประเทศได้จากการยื่นจดทะเบียนหรือการได้รับการจดสิทธิบัตรทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศของคนไทยที่มีสัญชาติไทย ซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีแผนงานโครงการที่จะเพิ่มความสามารถและสมรรถนะของหน่วยงานเพื่อให้สามารถให้บริการการจดสิทธิบัตรได้รวดเร็วขึ้น รวมถึงเร่งดำเนินการอนุมัติใบสมัครสิทธิบัตรคงค้างโดยเร็ว เพิ่มศักยภาพให้มีความสามารถเท่าเทียมมาตรฐานนานาชาติในเชิงการลดระยะเวลาที่ใช้ในการอนุมัติสิทธิบัตรและเผยแพร่สถิติดำเนินการในลักษณะเดียวกับที่องค์กรในต่างประเทศดำเนินการอยู่

สถิติการยื่นขอสิทธิบัตรและการจดทะเบียนสิทธิบัตร

หน่วย : รายการ

ที่มา: กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ในปี 2561 ประเทศไทยมีคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรจำนวน 13,615 รายการ เพิ่มจาก 12,987 รายการในปี 2560 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.8 ขณะที่การได้รับสิทธิบัตร ในปี 2561 มีจำนวน 7,439 รายการเพิ่มจาก 6,541 รายการ ในปี 2560 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12 แม้ว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาจะสามารถเร่งพิจารณาอนุมัติสิทธิบัตรได้มากขึ้นในแต่ละปี หากแต่ยังมีคำขอจดทะเบียนสิทธิบัตรคงค้างที่จะต้องเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จอีกจำนวนหนึ่ง ดังนั้น การปฏิรูปกรมทรัพย์สินทางปัญญาทั้งในเรื่องจำนวนบุคลากร และการพัฒนาระบบงานและการเพิ่มขีดความสามารถทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาในการประมวลผลและให้บริการแก่ภาคประชาชน รวมถึงผู้ประกอบการ จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการโดยเร็ว

ที่มา : เว็บไซต์กรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทั้งนี้ ปัญหาและความท้าทายสำคัญของการจดทะเบียนสิทธิบัตร ได้แก่ ขั้นตอนที่ซับซ้อนและต้องใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบ ขณะที่บุคลากรของกรมทรัพย์สินทางปัญญามีจำนวนจำกัด อีกทั้งยังต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรมบุคลากรใหม่ประมาณ 2 ปี เพื่อให้สามารถให้บริการตรวจสอบและจดสิทธิบัตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องรักษาบุคลากรให้คงอยู่ในระบบ

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปกรมทรัพย์สินทางปัญญา จึงต้องเร่งปรับโครงสร้างกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งในขั้นตอนและระยะเวลาการพิจารณาสิทธิบัตร และให้ความสำคัญต่อการดำเนินการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรองรับรัฐบาลดิจิทัลและอำนวยความสะดวกในการให้บริการของภาครัฐด้านการจดทะเบียนสิทธิบัตรให้รวดเร็วมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ระบบยื่นคำขอทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Filing) เพื่อรองรับการยื่นคำขอโดยไม่ใช้สำเนาเอกสารราชการ (e-Smart Card) และระบบการรับชำระเงินค่าธรรมเนียมด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) เป็นต้น รวมถึงกำหนดระเบียบรายได้และค่าตอบแทนที่สามารถดึงดูดให้ผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรเดิมที่มีคุณภาพและเชี่ยวชาญเฉพาะด้านกับผู้ตรวจสอบสิทธิบัตรใหม่ทำงานอยู่ในหน่วยงานเดิมได้อย่างมั่นคง อีกทั้งเพื่อสร้างแรงจูงใจเพื่อให้บุคลากรรุ่นใหม่เข้าสู่ระบบราชการอย่างต่อเนื่อง

0530 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 30

การตั้งศูนย์กลางเพื่อส่งเสริมธุรกิจสตาร์ทอัพและสเกลอัพ

การพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้ระบบนิเวศของธุรกิจสตาร์ทอัพและสเกลอัพเป็นปัจจัยที่สามารถส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจได้อย่างมั่นคงในระยะต่อไป ขณะที่บริษัทสตาร์ทอัพในประเทศไทยยังไม่สามารถเติบโตได้เท่าที่ควรและไม่ได้รับการร่วมทุนจากบริษัทร่วมทุนต่างประเทศ ส่วนหนึ่งมาจากการที่ความรู้และทักษะของทีมงานยังไม่เพียงพอที่จะเสนอแผนที่มีศักยภาพในการเติบโตหรือดำเนินธุรกิจตามแผนเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับบริษัทร่วมทุนได้ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ และสเกลอัพจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เป็นการสร้างความพร้อมให้แก่ธุรกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ด้านนวัตกรรมในเชิงลึก ขณะเดียวกันผู้ประกอบการสตาร์ทอัพในช่วงเริ่มต้นนั้น มักมีข้อจำกัดด้านแหล่งเงินทุน รัฐบาลจึงควรจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลยุทธศาสตร์สตาร์ทอัพ และสเกลอัพของชาติโดยเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่จัดทำการประเมินช่องว่างทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของสตาร์ทอัพและสเกล การสนับสนุนทั้งด้านการเงินและด้านที่ไม่ใช่การเงิน เช่น การบ่มเพาะโครงการให้ทุน และกิจกรรมประชาสัมพันธ์ส่งเสริมต่าง ๆ รวมถึงประสานงานกับกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อผลักดันนโยบายต่างๆ และสนับสนุนการเติบโตของระบบนิเวศสตาร์ทอัพและสเกลอัพอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันได้มีการจัดตั้งหน่วยบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service: OSS) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมการดำเนินธุรกิจ startup ทั้งในและต่างประเทศ และทำหน้าที่ติดต่อประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้แก่ธุรกิจ Startup ขณะเดียวกันได้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้น หรือกองทุน Startup เพื่อสนับสนุนด้านการเงินให้แก่ผู้ประกอบการเริ่มต้นธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติการพัฒนาวิสาหกิจเริ่มต้น พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการปรับแก้เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทการพัฒนาวิสาหกิจเริ่มต้น และ Startup ภายในประเทศ

นอกจากนั้น การสร้างโอกาสการเติบโตทางธุรกิจของ Startup ยังเผชิญกับความท้าทายในการขยายสู่ตลาดจริงที่มีขนาดใหญ่มากขึ้น ซึ่งรัฐบาลควรเร่งผลักดัน Regulatory Sandbox เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับทดลองนวัตกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามาทำการทดลองตรวจสอบ แนะนำว่าเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาออกมานั้นสามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง มีความปลอดภัย และเป็นไปตามข้อบังคับทางกฎหมาย ซึ่งจะสามารถสนับสนุนการทดลองใช้นวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การเปิดตลาดใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็วต่อไป

0531 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 31

การขยายผลโครงการในพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการทั่วประเทศ

โครงการในพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการทั่วประเทศ และหลักคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางในการส่งเสริมรากฐานแห่งความรู้ในการประกอบอาชีพให้เกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนด้วยตนเองตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงนวัตกรรมใหม่ ๆ จึงจำเป็นต้องขยายผลโครงการในพระราชดำริ และหลักคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การน้อมนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้มีการน้อมนำโครงการในพระราชดำริมาขยายผลสู่เกษตรกร/ชุมชน โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโครงการในพระราชดำริตั้งแต่ปี 2495-2560 ไปแล้ว จำนวน 4,741 โครงการ / กิจกรรม

โครงการพัฒนา	เหนือ	กลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	ไม่ระบุพื้นที่ฯ	รวม
- ด้านแหล่งน้ำ	1,289	515	877	654	1	3,336
- ด้านการเกษตร	43	40	28	28	0	139
- ด้านสิ่งแวดล้อม	69	42	40	36	1	188
- ด้านส่งเสริมอาชีพ	91	29	131	94	1	346
- ด้านสาธารณสุข	16	16	7	8	11	58
- ด้านคมนาคม/สื่อสาร	24	22	16	22	0	84
- ด้านสวัสดิการสังคม/การศึกษา	199	79	57	63	4	402
โครงการพัฒนาแบบบูรณาการ/รวมอื่น ๆ	107	55	50	35	10	257
รวม	1,838	798	1,206	940	28	4,810

ที่มา สำนักงาน กปร. ณ มิถุนายน 2562

และในปี 2562 ได้มีการขยายผล การดำเนินงานโครงการในพระราชดำริเพิ่มขึ้นจากปี 2560 อีก 69 โครงการ ส่งผลให้โครงการในพระราชดำริรวมทั้งสิ้น 4,810 โครงการ /กิจกรรม (ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2562) สำหรับหลักคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ ในปี 2559 ได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ประจำตำบลในทุกตำบล จำนวน 7,424 แห่ง ซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของประชาชน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ส่งผลให้ในปี 2560-2562 มีพื้นที่การทำเกษตรทฤษฎีใหม่รวมทั้งสิ้น 1,392,527 ไร่

แม้ว่าจะมีการน้อมนำโครงการในพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการทั่วประเทศ และหลักคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ไปใช้ในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง แต่ยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้ไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีความมั่นคงได้เท่าที่ควร เห็นได้จากมีการเรียกร้องให้ภาครัฐช่วยเหลือเยียวยาในช่วงที่ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำที่เกิดขึ้นเป็นประจำเมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยว จึงเป็นไปได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดหรืออุปสรรค อาทิ ที่ดินทำกิน แหล่งน้ำ เงินทุนและหนี้สิน และปัญหาสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตามโครงการในพระราชดำริและการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้เท่าที่ควร

ดังนั้น ภาครัฐควรสร้างความเข้าใจในหลักการของการดำเนินโครงการในพระราชดำริและการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในรูปแบบที่เกษตรกรเข้าถึงง่ายและทำได้จริง ต้องมีการติดตาม กำกับและดูแลเกษตรกรที่เข้าร่วมดำเนินโครงการฯ อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งให้คำแนะนำและคำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกร เมื่อเกษตรกรมีความมั่นใจและเห็นถึงประโยชน์ในการดำเนินโครงการฯ ก็จะสามารถปรับเปลี่ยนมาเข้าร่วมโครงการด้วยความเต็มใจมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

0532 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 32

การสร้างและใช้ Big data ภาคเกษตร

ปัจจุบันประเทศไทยมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาคเกษตรมากมาย แต่กระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ และไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ จึงจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลของภาคการเกษตรไทย และสร้างฐานข้อมูล Big data ที่เป็นข้อมูลตั้งแต่ระบบการผลิตไปจนถึงการตลาด และส่งเสริมให้เกิดการใช้ข้อมูลเพื่อการทำการเกษตรกรรมและนโยบายเกษตร ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีนโยบายจัดทำ Big Data มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2559 โดยจัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง (Farmer ONE) และในปี 2562 ได้พัฒนาต่อยอดสู่โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการเกษตรแห่งชาติ เพื่อบูรณาการฐานข้อมูลด้านการเกษตรจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้มีการลงนามบันทึกความร่วมมือ (MOU) การพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการเกษตรแห่งชาติกับหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 9 หน่วยงาน ประกอบด้วย สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) เพื่อร่วมกันยกระดับการพัฒนาและปฏิรูปภาคการเกษตรให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยข้อมูลที่ครบถ้วน รวดเร็ว แม่นยำ ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านนโยบาย การพยากรณ์ และการเตือนภัยด้านการเกษตร อีกทั้งทุกภาคส่วนยังสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล ซึ่งก่อให้ให้เกิดการต่อยอดธุรกิจและบริการใหม่ ๆ ที่ช่วยเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP)

Big Data กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การขับเคลื่อนในระยะแรก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ผลักดันฐานข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญ 5 ชนิด คือ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน และยางพารา รวมทั้งฐานข้อมูลเศรษฐกิจสังคมครัวเรือนเกษตร และจะขยายเพิ่มอีก 8 สินค้า ให้ครบ 13 สินค้า ภายในปี 2563 รวมทั้งขยายฐานข้อมูลด้านปศุสัตว์และประมงต่อไป ซึ่งสามารถเข้าสืบค้นข้อมูลได้ผ่าน http://agri-bigdata.org และระยะถัดไป จะเร่งดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลทั้ง 10 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ด้านการตลาด ด้านการแปรรูปสินค้าเกษตรที่สำคัญ ด้านการเงินของเกษตรกร และด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการจัดทำแผนที่เกษตรเพื่อบริหารเชิงรุก (Agri-map) เพื่อให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงและใช้ข้อมูลเชิงสารสนเทศด้านการเกษตรในการบริหารจัดการพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่าน http://agri-maponline.moac.go.th/ และจัดทำ Mobile application โดยใช้ชื่อว่า “เกษตรดิจิทัล” เพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านการเกษตรให้ทุกภาคส่วนเข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย สำหรับนโยบายเกษตรที่มีการนำ Agri-map มาใช้ดำเนินการ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวเป็นไปเป็นการเกษตรชนิดอื่น ๆ และโครงการส่งเสริมระบบเกษตรแปลงใหญ่ เป็นต้น

แม้ว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะมีการพัฒนา platform และ Mobile application เกี่ยวกับข้อมูลด้านการเกษตร แต่เกษตรกร เจ้าหน้าที่ และผู้ใช้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่ามี platform และ Mobile application ดังกล่าวแล้ว จึงควรเร่งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูล เพื่อให้สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ครอบคลุม การนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการการเพาะปลูก และผลผลิตด้านการเกษตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคต

0533 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 33

การพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานเพื่อการเกษตร

น้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการทำเกษตรกรรม การพัฒนาทรัพยากรน้ำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงน้ำได้ทุกพื้นที่และสอดคล้องตามฤดูกาล จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ จากข้อมูลสารสนเทศโครงการชลประทาน ในปี 2561 ระบุว่าการพื้นที่ประเทศไทย 320.70 ล้านไร่ มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทาน 60.30 ล้านไร่ และมีพื้นที่ชลประทานที่พัฒนาแล้ว (ผ่านโครงการชลประทานขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก) เพียง 33.53 ล้านไร่ เมื่อเทียบกับข้อมูลปี 2560 ซึ่งมีพื้นที่ชลประทาน 32.79 ล้านไร่ หรือเพิ่มขึ้นมาเพียง 763,340 ไร่ เท่านั้น ซึ่งยังเหลือพื้นที่ชลประทานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอีก 55.61 ดังนั้นเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานเพื่อการเกษตรจึงมีความจำเป็นและควรเร่งดำเนินการอย่างยิ่ง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีแผนงานการพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานเพื่อการเกษตร โดยบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทาน ทั้งนี้ ปัญหาภัยแล้งมีผลโดยตรงต่อเกษตรกรและผลผลิตการเกษตร ซึ่งหนึ่งในมาตรการความช่วยเหลือคือการดำเนินโครงการขุดแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน โดยการขุดสระน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร หรือ “บ่อจิ๋ว” ที่ดำเนินการโดยกรมพัฒนาที่ดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในพื้นที่ทำการเกษตรนอกเขตชลประทาน และในพื้นที่ที่ระบบส่งน้ำไปไม่ถึง โดยมีการดำเนินการตั้งแต่ปี 2548 - 2562 มีจำนวนมากกว่า 500,000 บ่อ ความสามารถเก็บกักน้ำได้ 524 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ได้รับประโยชน์มากกว่า 1 ล้านไร่ มีครัวเรือนได้รับประโยชน์มากกว่า 500,000 ครัวเรือน ผลจากการดำเนินโครงการดังกล่าวช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้งให้กับเกษตรกร ทำให้สร้างรายได้ และเพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกรมากขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2563 มีเป้าหมายในการขุดสระน้ำในไร่นาเพิ่มขึ้นอีก 40,000 บ่อทั่วประเทศ

นอกจากนี้ ในปัจจุบันมีการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งมีแผนแม่บทที่ 2 การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต ที่กำหนดเป้าหมายด้วยกัน 7 ด้าน ได้แก่ การจัดการความต้องการ 182 ล้าน ลบ.ม./ปี การเพิ่มประสิทธิภาพโครงการแหล่งน้ำ 6,356 ล้าน ลบ.ม. การจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน 13,860 ล้าน ลบ.ม. การพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำ 13,439 ล้าน ลบ.ม. (พื้นที่ส่งน้ำ 18 ล้านไร่) การพัฒนาระบบผันน้ำและระบบเชื่อมโยงแหล่งน้ำ 2,596 ล้าน ลบ.ม. การเพิ่มผลิตภาพมูลค่าภาคการผลิต1,242 แปลง (6,210 ไร่) และการเพิ่มน้ำต้นทุนจากฝนหลวง

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานเพื่อการเกษตรนั้น ยังประสบปัญหา คือ ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ที่ไม่อำนวยการสร้างพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ชลประทาน รวมทั้งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการประชาพิจารณ์จากประชาชนในพื้นที่ที่อาจเกิดความขัดแย้งในการลงทุนก่อสร้างระบบชลประทานขนาดใหญ่

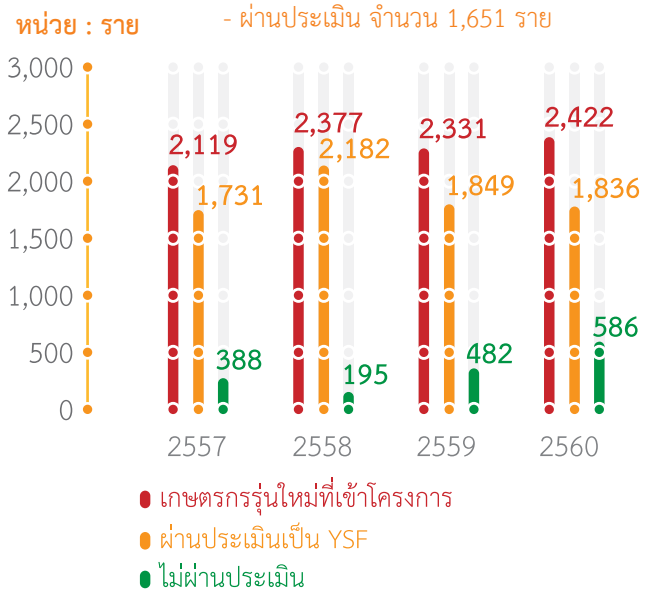
อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาระบบชลประทาน ควบคู่กับการเผยแพร่องค์ความรู้และภูมิปัญญาในการกักเก็บน้ำในไร่นาขนาดเล็กจากต้นแบบที่สามารถปฏิบัติได้จริง รวมทั้ง เร่งรัดการจัดทำระบบจัดเก็บข้อมูลเรื่องการใช้น้ำภาคเกษตร และข้อมูลด้านการชลประทาน เพื่อช่วยในการวางนโยบายน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการติดตาม ประเมินและคาดการณ์แนวโน้มสถานการณ์น้ำและสภาพอากาศ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์อุทกภัย และภัยแล้งที่ทวีความรุนแรงขึ้นในทุกปี และควรสร้างฐานความรู้ ฐานงานวิจัย ความร่วมมือ เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้ข้อมูล ซึ่งจะนำมาสู่การสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาคเกษตรของประเทศได้ทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

0534 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 34

ส่งเสริม Smart farmer และ Precision farming

การแข่งขันในสินค้าเกษตรในปัจจุบันมีแนวโน้มทวีความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหลายประเทศที่เป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรต่างพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต เพื่อสร้างความมั่นคงอาหารที่แต่ละประเทศพยายามลดการพึ่งพาจากต่างประเทศหากเกิดวิกฤตขาดแคลนอาหาร ขณะเดียวกันมีผลผลิตส่งออกเพื่อสร้างรายได้ และตอบสนองต่อความต้องการสินค้าเกษตรและอาหารยังคงมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการเติบโตของประชากรโลกที่เพิ่มขึ้น นอกจากเป็นผลจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต ดังนั้น จึงทำให้แต่ละประเทศต้องมีการปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยประเด็นปฏิรูปที่สำคัญคือ การยกระดับเกษตรกรให้เข้าสู่การเป็นเกษตรกรปราดเปรื่องด้วยนวัตกรรมการเกษตรผ่าน Mobile Application รวมทั้งสามารถใช้นวัตกรรมและ Mobile Applications ในการวางแผนการผลิตและการตลาด เพื่อปรับระบบการผลิตไปสู่เกษตรแม่นยำ (Precision farming) มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ปี 2557 - 2560
- เข้าร่วมโครงการ จำนวน 9,249 ราย
- ผ่านประเมิน จำนวน 7,598 ราย
- ผ่านประเมิน จำนวน 1,651 ราย

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การดำเนินงานในปัจจุบัน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) ภายใต้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ร่วมพัฒนาระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri-Map Online) เพื่อให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงได้ผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังได้ดำเนินนโยบายด้านการเกษตรเพื่อพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง Smart Farmer โดยจัดทำโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนา 4 เรื่องสำคัญ ได้แก่ (1) Smart Thinking เกี่ยวกับความคิดซึ่งเกษตรกรจะต้องเก่ง ดี และแข็งแรง (2) Smart Farm พัฒนาระบบการผลิต (3) Digital Market ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการตลาด และ (4) Excellent Network/Group การสร้างเครือข่าย โดยมีกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การทำให้เกษตรกรทราบถึงคุณสมบัติที่ตนเองขาด และได้รับการพัฒนาศักยภาพตามรายบุคคล เริ่มต้นจากเกษตรกรที่ยังไม่เป็น Smart Farmer สู่เกษตรกรที่เป็น Smart Farmer และได้รับการ

ผลักดันจนสามารถกลายเป็นเกษตรกร Smart Farmer ต้นแบบได้ในที่สุด ในปี 2562 มีเกษตรกรได้รับการประเมินศักยภาพเป็น Smart Farmer จำนวน 16,519 ราย มีการพัฒนาเพิ่มศักยภาพ Smart Farmer สู่การเป็น Smart Farmer ต้นแบบ จำนวน 3,850 ราย และมีเครือข่าย Smart Farmer ต้นแบบระดับเขต ที่เป็นต้นแบบให้เพื่อนเกษตรกรทั้งหมด 385 ราย จากผลการดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้เกิด การรวมกลุ่มเกษตรกร เกิดเครือข่ายที่เข้มแข็ง เกิดแหล่งเรียนรู้และช่วยพัฒนาเกษตรกรรายอื่น ๆ และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

แม้ว่ามีการดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) อย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงประสบปัญหาคนรุ่นใหม่ขาดแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทั้งในด้านองค์ความรู้และแหล่งสินเชื่อ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการดำเนินโครงการ Young Smart Farmer เพื่อสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่เข้ามาทดแทนเกษตรกรสูงวัย รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากการดำเนินงานที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีแนวโน้มผู้เข้าร่วมโครงการ Young Smart Farmer เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2562 มีเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าร่วมโครงการจำนวน 2,886 ราย

ในระยะถัดไป ควรสนับสนุนโครงการ Smart Farmer / Young Smart Farmer ให้มากขึ้น โดยเป็นลักษณะเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และให้คำแนะนำร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตวกรรม และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลงานวิจัยด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีความเข้มแข็ง ให้เข้ามาร่วมพัฒนาภาคเกษตรและนำไปสู่การจัดการแปลงเกษตรแบบแม่นยำ นอกจากนี้ควรมีการบูรณาการ กิจกรรม/โครงการ ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก โดยยึดคนพื้นที่ สินค้าเป็นหลักและส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เสริมสร้างการเรียนรู้แก่เกษตรกร ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกรวดเร็ว และควรมีการพัฒนาระบบ ฐานข้อมูล Smart Farmer เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการทำงานของเกษตรกรให้สะดวกมากยิ่งขึ้น

0535 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 35

การพัฒนาระบบประกันภัยพืชผลและระบบเกษตรพันธสัญญา

การทำเกษตรของเกษตรกรเป็นอาชีพที่ต้องแบกรับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นค่อนข้างมาก อาทิ ภัยพิบัติและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว ทำให้ประสบปัญหาผลผลิตเสียหายและขาดทุนจากการลงทุน ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อเยียวยาความเสียหายจากภัยพิบัติให้กับเกษตรกรและแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำมาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น แนวทางการปฏิรูประบบประกันภัยพืชผลและระบบเกษตรพันธสัญญาทั้งในระดับเกษตรกร สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นกลไกที่เข้ามาช่วยสร้างหลักประกันและบรรเทาผลกระทบจากการลงทุน ทำให้ภาระหนี้สินลดลง และมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการเพาะปลูกในรอบต่อไป

รัฐบาลได้นำกลไกระบบประกันภัยพืชผลมาใช้กับสินค้าเกษตรตั้งแต่ปี 2559 โดยเริ่มที่สินค้าข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการระบาดของศัตรูพืชเป็นประจำ โดยในปีแรกเกษตรกรยังไม่สนใจเข้าร่วมโครงการ ต่อมาในปี 2561 มีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการจำนวนมากขึ้น ให้มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการคิดเป็นร้อยละ 93.34 ของพื้นที่เป้าหมายทั้งหมด (30 ล้านไร่) ส่งผลให้ในปีเดียวกันได้ขยายผลการทำประกันภัยมายังสินค้าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และดำเนินโครงการประกันภัยข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้งและตามมาด้วยน้ำท่วม ส่งผลให้มีพื้นที่ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติจำนวน 3.73 ล้านไร่ จากพื้นที่เป้าหมาย 30 ล้านไร่ และจ่ายค่าสินไหมทดแทนไปแล้วกว่า 3,700 ล้านบาท เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการทำประกันภัยจำนวนกว่า 300,000 ราย คิดเป็นสัดส่วนค่าสินไหมทดแทนหรือเบี้ยประกันภัยที่รัฐบาลอุดหนุน (1,740 ล้านบาท) หรือประมาณร้อยละ 200 สำหรับระบบเกษตรพันธสัญญา ปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ซึ่งมีคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา เป็นกลไกกำกับดูแลและคุ้มครองเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาตั้งแต่ระดับการผลิตไปจนถึงการขายผลผลิต และขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรม

การจัดทำระบบประกันภัยพืชผลที่ภาครัฐดำเนินการยังคงเป็นการสนับสนุนงบประมาณ (อุดหนุนเบี้ยประกัน) เพื่อให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ซึ่งยังไม่ได้เกิดจากความสมัครใจของเกษตรกรเองทั้งหมด เนื่องจากเกษตรกรมีความกังวลเรื่องการจ่ายเบี้ยประกันภัยที่มีราคาแพง รวมทั้งยังไม่มั่นใจต่อระบบประกันภัยพืชผลว่าจะสามารถลดภาระหนี้สินให้กับเกษตรกรและมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการเพาะปลูกในรอบต่อไปหากเกิดภัยพิบัติ ซึ่งส่งผลขนาดผู้เอาประกันที่น้อย และมีผลต่อค่าเบี้ยและการขยายผลไปสู่สินค้าเกษตรชนิดอื่นได้ สำหรับการทำเกษตรพันธสัญญา มีข้อจำกัดที่เกิดจากความสมัครใจและไว้เนื้อเชื่อใจซึ่งกันและกันระหว่างเกษตรกรและผู้ประกอบการที่รับซื้อสินค้าที่จะตกลงซื้อขายร่วมกัน เนื่องจากมีข้อผูกพันทางสัญญา จึงทำให้ระบบเกษตรพันธสัญญาได้รับความสนใจค่อนข้างน้อย แม้ว่าจะมีกลไกในคุ้มครองเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาตั้งแต่ระดับการผลิตไปจนถึงการขายผลผลิต และขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้เป็นธรรมแล้ว

การพัฒนาระบบประกันภัยพืชผล ภาครัฐควรสร้างความเข้าใจและเพิ่มมาตรการจูงใจให้เกษตรกรมีความมั่นใจต่อระบบการประกันภัยพืชผล เพื่อให้เกษตรกร สหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชนเข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้บริษัทประกันภัยสามารถคิดค่าเบี้ยประกันภัยได้ในราคาถูกและจ่ายค่าสินไหมทดแทนได้มากขึ้น รวมถึงสามารถขยายผลไปยังสินค้าเกษตรอื่น ๆ ต่อไปได้ และการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา ควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกษตรกร สหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชนรับรู้และรับทราบถึงการใช้ประโยชน์พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ที่เป็นตัวช่วยในการคุ้มครองเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาให้เกิดความเป็นธรรม

0536 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 36

การจัดตั้ง Centre of Excellence สำหรับภาคเกษตร

องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนามีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพภาคเกษตรและเกษตรกร ตั้งแต่การเพาะปลูก การแปรรูป และการตลาด ซึ่งที่ผ่านมาการประยุกต์ใช้งานวิจัยและพัฒนาของไทยค่อนข้างน้อยและนำมาใช้ให้เกิดผลในเชิงพาณิชย์ต่ำกว่าที่ควร ภายใต้แผนการปฏิรูปฯ จึงให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกพัฒนานวัตกรรมในระดับพื้นที่ โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ เพื่อส่งเสริมการทำการวิจัยและพัฒนาที่ใช้ได้จริงและตรงกับความต้องการของชุมชน และเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรและชุมชนได้

ปัจจุบันกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ให้เป็นแหล่งบริการเกษตรกรที่รวบรวมองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร สามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ในการลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร พัฒนาสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพและมาตรฐาน และพัฒนาต่อยอดการผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม โดยบูรณาการร่วมกันใน 6 ภาคี คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกร ภาควิชาการ และภาคเอกชน ร่วมกับมหาวิทยาลัยที่ได้รับการคัดเลือกในพื้นที่ และมีรูปแบบโครงสร้าง 1 จังหวัด 1 ศูนย์

ในปี 2563 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะดำเนินการจัดตั้งศูนย์ AIC ให้แล้วเสร็จ จำนวน 77 ศูนย์ ภายในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดทั้ง 77 จังหวัด และให้มีศูนย์แห่งความเป็นเลิศ เป็นศูนย์เครือข่ายศูนย์เทคโนโลยีและนวัตกรรมภายในจังหวัด ได้แก่ ศูนย์ความเป็นเลิศทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร และศูนย์วิจัย ทดลอง ทดสอบด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร สำหรับรูปแบบแนวทางการขับเคลื่อนของศูนย์เทคโนโลยีและนวัตกรรม จะเน้นการส่งเสริมเทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยจะใช้ฐานข้อมูลเดิมที่มีอยู่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน รวบรวมเกษตรกรต้นแบบที่ใช้เทคโนโลยีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรปราดเปรื่องรุ่นเยาว์ และเน้นการจัดการในพื้นที่แปลงใหญ่ ตลอดจนเสริมสร้างองค์ความรู้ทั้งด้านการค้าอิเล็กทรอนิกส์ การสร้างเรื่องราว และพัฒนารูปลักษณ์บรรจุภัณฑ์ รวมถึงมาตรการและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรไทยมีองค์ความรู้และมีเครือข่ายที่ดี ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวยังอยู่ในระยะเริ่มต้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน

การจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นเพียงการเชื่อมโยงชุมชนและเกษตรกรกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ร่วมกันพัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรและถ่ายทอดงานวิจัยอย่างมีส่วนร่วมไปสู่ชุมชนให้สามารถนำไปใช้เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและชุมชน ซึ่งควรสร้างผู้นำชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรปราดเปรื่องรุ่นเยาว์ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้ทำงานร่วมกับมหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมในด้านการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม และร่วมกันผลักดันเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรไปสู่การบริหารจัดการเชิงพาณิชย์ให้สามารถเกิดผลิตภัณฑ์ที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป

0537 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 37

การส่งเสริมให้แรงงานเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อพัฒนาทักษะอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

บริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในในปัจจุบัน ส่งผลให้ทิศทางของการพัฒนาสู่เศรษฐกิจที่มีการใช้เครื่องมืออัตโนมัติและดิจิทัลมีแนวโน้มชัดเจนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความต้องการทักษะและอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ มีการคาดการณ์ความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะในหลากหลายสาขาอาชีพ อาทิ จากการประมาณการของสำนักงาน EEC พบความต้องการในกลุ่มอาชีพ System Integrator ในปี 2562 – 2565 ประมาณ 4,500 คน ขณะที่ยังไม่มีหลักสูตรสอนด้านดังกล่าวโดยตรง รวมถึงประมาณการความต้องการกำลังคนที่เกี่ยวเนื่องกับสาขาอาชีพด้านซอฟแวร์ ประมาณ 43,000 คน และกลุ่มงานในสาขาการแปรรูปอาหารอีกประมาณ 45,000 คน และปัญหาขาดแคลนแรงงานที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการถึงร้อยละ 38.8 นอกจากมิติความต้องการที่จำแนกตามอาชีพแล้ว หากพิจารณาถึงคุณลักษณะของแรงงานไทย จะพบว่า มีสัดส่วนการใช้แรงงานฝีมือเพียงร้อยละ 14.4 แต่มีการใช้แรงงานไร้ฝีมือในภาคอุตสาหกรรมการผลิตสูงถึงร้อยละ 83.5 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างของทักษะ ทั้งของแรงงานไร้ฝีมือที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนายจ้างและทักษะของผู้ประกอบการในการบริหารจัดการแรงงานทักษะฝีมือต่ำ โดยช่องว่างดังกล่าวล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย 4.0 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบการทดแทนแรงงานด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม พบว่า จากรายงานของ OECD (2018) ประเมินว่าในอีก 15 ปีข้างหน้า ร้อยละ 14 ของแรงงานมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยี และอีกร้อยละ 30 ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทักษะที่ใช้ในการทำงาน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีทักษะที่สูงขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของตลาดแรงงานที่มีความหลากหลาย ตลอดจนเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานและสร้างรายได้

ปัจจุบันกระทรวงแรงงานร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อพัฒนาทักษะแรงงานอย่างต่อเนื่อง โดยอยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งองค์กรเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการนำเสนอ รวบรวม วางแผน และกำหนดวิธีการหรือเงื่อนไขในการจัดสรรทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นการบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว สำหรับแรงงานที่ต้องการเข้าถึงแหล่งทุนในการพัฒนาทักษะ และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแรงงานที่มีข้อจำกัดด้านเงินทุน เพื่อให้มีโอกาสเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ให้ผลตอบแทนที่สูงขึ้น และลดอุปสรรคทั้งในแง่ของแหล่งเงินทุน การขาดรายได้ในขณะฝึกฝนพัฒนาฝีมือ หรือการกีดกันจากนายจ้าง อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐยังไม่เข้มแข็งพอสำหรับการสร้างโอกาสให้แก่แรงงานทักษะเฉพาะ โดยเฉพาะในยุคที่มีการทดแทนแรงงานด้วยเทคโนโลยี ดิจิทัล และเครื่องจักรกลสมัยใหม่ ทั้งนี้ ควรสร้างภาคีความร่วมมือจากภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ทราบจำนวนแรงงานที่กำลังจบการศึกษาและทักษะที่จะต้องพัฒนาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานโดยเร็ว รวมทั้งการพัฒนาแรงงานเดิมให้มีทักษะที่หลากหลาย นำไปสู่การผลิตบุคลากรที่มีทักษะเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

0537

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานของไทยยังคงมีปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของแรงงานเพื่อพัฒนาทักษะยังคงมีข้อจำกัด ประกอบกับทัศนคติส่วนใหญ่ของแรงงานไทยที่มองว่าการพัฒนาทักษะไม่ใช่เรื่องจำเป็น รวมทั้งโครงสร้างทางสังคมและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะ ตลอดจนความไม่เชื่อมโยงกันของแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ

ดังนั้น นอกเหนือจากการส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ควรมีมาตรอื่น ๆ เพื่อจูงใจและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ระบุถึงความต้องการแรงงาน (จำนวนและคุณลักษณะ) ในแต่ละอุตสาหกรรม เพื่อให้การอบรมและพัฒนามีความเฉพาะเจาะจงและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง บูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิด (MOOCs) ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและเหมาะสมกับช่วงวัยต่าง ๆ (นอกจากหลักสูตรพื้นฐานในระดับมหาวิทยาลัย) การพัฒนา Platform การฝึกอบรมคุณภาพสูงจากภาครัฐที่ไม่มีค่าใช้จ่ายหรือค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก ที่สามารถรองรับความต้องการของผู้ที่ต้องการยกระดับทักษะได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุมกับการพัฒนาทักษะการทำงานตอบโจทย์ศตวรรษที่ 21 และอุตสาหกรรมเป้าหมาย นำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพแรงงานในที่สุด รวมทั้งส่งเสริมมาตรการจูงใจ เพื่อเพิ่มผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขัน อาทิ การศึกษาหารูปแบบสิทธิประโยชน์สำหรับนายจ้างและลูกจ้างในการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง การประยุกต์ใช้รูปแบบโมเดลของประเทศสิงคโปร์ ในการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้คนเกิดการเรียนรู้ การส่งเสริมการจัดทำระบบเทียบโอนประสบการณ์ โดยพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบคุณวุฒิวิชาชีพ มีกลไกการวัดและประเมินผลเพื่อเทียบโอนความรู้และประสบการณ์หน่วยการเรียนที่ชัดเจน และให้แรงงานสามารถสะสมความรู้ การฝึกอบรม และประสบการณ์เพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปได้ รวมทั้งพัฒนาระบบการพัฒนากำลังคนที่มีทักษะขั้นสูงให้สามารถนำความรู้และทักษะมาใช้ในการแก้ปัญหา การสร้างและพัฒนานวัตกรรมได้

0538 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 38

การสร้างแรงงานคุณภาพ (Super Worker) และเชื่อมโยงแรงงานสู่ตลาดอย่างครบวงจร

บริบทการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในในปัจจุบัน ส่งผลให้ทิศทางของการพัฒนาสู่เศรษฐกิจที่มีการใช้เครื่องมืออัตโนมัติและดิจิทัลสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะด้านเป็นที่ต้องการมากขึ้น ขณะที่การพัฒนาฝีมือแรงงานยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานทักษะทางเทคนิคเฉพาะของแต่ละอุตสาหกรรม หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สถาบันการศึกษา จำเป็นต้องสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงความต้องการของตลาดและแนวทางการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อให้สามารถพัฒนาฝีมือแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัจจุบันกระทรวงแรงงาน โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้รับจัดสรรงบประมาณ 2,645.77 ล้านบาท เพื่อดำเนินการพัฒนาแรงงานคุณภาพ (Super Worker)) และเชื่อมโยงแรงงานสู่ตลาดอย่างครบวงจร ตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นไป โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้กำหนดแผนงาน/โครงการหลักที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพแรงงานเพื่อรองรับ Thailand 4.0 เช่น การพัฒนาฝีมือแรงงานรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมายและอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชั้นสูง ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก การยกระดับแรงงานไทยให้ได้มาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการแข่งขัน การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีชั้นสูงรองรับอุตสาหกรรมแห่งอนาคต การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีของภาคอุตสาหกรรมและบริการ การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน สู่ SME 4.0 รวมถึงพัฒนามาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ เพื่อรองรับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต และการประกันคุณภาพการฝึกอบรมฝีมือแรงงานในรายอุตสาหกรรมเป้าหมาย

นอกจากนั้น ยังได้กำหนดแผนงาน/โครงการสนับสนุนด้าน Training Platform สานพลังประชารัฐพัฒนาศักยภาพแรงงาน การพัฒนาบุคลากรด้านโลจิสติกส์ เพื่อรองรับธุรกิจขนส่งและการค้าระหว่างประเทศ การวิจัย ศึกษาการฝึกอบรมฝีมือแรงงานกับการเพิ่มผลิตภาพแรงงานใน 5 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S - Curve) การศึกษารูปแบบการฝึกอบรมฝีมือแรงงานกับการเพิ่มผลิตภาพแรงงานใน 5 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (New S - Curve) รวมถึงศึกษารูปแบบ แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการพัฒนาฝีมือแรงงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อรองรับการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและบริการในอนาคต ขณะเดียวกันการจัดตั้งกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงานเป็นอีกกลไกสำคัญในการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพ

0538

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานรับผิดชอบควรสนับสนุนการสร้างความเชื่อมโยงและต่อยอดการพัฒนาฝีมือแรงงานผ่านการพัฒนาแพลตฟอร์มฝึกอบรมคุณภาพสูงจากรัฐที่ไม่มีค่าใช้จ่ายหรือค่าใช้จ่ายไม่สูงมาก ที่สามารถรองรับความต้องการของผู้ที่ต้องการยกระดับทักษะได้ทั่วถึง ครอบคลุมกับการพัฒนาทักษะการทำงานตอบโจทย์และอุตสาหกรรมเป้าหมาย กลไกการจัดให้มี Matching Platform เพื่อสนับสนุนการจัดหาแรงงานและสร้างฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ความต้องการแรงงานในตลาด ร่วมกับภาคเอกชนและอุตสาหกรรมเป้าหมายอย่างใกล้ชิด รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรระดับอุดมศึกษาร่วมกับภาคเอกชนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานในตลาดโดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต โดยส่งเสริมบทบาทของสมาคมอุตสาหกรรมแต่ละอุตสาหกรรมเป็นกลไกหลักในการกำหนดกรอบและวางแผนพัฒนาทักษะเฉพาะในแต่ละอุตสาหกรรม และให้ภาครัฐเป็นกลไกหลักในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการฝึกอบรมคุณภาพสูงและวางระบบพื้นฐานอื่น ๆ เพื่อเชื่อมแพลตฟอร์มรัฐและเอกชนเข้าด้วยกัน รวมถึงการพัฒนาสิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมการฝึกอบรมแก่ผู้ประกอบการนอกเหนือจากการให้สิทธิประโยชน์แก่แรงงานเพื่อจูงใจการส่งแรงงานไปพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง

0539 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 39

การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบสถาบันการเงินชุมชน

บริการการเงินในระดับชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงินชุมชน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สหกรณ์ กองทุนสวัสดิการชุมชน ฯลฯ ยังไม่สามารถทำให้ชุมชนเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนได้ เนื่องจากยังมีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การขาดโครงสร้างทางการเงินที่เหมาะสม ขาดแม่ข่ายในการสร้างศักยภาพในการพัฒนามาตรฐาน และยกระดับการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ ขาดกฎหมายเพื่อรองรับการเป็นนิติบุคคลขององค์กรการเงินระดับฐานรากบางส่วน รวมทั้ง ขาดการรองรับการรวมกลุ่มข้ามชุมชน ที่มีข้อจำกัดการเชื่อมโยงระหว่างกัน การกู้ยืมข้ามกลุ่มยังมีความเสี่ยงสูง การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางการเงินและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระดับชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องยกระดับการบริหารจัดการของสถาบันการเงินชุมชนเข้าสู่โครงข่ายสถาบันการเงินประชาชน ผ่านการสนับสนุนโดยธนาคารผู้ประสานงาน สร้างการบริหารจัดการทุนชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับบริการทางการเงินที่ดีขึ้น มีแหล่งทุนในการประกอบการ เป็นการสนับสนุนการจัดสวัสดิการโดยชุมชน นำไปสู่การสร้างวิสาหกิจชุมชนในระยะต่อไปได้

พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ.2562 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2562 ซึ่งจะนำไปสู่การจัดตั้งโครงข่ายสถาบันการเงินประชาชน โดยจะต้องทำการปรับกรอบระยะเวลาดำเนินการให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเขตเศรษฐกิจพิเศษโดยศึกษาสถิติที่เกี่ยวข้องกับความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณะ และรายได้ต่อครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่ย้อนหลัง 10 ปี และลงพื้นที่สังเกตการเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการแก้ปัญหาของรัฐบาล ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ประเมินความต้องการของชุมชน (Community Needs Assessment) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนในการพัฒนา และมองไปถึงอนาคตระยะกลางและระยะยาว เพื่อใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมต่อไป รวมทั้ง พัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการชุมชนโดยสนับสนุนงบประมาณในการจัดสวัสดิการชุมชนให้ครอบคลุมสมาชิกทุกช่วงวัย และพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการให้บริการทางการเงิน โดย ณ สิ้นเดือนกันยายน 2562 ได้เปิดให้บริการธนาคารชุมชน 477 แห่ง มีการทำธุรกรรม จำนวน 55,917 รายการ ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงิน 1,144,800 ราย จำนวนบริการธนาคารชุมชนใช้ระบบงาน GSB Corporate Internet Banking (CoIB) กับ Mobile Banking (MyMo) จำนวน 246 แห่ง และยังไม่ใช้ระบบใด ๆ จำนวน 231 แห่ง

0539

ที่มา : กระทรวงการคลัง

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันธนาคารออมสินอยู่ระหว่างตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการเป็นตัวแทนการรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด เพื่อให้สอดคล้องพระราชบัญญัติระบบการชำระเงิน พ.ศ. 2560 ซึ่งอาจมีผลกระทบกับองค์กรการเงินชุมชน/สถาบันการเงินชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งให้บริการการทำธุรกรรมทางการเงินที่เป็นไปตามบริบทของแต่ละชุมชน ทำให้องค์กรการเงินชุมชน/สถาบันการเงินชุมชน อาจไม่สามารถเข้าร่วมการเป็นตัวแทนการให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร อีกทั้งบริการธนาคารชุมชนบางแห่งตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับสถาบันการเงินและเคาน์เตอร์เซอร์วิส จากปัจจัยดังกล่าวทำให้มีปริมาณการทำรายการน้อย ขณะเดียวกันการสนับสนุนงบประมาณสวัสดิการชุมชน (matching fund) ช่วงที่ผ่านมา ยังไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมสมาชิกทั้งหมด นอกจากนี้ ประชาชนในระดับพื้นที่ยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลและแนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำซึ่งส่งผลต่อการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

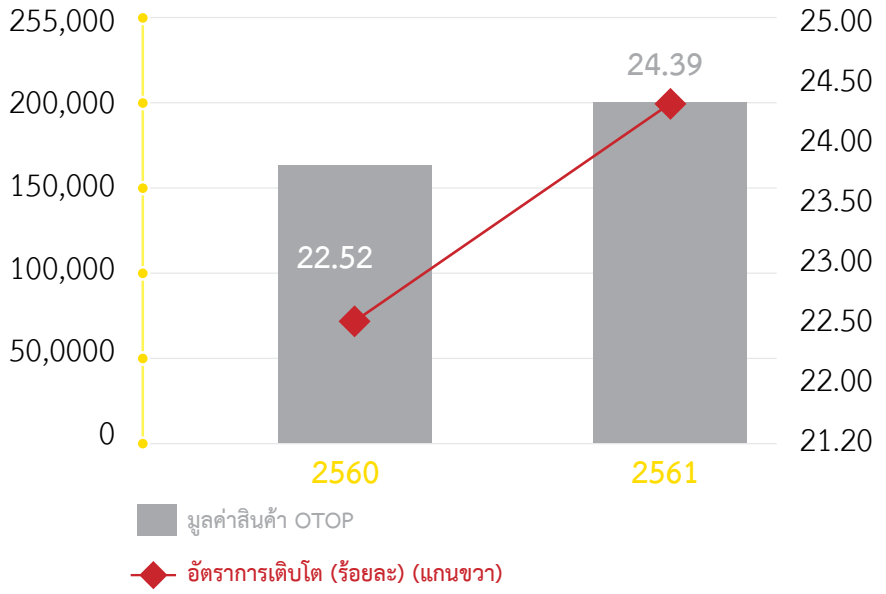
ด้วยเหตุนี้ เพื่อผลักดันให้สถาบันการเงินชุมชนเข้าร่วมการเป็นตัวแทนให้บริการการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ของธนาคาร ซึ่งเป็นการยกระดับการบริหารจัดการสถาบันการเงินชุมชนเข้าสู่โครงข่ายสถาบันการเงินประชาชน อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงแหล่งทุนของชุมชนได้ ควรจัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินการดังกล่าว ตลอดจนการขยายการสนับสนุนงบประมาณสวัสดิการชุมชน (matching fund) ออกไปให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนมีแหล่งทุนในการประกอบการสร้างการบริหารจัดการทุนในชุมชนได้ นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการอบรมหรือดำเนินการด้วยวิธีอื่นใดเพื่อให้ประชาชนเข้าใจความเหลื่อมล้ำและรับรู้สิทธิที่พึงได้ของตนด้วย ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริงและยั่งยืน

0540 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 40

การพัฒนาธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชนเป็นหัวใจในการสร้างงาน สร้างรายได้ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน แม้ประเทศไทยจะมีธุรกิจชุมชนหลายรูปแบบ ทั้งวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ แต่ยังคงประสบปัญหาในการพัฒนาต่อยอด เนื่องจากขาดกลไกการพัฒนาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการสนับสนุนทางด้านนโยบายจากภาครัฐในปัจจุบันยังขาดความต่อเนื่องและขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน โดยแต่ละหน่วยงานมุ่งเน้นดูแลเฉพาะกลุ่มธุรกิจชุมชนในเครือข่ายที่รับผิดชอบ รวมทั้งธุรกิจชุมชนที่ดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชนยังต้องการการสนับสนุนทางด้านองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการและช่องทางการตลาด เพื่อให้สมาชิกอยู่รอดและสามารถขยายกิจการได้ จึงมีความจำเป็นในการปฏิรูปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมจากฐานรากควบคู่ไปกับการดำเนินนโยบายระดับมหภาค อันจะนำไปสู่การเติบโตอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินงานของส่วนราชการเพื่อขับเคลื่อนประเด็นปฏิรูปดังกล่าว โดยส่วนใหญ่เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในชุมชน เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดการสร้างรายได้ได้ด้วยตนเอง อาทิ การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน การอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศ การอบรมการทำแผนธุรกิจ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรทางการค้าในรูปแบบคลัสเตอร์รายพื้นที่และกลุ่มผลิตภัณฑ์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประกอบธุรกิจการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดการส่งต่อเทคโนโลยีและกลุ่มลูกค้าระหว่างกันเป็นการขยายตลาดให้กว้างขึ้น ทำให้ที่ผ่านมาธุรกิจชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น อย่างเช่นอัตราการเติบโตของมูลค่าสินค้า OTOP ในปี 2561 ที่เติบโตขึ้นร้อยละ 24.4

0540

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันนั้น ยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนที่ดำเนินการอยู่แล้ว และการดำเนินการอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจชุมชนสามารถพัฒนาสินค้าและบริการ รวมทั้งเพิ่มช่องทางการขายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการ เพื่อจัดทำโครงการฝึกอบรม และโครงการพัฒนาทักษะที่สอดรับกับอุปสงค์ของสินค้าและบริการ ศักยภาพ และทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตของแต่ละพื้นที่ ใช้การตลาดนำการผลิต และผลิตสินค้าตามความต้องการของตลาด สร้างอัตลักษณ์ประจำถิ่นเจาะกลุ่มลูกค้าเพื่อให้สินค้าได้รับการยอมรับและสามารถสร้างรายได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นการพัฒนาช่องทางการตลาดและรูปแบบการนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางออนไลน์ให้มากขึ้น เพื่อให้ธุรกิจที่อยู่ในชุมชนสามารถจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการตลาดออนไลน์ถือเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ และทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน สอดรับกับกระแสบริโภคนิยมที่คนรุ่นใหม่ที่ใช้ช่องทางออนไลน์ในการซื้อสินค้า โดยเฉพาะการทำการประชาสัมพันธ์และการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่สามารถเข้าถึงตัวผู้บริโภคได้ใกล้ชิดมากขึ้น เช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ ฯลฯ

0541 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 41

การจัดตั้งกองทุน Social Investment Fund (SIF)

ปีที่ผ่านมา พบว่าภาครัฐมีงบประมาณไม่เพียงพอในการลงทุนพัฒนาชุมชนอย่างครอบคลุมและทั่วถึงทั้งประเทศ นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณยังมีความเหลื่อมล้ำสูง ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และไม่สอดคล้องกับความต้องการในระดับพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาเชิงพื้นที่ ข้อมูลจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พบว่ามีชุมชนที่มีศักยภาพในการแก้ปัญหาแต่ต้องการเงินทุนสนับสนุนเพื่อพัฒนาพื้นที่ในหลายด้าน ซึ่งไม่สามารถใช้งบท้องถิ่นได้เพียงอย่างเดียว การจัดตั้งกองทุน Social Investment Fund (SIF) จึงเป็นการนำเครื่องมือในการลงทุนทางสังคมรูปแบบใหม่มาใช้แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในประเทศอย่างบูรณาการและยั่งยืน พัฒนาเครือข่ายผู้นำชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีศักยภาพทั่วประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนักธุรกิจ นักวิชาการ นักการเมือง สนับสนุนและให้คำแนะนำเพื่อจัดทำโครงการต่าง ๆ ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก คู่ขนานไปกับการดำเนินนโยบายระดับมหภาคของรัฐ เพื่อสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมทางสังคมและการพัฒนาพื้นที่ผ่านกลไกการบริหารจัดการกองทุนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนสร้างระบบนิเวศ โครงสร้างพื้นฐาน และตลาดการลงทุนทางสังคมในประเทศไทยเพื่อการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างบูรณาการและยั่งยืน ซึ่งจะสามารถลดภาระทางด้านงบประมาณของรัฐและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้

ที่ผ่านมาหลังจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้แล้วเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 ได้กำหนดมาตรการในการสนับสนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียน จะได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อาทิ สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร สิทธิประโยชน์ด้านการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น รวมทั้งบุคคลที่สนับสนุนกิจการของวิสาหกิจเพื่อสังคมจะได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากรเช่นกัน โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมและกลุ่มกิจการเพื่อสังคมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ปัจจุบันกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วและอยู่ระหว่างดำเนินการสรรหาผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม

อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายของประเด็นในการจัดตั้งกองทุน Social Investment Fund ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากการพัฒนาในระดับชุมชนยังเป็นการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำที่สำคัญยังคงมีปัญหาด้านงบประมาณ ดังนั้น การวิเคราะห์หาแนวทางการลงทุนเพื่อสังคมในรูปแบบอื่นเพื่อให้ยังคงสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ได้อย่างยั่งยืนจึงเป็นประเด็นท้าทายสำคัญ

ดังนั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ควรมีการสนับสนุนให้เกิดการสร้างนวัตกรรมทางสังคมและการพัฒนาพื้นที่ผ่านกลไกการบริหารจัดการกองทุนแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบใหม่ ๆ อาทิ การร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาทางสังคม การร่วมมือกับตลาดหลักทรัพย์ในการส่งเสริมการระดมทุนรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านตลาดหลักทรัพย์ โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อเน้นผลลัพธ์เพื่อสังคม อาทิ โครงการพัฒนาระบบสนับสนุนทางการเงินและการลงทุน (SE Bank) มาตรการจูงใจในการลงทุนผ่านกองทุน SIF และสามารถนำมาลดหย่อนภาษีได้ นอกเหนือจากการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร รวมถึงการเป็นหน่วยงานกลางในการจัดสรรเงินบริจาคที่กระจุกตัวไปกระจายและพัฒนาสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม นอกจากนี้ ในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นควรเร่งดำเนินการผลักดันการออกกฎหมายลำดับรองภายใต้ พ.ร.บ. วิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 อาทิ ร่างประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์ พ.ศ. .... ร่างประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการนำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนและเงินเพิ่มของวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. .... เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมโดยรวมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

0542 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 42

การจัดตั้งสำนักงานบูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำ

ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้เป็นปัญหาสำคัญที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยมาโดยตลอด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ อีกทั้งกลไกการจัดการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำมีหลากหลายและกระจัดกระจายตามหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมาก ทำให้การกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาไม่มีเอกภาพ จึงจำเป็นต้องจัดตั้งสำนักงานบูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำ เพื่อเป็นกลไกการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการ ทั้งในด้านนโยบาย งบประมาณ และแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะส่งผลกระทบเชิงบวกในวงกว้างทั้งในระดับประเทศ หน่วยงาน และพื้นที่ รวมถึงสร้างกลไกความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน วิชาการ และประชาสังคม และท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลากหลายมิติ

ทั้งนี้ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ยกร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและแก้ไขปัญหาความยากจน พ.ศ. .... เพื่อเป็นเครื่องมือและกลไกในการบูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำให้เกิดประสิทธิภาพ และยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาประเทศ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2561 และให้ส่งร่างระเบียบฯ ดังกล่าว ให้คณะกรรมการตรวจสอบร่างกฎหมายและร่างอนุบัญญัติที่เสนอคณะรัฐมนตรีตรวจพิจารณา โดยมีมติให้ปรับชื่อร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ เป็น “ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบูรณาการเพื่อพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม พ.ศ. ....” กำหนดให้มีกลไกการขับเคลื่อนงานในรูปแบบคณะกรรมการที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรีเป็นรองประธานกรรมการ กรรมการประกอบด้วยรัฐมนตรี ภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และกำหนดให้ สศช. ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการแทนการจัดตั้งสำนักงานบูรณาการการแก้ไขปัญหาความยากจนและเหลื่อมล้ำ ซึ่งคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการวางแนวทางการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนและประสานการดำเนินงานตามภารกิจ แผนงานหรือโครงการของหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม อีกทั้งเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดทำหรือปรับปรุงกฎหมาย กฎ และมาตรการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคมระหว่างหน่วยงานของรัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนของสำนักเลขาคณะรัฐมนตรี (สลค.) ส่งร่างระเบียบฯ ฉบับปรับปรุงให้ สศช. ยืนยัน เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ สศช. ได้ประสานงานอย่างต่อเนื่องกับ สลค. เพื่อติดตามความก้าวหน้า และระหว่างที่ร่างระเบียบฯ ยังไม่มีผลบังคับใช้ สศช. ได้ดำเนินการในภารกิจที่เกี่ยวข้องไปพลางก่อนภายใต้ความรับผิดชอบของกองยุทธศาสตร์การพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม สศช.

0542

อย่างไรก็ตาม เมื่อ สศช. เสนอร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีฯ ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาลงนามและประกาศใช้แล้วนั้น สศช. ควรเร่งผลักดันให้เกิดการบูรณาการเพื่อพัฒนาความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม โดยนำระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า TPMAP :Thai People Map and Analytics Platform ซึ่งเป็นระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่หลายมิติ อาทิ มิติรายได้ มิติการศึกษา มิติการเข้าถึงบริการสาธารณะ มาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ โดยเครื่องมือดังกล่าวจะช่วยวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญ/ความเร่งด่วนของปัญหา รวมทั้งสามารถระบุพื้นที่เป้าหมายและตัวกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นคนยากจนได้อย่างถูกต้องแม่นยำ อันจะเป็นผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำสามารถดำเนินมาตรการและนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดยิ่งขึ้น

0543 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 43

การขยายความคุ้มครองของกองทุนประกันสังคม

ในประเทศที่พัฒนาแล้วมักมีการสร้างหลักประกันทางสังคมอย่างเพียงพอให้กับประชาชนผ่านระบบประกันสังคมหรือรัฐสวัสดิการ แต่สำหรับกรณีของประเทศไทย ถึงแม้ว่าโครงการประกันสังคมจะได้ดำเนินการมาเป็นเวลานานแล้ว จำนวนผู้ประกันตนที่อยู่ในระบบประกันสังคมยังเป็นคนส่วนน้อย เนื่องจากโครงสร้างของตลาดแรงงานของประเทศไทยที่มีแรงงานนอกระบบจำนวนมาก โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรม รวมถึงแนวโน้มของคนรุ่นใหม่ที่มีทัศนคตินิยมการทำงานอิสระ

โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยมีผู้ที่มีงานทำทั้งหมดประมาณ 38.3 ล้านคน โดยเป็นแรงงานนอกระบบ 21.2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.3 ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นผู้ทำงานที่ไม่มีหลักประกันสังคมใด ๆ อย่างไรก็ตาม สำนักงานประกันสังคมมีมาตรการในการส่งเสริมให้กลุ่มแรงงานนอกระบบมีหลักประกัน โดยการขอรับสิทธิเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 39 และมาตรา 40 ซึ่งเป็นการประกันตนในรูปแบบภาคสมัครใจ โดย ณ สิ้นปี 2562 มีจำนวนผู้ประกันตนตามมาตรา 39 ทั้งหมด 1.6 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2561 คิดเป็นร้อยละ 5.6 ขณะที่จำนวนผู้ประกันตนตามมาตรา 40 มีทั้งหมด 1.6 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ที่ร้อยละ 14.4 โดยที่ผ่านมา สำนักงานประกันสังคมได้มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบเข้ามาเป็นสมาชิกผู้ประกันตนในกองทุนประกันสังคม อาทิ การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการประกันสังคม การเพิ่มสิทธิประโยชน์และเพิ่มทางเลือกการจ่ายเงินสมทบใหม่ รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่แรงงานนอกระบบ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจำนวนผู้ประกันตนตามมาตรา 39 และมาตรา 40 จะมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนของผู้ประกันตนดังกล่าวต่อจำนวนแรงงานนอกระบบทั้งหมด คิดเป็นเพียงร้อยละ 20.7 ทั้งนี้ เนื่องจากแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรม และอยู่ในพื้นที่ชนบททำให้ขาดการเข้าถึงระบบประกันสังคม แม้ว่าจะมีการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการให้บริการ แต่การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการให้บริการอาจไม่ใช่รูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว นอกจากนี้ แรงงานนอกระบบยังขาดความตระหนักรู้ในความสำคัญของการมีหลักประกันทางสังคมเพื่อความมั่นคงในการดำรงชีวิต ในขณะที่สิทธิประโยชน์ของแรงงานนอกระบบภายใต้ระบบประกันสังคมเองยังคงไม่สามารถจูงใจให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบได้มากเท่าที่ควร

ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักและการรับรู้ถึงความสำคัญของการมีหลักประกัน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ การปรับปรุงสิทธิประโยชน์ที่สามารถจูงใจแรงงานนอกระบบได้มากยิ่งขึ้น เช่น การแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ผู้ประกันตนสามารถตัดสินใจในการเลือกแผนการลงทุนที่ได้รับผลตอบแทนตามความสามารถในการยอมรับความเสี่ยงของแต่ละคน เป็นต้น รวมถึงการเพิ่มช่องทางในการจ่ายเงินสมทบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะในเขตชนบท อาทิ การออกหน่วยเคลื่อนที่เพื่อให้บริการงานประกันสังคมแบบเบ็ดเสร็จแก่ประชาชนในพื้นที่

0544 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 44

การประสานโครงการสวัสดิการในปัจจุบัน

ที่ผ่านมาหน่วยงานรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดสวัสดิการสังคมและกำหนดให้มีมาตรการทางสังคมซึ่งจากข้อมูลความยากจนและเหลื่อมล้ำ ปี 2561 พบว่า จำนวนคนจนเพิ่มขึ้นจากประมาณ 5.3 ล้านคนในปี 2560 เป็นประมาณ 6.7 ล้านคน ในปี 2561 หรือมีสัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.87 ของประชากรทั้งประเทศเป็นร้อยละ 9.85 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจำนวนคนจนมีจำนวนลดลงอย่างมากจากร้อยละ 65.17 ในปี 2531 เหลือเพียงร้อยละ 9.60 ในปี 2561 ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางสังคมยังลดลงไม่มากนักแต่เมื่อพิจารณาเพียงรายมิติความเหลื่อมล้ำด้านสวัสดิการมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาความต้องการขั้นพื้นฐานในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้ที่ยากจน และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การจัดสวัสดิการและมาตรการทางสังคมขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนยังคงมีความทับซ้อน และไม่ครอบคลุมและทั่วถึงอย่างแท้จริง จึงจำเป็นและควรเร่งดำเนินการประสานการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคมอย่างยิ่ง

การจัดสรรสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคม

ประชากรที่ได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

	2557	2558	2559	2560	2561
ผู้สูงอายุยากจนที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ	1,485,170	977,257	1,362,882	1,216,114	1,397,147
ผู้สูงอายุยากจนทั้งหมด	1,643,560	1,086,012	1,489,429	1,325,303	1,540,844
สัดส่วน (%)	**90.4**	**90.0**	**91.5**	**91.8**	**90.7**

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ประชากรที่ได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการ (หน่วย:คน)

	2557	2558	2559	2560	2561
ผู้พิการที่ยากจนที่ได้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการ	247,672	180,922	249,988	234,096	304,743
ผู้พิการที่ยากจนทั้งหมด	370,897	262,409	366,486	317,036	402,624
สัดส่วน (%)	**66.8**	**68.9**	**68.2**	**73.8**	**75.7**

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สัดส่วนประชากรที่ได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

	การได้รับบัตรสวัสดิการคิดเป็นสัดส่วนต่อผู้ที่ได้รับทั้งหมด (%)	สัดส่วนผู้ที่ได้รับบัตรสวัสดิการต่อประชากรในแต่ละกลุ่ม (%)
คนไม่จนที่ได้รับ	84.47	13.55
คนจนที่ได้รับ	15.53	22.80
รวม	**100.00**	**14.46**

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี 2562

การดำเนินงานในปัจจุบัน หน่วยงานรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดให้มีสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคมที่มีความครอบคลุมและสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของแต่ละกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น โดยมีการจัดสวัสดิการสังคมตามองค์ประกอบ 4 ด้านหลัก ประกอบด้วย 1) การบริการสังคม 2) การช่วยเหลือทางสังคม 3) การประกันสังคม และ 4) การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคมขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม ทั่วถึง และเป็นธรรมตั้งแต่ช่วงวัยเด็กแรกเกิด/ปฐมวัย วัยเรียน วัยแรงงาน วัยสูงอายุ และการจัดสวัสดิการสำหรับกลุ่มเฉพาะ เช่น กลุ่มผู้มีความพิการ ผู้มีรายได้น้อย ผู้ที่ยากจน และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีรวมกันมากกว่า 40 โครงการ ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือพี่น้องประชาชนคนไทย ตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต

นอกจากนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ดำเนินการพัฒนางานสวัสดิการสังคม ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันระบบสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั่วถึงและเป็นธรรม โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคม รวมทั้งกำหนดให้มีกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกัน

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนการประสานการจัดสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคมของภาครัฐให้บรรลุเป้าหมาย การเกิดการบูรณาการจัดสรรสวัสดิการของหน่วยงานรัฐได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ยังมีข้อจำกัดในประเด็น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานและการบูรณาการฐานข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องและจำเป็นในการนำมาใช้ประกอบการจัดสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคม จึงส่งผลให้สวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคมบางประเภททับซ้อน ขาดประสิทธิภาพ ไม่ครอบคลุม และไม่เป็นธรรม อาทิ มีผู้สมควรจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐแต่ไม่ได้รับ และมีผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ความช่วยเหลือหรือได้รับความช่วยเหลือจากโครงการลักษณะเดียวกันแล้วแต่ยังคงได้รับสวัสดิการเพิ่มอีกด้วย อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของหน่วยงานรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมและมาตรการสังคมกำลังเผชิญกับความท้าทายในประเด็นการเข้าสู่สังคมสูงวัย จึงต้องมีมาตรการและการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับประชากรที่จะส่งผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมและมาตรการทางสังคมที่หลากหลายและเพิ่มขึ้นได้อย่างทันถ่วงที

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสวัสดิการของรัฐทุกหน่วยงาน ควรเร่งดำเนินการบูรณาการเชื่อมโยงฐานข้อมูลให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ข้อมูลของแต่ละหน่วยงานมีความเชื่อมโยงกัน สามารถตรวจสอบย้อนกลับกันได้ พร้อมกับการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อใช้เป็นข้อมูลบนหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับประกอบการบริหารราชการต่อไป โดยอาจใช้แพลตฟอร์มของหน่วยงานเป็นถังข้อมูลกลาง และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ต่อไป เพื่อให้หน่วยงานสามารถจัดสรรสวัสดิการและมาตรการทางสังคมต่าง ๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุม ตลอดจนติดตามความคืบหน้าของการจัดสรรสวัสดิการต่าง ๆ อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและเกิดความคุ้มค่ากับงบประมาณด้วย

0545 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 45

ระบบเงินโอนเพื่อผู้มีรายได้น้อย (Negative Income Tax: NIT)

ในอดีตที่ผ่านมาภาครัฐได้ดำเนินมาตรการเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและแก้ปัญหาความยากจน แต่ยังมีประเด็นท้าทายในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีรายได้น้อยได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากไม่มีฐานข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการดำเนินมาตรการ ทำให้เกิดภาวะตกหล่น และภาวะรั่วไหล ดังนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อเป้าหมายในการลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ควรดำเนินการควบคู่ไปกับมาตรการทางด้านรายจ่าย โดยการพิจารณานำหลักการหรือรูปแบบของ NIT หรือเครดิตภาษีการทำงาน มาใช้ดำเนินมาตรการจะช่วยวางระบบฐานข้อมูลและพัฒนากลไกในการนำผู้ที่อยู่นอกระบบภาษีเข้าสู่ระบบภาษี รวมทั้งภาครัฐสามารถนำฐานข้อมูลคนจนที่ได้จาก NIT ไปปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณทางด้านสวัสดิการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในกรณีของประเทศไทยได้มีการเริ่มต้นประยุกต์ใช้แนวคิด NIT โดยจัดให้มีการลงทะเบียนผู้มีรายได้น้อยผ่านโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการของรัฐ เพื่อเป็นฐานข้อมูลและทำให้ภาครัฐทราบถึงความต้องการของผู้มีรายได้น้อยที่แท้จริง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของการจัดสวัสดิการสังคม และการช่วยเหลือของภาครัฐ ซึ่งนอกจากภาครัฐจะสามารถนำฐานข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการดำเนินมาตรการสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของประชาชนลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เพิ่มความมั่นคงในชีวิต และส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ผ่านมาตรการทางการเงินการคลังที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้นแล้ว ภาครัฐยังสามารถใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลในการออกมาตรการทางการคลังใหม่ ๆ รวมถึงสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่สามารถนำข้อมูลจากโครงการลงทะเบียนฯ ดังกล่าวไปวิเคราะห์ในเชิงลึก เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนในการออกมาตรการทางการเงินที่เหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมายยิ่งขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการติดตามตรวจสอบสถานะผู้ลงทะเบียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการติดตามประเมินผลการดำเนินมาตรการเพื่อให้สามารถปรับปรุงมาตรการให้เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และนำไปสู่การใช้ NIT เต็มรูปแบบต่อไป

กรมบัญชีกลางจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (ไทยนิยม ยั่งยืน)

กรมบัญชีกลางจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สำหรับผู้มีสิทธิที่ลงทะเบียนรอบเพิ่มเติมโครงการไทยนิยม ยั่งยืน คาดว่าพร้อมแจกบัตรได้ต้นเดือนกรกฎาคม 2562 ผู้มีสิทธิที่ยังไม่ได้รับบัตรสวัสดิการฯ ให้รีบติดต่อทีมไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อตรวจสอบข้อมูลของตนเองให้ถูกต้องก่อนหมดสิทธิ

กรมบัญชีกลางได้ผลิตบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ภายใต้โครงการไทยนิยม ยั่งยืน ในกลุ่มผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้ที่ไม่สามารถเดินทางมาลงทะเบียนได้ในปี 2560 มีผู้มีสิทธิที่ผ่านคุณสมบัติ จำนวนทั้งสิ้น 3,140,409 ราย ซึ่งได้ผลิตบัตรสวัสดิการฯ แล้ว จำนวน 3,121,307 ราย และได้แจกบัตรสวัสดิการฯ ให้แก่ผู้มีสิทธิซึ่งได้นำไปใช้จ่ายแล้ว จำนวน 3,046,447 ใบ คิดเป็นร้อยละ 97 ต่อบัตรที่ผลิต (ข้อมูล ณ วันที่ 22 พฤษภาคม 2562) ทั้งนี้ หากผู้มีสิทธิท่านใดที่ยังไม่ได้รับบัตรสวัสดิการฯ สามารถนำบัตรประจำตัวประชาชนตัวจริงไปแสดงตน เพื่อรับบัตรได้ที่สำนักงานคลังจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ตามที่อยู่ปัจจุบันที่ได้ลงทะเบียนไว้ โดยจะขอให้ลงลายมือชื่อเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันการรับบัตรสวัสดิการฯ ซึ่งผู้มีสิทธิสามารถรับได้ตั้งแต่บัดนี้ จนถึงวันที่ 20 ธันวาคม 2562 หากไม่มารับภายในวันดังกล่าวจะถือว่าสละสิทธิ์ หลังจากที่ผู้มีสิทธิที่มารับบัตรฯ เรียบร้อยแล้ว จะเริ่มใช้สิทธิได้หลังจากรับบัตรไปแล้ว 2 วัน เนื่องจากต้องดำเนินการเปิดสิทธิของบัตร (Activate) เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีสิทธิแอบอ้างนำเงินในบัตรไปใช้

ในการจัดทำบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สำหรับผู้ที่มาลงทะเบียนในรอบดังกล่าว ซึ่งเหลืออยู่ประมาณ 19,000 ราย โดยคาดว่าจะดำเนินการผลิตแล้วเสร็จและแจกบัตรฯ ได้ภายในต้นเดือนกรกฎาคม 2562 นี้ ประมาณ 12,000 ราย ส่วนที่เหลือยังไม่สามารถผลิตบัตรฯ ได้เนื่องจากผู้มีสิทธิบางรายมีข้อมูลไม่ครบถ้วน เช่น ไม่มีรูปภาพ เพราะยังไม่ได้ทำบัตรประจำตัวประชาชนแบบสมาร์ทการ์ด หรือกรณีข้อมูลที่ลงทะเบียนไว้ไม่ตรงกับข้อมูลจากทะเบียนราษฎร์ ดังนั้น ขอให้ผู้มีสิทธิบางรายที่ไม่แน่ใจว่าข้อมูลของตนถูกต้องหรือไม่ ไปติดต่อกับทีมไทยนิยม ยั่งยืน เพื่อดำเนินการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง ซึ่งหากพ้นกำหนดระยะเวลาที่ดำเนินการผลิตบัตรในครั้งนี้ อาจทำให้หมดสิทธิในการรับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

หากผู้มีสิทธิท่านใดที่ยังไม่ได้รับบัตรสวัสดิการฯ สามารถนำบัตรประจำตัวประชาชนตัวจริงไปแสดงตน เพื่อรับบัตรได้ที่สำนักงานคลังจังหวัด/กรุงเทพมหานคร ตามที่อยู่ปัจจุบันที่ได้ลงทะเบียนไว้

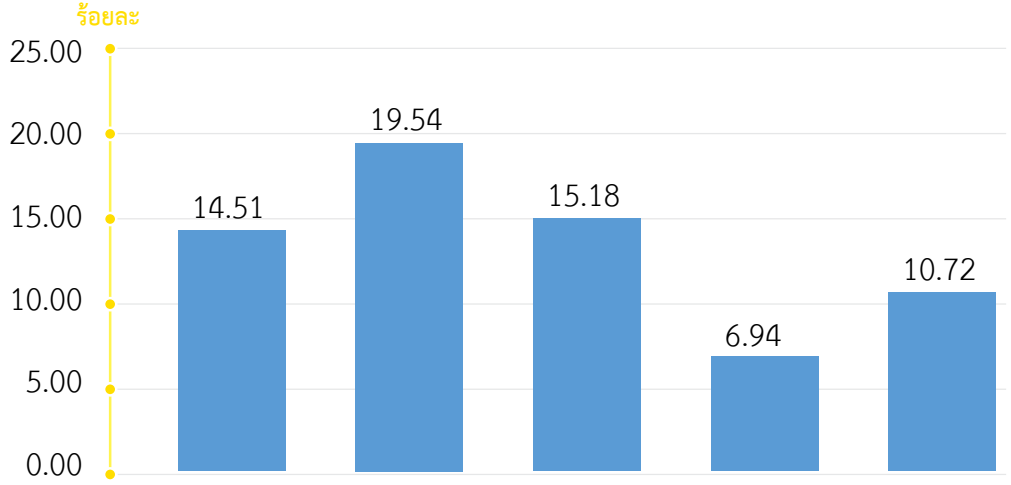

วิสัยทัศน์กระทรวงการคลัง
"เสาหลักทางการคลังและเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน"
โดย กลุ่มสารนิเทศการคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง

0546 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 46

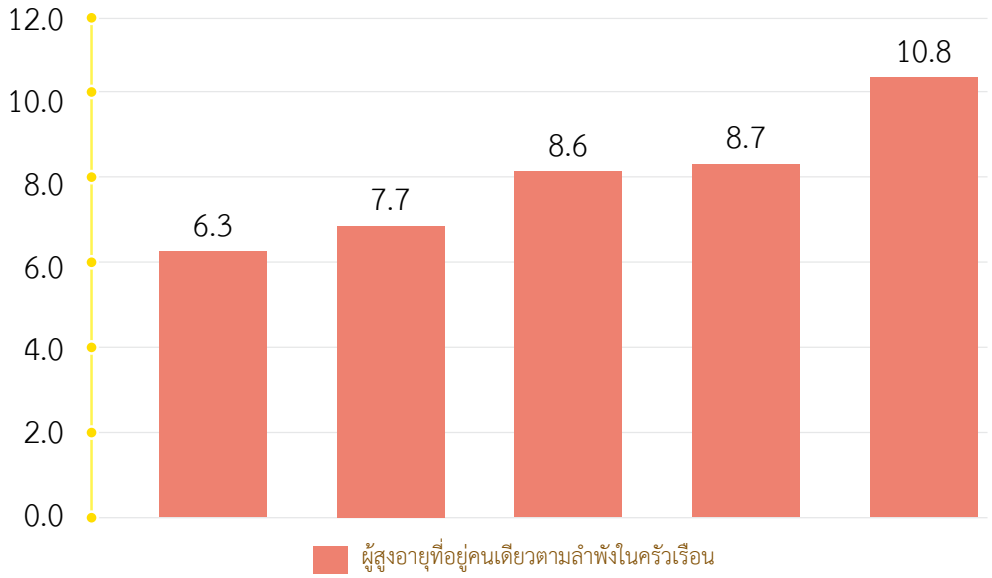
เงินบำนาญ

จากสถานการณ์ที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยประเด็นปัญหาที่มีความท้าทาย คือ กลุ่มผู้ที่มีความเปราะบางและมีความเสี่ยงที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยจากรายงานสถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำปี 2561 ชี้ให้เห็นว่ามีผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 10.7 ที่มีปัญหาความยากจน ประกอบกับสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.3 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 10.8 ในปี 2560 ด้วยเหตุนี้ จึงต้องเร่งหามาตรการมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยหนึ่งในมาตรการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ การปรับปรุงระบบหลักประกันทางสังคมเพื่อสร้างความยั่งยืนทางการคลังและเป็นการเตรียมการเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย

ที่มา: ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.

ในห้วงเวลาที่ผ่านมาได้มีการดำเนินงานโดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาดังกล่าว อาทิ กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ได้มีการพัฒนารูปแบบการตลาดและผลิตภัณฑ์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เป็นกลุ่มแรงงานนอกระบบ เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่งผลให้ปัจจุบันมีสมาชิกในกองทุนเพิ่มขึ้นจากปี 2561 กว่า 1,604,837 คน นอกจากนี้ สำนักงานประกันสังคม ได้มีการผลักดันการปฏิรูประบบบำนาญชราภาพ เพื่อสร้างเสถียรภาพของกองทุนประกันสังคมให้สามารถรองรับสังคมสูงวัยในอนาคตเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ในส่วนของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ขณะนี้อยู่ระหว่างผลักดันกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับได้แก่ (1) ร่างพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญ พ.ศ. .... เพื่อสนับสนุนให้เกิดการจัดทำนโยบายของระบบบำเหน็จบำนาญในภาพรวมของประเทศให้มีความสอดคล้องกัน รวมถึงพัฒนาระบบบำเหน็จบำนาญให้ครอบคลุมผู้พ้นวัยทำงานทั้งหมดให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีความเป็นธรรม เกิดความมั่นคงและยั่งยืน และ (2) ร่างพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. .... เพื่อให้แรงงานในระบบ ได้แก่ ลูกจ้างเอกชน ลูกจ้างชั่วคราว ส่วนราชการ พนักงานราชการ เจ้าหน้าที่องค์การมหาชน พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีการออมเพื่อการเกษียณอายุเพิ่มขึ้นและเพียงพอในการดำรงชีพ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวข้างต้นจะช่วยส่งเสริมให้คนไทยมีหลักประกันทางสังคมที่ดีขึ้นเมื่อก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าว ยังต้องอาศัยการผลักดันโดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของการเร่งรัดกฎหมายและกลไกที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปควรเร่งผลัดดันในประเด็นสำคัญต่าง ๆ อาทิ (1) สร้างการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเกิดการออมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ไม่มีสวัสดิการรองรับ (2) เร่งผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดกลไกหนุนเสริมการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ยั่งยืน (3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าวควรมีการบูรณาการข้อมูลกัน เพื่อให้การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

0547 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 47

การบริหารจัดเก็บภาษี

การจัดเก็บภาษี เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารประเทศ ที่ผ่านมารายได้จากภาษีที่รัฐจัดเก็บได้ในแต่ละปีขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย คือ สภาพเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศ และการบริหารจัดเก็บภาษี ทั้งนี้ การบริหารจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ และทำให้รัฐมีรายได้ที่มั่นคงนั้น มีความสำคัญมาก เช่น การบริหารจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ภาครัฐจัดเก็บภาษีได้เป็นระบบ มีความโปร่งใส และลดต้นทุนในการจัดเก็บภาษี ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบบริหารจัดเก็บภาษี โดยมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการจัดเก็บภาษี การอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียภาษี การลดต้นทุนในการจัดเก็บภาษี และบูรณาการการจัดเก็บภาษีของหน่วยงานจัดเก็บภาษีต่าง ๆ โดยรูปแบบองค์กรจัดเก็บภาษีกึ่งอิสระ (Semi – autonomous Revenue Agency: SARA) ซึ่งจะเป็นทางเลือกในการปฏิรูประบบบริหารจัดการภาษีของไทยได้

ปัจจุบันในส่วนของแนวคิดการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บภาษีกึ่งอิสระ หรือ SARA ได้มีการมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) เป็นผู้รับผิดชอบในการศึกษาความเป็นไปได้และความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยเพื่อเป็นกลไกที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดเก็บภาษีในอนาคต ในขณะที่กระทรวงการคลังได้มีการดำเนินการที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษี โดยนำระบบ e – Donation เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้บริจาคสามารถใช้สิทธิลดหย่อนภาษีได้ โดยไม่ต้องนำหลักฐานการบริจาคมาแสดงแก่กรมสรรพากร และการเชื่อมโยงกับหน่วยงานเจ้าของข้อมูลการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่าง ๆ ผ่านระบบ Open API เพื่อลดภาระในการจัดเก็บเอกสารและการนำส่งเอกสารของผู้เสียภาษีให้กับกรมสรรพากร อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบข้อมูลภาษี กรมสรรพากรได้มีการจัดทำระบบประมวลข้อมูลผลการจัดเก็บภาษีอากรเชื่อมโยงข้อมูลภาครัฐ จัดทำข้อมูลสถิติผลการจัดเก็บภาษีอากรทุกประเภทภาษี แยกเป็นรายปีงบประมาณ รายไตรมาส รายเดือน รายหน่วยจัดเก็บ รายประเภทภาษี เป็นรายไตรมาส ผ่านระบบ IT Center ของกระทรวงการคลัง

ทั้งนี้ ยังมีความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการปฏิรูป เนื่องจากการนำรูปแบบหน่วยงานจัดเก็บภาษี SARA มาใช้ ต้องมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นเพื่อทำหน้าที่หลักในการจัดเก็บภาษี ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานจัดเก็บภาษีและอาจก่อให้เกิดภาระด้านงบประมาณของภาครัฐ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรการบริการจัดการกำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2562 - 2565) ที่มุ่งเน้นการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรของภาครัฐและการบริหารอัตรากำลังที่มีอยู่เดิมให้เกิดความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการในระยะต่อไปกระทรวงการคลัง ควรให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอย่างต่อเนื่องในรูปแบบการเสียภาษีที่เหมาะสมและสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน รวมทั้งเร่งดำเนินการพัฒนาระบบข้อมูลภาษีเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูลการจัดเก็บภาษีและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้การจัดเก็บภาษีมีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

0548 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 48

ระบบภาษี

ภาษี เป็นมาตรการทางการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ ที่ผ่านมาโครงสร้างระบบภาษีของไทยยังไม่สอดคล้องต่อระบบของสังคม โดยยังไม่เอื้อให้เกิดการกระจายรายได้ ซึ่งโครงสร้างรายได้จากภาษีอากรของไทยยังพึ่งพิงจากฐานการบริโภคหรือฐานภาษีทางอ้อมเป็นหลัก และโครงสร้างอัตราภาษียังเอื้อประโยชน์ให้กับผู้เสียภาษีจากฐานรายได้ โดยเฉพาะจากทรัพย์สินและความมั่งคั่ง ผลประโยชน์จากทรัพย์สินและผลตอบแทนจากเงินทุนมีภาระภาษีในสัดส่วนที่ต่ำ ขณะที่รายได้จากค่าตอบแทนแรงงานมีระบบภาษีควบคุมเข้มงวดและชัดเจน แต่อัตราภาษีขั้นสูงได้มีการปรับลดลงและมีสิทธิยกเว้นการลดหย่อนภาษีค่อนข้างมาก ทำให้ยิ่งซ้ำเติมความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้

การดำเนินการเพื่อใช้ภาษีเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำ ในช่วงที่ผ่านมาภาครัฐได้มีการศึกษาวิเคราะห์และทบทวนภาษีต่าง ๆ เช่น กรมสรรพากรได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยเริ่มมีผลบังคับใช้สำหรับเงินได้พึงประเมินที่ได้รับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2560 เป็นต้นไป เพื่อช่วยให้ผู้มีเงินได้ได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนที่เพิ่มขึ้น ช่วยให้ผู้มีเงินได้เสียภาษีในแต่ละเดือนลดลง ส่งผลให้มีเงินได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และสำหรับภาษีฐานทรัพย์สินได้มีผลบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม 2562 โดยการจัดเก็บภาษีสำหรับที่ดินและสิ่งปลูกสร้างให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป เป็นต้น รวมถึงได้มีการศึกษาการจัดเก็บภาษีแบบใหม่ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ระบบภาษีมีความครอบคลุมทุกภาคส่วนมากยิ่งขึ้น

ที่ผ่านมา แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐมีการทบทวนและมีการบังคับใช้ภาษีในหลายรูปแบบทั้งภาษีฐานรายได้และภาษีฐานทรัพย์สิน แต่ความพยายามใช้ภาษีเพื่อเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำโดยหาแนวทางให้ผู้มีรายได้สูงมีส่วนร่วมในการจ่ายภาษีเพิ่มนั้น ยังอยู่ในขั้นตอนของการศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อรายได้เกิดขึ้นตามบริบทการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ที่ยังไม่ได้นำมารวมเป็นฐานการเสียภาษี ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการเก็บภาษีรูปแบบใหม่ ๆ ให้มีครอบคลุมบนพื้นฐานของความเป็นธรรม

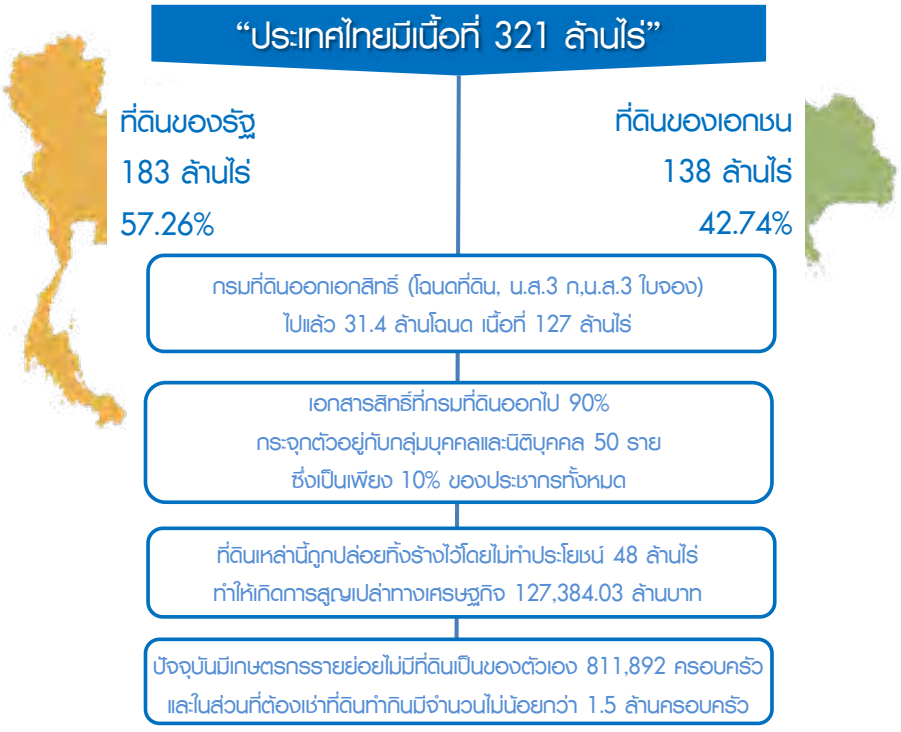
การดำเนินงานที่จะบรรลุเป้าหมายของประเด็นปฏิรูปนี้ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งศึกษาแนวทางการวิเคราะห์และทบทวนระบบของภาษีตามบริบทของสังคมไทย โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมของระบบภาษี และการพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้สำหรับการสนับสนุนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพและมีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามพลวัตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเก็บภาษีที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและธุรกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ ๆ ในปัจจุบันตามบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นรายได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษีเช่นกัน

0549 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 49

การสร้างความมั่นคงด้านที่ดินให้กับประชาชน

ข้อมูลการครอบครองที่ดินของภาคส่วนต่าง ๆ ในประเทศไทยของมูลนิธิสถาบันที่ดินแห่งประเทศไทยพบว่าที่ดินจำนวน 321 ล้านไร่ แบ่งเป็นที่ดินของรัฐ 183 ล้านไร่ ของเนื้อที่ทั้งหมด ส่วนที่เหลือ 138 ล้านไร่ เป็นที่ดินของเอกชน ที่ผ่านมากรมที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ไปแล้วทั้งสิ้น 31.4 ล้านโฉนด โดยเอกสารสิทธิกว่าร้อยละ 90 กระจุกตัวอยู่กับกลุ่มบุคคลและนิติบุคคลในสัดส่วนร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งที่ดินเหล่านี้ถูกปล่อยทิ้งร้างไว้โดยไม่ทำประโยชน์มีมากถึง 48 ล้านไร่ ทำให้เกิดการสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นที่ดินที่ถูกกว้านซื้อเพื่อเก็งกำไรโดยไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์จริง ซึ่งตรงกันข้ามกับการถือครองที่ดินของเกษตรกร หรือผู้มีรายได้น้อยในภูมิภาคต่าง ๆ โดยพบว่าปัจจุบันเกษตรกรรายย่อยไม่มีที่ดินเป็นของตัวเองไม่น้อยกว่า 811,892 ครอบครัว และในส่วนที่ต้องเช่าที่ดินเพื่อทำกินมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1.5 ล้านครอบครัว รวมทั้งข้อมูลการสูญเสียที่ดินทำกินของเกษตรกรรายย่อยจากสาเหตุอื่น ๆ เช่น การถูกไล่รื้อ ฟ้องร้องจากเจ้าของที่ดิน โดยเฉพาะประเด็นความเหลื่อมล้ำทางที่ดินนำมาซึ่งความสูญเสียที่อยู่อาศัยที่ดินทำกิน ส่งผลให้ที่ดินตกไปอยู่กับกลุ่มนายทุน เกิดปัญหาการกระจุกตัวของการถือครองที่ดิน จึงทำให้ผู้ขาดแคลนที่ดินทำกินส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาทำงานภายในเมือง ก่อให้เกิดปัญหาขาดแคลนที่พักอาศัยในเขตเมืองตามมา ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้กลไกเศรษฐกิจในรูปแบบธนาคารที่ดินเพื่อสร้างความมั่นคงด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้กับเกษตรกรและกลุ่มผู้มีรายได้น้อยลดการอพยพเข้ามาทำงานในเขตเมือง ขณะเดียวกันโครงการที่อยู่อาศัยเพื่อผู้มีรายได้น้อยก็จะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยในเขตเมือง

รัฐบาลมีนโยบายจัดทำโครงการบ้านเอื้ออาทรตั้งแต่ปี 2547 ภายหลังได้มีการเปลี่ยนชื่อโครงการเป็นโครงการเคหะชุมชน มอบหมายให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงการคลัง เป็นผู้จัดทำโครงการ เพื่อป้องกันปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย นับตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการบ้านเอื้ออาทรมาจนถึงปัจจุบัน ได้อนุมัติสินเชื่อให้แก่ผู้ได้รับสิทธิไปแล้วกว่า 213,696 ราย ต่อมาเพื่อลดปัญหาการถือครองที่ดินว่างเปล่าได้มีการออก **พระราชบัญญัติที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. 2562** ประกาศและมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563 แบ่งเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย พื้นที่เกษตรกรรม ที่อยู่อาศัย พื้นที่อื่น ๆ และพื้นที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเมื่อไม่มีการใช้ประโยชน์เป็นทุก 3 ปี จะมีการคิดอัตราภาษีเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในเรื่องที่ดินทำกิน รวมทั้งการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองประชาชนในการทำสัญญาขายฝากที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมหรือที่อยู่อาศัย พ.ศ. 2562 และเพื่อช่วยเหลือผู้ขายฝากที่ดิน นอกจากนี้ กระทรวงการคลัง ได้มีการเสนอ **(ร่าง) พระราชบัญญัติธนาคารที่ดิน พ.ศ. ....** ปัจจุบันอยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาทางกฎหมาย ซึ่งทำให้การดำเนินการเพื่อการสร้างความมั่นคงทางที่ดินให้แก่เกษตรกรยังไม่คืบหน้ามากนัก อย่างไรก็ดี กระทรวงการคลังได้สนับสนุนภารกิจของสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและบริหารจัดการที่ดิน รวมทั้งเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อให้เกษตรกรได้มีสิทธิในที่ดินและได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างมั่นคงในรูปของธนาคาร ให้การกู้ยืมแก่เกษตรกรและผู้ยากจนได้มีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

ทั้งนี้ ยังมีความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการปฏิรูป นอกจากการจัดสรรที่ดินให้กับผู้ที่จำเป็นอย่างเท่าเทียมกันแล้ว ประเด็นสำคัญ คือ การสร้างอาชีพที่มั่นคงและเพียงพอกับการดำรงชีพควบคู่ไปกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานและชุมชนที่ปลอดภัยเข้มแข็ง เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและเกิดความยั่งยืนต่อการจัดสรรทรัพยากรที่ดินที่มีอยู่อย่างจำกัดต่อไป

ในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกลไกการดำเนินของสถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน) ในการช่วยเหลือเกษตรกร เป็นแหล่งเงินทุนเพื่อการกู้ยืมให้แก่เกษตรกรและผู้ยากจน เพื่อคงสิทธิในที่ดินทำกินและที่พักอาศัย เช่น การไถ่ถอนจำนอง การไถ่ทรัพย์จากการขายฝาก รวมทั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งสร้างอาชีพและสวัสดิการขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ ควรเร่งสนับสนุนการขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยเพื่อผู้ที่มีรายได้น้อยให้ครอบคลุมทั่วประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัย และยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้ด้อยโอกาสให้ได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

0550 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 50

การสร้างความมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการลดความเหลื่อมล้ำ

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา แม้จะประสบความสำเร็จและมีความก้าวหน้ามาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำและความยากจนที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมและอาจส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศในระยะยาว ดังนั้น การที่จะช่วยเหลือคนเหล่านั้นให้พ้นจากความยากจน เพื่อนำประเทศสู่ความเจริญและมั่งคั่งได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งรัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งสร้างความมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการลดความเหลื่อมล้ำผ่านกลไกประชารัฐ โดยการสร้างแพลตฟอร์มระดับประเทศเพื่อเป็นตัวกลางในการเชื่อมเอกชนที่ต้องการดำเนินโครงการ CSR กับธุรกิจชุมชน สามารถเป็นกลไกสำคัญในการจับคู่ รวมทั้งสร้างรายได้และองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำได้

โดยที่ผ่านมา ภาครัฐได้ส่งเสริมและดึงบทบาทของภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำผ่านการขับเคลื่อนโครงการสานพลังประชารัฐ ที่เป็นการร่วมดำเนินการระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนการเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันของประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง โดยมีบริษัทประชารัฐรักสามัคคีประเทศไทย จำกัด ซึ่งเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการจับคู่เชื่อมโยงการทำงานกับภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน ให้คำแนะนำชุมชน และรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง อาทิ การส่งเสริมการเข้าถึงปัจจัยการผลิตและแหล่งทุน การสนับสนุนองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการแปรรูปและต่อยอดผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชนที่มีความโดดเด่นและสะท้อนเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ตลอดจนการพัฒนาระบบความเชื่อมโยงแอปพลิเคชันกับภาคเอกชนในรูปแบบประชารัฐ พัฒนาฐานข้อมูลเกษตรกรกลาง โดยนำเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) สำหรับจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้ติดตั้งระบบเครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย และระบบฐานข้อมูล Big Data โดยบูรณาการข้อมูลภาคเกษตรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำฐานข้อมูลที่สำคัญในรูปแบบดิจิทัลเพื่อให้บริการประชาชนและชุมชนมีข้อมูลและมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้

ในขณะที่ภาคเอกชนสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สมาคมบริษัทจดทะเบียนไทยชมรม CSR Club และสถาบันไทยพัฒน์ ได้ส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนและองค์กรธุรกิจที่สนใจทั่วไปตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคม การอาสาช่วยเหลือชุมชน การบริจาคเพื่อการกุศล การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น โดยเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานซึ่งครอบคลุมทั้งการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม (ESG) ในรูปแบบของการจัดทำรายงานความยั่งยืน ปัจจุบันมีองค์กรที่ได้จัดทำรายงานความยั่งยืน ในปัจจุบันกว่า 100 แห่ง นอกจากนี้ ได้ก่อตั้งเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนแห่งประเทศไทย (Thailand Responsible Business Network: TRBN) เป็นพื้นที่กลางส่งเสริมทำธุรกิจอย่างรับผิดชอบที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อเป็นเครือข่ายของธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ร่วมมือแลกเปลี่ยนต่อยอด และบูรณาการกับภาคส่วนอื่นในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ธุรกิจในการผนวกเป้าหมายความยั่งยืนกับการประกอบการ และสนับสนุนความร่วมมือในวงกว้างเพื่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ ช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและสร้างผลกระทบเชิงบวกระดับประเทศได้

อย่างไรก็ตาม ยังต้องเร่งขยายและบูรณาการการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคชุมชนให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันตลอดห่วงโซ่การพัฒนาตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด และกลุ่มผู้เปราะบาง รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและการขยายโอกาสการพัฒนาผู้ประกอบการ SME และกิจการเพื่อสังคม (SE) ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยมีภาคเอกชนผ่านกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคีประเทศไทย จำกัด และเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนแห่งประเทศไทยร่วมเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนา อันจะนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างมูลค่าเพิ่มให้เกิดรายได้ที่มั่นคง แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน รวมทั้งสร้างเสริมศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนและลดความเหลื่อมล้ำได้

0551 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 51

ปฏิรูปสถาบันเพื่อการบริหารจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ

การปรับเปลี่ยนระบบ กระบวนการ และกลไกในการบริหารจัดการยุทธศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน รวมถึงการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพและความเชื่อมั่นขององค์กร นอกจากนี้ การปฏิรูประบบเทคโนโลยีและระบบข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ยังเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบนำมาซึ่งความสะดวกรวดเร็วในการนำข้อมูลไปใช้

การปฏิรูปสถาบันเพื่อการบริหารจัดการยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ระหว่างการดำเนินการในการหาแนวทางร่วมกันในการปรับปรุงบทบาทของสถาบันทางเศรษฐกิจให้มีความสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการปฏิรูปศักยภาพขององค์กรที่มุ่งเน้นการปฏิรูประบบการคัดสรรผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบการบริหารจัดการยุทธศาสตร์และแผนด้านเศรษฐกิจของประเทศ

ทั้งนี้ กระบวนการปรับปรุงบทบาทของหน่วยงานด้านเศรษฐกิจยังมีประเด็นที่ต้องหารือเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน จำเป็นต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นทุกภาคส่วนที่อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการในระยะต่อไป อย่างไรก็ดี การประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน เป็นอีกหนึ่งกลไกขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อรองรับการวางแผนพัฒนาภายใต้บริบทที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อไป

การปฏิรูประบบคัดสรรผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานด้านการบริหารจัดการยุทธศาสตร์จำเป็นต้องออกแบบแนวทางให้ชัดเจนโดยเร็ว เพื่อให้สามารถขยายผลได้อย่างต่อเนื่องและในวงกว้าง รวมทั้งเร่งดำเนินการจัดทำพระราชบัญญัติที่สนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการตลอดวงจร P-D-C-A เพื่อสร้างกลไกให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งผ่านการปฏิรูปกฎหมายที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างของหน่วยงานด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลและการบูรณาการระบบการรายงานประเมินผล เพื่อให้หน่วยงานรับผลการประเมินไปปรับปรุงยุทธศาสตร์หรือแผนงานให้มีความเหมาะสมต่อไป

0552 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 52

การปฏิรูปหน่วยงานบริหารสินทรัพย์ของภาครัฐ (รัฐวิสาหกิจ)

ปัจจุบันรัฐวิสาหกิจมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นและมีลักษณะการประกอบกิจการซับซ้อนมากขึ้น ขณะที่การขับเคลื่อนการบริหารรัฐวิสาหกิจขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายและการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ส่งผลต่อการขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ ขณะที่กฎหมายและกฎระเบียบที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจในประเทศและผลกระทบจากเศรษฐกิจโลก จึงจำเป็นต้องมีกลไกสนับสนุนการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจให้มีความเข้มแข็งและสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี และโปร่งใส ดังนั้น การผลักดันให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. .... จึงเป็นการสร้างประโยชน์เพื่อให้การกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจเป็นไปในเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 พระราชบัญญัติการพัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2562 ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักฉบับแรกของไทยที่ใช้ในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการบริหารรัฐวิสาหกิจ อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่เจ้าของ (บรรษัทวิสาหกิจแห่งชาติ) เพื่อดูแลรัฐวิสาหกิจกลุ่มที่มีภารกิจเชิงธุรกิจ นั้น การพิจารณาของกรรมาธิการวิสามัญในชั้นสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ได้มีการยกเว้นประเด็นเรื่องการจัดตั้ง “บรรษัทวิสาหกิจแห่งชาติ” เนื่องจากมีข้อขัดแย้งจากภาคส่วนที่เป็นสหภาพแรงงาน สนช. จึงเห็นควรให้ตัดประเด็นนี้ออกไปเพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งจะมีผลให้เกิดการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ทั้งนี้ ภายหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติการพัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2562 คณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ภายใต้ พ.ร.บ. ดังกล่าว ที่มีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) เป็นฝ่ายเลขานุการ ควรปรับปรุงภารกิจและกำหนดกรอบนโยบายการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการพัฒนาการกำกับดูแลและบริหารรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2562 ด้วย

ดังนั้น คนร. ควรเร่งดำเนินการจัดทำแผนพัฒนารัฐวิสาหกิจ โดยกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และทิศทางในการพัฒนารัฐวิสาหกิจที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ อันจะต้องคำนึงถึงภารกิจของรัฐวิสาหกิจในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และบทบาทหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจที่มีต่อการพัฒนาประเทศ รวมถึงกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาและทิศทางการลงทุนของรัฐวิสาหกิจโดยเร็วต่อไป นอกจากนี้ ในประเด็นการจัดตั้งบรรษัทวิสาหกิจแห่งชาติ เป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่จะมีส่วนช่วยให้เกิดรูปแบบการบริหารงานและกำกับการดำเนินธุรกิจของรัฐวิสาหกิจกลุ่มที่มีภารกิจเชิงธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ซึ่ง สคร. อาจพิจารณาความเป็นไปได้ในการผลักดันประเด็นปฏิรูปด้านนี้ในระยะต่อไป

0553 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 53

การปฏิรูปสถาบันด้านการส่งเสริมผลิตภาพ (Productivity) การมาตรฐาน (Standard) และ นวัตกรรม (Innovation)

เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จำเป็นต้องมีการบูรณาการการทำงานด้านการเพิ่มผลิตภาพ และการมาตรฐาน และนวัตกรรมของประเทศให้ครบวงจร ในรูปแบบหน่วยงานกลางที่ไม่อยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงใด ๆ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแนวทางการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมผลิตภาพ การมาตรฐาน และนวัตกรรมของประเทศให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากแนวทางดังกล่าว จึงได้มีการเสนอให้รวมหน่วยงานจากกระทรวงต่าง ๆ ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับผลิตภาพ การมาตรฐาน และนวัตกรรม ที่ในปัจจุบันสังกัดอยู่ในหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการมาตรฐานแห่งชาติ ภายใต้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ภายใต้กระทรวงสาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์บริการ ภายใต้กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มารวมอยู่ในหน่วยงานกลางโดยใช้ชื่อว่า สำนักงานคณะกรรมการบริหารการส่งเสริมผลิตภาพ การมาตรฐานและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยการจัดตั้งหน่วยงานใหม่เป็นการดำเนินการภายใต้แนวทางการควบรวมหน่วยงานเดิมที่มีอยู่แล้วโดยไม่ใช่การตั้งหน่วยงานใหม่พร้อมอัตรากำลังคนใหม่ ทั้งนี้ การตั้งหน่วยงานกลางดังกล่าวควรดำเนินการปรับปรุงพระราชบัญญัติการมาตรฐานแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ให้เป็น พระราชบัญญัติการบริหารการส่งเสริมผลิตภาพ การมาตรฐาน และนวัตกรรมแห่งชาติ พ.ศ. .... ควบคู่ไปด้วย

ในช่วงที่ผ่านมากระบวนการสร้างความเข้าใจและการหารือร่วมระหว่างหน่วยงานที่จะควบรวมกันยังไม่มีความคืบหน้านัก โดยเฉพาะประเด็นการเสนอพระราชบัญญัติการบริหารการส่งเสริมผลิตภาพการมาตรฐาน และนวัตกรรมแห่งชาติ พ.ศ. .... ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการยกร่าง พ.ร.บ. ขณะที่แนวทางการควบรวมเพื่อตั้งหน่วยงานใหม่ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน

อย่างไรก็ตาม หน่วยงานแต่ละแห่งต่างมีภารกิจที่แยกจากกันมาโดยตลอด การควบรวมหน่วยงานจึงเป็นกระบวนการที่จะต้องหารือร่วมกันอย่างละเอียด โดยเฉพาะประเด็นความพร้อมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติสำหรับการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ จึงทำให้ประเด็นปฏิรูปนี้มีความล่าช้า

ดังนั้น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศผ่านกลไกการยกระดับการตรวจรับรองและการพัฒนาระบบการมาตรฐาน ซึ่งจะมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบครบวงจร จำเป็นจะต้องมีการหารือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะหน่วยงานที่จะต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินการภายใต้ประเด็นปฏิรูปนี้ พร้อมทั้งขยายระยะเวลาในการผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ออกไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อให้สามารถดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

0554 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 54

การปฏิรูปสถาบันทางเศรษฐกิจเพื่อบริหารการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดเล็ก SME

ในช่วงที่ผ่านมาภาครัฐได้พัฒนากลไกสนับสนุนและส่งเสริมแก่ผู้ประกอบการ SME ทั้งในด้านการอุดหนุนเงิน มาตรการทางภาษี การเข้าถึงตลาดภาครัฐ และการให้คำปรึกษา แต่การดำเนินการที่ผ่านมาเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำตามภารกิจของหน่วยงานยังไม่มีการบูรณการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน ขณะที่ผู้ประกอบการที่ขอรับการส่งเสริมมีจำนวนน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงมาตรการการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ของภาครัฐ รวมถึงมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมยังขาดการบูรณาการอย่างเป็นระบบ ขาดการเชื่อมโยงส่งต่อการพัฒนาในแต่ละขั้นตอนของวงจรธุรกิจ ตั้งแต่เริ่มต้นธุรกิจ การพัฒนาผู้ประกอบการ การตลาด และการได้รับเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงาน ทำให้ผู้ประกอบการขาดการสนับสนุนที่จะยกระดับความสามารถในการแข่งขันในตลาดได้อย่างแท้จริง และหากพิจารณาการจัดสรรงบประมาณบูรณาการส่งเสริม SME ในปี 2561 จำนวน 3,810 ล้านบาท โดยร้อยละ 62 จัดสรรให้แก่โครงการสำหรับผู้ประกอบการใหม่และผู้ประกอบธุรกิจ SME ทั่วไป โดยไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างระบบนิเวศเพื่อผู้ประกอบการ SME ซึ่งได้รับจัดสรรงบประมาณเพียงร้อยละ 11

ปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การจัดตั้งศูนย์ให้บริการ SME ครบวงจร (SME One-stop Service Center : OSS) ที่ทำหน้าที่ให้ความรู้และคำปรึกษากับ SME และติดต่อประสานงานระหว่าง SME กับหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัด ทั่วประเทศ และมีจำนวนผู้ประกอบการเข้ารับบริการให้คำปรึกษาทางธุรกิจแล้ว 180,130 ราย และได้จัดงาน SME ONE FEST ที่สร้างโอกาสทางการตลาดให้แก่ผู้ประกอบการทั้งรายเดิมและรายใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าการซื้อขายล่วงหน้าภายใน 1 ปี จำนวน 900 ล้านบาท การเจรจาจับคู่ธุรกิจระหว่างผู้ประกอบการไทยและต่างชาติ มาตรการเพิ่มขีดความสามารถและส่งเสริมความรู้ให้กับ SME ในการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยให้ SME สามารถปรับตัวและรับมือกับสภาวะแวดล้อมที่มีความผันผวนสูงขึ้นได้ในระยะยาว การจัดตั้งกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมครอบคลุมทุกมิติการพัฒนา เป็นต้น

นอกจากนั้น ในปี 2562 สสว. ได้จัดสรรงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เพื่อดำเนินโครงการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอน เพื่อขับเคลื่อนการอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงกฎหมาย วิธีปฏิบัติต่าง ๆ ตามกรอบการประเมินความยาก-ง่ายในการประกอบธุรกิจ (Doing Business) รวมถึงลดอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจของ SME ในสาขาธุรกิจบริการ ทั้งนี้ ในระยะต่อไป สสว. ควรมีการศึกษากฎหมายที่เอื้อและลดอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจของ SME ตลอดจนผลักดันการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. .... เพื่อให้ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่ภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณเป็นของผู้ประกอบการที่สามารถนำไปต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น

0555 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 55

ปฏิรูปหน่วยงาน ขับเคลื่อน ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจ

การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่มีบทบาทขับเคลื่อน ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจ ยังประสบปัญหาและข้อจำกัดหลายด้าน ทำให้การติดตามประเมินผลมีความซ้ำซ้อนและเป็นภาระแก่หน่วยงาน ทั้งในระดับกระทรวงและพื้นที่ที่ต้องจัดทำรายงานหลายฉบับเพื่อส่งให้หน่วยกลาง ประกอบกับขาดระบบการติดตามประเมินผลก่อนดำเนินการ ทั้งในระดับยุทธศาสตร์และระดับแผนงานโครงการ เนื่องจากหน่วยงานประเมินผลในประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการติดตามประเมินผลเมื่อโครงการเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ทำให้ขาดการถ่ายทอดเชื่อมโยงระหว่างวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดและแนวทางของยุทธศาสตร์ประเทศสู่การจัดทำแผนงาน/โครงการ ของหน่วยปฏิบัติขณะที่การประเมินผลขณะดำเนินงานไม่สามารถสะท้อนกลับไปที่หน่วยงานปฏิบัติให้มีการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งผลการติดตามประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานแล้วไม่สามารถสะท้อนกลับไปที่หน่วยงานปฏิบัติและหน่วยงานจัดทำได้ จึงทำให้รูปแบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาไม่สามารถนำมากำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเช่นในปัจจุบันได้

ทั้งนี้ ปัจจุบันพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 โดยกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการได้มีการจัดตั้งสถาบันนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนา เพื่อทำหน้าที่ดำเนินโครงการเสริมสร้างศักยภาพของ สศช. ในรูปแบบสถาบันภายใต้มูลนิธิพระยาสุริยานุวัตรแล้ว โดยมีแผนงาน/โครงการที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น แผนงานการสร้างฐานสำหรับการวิเคราะห์วิจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมเชิงลึก โครงการพัฒนาเครื่องมือและระบบการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการออกแบบนโยบายพัฒนาสาขาการผลิตและบริการที่จะเป็นเครื่องจักรการเติบโตทางเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ เป็นต้น อีกทั้ง สศช. อยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงระบบการติดตามและประเมินผลของยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศ (eMENSCR) โดยพัฒนาร่วมกับศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) เพื่อวางระบบในการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมที่สามารถเชื่อมโยงแผนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัติการทั้งในระดับกระทรวงภาคและจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

อย่างไรก็ตาม การจัดทำพระราชบัญญัติสำนักงานขับเคลื่อนและประเมินผลแห่งชาติ ซึ่งเป็นการจัดตั้งหน่วยงานใหม่อาจไม่สอดคล้องกับมาตรการบริหารจัดการกำลังคนภาครัฐ (พ.ศ. 2562 - 2565) ที่มุ่งเน้นลดภาระค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรของภาครัฐและการบริหารอัตรากำลังที่มีอยู่เดิมให้เกิดความคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังขัดกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2562 เรื่อง การทบทวนข้อเสนอให้จัดตั้งหน่วยงานของรัฐตามแผนการปฏิรูปประเทศ และอาจมีความซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 ดังนั้น อาจพิจารณากลไกหรือเครื่องมือในการติดตามประเมินผลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ที่สามารถพัฒนาต่อยอดและขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้ในระยะยาว

06 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

" ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการรักษา ฟื้นฟู ทำให้เกิดความยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ทั้งทรัพยากรทางบก ทรัพยากรทางน้ำ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม และระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม "

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก ดังปรากฏผลการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ทำให้รายได้ต่อหัวของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นกว่า 10 เท่า การเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นจำนวนรวมกว่า 66 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2562 ขณะเดียวกันก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องขยะ น้ำเสีย มลภาวะ รวมถึงความเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรทั้งทางบก ทางน้ำ และทางทะเล ซึ่งส่งผลต่อความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพชีวิต และความยั่งยืนของประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ ปัจจัยจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดภัยพิบัติที่รุนแรงและบ่อยครั้งเพิ่มขึ้น การขาดความต่อเนื่องของนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความล้าสมัยของระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เป็นเหตุให้จำเป็นต้องมีการปฏิรูปการดำเนินการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพื่อให้เกิดการรักษา ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุล มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดประเด็นปฏิรูป 6 เรื่องหลัก ได้แก่ **(1) ทรัพยากรทางบก (2) ทรัพยากรน้ำ (3) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (4) ความหลากหลายทางชีวภาพ (5) สิ่งแวดล้อม และ (6) ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ซึ่งมีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวนรวม 36 ประเด็น โดยมีเป้าหมายหรือผลอันพึงประสงค์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ ดังนี้ (1) ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการรักษาและฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืนเป็นฐานการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (2) สิ่งแวดล้อมได้รับการดูแลรักษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ (3) เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ลดความขัดแย้งของการพัฒนาที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ บรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อมและลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ และ (4) มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกโดยยึดถือผลประโยชน์ของประเทศ

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1) ทรัพยากรทางบก แม้ว่าการดำเนินงานเพื่อปฏิรูปทรัพยากรทางบกของหน่วยงานภาครัฐจะมีความก้าวหน้าในหลายมิติ แต่เนื่องจากการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย อาทิ กฎหมายการผังเมือง กฎหมายชลประทาน และกฎหมายการแบ่งเขตการปกครอง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันหลายภาคส่วนในการผลักดันให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ รวมถึงขีดความสามารถในการบริหารจัดการของหน่วยงานเพื่อสร้างจุดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางบก ซึ่งในการดำเนินงานระยะต่อไป จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกทางการคลังที่ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำผลตอบแทนที่พึงเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพจากป่าไม้ ทรัพยากรแร่ และต้นทุนในการฟื้นฟูทรัพยากรดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ดังเดิมเข้ามาผนวกรวมไว้ในการพิจารณาความคุ้มค่าในการลงทุนของแผนงานโครงการขนาดใหญ่ รวมทั้งต้องช่วยกันรณรงค์ฝึกอบรม และสร้างจิตสำนึกให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยกันอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

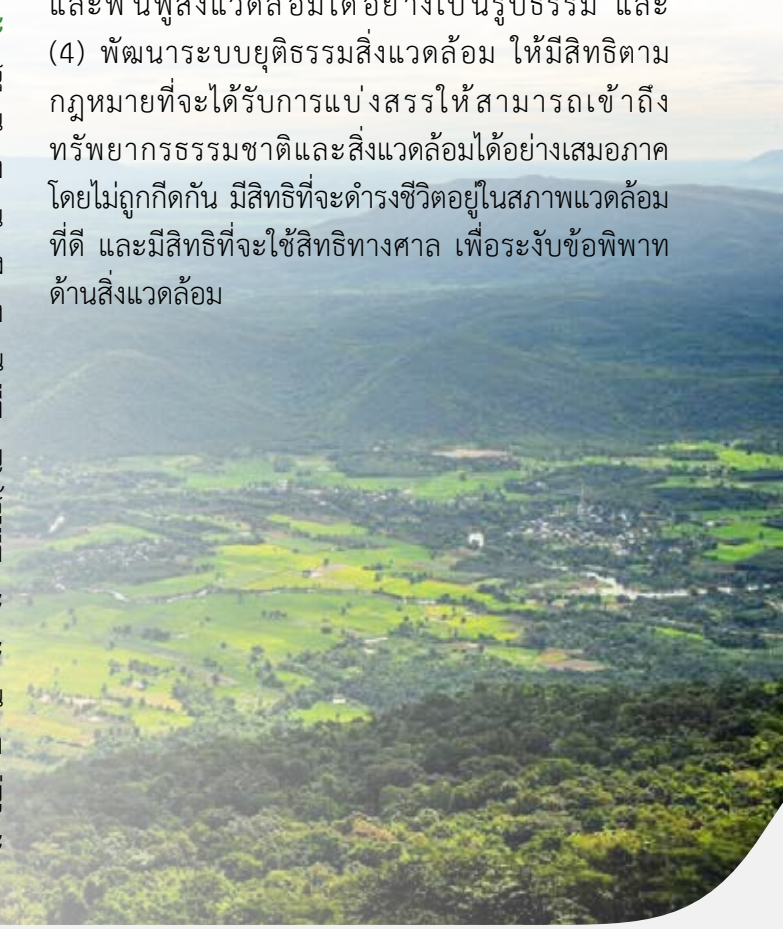
2) ทรัพยากรน้ำ การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่เป็นประเด็นที่สำคัญ ซึ่งต้องอาศัยความพร้อมและความร่วมมือจากประชาชน รวมถึงขีดความสามารถเชิงเทคนิคและศักยภาพในการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งบริหารจัดการน้ำ ซึ่งในกระบวนการดำเนินงาน อาทิ การบริหารเชิงพื้นที่ และระบบเส้นทางน้ำ ต้องมีการกำหนดลำดับศักดิ์ของพื้นที่ลุ่มน้ำให้ครอบคลุม ชัดเจน มุ่งเน้นการสำรวจพื้นที่เพื่อจัดลำดับความสำคัญความเสื่อมสภาพของเส้นน้ำ โดยใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนการดำเนินการ ซึ่งในการดำเนินงานระยะต่อไป ต้องตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรและเชิงเทคนิค เทคโนโลยีสารสนเทศ การวางแผนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์น้ำในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การดำเนินงานในด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยยังมีความทับซ้อนระหว่างกิจกรรมการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ ทั้งในเชิงภารกิจที่แต่ละหน่วยงานของรัฐรับผิดชอบและในเชิงพื้นที่ จำเป็นต้องปรับสมดุลโครงสร้างองค์กรต่าง ๆ ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลตามพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 เพื่อจัดสมดุลระหว่างการสร้างรายได้กับการอนุรักษ์ และในส่วนของภาคประชาชนยังต้องเสริมทัศนคติที่ดีและความเข้าใจในเรื่องการจัดการขยะและน้ำเสียที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในการดำเนินงานระยะต่อไป ควรให้การคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของทุกฝ่ายอย่างยั่งยืน ควรนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบที่จะตามมา รวมทั้งให้ความสำคัญกับการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล โดยคำนึงถึงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือมาตรการต่าง ๆ ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มาตรฐานสากลอื่นที่เกี่ยวข้อง

4) ความหลากหลายทางชีวภาพ การดำเนินการอนุรักษ์ คุ้มครอง ฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการร่วมกันในการเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพของหน่วยงานและสถาบันการศึกษา เพื่อให้มีข้อมูลจำเพาะและครบถ้วนมีประสิทธิภาพ โดยมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเข้าถึงฐานข้อมูลแก่ประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำแผนการวิจัยและพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้สามารถมีงานวิจัยที่ตรงต่อความต้องการของประเทศ รวมไปถึงการสร้างแรงจูงใจเพื่อสร้างบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมุ่งเน้นกระบวนการวางแผนเพื่อสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านดังกล่าวเข้ามาปฏิบัติงาน ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ต้องอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม และเป็นธรรมแก่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของและดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่ให้ดำรงอยู่ ซึ่งในการดำเนินงานระยะต่อไป ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดกฎหมาย นโยบาย มาตรการ ข้อบัญญัติต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการในการบริหารจัดการทรัพยากรชีวภาพ และกำหนดจัดตั้งองค์กรกลางหรือหน่วยงานกลางที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจน มีศักยภาพที่จะประสานการดำเนินงานร่วมกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน รวมถึงประชาชนระดับพื้นที่ได้ ให้ความสำคัญกับการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพในประเด็นที่มีความครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น รวมถึงพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้มีข้อมูลที่ครบถ้วน โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลที่มีความจำเพาะหรือข้อมูลเชิงพื้นที่ให้ครบถ้วน

5) สิ่งแวดล้อม การจัดการมลพิษทางสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง เกิดจากสาเหตุในหลายมิติ ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา องค์ความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในระดับปัจเจกบุคคล คือ จิตสำนึกความรับผิดชอบในส่วนรวมของประชาชนและผู้ประกอบการ รวมถึงต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการปัญหามลพิษ ตลอดจนการบูรณาการใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน ซึ่งในการดำเนินงานระยะต่อไป ต้องเน้นการจัดการแบบพุ่งเป้า โดยภาครัฐต้องมีนโยบายจูงใจผู้ประกอบการในการใช้ประโยชน์นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและดำเนินกิจการธุรกิจสีเขียว มีการยกระดับการแก้ไขปัญหาด้านมลพิษให้เป็นวาระแห่งชาติ และมีมาตรการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนและต้องมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปรับปรุงบทลงโทษสำหรับสถานประกอบการที่กระทำผิดกฎหมายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6) ระบบบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการประเมินด้านสิ่งแวดล้อมจากภาครัฐ เช่น ระบบรายงาน EIA/EHIA ยังไม่ได้รับความเชื่อมั่นและการยอมรับจากทุกฝ่ายมากเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากปัญหาโครงสร้างเชิงระบบ รวมถึงยังมีข้อจำกัดในกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง อีกทั้งการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ยังต้องเร่งดำเนินการในปัจจัยสำคัญหลายประการ เช่น (1) ความต้องการผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ (2) การตระหนักถึงความสำคัญและความเป็นจำเป็นในการจัดทำรายงานฯ (3) องค์ความรู้และฐานข้อมูลที่เป็นระบบ และ (4) กลไกเชิงสถาบันที่รองรับการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น และในส่วนของการปฏิรูปกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคตยังคงต้องเผชิญกับความซับซ้อนของประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระแสการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะส่งผลทำให้ต้องมีดำเนินการปรับปรุงกฎหมายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความทันสมัยรองรับโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากกระแสการพัฒนาใหม่ ๆ อย่างเท่าทัน ซึ่งในการดำเนินงานระยะต่อไป ควรมีการดำเนินการดังนี้ (1) เร่งรัดการแก้ไขปัญหาในด้านการเข้าถึงเอกสารรายงาน EIA/EHIA ของภาคประชาชนที่ส่งผลต่อความเชื่อถือ ความไว้วางใจต่อกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและผู้มีสิทธิจัดทำรายงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และมีกฎหมายรองรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรม (2) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยควรมีมาตรการในการจูงใจให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากแบบเดิมสู่วิถีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (3) ศึกษาและจัดทำมาตรการหรือกฎหมายในการรองรับการใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงแนวทางปฏิบัติในการจัดเก็บและการคำนวณการแบ่งส่วนความรับผิดชอบที่เกิดจากมลพิษและความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน เพื่อให้ภาครัฐสามารถใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม และ (4) พัฒนาระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม ให้มีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการแบ่งสรรให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเสมอภาค โดยไม่ถูกกีดกัน มีสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และมีสิทธิที่จะใช้สิทธิทางศาล เพื่อระงับข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม

สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ตามประเด็นปฏิรูป 6 เรื่องหลัก ดังนี้

0601

ทรัพยากรทางบก ประกอบด้วย ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ทรัพยากรดิน และทรัพยากรแร่ **มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 1 เรื่อง** ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ *(1) ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า* ดำเนินการเพิ่มพื้นที่ป่าให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ โดยการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม การปลูกป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชน การจัดทำแผนอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าหายากใกล้สูญพันธุ์ จำนวน 13 ชนิด และจัดทำและลดความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า รวมทั้งแก้ไขปัญหาชุมชนในพื้นที่ป่าด้วยการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน ร่วมกับการพัฒนาขยายผลระบบการลาดตระเวนเชิงคุณภาพครอบคลุมพื้นที่ป่าทั่วประเทศ *(2) ทรัพยากรดิน* ได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเพื่อรองรับเกษตร 4.0 และถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาดินเพื่อเตรียมการทำเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และ *(3) ทรัพยากรแร่* ได้ดำเนินการกำหนดเขตแหล่งแร่เศรษฐกิจเพื่อการบริหารจัดการแร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ และรายงานการเผยแพร่ฉบับสมบูรณ์แร่ 4 ชนิด ได้แก่ แร่ควอตซ์ แร่โพแทช แร่ทองคำ และหินอุตสาหกรรม

0602-0606

ทรัพยากรน้ำ มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 5 เรื่อง ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ *(1) การบริหารแผนโครงการที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรน้ำ* ได้ดำเนินการจัดทำพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 และดำเนินการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 *(2) การบริหารเชิงพื้นที่* ดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูบึงหนองไทรและหนองตะไก้ จ.นครราชสีมา แล้วเสร็จและดำเนินการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนสำหรับการบริโภคและระบบประปาหมู่บ้าน รวมถึงดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่น้ำท่วมตามฤดูกาล ได้มีการปรับเปลี่ยนระบบการปลูกข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ โดยจัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับเกษตรกรในพื้นที่ และพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน *(3) ระบบเส้นทางน้ำ* ได้ดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบแหล่งน้ำธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน มุ่งเน้นการจัดทำแผนที่ทางอุทกศาสตร์ และจัดทำแผนที่ผังกรอบความคิดในแต่ละลุ่มน้ำสาขาทั้ง 254 สาขา *(4) ระบบขยายผลแบบอย่างความสำเร็จ* ดำเนินการพัฒนาชุมชนแม่ข่ายด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ และดำเนินการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนแม่ข่ายและชุมชนเครือข่าย และ *(5) ความรู้ เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์เพื่อการบริหารจัดการน้ำ* ดำเนินการพัฒนาเทคโนโลยีด้านข้อมูล ระบบสารสนเทศ และผลักดันให้เกิดเทคโนโลยีฐานข้อมูลขนาดใหญ่ พร้อมยกระดับองค์ความรู้ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

0607-0619

ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 13 เรื่อง ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ *(1) การบริหารจัดการเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด* อยู่ระหว่างดำเนินการพิจารณา (ร่าง) แผนที่เขตจังหวัดทางทะเลรายจังหวัด *(2) การปรับสมดุลโครงสร้างองค์กรในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล* ดำเนินการจัดทำพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) *(3) การบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่ง* ได้ดำเนินงาน อาทิ การบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่งตามแผนการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ระดับต้นน้ำจนถึงระดับปลายน้ำ จัดกิจกรรมกำจัดขยะบกสู่ทะเลในพื้นที่ 23 จังหวัดชายทะเล พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะพลาสติกและขยะอาหารแบบบูรณาการ รวมถึงได้มีการจัดทำบันทึกความเข้าใจในการกำจัดขยะทะเลโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และกิจกรรมลด แลก ถุงพลาสติกร่วมกับผู้ประกอบการในพื้นที่ริมฝั่งทะเล *(4) การบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเล* ได้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (อจชล.) *(5) การบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่ง* ได้จัดทำแผนงานสนับสนุนการเฝ้าระวังและฝึกซ้อมขจัดคราบน้ำมันในพื้นที่เสี่ยงทางทะเลด้วยเรือขจัดคราบน้ำมัน และการทำบันทึกความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของผลิตภัณฑ์น้ำมัน รวมถึงได้จัดทำแอปพลิเคชั่น WPWatch เพื่อใช้ในการแจ้งปัญหาน้ำเสีย คราบน้ำมัน หรือแหล่งน้ำเปลี่ยนสี และ HW network เพื่อใช้ในการแจ้งเหตุปัญหาการลักลอบทิ้งขยะและของเสียอันตราย *(6) การบริหารจัดการการประมงทะเล* ได้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมงทะเล อาทิ กฎหมายการประกอบอู่เรือ กฎหมายเพื่อบริหารจัดการกำกับกองเรือประมง และได้มีการจัดทำแผนบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทยฉบับใหม่ ตลอดจนได้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการตรวจตราและเฝ้าระวังการประมงผิดกฎหมาย เช่น การพัฒนาระบบตรวจเรืออัจฉริยะ การพัฒนาปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตให้ทำการงานในเรือประมง และการตรวจแรงงานในเรือประมงโดยใช้เทคโนโลยี Face Scan System on Mobile เป็นต้น *(7) การบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล* ได้ดำเนินโครงการนำร่องการใช้ขาแท่นหลุมผลิตปิโตรเลียมไปจัดวางเป็นปะการังเทียม โดยได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษา *(8) การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง* ตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล ได้ดำเนินการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแนวเขตทะเลและชายฝั่ง รวมถึงเขตแดนทางบกทางทะเลที่เชื่อมต่อกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปในมิติของกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรในการควบคุมดูแลของหน่วยงานที่รับผิดชอบ *(9) การอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน* ได้มีการดำเนินโครงการจัดทำและวางปะการังเทียม และจัดทำโครงการบริหารจัดการและซ่อมแซมทุ่น แสดงแนวเขต รวมถึงได้ดำเนินโครงการปลูกปะการังในจังหวัดที่มีพื้นที่ติดทะเลอย่างต่อเนื่อง *(10) การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง* ได้ดำเนินโครงการเขื่อนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งและแผงกันคลื่น นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์และกำหนดมาตรการเชิงกฎหมายในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งอย่างเป็นระบบในรูปแบบระบบหาด *(11) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล* ได้มีการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระดับกลุ่มประเทศอาเซียน ในการปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางทะเล อาทิ การลงนามในปฏิญญากรุงเทพว่าด้วยการต่อต้านขยะทะเลในภูมิภาคอาเซียน การจัดทำบันทึกความเข้าใจแผนการขจัดคราบน้ำมันรั่วไหลของกลุ่มประเทศอาเซียน และจัดทำโครงการจัดทำแนวทางการใช้สารเคมีขจัดคราบน้ำมันในอนุภูมิภาคอ่าวไทย *(12) การบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและสัตว์ทะเล* ได้ดำเนินโครงการประกาศพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งใน 20 พื้นที่เป้าหมาย และ *(13) การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลให้ทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982* ได้มีการจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. .... เพื่อการควบคุมการทิ้งสิ่งปฏิกูล น้ำมัน และสารเคมีออกไปถึงเขตสิทธิอธิปไตย

0620-0625

ความหลากหลายทางชีวภาพ มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 6 เรื่อง ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ *(1) ปฏิรูปกลไกด้านความหลากหลายทางชีวภาพทั้งระดับชาติและพื้นที่* ได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... และได้มีการปรับปรุง (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ พ.ศ. 2561 - 2580 *(2) ปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ* ได้ดำเนินการสนับสนุนทุนโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพด้านการเกษตร มุ่งเน้นการให้ทุนการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการจัดทำแผนการวิจัย รวมถึงพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพที่เชื่อมโยงกับทิศทางการพัฒนาของโลกและระดับประเทศในด้านการวิจัยและนวัตกรรม *(3) ปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศเพื่อการอนุรักษ์ คุ้มครอง ใช้ประโยชน์ และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม* ได้มีการปรับปรุงระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยให้รองรับการแสดงผลชนิดพันธุ์พืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ทะเบียนชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ สถานภาพการคุกคาม สถานภาพการคุ้มครองตามกฎหมาย และมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถประมวลผลในจุดเดียว มีแพลตฟอร์มแบบเปิดภายใต้ชื่อ Thai Biodiversity Database Platform *(4) ปฏิรูประบบและเครือข่ายฐานทรัพยากรท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมถึงเครือข่ายระดับประเทศและอาเซียน* ได้ดำเนินการจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. .... และได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น *(5) ปฏิรูประบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ* ดำเนินกิจกรรมการจัดสรรทุนเล่าเรียนสาขาอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของหน่วยงานทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา และ *(6) ปฏิรูประบบกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน* ได้ดำเนินกิจกรรม อาทิ กิจกรรมผลักดันให้เศรษฐกิจชีวภาพเป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และกิจกรรมสร้างกลไกผลักดันวิถีการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

0626-0628

สิ่งแวดล้อม มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 3 เรื่อง ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ *(1) เสริมสร้างระบบบริหารจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิภาพ* ได้ดำเนินโครงการแก้ปัญหาการจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิด ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ โครงการเสริมสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อม การแก้ไขกฎกระทรวงและมาตรฐานสำหรับบังคับใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในเรื่องสุขาภิบาลและระบบบำบัดน้ำเสีย โครงการจัดทำมาตรการควบคุมการระบายสารอินทรีย์ระเหยจากโรงงาน โครงการยกระดับผู้ประกอบการของเสีย โครงการเพิ่มประสิทธิภาพโรงงานคัดแยกและรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โครงการสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การออกมาตรการดีเดย์งดให้ถุงพลาสติก มาตรการส่งเสริมการใช้ถุงพลาสติกรีไซเคิล และโครงการส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการเข้าสู่อุตสาหกรรมสีเขียว *(2) ปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบมลพิษ* ได้ดำเนินการศึกษาความเหมาะสมของหน่วยงานที่จะเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงานเกี่ยวกับมลพิษ และได้จัดทำทำเนียบการปล่อยมลพิษ รวมถึงโครงการส่งเสริมโรงงานอุตสาหกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน โครงการปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการกากของเสียอุตสาหกรรม และ *(3) ผลักดันทุกภาคส่วนให้ร่วมแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ* ได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. .... และดำเนินการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลบัญชีก๊าซเรือนกระจกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศบัญชีก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย รวมถึงการพัฒนากฎหมายระเบียบ มาตรการ นโยบาย และกลไกในการบริหารจัดการการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการสร้างแรงจูงใจภาคเอกชนในการร่วมเป็นผู้ประกอบการสีเขียวเพื่อควบคุมการปล่อยมลพิษ

0629 - 0636

ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเรื่องและประเด็นปฏิรูป จำนวน 8 เรื่อง ซึ่งมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ *(1) ปฏิรูประบบและโครงสร้างการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ* ดำเนินโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในจังหวัด และมีแผนพัฒนาศูนย์ข้อมูลรายงานฯ เชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลรายงานฯ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป *(2) ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน* ได้มีการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ การทดลองนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ผ่านการทำโครงการนำร่อง และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง *(3) ปฏิรูประบบการบริหารจัดการเขตควบคุมมลพิษ* อยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไข (ร่าง) หลักเกณฑ์การประกาศและยกเลิกพื้นที่เขตควบคุมมลพิษ และมีการกำหนดมาตรการและแผนงานควบคุม ลด และขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ รวมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหามลพิษ และพื้นที่ที่มีปัญหามลพิษ *(4) ปฏิรูปการผังเมือง* ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน และดำเนินโครงการผลักดันการจัดทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมืองอุตสาหกรรมยั่งยืน ในด้านการวางผังเมืองระดับชุมชนและผังพื้นที่เฉพาะท้องถิ่น และได้ดำเนินโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผังเมืองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงโครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมือง/ชุมชนระดับอำเภอ นอกจากนี้ อยู่ระหว่างการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติการนำมาตรการโอนสิทธิการพัฒนามาใช้บังคับในผังเมืองรวม *(5) ปฏิรูปเครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสิ่งแวดล้อม* มีการศึกษาแนวทางการปฏิรูปกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีความเป็นอิสระ และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการขยะ น้ำเสีย และของเสียอันตราย นอกจากนี้ ได้มีการดำเนินโครงการปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตทำการประมงอิเล็กทรอนิกส์เพื่อช่วยในการควบคุมสมดุลของทรัพยากรสัตว์น้ำผ่านการคำนวณจำนวนผู้ทำประมง *(6) ปฏิรูปองค์กร ระบบแผน ระบบงบประมาณ และเครื่องมือบริหารจัดการ* โดยปรับบทบาทหน้าที่และเสริมศักยภาพของผู้ว่าราชการจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับภารกิจด้านการบริหารจัดการและระบบสนับสนุนการทำงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม *(7) ระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม* ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมด้านการปฏิรูประบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อมให้เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมสิ่งแวดล้อม อาทิ ระบบสอบสวนทางสิ่งแวดล้อม ระบบการบังคับโทษทางอาญาและการคุมประพฤติทางสิ่งแวดล้อม ระบบการบังคับคดีทางสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในส่วนสารบัญญัติ และ *(8) ปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* ได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและปฏิรูปประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รองรับกับการอนุวัติตามพันธกรณีในความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก โดยมีกฎหมายที่ประกาศใช้ในช่วงที่ผ่านมา จำนวน 13 ฉบับ

0601 0602 0603 0604 0605 0606
0607 0608 0609 0610 0611 0612
0613 0614 0615 0616 0617 0618
0619 0620 0621 0622 0623 0624
0625 0626 0627 0628 0629 0630
0631 0632 0633 0634 0635 0636

0601 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

ทรัพยากรทางบก

ทรัพยากรทางบก ประกอบด้วย ป่าไม้และสัตว์ป่า ดิน และแร่ เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ดี ที่ผ่านมาทรัพยากรเหล่านี้ ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างสิ้นเปลือง ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและลดลง จนไม่อาจสามารถฟื้นคืนสู่สภาพเดิมได้ ประกอบกับนโยบายและแผนในการคุ้มครองรักษาฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางบกให้ยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพอนามัยของประชาชน ยังต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างกัน ซึ่งจะเห็นว่ามีการลดลงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ป่าไม้จากร้อยละ 43.21 ของพื้นที่ประเทศในปี 2516 เหลือร้อยละ 31.68 ในปี 2562 ในทำนองเดียวกัน ทรัพยากรดิน พบว่ามีการใช้ที่ดินไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 60 ล้านไร่ ทำให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ เช่น ดินเค็ม ดินเสื่อมสภาพ น้ำท่วมขัง เป็นต้น เช่นเดียวกันกับทรัพยากรแร่ ที่มีการนำมาใช้เพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นปริมาณและมูลค่ามหาศาล โดยขาดการควบคุม กำกับดูแลด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยรอบพื้นที่ ส่งผลให้เกิดข้อพิพาทระหว่างกลุ่มผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์มาอย่างต่อเนื่อง และเป็นประสบการณ์ที่สร้างเรื่องราวและบทเรียนเชิงลบจากพื้นที่หนึ่งสู่พื้นที่หนึ่ง ทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแร่ที่มีอยู่ในประเทศอยู่ในภาวะวิกฤต ผู้ได้รับสัมปทานไม่สามารถดำเนินการสำรวจและสร้างกระบวนการในการทำความเข้าใจกับชุมชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดทัศนคติเชิงลบต่อต้านการทำเหมืองแร่ได้ ส่งผลให้มีข้อจำกัดอย่างมากในการนำแร่ขึ้นมาใช้ประโยชน์

แผนที่สภาพพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 - 2561

ที่มา : กรมป่าไม้

ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางบกดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกลไกการดำเนินงานขององค์กรภาครัฐ และแก้ไขหรือพัฒนากฎหมาย เพิ่มโทษผู้กระทำความผิดให้สูงขึ้น สนับสนุนและเอื้อต่อการบริการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เช่น การจัดทำพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เพื่อหยุดยั้งความเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และดำเนินการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ โดยการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม การปลูกป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองที่ดิน ด้วยการจัดที่ดินทำกิน

ให้ชุมชน ซึ่งได้ดำเนินการแล้ว จำนวน 40,380 ราย 50,281 แปลง ร่วมกับการพัฒนาขยายผลระบบการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ จำนวน 1,044 ชุด ครอบคลุมพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั่วประเทศ และดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิด จำนวน 121 ราย คิดเป็นมูลค่า 4.7 ล้านบาท และในส่วนของสัตว์ป่า ได้ดำเนินการจัดทำแผนอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าหายากใกล้สูญพันธุ์ จำนวน 13 ชนิด ได้แก่ กวางผา นกแต้วแล้วท้องดำ ควายป่า สมเสร็จ เก้งหม้อ พะยูน เสือโคร่ง วัวแดง ไก่ฟ้าหางลาย ขวาง จระเข้น้ำจืด เนื้อทราย ละอง-ละมั่ง และนกยูงไทย การดำเนินการจัดทำฐานข้อมูล การบริการประชาชนด้านสัตว์ป่า เพื่อเป็นแหล่งความรู้ในการสืบค้นข้อมูลด้านสัตว์ป่าแก่ประชาชน และการวางแผนลดความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่าและสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ ในหลายพื้นที่ สำหรับการดำเนินการปฏิรูปทรัพยากรดิน ได้ดำเนินการจัดทำแผนการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในระดับตำบล โดยในปี 2562 ได้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเพื่อรองรับเกษตร 4.0 จำนวน 74 ตำบล และถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาดินเพื่อเตรียมการทำเกษตรอินทรีย์ 39,342.26 ไร่ ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน จำนวน 810,482.50 ไร่ นอกจากนี้การดำเนินงานเพื่อปฏิรูปทรัพยากรแร่ ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดพื้นที่ศักยภาพแร่ พร้อมกับการพัฒนาเครื่องมือในการกำกับดูแล การเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชนในการติดตาม ตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากการทำแร่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคใต้ และจัดทำแนวทางการบริหารจัดการและรายงานการเผยแพร่ฉบับสมบูรณ์แร่ 4 ชนิด ได้แก่ แร่ควอตซ์ แร่โพแทช แร่ทองคำ และหินอุตสาหกรรม รวมทั้งมีการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการแร่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในพื้นที่หน้าพระลาน จ.สระบุรี เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและชุมชนโดยรอบ

ทั้งนี้ ยังมีความท้าทายที่สำคัญปรากฏในภาคการเกษตร ซึ่งมีสัดส่วนการใช้ทรัพยากรที่ดินมากที่สุด โดยพบว่าการบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเพาะปลูกพืชให้มีความเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ยังดำเนินการได้ในขอบเขตที่จำกัด เนื่องจากการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับ อาทิ กฎหมายการผังเมือง กฎหมายชลประทาน และกฎหมายการแบ่งเขตการปกครอง นอกจากนี้ ในส่วนการพัฒนาแผนงานโครงการที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางบก มีความท้าทายที่สำคัญ คือ การได้รับความเห็นพ้องจากประชาชนในพื้นที่

ดังนั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางบกของประเทศ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างการรับรู้ต่อเกษตรกรในการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ อาทิ การขยายผลการรับรู้ต่อโครงการแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri-map Online) นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐควรปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อสร้างกลไกทางการคลังเพื่อนำผลตอบแทนที่พึงเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพจากป่าไม้และสัตว์ป่า ทรัพยากรแร่ และต้นทุนในการฟื้นฟูทรัพยากรดินให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ เข้ามาผนวกรวมไว้ในการพิจารณาความคุ้มค่าในการลงทุนของแผนงานโครงการขนาดใหญ่ที่ทำให้เกิดการสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดังกล่าว รวมทั้ง กำหนดให้นำผลตอบแทนที่จัดเก็บได้นั้นไปดำเนินการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบ และฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้สามารถฟื้นตัว เพื่อสร้างการยอมรับกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และทำให้มีทรัพยากรทางบกที่สมบูรณ์สามารถเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาประเทศได้ต่อไป

0602 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

การบริหารแผนโครงการที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรน้ำ

ประเทศไทยมีปริมาณฝนตกและปริมาณน้ำท่าต่อปีเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ ประกอบกับต้นทุนที่กักเก็บได้ในแต่ละปีมีความผันผวนตามการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้ปริมาณน้ำไหลลงเขื่อนขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของประเทศมีความแปรปรวนสูงตามไปด้วย โดยพบว่าเขื่อนขนาดใหญ่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างสมดุลระหว่างน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำได้ จึงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูและสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก (แก้มลิง) และดำเนินการขุดลอกคลอง บึงในระดับพื้นที่ เพื่อให้สามารถช่วยกักเก็บน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ดี พบว่าการพัฒนาแหล่งน้ำที่สำคัญตามยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการดำเนินโครงการสำคัญระดับประเทศในระยะที่ผ่านมา มีความล่าช้าไม่สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จตามแผน เนื่องจากข้อจำกัดในการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ทั้งในมิติของภารกิจและกฎหมายที่แต่ละหน่วยงานถือปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผนงานโครงการด้านน้ำทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่ โดยการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบที่มีจำนวนถึง 38 ฉบับ เพื่อให้การขับเคลื่อนโครงการด้านน้ำ การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การขอใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำ ตลอดจนการจัดทำงบประมาณด้านน้ำดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความยั่งยืนโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การดำเนินงานสำคัญที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของประเด็นการบริหารแผนงานโครงการที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรน้ำ ได้แก่ การจัดทำพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2561 โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้นเป็นกฎหมายหลักด้านน้ำของประเทศที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการอุปสงค์และอุปทานน้ำทั้งระบบ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งในและนอกระบบชลประทานอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการด้านการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับเพื่อให้ขับเคลื่อนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการพัฒนาโครงการที่สำคัญมีความก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 เพื่อปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2561 พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วในปี 2562 ที่ผ่านมา เป็นต้น

ทั้งนี้ ประเด็นท้าทายที่สำคัญซึ่งจะส่งผลให้การบริหารแผนงานโครงการตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีความยั่งยืนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ ทุกลุ่มน้ำทั่วประเทศ ในรูปแบบของคณะกรรมการลุ่มน้ำที่จะต้องเป็นกลไกผลักดันแผนงานโครงการพัฒนาลุ่มน้ำบนพื้นฐานของการมีความเข้าใจบริบทของพื้นที่และคำนึงถึงการอนุรักษ์ รักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาคส่วนในพื้นที่ลุ่มน้ำที่รับผิดชอบอย่างยั่งยืน

การดำเนินงานในระยะต่อไป เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรน้ำของประเทศไปสู่การสงวนรักษาและใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ จะต้องให้ความสำคัญกับการกลั่นกรอง คัดเลือกองค์ประกอบของคณะกรรมการระดับลุ่มน้ำที่มีความรู้ความเข้าใจทรัพยากรน้ำในพื้นที่ทั้งระบบลุ่มน้ำ และพิจารณาวางแผนการพัฒนาโครงการที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรน้ำบนกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อให้การพัฒนามีความครอบคลุมมิติการพัฒนาทุกด้านอย่างยั่งยืน

0603 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

การบริหารแผนโครงการที่สำคัญ ตามแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรน้ำ

การกำหนดทิศทางการพัฒนาและบริหารทรัพยากรน้ำระดับพื้นที่ในปัจจุบัน พบว่ายังขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เป็นผลให้ขาดความเชื่อมโยงและมีการดำเนินงานที่ทับซ้อนกันของหน่วยงานในระดับพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น เช่น การบุกรุกลำน้ำ เส้นทางระบายน้ำตามธรรมชาติถูกกีดขวางจากสิ่งปลูกสร้าง การเสียสมดุลระหว่างการใช้น้ำผิวดินและใต้ดิน และการขาดความรู้ความเข้าใจในการนำน้ำขึ้นมาใช้อย่างถูกวิธี เป็นต้น นอกจากนี้ ยังส่งผลให้การดำเนินงานด้านการชลประทานเพื่อก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น ระบบส่งน้ำ บ่อบาดาล และระบบประปาบาดาล ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึงครอบคลุม จึงจำเป็นต้องดำเนินการโอนภารกิจของหน่วยงานกลางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลและบำรุงรักษา ซึ่งเมื่อปฏิรูปแล้วจะทำให้เกิดความชัดเจนของการแบ่งเขตบริหารจัดการและกำหนดผู้รับผิดชอบผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ เกิดความชัดเจนด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการจัดรูปที่ดินที่มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำ

ที่ผ่านมากระบวนการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานร่วมกันและการถ่ายโอนภารกิจความรับผิดชอบงานชลประทานขนาดเล็ก และการบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดินและสมดุลการใช้น้ำผิวดินและใต้ดิน เพื่อผลักดันให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปรับขอบเขต/ขนาดความรับผิดชอบของท้องถิ่นในการดูแลบำรุงรักษางานชลประทานขนาดเล็กตามขีดความสามารถด้านกำลังคนและองค์ความรู้ของบุคลากรที่มีอยู่ โดยมีการดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูบึงหนองไทรและหนองตะไก้ จ.นครราชสีมา แล้วเสร็จ และส่งมอบให้ท้องถิ่นดูแลรักษาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรและอุปโภคบริโภคต่อไป ซึ่งมีผู้ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการจำนวน 735 ครัวเรือน พื้นที่เกษตรได้รับประโยชน์ 500 ไร่ ปริมาณความจุเก็บกัก 495,200 ลบ.ม. สำหรับการดำเนินงานด้านการถ่ายโอนภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่ท้องถิ่นอยู่ระหว่างการแก้ไขปัญหาในการถ่ายโอนภารกิจให้เป็นไปตามสภาพข้อเท็จจริง และเน้นในส่วน

ของการเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขณะที่การปรับสมดุลการใช้น้ำทั้งผิวดินและใต้ดิน อยู่ในกระบวนการพัฒนาและบริหารจัดการน้ำบาดาลเชิงลุ่มน้ำและพื้นที่แบบบูรณาการ โดยมีแผนงานโครงการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลให้กับโรงเรียนทั่วประเทศ ปัจจุบันสามารถเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนสำหรับการบริโภคได้ 21.98 ลบ.ม./ปี ประชาชนได้รับประโยชน์ 90,800 ครัวเรือน ในขณะที่การเพิ่มน้ำต้นทุนให้กับระบบประปาหมู่บ้าน สามารถดำเนินงานเพิ่มน้ำต้นทุนได้ 1,854 แห่ง ในปี 2562 ประชาชนได้รับประโยชน์ 268,100 ครัวเรือน ในส่วนของการบริหารจัดการพื้นที่น้ำท่วมตามฤดูกาล ได้มีการดำเนินการปรับเปลี่ยนระบบการปลูกข้าวให้เหมาะสมกับพื้นที่ (13 ทุ่ง) โดยจัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับเกษตรกรในพื้นที่ จำนวน 1.421 ล้านไร่ เมล็ดพันธุ์จำนวน 7,075 ตัน และปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำลงสู่พื้นที่ลุ่มต่ำ ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้จากการประมงระหว่างช่วงเวลารับน้ำในรอบปี โดยปี 2562 ได้ดำเนินกิจกรรมปล่อยปลาและพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานจำนวน 8,292 บ่อ

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ คือ ความพร้อมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงขีดความสามารถเชิงเทคนิคและศักยภาพในการบริหารจัดการแผนงาน โครงการที่จะถูกถ่ายโอนลงมายังพื้นที่รับผิดชอบของบุคลากรในแต่ละพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น การบริหารเชิงพื้นที่ในระยะต่อไปต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในพื้นที่ และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับขนาดความรับผิดชอบ เพื่อให้ภารกิจและโครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการถ่ายโอนมาจากหน่วยงานส่วนกลางได้รับการบำรุงรักษา ดูแล และใช้ประโยชน์ร่วมกันในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมกับทุกภาคส่วน นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางต้องถ่ายทอดองค์ความรู้ทางเทคนิคและวิธีการดำเนินการให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อยกระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองและบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในระยะยาวต่อไป

0604 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

ระบบเส้นทางน้ำ

ที่มา : สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)

ระบบเส้นทางน้ำ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในแง่ของการกระจายน้ำซึ่งเป็นต้นทุนสำหรับการอุปโภค บริโภค โดยเฉพาะสำหรับการเกษตรกรรม การระบายน้ำและการป้องกันการเกิดน้ำท่วมและอุทกภัย การเป็นเส้นทางคมนาคมเพื่อการสัญจรทางน้ำ และยังเป็นแหล่งผลิตพลังงานทดแทน ในอดีตประเทศไทยมีระบบเส้นทางน้ำต่อเนื่องตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงแหล่งรับน้ำ แต่เนื่องจากการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ การเกิดพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกมากขึ้น ทำให้มีตะกอนไหลจากพื้นที่ลุ่มน้ำมาตามเส้นทางน้ำมากขึ้นเป็นเหตุทำให้เส้นทางน้ำตื้นเขิน อีกทั้งมีการบุกรุกพื้นที่เส้นทางน้ำตลอดจนการพัฒนาโครงการหรือระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อเส้นทางน้ำ ทำให้ระบบเส้นทางน้ำเสื่อมสภาพ ทรุดโทรมและขีดความสามารถของทางน้ำลดลงอย่างต่อเนื่องจนทำให้เส้นทางน้ำบางแห่งไม่มีน้ำในช่วงฤดูแล้ง ขณะที่เส้นทางน้ำบางแห่งมีน้ำล้นตลิ่ง จนเกิดปัญหาน้ำท่วมและอุทกภัยในช่วงฤดูฝนเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางสัญจรไปมาระหว่างพื้นที่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มของความถี่และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงต้องมีการปรับปรุงการจัดการระบบเส้นทางน้ำเพื่อจัดลำดับความสำคัญของเส้นทางน้ำและกำหนดความรับผิดชอบของหน่วยงานในการดูแลรักษาที่มีความเหมาะสมต่อไป

การดำเนินการที่ผ่านมา ได้มีการวางแผนออกแบบทางน้ำและระบบแผนที่เส้นทางน้ำ ผังระบบระบายน้ำควบคู่กับผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการออกแบบขนาดองค์ประกอบของระบบเส้นทางน้ำที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยได้ดำเนินโครงการศึกษาและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบแหล่งน้ำธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน มุ่งเน้นการจัดทำแผนที่ทางอุทกศาสตร์ และจัดทำแผนที่ผังกรอบความคิดในแต่ละลุ่มน้ำสาขาทั้ง 254 สาขา ให้สามารถเห็นถึงกรอบความคิดในการพัฒนาและการบริหารจัดการของแม่น้ำ ลำห้วย คลอง หนอง บึง แหล่งน้ำธรรมชาติ และเพื่อให้การจัดระบบเส้นทางน้ำตามธรรมชาติมีความเหมาะสม ชัดเจน มีการกำหนดลำดับศักดิ์ และขนาดของทางน้ำที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งคำนึงถึงมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างที่อาจส่งผลกระทบต่อเส้นทางน้ำ ทำให้ระบบเส้นทางน้ำเสื่อมโทรมได้

ทั้งนี้ ความท้าทายในการดำเนินงาน เพื่อสร้างให้ระบบเส้นทางน้ำมีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ คือ ความครอบคลุมของการศึกษาและบริหารจัดการเกี่ยวกับการกำหนดลำดับศักย์ของพื้นที่ลุ่มน้ำ และการเสื่อมสภาพของระบบเส้นทางน้ำจากการพัฒนาในด้านอื่น ๆ อาทิ การคมนาคม การทำพื้นที่การเกษตร การตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุของการชะล้างหน้าดิน และเป็นตะกอนทับถมแหล่งน้ำและทางน้ำ ส่งผลให้ธรรมชาติแปรปรวน เกิดภาวะไม่สมดุล ดังนั้น เพื่อให้เกิดการบังคับใช้ และเกิดผลเป็นรูปธรรม ปัจจุบันจึงมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบเส้นทางน้ำ ได้แก่ พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 ได้นิยามเรื่องผังน้ำและเส้นทางน้ำไว้ชัดเจน อีกทั้งกำหนดให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจัดทำและประกาศใช้ผังน้ำในราชกิจจานุเบกษา เพื่อประโยชน์ในการจัดทำผังเมืองรวมตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 และการดูแลรักษาเส้นทางน้ำไม่ก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนทางน้ำหรือกระแสน้ำ หรือกีดขวางการไหลของน้ำในระบบทางน้ำ และพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2561 มาตรา 103 ยังระบุไว้อีกว่าในวาระเริ่มแรก ให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ จัดทำผังน้ำและรายการประกอบผังน้ำเสนอคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เพื่อพิจารณาภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ

ดังนั้น การดำเนินงานเพื่อให้ระบบเส้นทางน้ำมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานในระดับพื้นที่เข้ามาร่วมศึกษาและวางแผนการดำเนินการร่วมกันเพื่อสำรวจพื้นที่เส้นทางน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ และแหล่งน้ำตามลุ่มน้ำที่สำคัญ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนาพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับการออกแบบและดำเนินโครงการพัฒนาที่ไม่ส่งผลกระทบกับระบบเส้นทางน้ำ เพื่อให้มีความยั่งยืนของระบบเส้นทางน้ำและส่งเสริมให้เกิดการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

0605 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

ระบบขยายผลแบบอย่างความสำเร็จ

ปัจจุบันการบริหารจัดการน้ำในบางพื้นที่ประสบผลสำเร็จ ขณะที่ในหลายพื้นที่ยังขาดความสมดุล ไม่มีความสอดคล้องกันระหว่างต้นทุนน้ำที่มีอยู่และปริมาณน้ำที่ถูกใช้ไป ส่งผลให้เกิดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งซ้ำซากในทุก ๆ ปี จึงจำเป็นต้องดำเนินการขยายผลด้านการบริหารจัดการน้ำและดูแลรักษาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนที่ประสบผลสำเร็จ โดยให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือบริหารจัดการข้อมูลเพื่อไปสู่แผนพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันแบบเป็นหุ้นส่วน ซึ่งหากสามารถดำเนินการปฏิรูปได้สำเร็จจะส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการน้ำทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ มีการใช้ประโยชน์จากผิวน้ำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพในทุกพื้นที่ เกิดการขยายผลจากต้นแบบความสำเร็จสู่การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

ที่มา : สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน)

การพัฒนาชุมชนแม่ข่ายด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2552 ปัจจุบันมีชุมชนแม่ข่ายทั้งสิ้น 15 ชุมชน ที่สามารถนำผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน เกิดตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สนับสนุนการวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน เพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ชุมชนแม่ข่ายและชุมชนเครือข่าย นำไปสู่การบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำและการเกษตรได้ด้วยตนเอง ทั้งในสภาวะปกติ สภาวะวิกฤต และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการดำเนินงานโครงการนับตั้งแต่ ปี 2555 ถึงปี 2561 สามารถขยายผลสู่ 1,573 หมู่บ้าน เกิดพื้นที่ตัวอย่างความสำเร็จเป็นพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ 19 แห่ง เกิดตัวอย่างดำเนินงานทฤษฎีใหม่ 243 ครัวเรือน ครอบคลุมพื้นที่ 2,429 ไร่ โดยในปี 2562 สสน. มีแผนการดำเนินงานที่จะขยายผลการดำเนินงานไปยังพื้นที่เป้าหมายอีก 10 ชุมชนสำหรับการดำเนินงานด้านการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ผิวน้ำในอ่างน้ำขนาดเล็กเพื่อพัฒนาระบบโซล่าเซลล์สูบน้ำแบบติดตั้งลอยน้ำ จะเป็นการถอดบทเรียนการดำเนินงานจากชุมชนดงขี้เหล็ก อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี และชุมชนหนองโน อ.แก่งคร้อ จ.ชัยภูมิ ซึ่งประสบความสำเร็จในการลดค่าใช้จ่ายจากการสูบน้ำเพื่อนำมาขยายผลต่อไป

ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่ผ่านมา มักดำเนินการด้วยความเร่งรีบเพื่อสนองตอบนโยบายและปัญหาเฉพาะหน้าเป็นหลัก จึงอาจทำให้การวิเคราะห์จัดการปัญหาต่าง ๆ ขาดความสมบูรณ์ไม่ครบถ้วนทุกมิติ ดังนั้น ความท้าทายที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์ปัญหาของพื้นที่ สภาพภูมิสังคม และความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้าใจในเรื่องของสิทธิชุมชนเพื่อสร้างความร่วมมือ และลดความขัดแย้งจากชุมชน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายสามารถขยายผลแบบอย่างความสำเร็จได้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนเป็นภาคส่วนหลักในการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาทรัพยากรน้ำในพื้นที่ตนเอง โดยอาศัยองค์ความรู้จากหน่วยงานสนับสนุน เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของชุมชน การวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนโดยใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ เพื่อขยายผลแบบอย่างความสำเร็จให้แก่ชุมชนต่าง ๆ ในการคิด ตัดสินใจเพื่อประโยชน์ของชุมชนเองบนหลักฐานข้อเท็จจริงที่เป็นข้อมูลทางวิทยาศาสตร์

0606 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6

ความรู้ เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์เพื่อการบริหารจัดการน้ำ

ต้นทุนน้ำหรือปริมาณน้ำฝนที่ตกในแต่ละพื้นที่ประเทศไทยในระยะที่ผ่านมา มีความแปรปรวนทั้งในเชิงปริมาณและความถี่ ส่งผลให้การคาดการณ์ปริมาณน้ำเพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรและบริหารจัดการน้ำมีความซับซ้อนทั้งในเชิงพื้นที่และเวลา จึงจำเป็นต้องมีการสร้างองค์ความรู้และบ่มเพาะบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในหลากหลายสาขา เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านผังเมือง นักเศรษฐศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ เป็นต้น เพื่อติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลได้ทันต่อสถานการณ์ทั้งในเชิงภาพรวมของประเทศและในระดับพื้นที่ย่อย ในลักษณะของศูนย์ปฏิบัติการ นอกจากนี้ การบริหารจัดการน้ำของพื้นที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันยังมีข้อจำกัดในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้งานเพื่อบริหารข้อมูลอย่างเหมาะสม ทำให้ข้อมูลมีการกระจัดกระจายซ้ำซ้อน จึงจำเป็นต้องปฏิรูปความรู้ เทคโนโลยีและทรัพยากรมนุษย์เพื่อการบริหารจัดการน้ำด้วยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลน้ำระดับจังหวัด เพื่อประสานและรวบรวมข้อมูลให้เท่าทันต่อสถานการณ์น้ำในอนาคต

การดำเนินการที่ผ่านมา หลายหน่วยงานได้พัฒนาระบบสารสนเทศสมัยใหม่ เพื่อบริหารจัดการน้ำ อาทิ กรมชลประทาน พัฒนาระบบปฏิบัติการน้ำอัจฉริยะ กรมทรัพยากรน้ำ พัฒนาระบบศูนย์ป้องกันวิกฤตน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล พัฒนาระบบศูนย์นาคราช กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยศูนย์เตือนภัยพิบัติแห่งชาติ ฯลฯ สำหรับติดตามรวบรวมข้อมูลสภาพภูมิอากาศ สภาพน้ำในแม่น้ำ วิเคราะห์และบริหารจัดการตามภารกิจของหน่วยงาน แต่ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประกอบกับปริมาณข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำปัจจุบันมีปริมาณมากขึ้นและยังไม่ถูกนำมาใช้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยจัดการอย่างจริงจัง การผลักดันให้เกิดการใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการน้ำให้ทันต่อสถานการณ์ ดังนั้น การนำเทคโนโลยี Cloud เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล นำเทคโนโลยีระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ รวมถึงการคาดการณ์ในระยะยาวพร้อมกับยกระดับองค์ความรู้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นแนวทางการบริหารจัดการน้ำในอนาคต จึงเกิดความร่วมมือระหว่างสำนักทรัพยากรน้ำแห่งชาติกับสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (องค์การมหาชน) (สสน.) ในการบูรณาการข้อมูลน้ำและภูมิอากาศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาให้เป็นระบบ “คลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ” เพื่อเป็นการนำร่องโดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานระดับท้องถิ่นในการเตรียมการและร่วมกันจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำระดับจังหวัดเพื่อประสานและรวบรวมข้อมูลให้เท่าทันต่อสถานการณ์น้ำในอนาคต

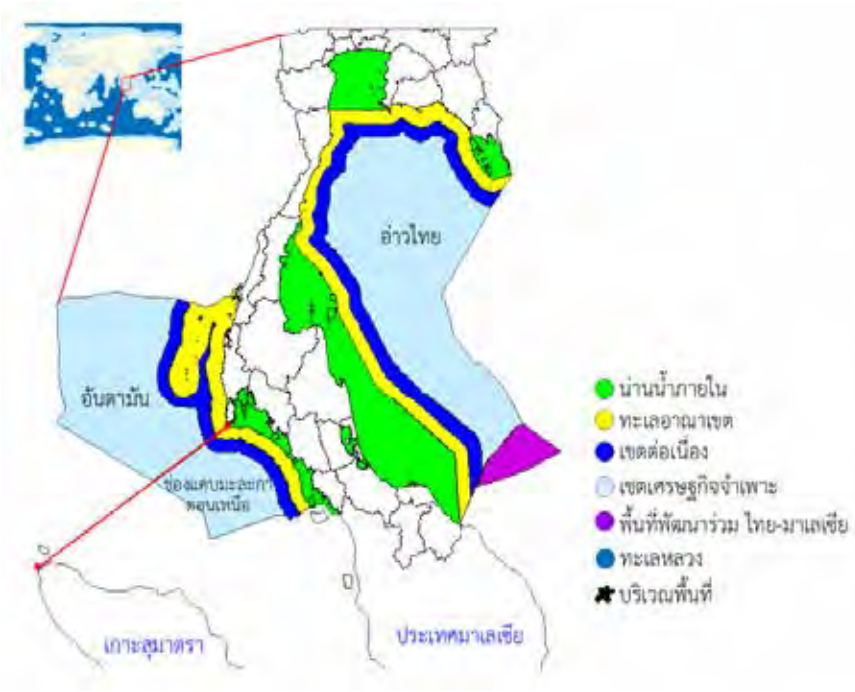

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของศูนย์บริหารจัดการน้ำระดับจังหวัด นอกเหนือจากความพร้อมของอุปกรณ์และเครือข่ายในการเชื่อมโยงข้อมูลที่มีประสิทธิภาพแล้ว บุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในฐานะผู้ดูแลบริหารจัดการจัดเก็บข้อมูล จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ทั้งในมิติด้านอุปสงค์และอุปทานน้ำ รวมถึงระเบียบวิธีในการรายงานข้อมูลเข้าสู่ระบบของ สสน. นอกจากนี้ การที่พื้นที่จะสามารถฉายภาพการพัฒนาน้ำทั้งระบบในพื้นที่ได้จะต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลของพื้นที่ในระบบชลประทานและข้อมูลนอกระบบชลประทาน

ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางควรร่วมกันเตรียมความพร้อมบุคลากรในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้มีขีดความสามารถและความพร้อมในเชิงเทคนิคและการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับเครือข่ายการจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับพื้นที่/จังหวัด และสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์บริหารจัดการน้ำระดับจังหวัดให้สามารถส่งมอบข้อมูลด้านน้ำในขอบเขตความรับผิดชอบได้อย่างถูกต้องแม่นยำ จึงเป็นประเด็นที่ต้องเตรียมพร้อมรองรับการปฏิรูปในประเด็นดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

0607 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7

การบริหารจัดการเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัด

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ประเทศไทยมีผืนแผ่นดินประมาณ 500,000 ตารางกิโลเมตร มีผืนน้ำประมาณ 300,000 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีสภาพเป็นทั้งน่านน้ำภายใน ทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่อง และเขตเศรษฐกิจจำเพาะ โดยข้อมูลปี 2561 ประเทศไทยมีความยาวชายฝั่งทะเลประมาณ 3,151 กิโลเมตร และมีจังหวัดที่มีขอบเขตติดทะเล 23 จังหวัด แบ่งเป็นทะเลฝั่งตะวันตก ได้แก่ ทะเลอันดามัน รวมไปถึงช่องแคบมะละกา 6 จังหวัด และทะเลฝั่งตะวันออก ได้แก่ ทะเลฝั่งอ่าวไทย 17 จังหวัด แต่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีแผนที่การใช้ประโยชน์ทางทะเลของชาติ ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมองเห็นภาพรวมของทะเลไทยไม่ชัดเจน ดังนั้น การจัดทำแผนที่การใช้ประโยชน์ทางทะเล และการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลของไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการจัดทำแผนที่ภาพรวมของประเทศและแผนที่เฉพาะที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในภารกิจที่รับผิดชอบต่อไป และเพื่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล โดยการสร้างความสมดุลของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล ให้เป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และมีอยู่อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ผลักดันการกำหนดเขตจังหวัดทางทะเลของประเทศให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยอยู่ในระหว่างดำเนินงานพิจารณา (ร่าง) แผนที่เขตจังหวัดทางทะเลรายจังหวัด ทั้งนี้ ยังมี 4 คู่จังหวัดที่อยู่ระหว่างการตกลงเรื่องเขตจังหวัดทางทะเลที่เป็นประโยชน์ร่วมกันโดยหากการดำเนินงานบรรลุผลจนกระทั่งได้ข้อยุติของทุกคู่จังหวัดแล้ว จะสามารถนำเขตแผนที่เขตทางทะเลรายจังหวัดไปบรรจุไว้ในบัญชีแนบท้ายกฎหมายเพื่อดำเนินการประกาศใช้ต่อไป

ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีการผลักดันการกำหนดเขตจังหวัดทางทะเลของประเทศให้มีมาตรฐานเดียวกันแล้ว แต่จังหวัดยังคงสามารถกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเลได้หลายประเภทตามเป้าประสงค์ของแต่ละพื้นที่ ดังนั้น ประเด็นท้าทายที่สำคัญ คือ การกำหนดกิจกรรมการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ให้มีความชัดเจน เพื่อลดความทับซ้อนและความสับสนของหน่วยงานปฏิบัติและผู้ใช้ประโยชน์จากทะเล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการเขตทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรายจังหวัดที่ชัดเจนต่อไป

ดังนั้น ในการดำเนินงานในระยะต่อไป หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อจัดทำ (ร่าง) แผนที่เขตจังหวัดทางทะเลรายจังหวัดให้แล้วเสร็จและกำหนดพื้นที่คุ้มครองทางทะเลที่มีลักษณะการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ที่ชัดเจน และเห็นชอบร่วมกันเพื่อเป็นมาตรการคุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้คงความสมบูรณ์มากขึ้น ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอย่างมีประสิทธิภาพและประชาชนได้รับผลประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน

0608 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8

การปรับสมดุลโครงสร้างองค์กร ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

การรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล มีความเกี่ยวข้องกับภาคส่วนราชการในระดับนโยบายและหน่วยดำเนินการระดับปฏิบัติเป็นจำนวนมาก อาทิ กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมศุลกากร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมประมง กองบังคับการตำรวจน้ำ โดยพบว่าแต่ละหน่วยงานต่างมีกฎหมายเพื่อควบคุม กำกับและสอดส่องการดำเนินงานให้เป็นไปตามบทบาทภารกิจของตนเอง จึงส่งผลให้การดำเนินงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ขาดเอกภาพและไม่สามารถขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้เกิดหน่วยงานทั้งระดับนโยบาย หน่วยปฏิบัติ หน่วยงานจัดการความรู้ที่มีการบูรณาการการปฏิบัติงานของส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและลดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทางราชการทั้งองค์วัตถุและองค์บุคคลที่คุ้มค่าบนพื้นฐานของฐานความรู้และวิทยาการที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการที่ผ่านมา ได้ตราพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 โดยประกาศราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2562 และมีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับใช้ในเขตทางทะเลของประเทศไทย พร้อมทั้งจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการประสานการปฏิบัติงานและการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามกฎหมายข้างต้น

ความท้าทายของการดำเนินงานด้านการปรับสมดุลโครงสร้างองค์กรในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ภายหลังจากพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 ได้ใช้เป็นกฎหมายหลักด้านการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล คือ การเร่งสร้างการรับรู้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเอกชนและภาคประชาชนเกี่ยวกับสาระสำคัญของตัวบทและมาตรการภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว เพื่อให้ภาคีที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทางทะเลได้อย่างสอดคล้องกับหลักการของกฎหมาย นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฯ ยังจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำอนุบัญญัติเพื่อให้การขับเคลื่อนการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลมีความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางทะเล ตลอดจนอำนวยการและประสานงานในการจัดการกับภัยคุกคามและปัญหาความมั่นคงทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ดังนั้น ศรชล. ในฐานะหน่วยงานหลักตามกฎหมายดังกล่าวควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งผลักดันการปรับสมดุลโครงสร้างองค์กรในการรักษาผลประโยชน์ของชาติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้อย่างสมบูรณ์ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบรายละเอียดของกฎหมาย พร้อมทั้งดำเนินการควบคุมกำกับและติดตามการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถบรรลุผลที่ต้องการ ยิ่งไปกว่านั้นการปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัยเท่าทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงหลักของประเทศและโลกที่มีความซับซ้อนตลอดจนผลกระทบต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ยังเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง

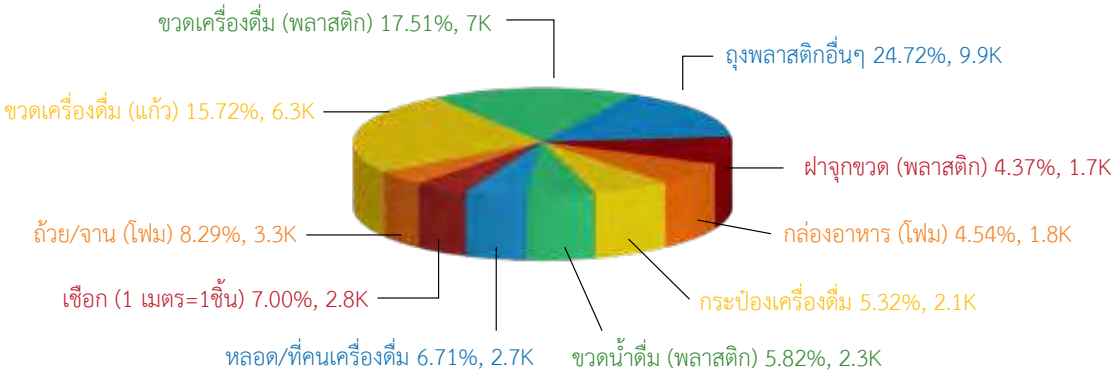

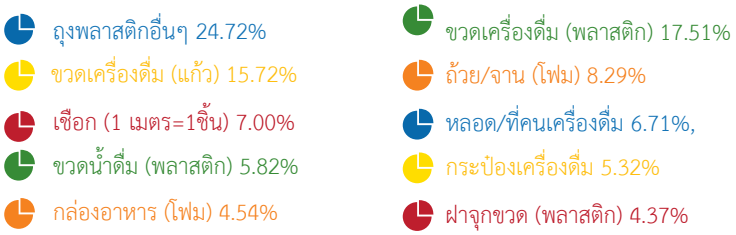
ที่มา : กองประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขานุการกองทัพเรือ

0609 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9

การบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่ง

ข้อมูลปริมาณขยะในประเทศไทย (ปีงบประมาณ 2560)
โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ขยะมูลฝอยในทะเลและชายฝั่งได้สร้างปัญหาให้แก่ประเทศไทยเป็นวงกว้าง ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเล สัตว์ทะเล การประมง และการท่องเที่ยว รวมถึงทำให้คุณภาพน้ำทะเลเสื่อมโทรมลง โดยข้อมูลปี 2557 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยรวม 26.77 ล้านตันต่อปี โดยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพียง 7.2 ล้านตัน หรือร้อยละ 27 และเป็นขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ที่ 5.1 ล้านตัน หรือร้อยละ 19 คงเหลือขยะมูลฝอยที่ไม่ได้นำไปกำจัดอย่างถูกต้อง และที่ตกค้างอยู่ในพื้นที่ จำนวน 6.9 ล้านตัน และ 7.6 ล้านตัน ตามลำดับ โดยขยะมูลฝอยดังกล่าวส่วนหนึ่งจะถูกปล่อยลงแหล่งน้ำและลงสู่ท้องทะเล โดยในปี 2560 มีปริมาณขยะมูลฝอยในจังหวัดชายทะเล 23 จังหวัด รวม 11.47 ล้านตัน ซึ่งจากปริมาณขยะดังกล่าว สามารถจำแนกชนิดของขยะทะเลที่พบมากที่สุดในประเทศไทย 10 อันดับ ดังนี้ ถุงพลาสติกร้อยละ 24.72 ขวดเครื่องดื่ม (พลาสติก) ร้อยละ 17.51 ขวดเครื่องดื่ม (แก้ว) ร้อยละ 15.72 ถ้วย/จาน (โฟม) ร้อยละ 8.29 เชือก ร้อยละ 7.00 หลอด/ที่คนเครื่องดื่ม ร้อยละ 6.71 ขวดน้ำดื่ม (พลาสติก) ร้อยละ 5.82 กระป๋องเครื่องดื่ม ร้อยละ 5.32 กล่องอาหาร (โฟม) ร้อยละ 4.54 และฝาจุกขวด (พลาสติก) ร้อยละ 4.37 จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า ประเทศไทยยังขาดการจัดการขยะอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่งอย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะในทะเลและชายฝั่ง อาทิ การบริหารจัดการขยะในทะเลและชายฝั่งตามแผนการดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอย ตั้งแต่ระดับต้นน้ำจนถึงระดับปลายน้ำ จัดกิจกรรมกำจัดขยะบกสู่ทะเลในพื้นที่ 23 จังหวัดชายทะเล พร้อมทั้งมีการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียน และเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะพลาสติกและขยะอาหารแบบบูรณาการ รวมถึงได้มีการจัดทำบันทึกความเข้าใจในการกำจัดขยะทะเลโดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และกิจกรรมลด แลก ถุงพลาสติกร่วมกับผู้ประกอบการในพื้นที่ริมฝั่งทะเล จำนวน 46 แห่ง ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ พร้อมไปกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างการตระหนักรู้ด้านการจัดการขยะที่ต้นทางและการลดใช้ถุงพลาสติกให้แก่องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานส่วนท้องถิ่น ชุมชนในพื้นที่ และภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาแนวทางในการจัดเก็บขยะเพื่อลดขยะที่มีแนวโน้มจะลงสู่ทะเลอย่างทั่วถึง

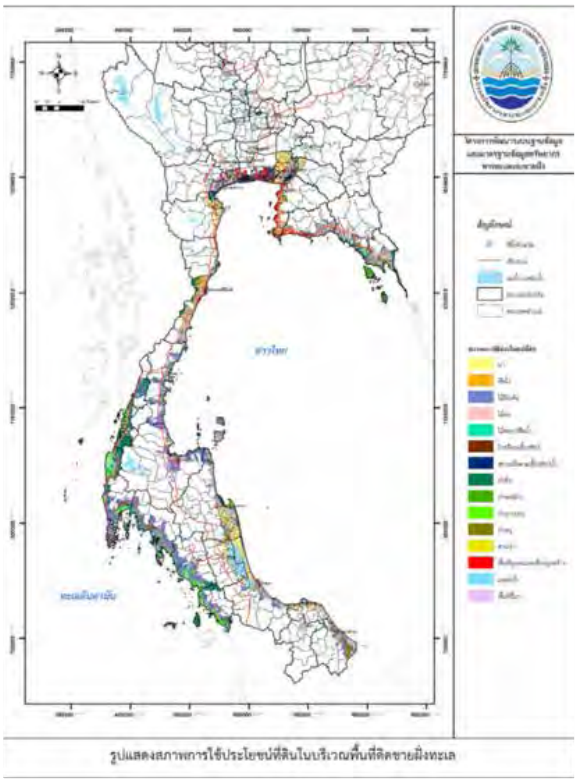
ความท้าทายที่สำคัญ คือ การจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่ได้ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องและตกค้างอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น ขาดจิตสำนึกต่อพื้นที่สาธารณะ การใช้ถุงพลาสติกที่ย่อยสลายได้ยาก ขาดแรงจูงใจในการจัดการขยะและการแยกขยะ การไม่เห็นประโยชน์อย่างคุ้มค่าในการที่จะนำของกลับมาใช้ใหม่ และขาดมาตรการทางกฎหมายที่จะลดการใช้ขยะอย่างจริงจัง เป็นต้น

การดำเนินงานเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายด้านการบริหารจัดการขยะทะเล จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการขยะที่ต้นทางในระดับครัวเรือนมากกว่าการดำเนินงานที่ปลายทางด้วยการตามเก็บขยะในทะเลและชายฝั่ง โดยภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกันในการสนับสนุนโครงการหรือมาตรการที่สำคัญ เช่น การสร้างจิตสำนึกการลดขยะ การใช้ซ้ำ และการคัดแยกขยะที่ต้นทาง โครงการลงทุนสร้างนวัตกรรมเพื่อการจัดการขยะอย่างถูกวิธี การสนับสนุนนวัตกรรมการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะน้อยที่สุด การออกแบบบรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติที่ย่อยสลายได้จริงโดยไม่มีส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิต และการเพิ่มภาษีต่อการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียว เป็นต้น

0610 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10

การบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเล

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์ทางทะเลและชายฝั่งของประเทศไทยมีหลายกิจกรรม อาทิ การค้าและการขนส่งทางทะเล (พาณิชยนาวี) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีชีวิตและไม่มีชีวิตจากทะเล การท่องเที่ยวทางทะเล อุตสาหกรรมชายฝั่ง และมีแนวโน้มว่าจะมีการใช้ประโยชน์ทางทะเลเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ในขณะที่สถานภาพของทะเลไทยเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง อันมีสาเหตุหลักมาจากการขาดความตระหนักรู้ในเรื่องความสำคัญของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประกอบกับขาดการบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเลทั้งที่เป็นระบบฐานข้อมูล เรื่องราวที่ควรทราบเกี่ยวกับทะเล และวิธีการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ที่ถูกต้อง จึงส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทของทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง นำไปสู่ความไม่เข้าใจ การเพิกเฉยและละเลย ในการมีส่วนร่วมของการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาที่ถูกต้อง อีกทั้ง การบริหารจัดการหรือการบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ต้องพิจารณาจากฐานความรู้ งานวิชาการและงานวิจัยที่ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการจัดระบบการบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเลให้เป็นรูปธรรมและมีความต่อเนื่อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อภาคส่วนในการนำไปใช้ต่อยอดการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

การดำเนินงานที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการพิจารณาจัดตั้งองค์กรจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (อจชล.) เพื่อรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สถานภาพของการใช้ประโยชน์ทางทะเลของประเทศ กิจกรรมการใช้ทะเลที่ถูกต้อง รวมถึงดำเนินการด้านการสร้างความตระหนักรู้และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการรักษาผลประโยชน์ทางทะเล อีกทั้ง กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งยังได้ดำเนินโครงการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางทะเลให้แก่ทุกภาคส่วน โดยปี 2562 ได้จัดงานวิชาการวิทยาศาสตร์ทางทะเลกว่า 6 ครั้ง และดำเนินการรับสมัครอาสาสมัครพิทักษ์ทะเลเป็นจำนวนกว่า 50,000 คน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในระดับพื้นที่และเพื่อประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ การปกป้องดูแลทรัพยากรทางทะเลอย่างถูกต้อง

อย่างไรก็ดี การบริหารจัดการความรู้เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล มีความเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วนทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่ อาทิ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมประมง กรมเจ้าท่า สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ความท้าทายที่สำคัญ คือ การรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ทางทะเลของ อจชล. เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อยอดในการจัดทำแผนงาน โครงการด้านการพัฒนาทรัพยากรทางทะเล ให้มีการเชื่อมต่อ/ส่งมอบข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และร่วมบูรณาการการจัดเก็บสังเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้ทางทะเลร่วมกับหน่วยงานจัดเก็บข้อมูลหลักทางทะเลแต่ละด้าน เพื่อร่วมกันสร้างฐานข้อมูลองค์ความรู้ทางทะเลที่ได้รับการยอมรับร่วมกัน ดังนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการองค์ความรู้ทางทะเลมีประสิทธิภาพ ควรมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะ อจชล. และองค์กรในระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสร้างการรับรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรทางทะเลให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การจัดกิจกรรมรณรงค์หรือการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ เพื่อให้การเชื่อมโยงข้อมูลมีความครอบคลุมทรัพยากรทางทะเลทุกมิติอย่างรอบด้าน และร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนที่สำคัญในการสงวน รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรให้มีความยั่งยืนต่อไป

0611 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 11

การบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่ง

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

ปัญหาเรื่องมลพิษในทะเลและชายฝั่งยังคงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสาเหตุหลักจากภาคครัวเรือนที่มีที่พักอาศัยอยู่ติดทะเล ภาคการท่องเที่ยวในทะเลที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี และภาคอุตสาหกรรมติดพื้นที่ชายฝั่งทะเล ซึ่งส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมหนัก โดยที่ผ่านมาประเทศไทยยังไม่มีระบบการบริหารจัดการมลพิษที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ ปัญหาน้ำเสียที่พบว่า โดยในปี 2560 ประเทศไทยสามารถบำบัดน้ำเสียในบริเวณชายฝั่งและเกาะได้เพียงร้อยละ 15 หรือปัญหาการรั่วไหลของสารเคมีและคราบน้ำมันจากทั้งโรงงานอุตสาหกรรมหรือเรือสินค้าขนาดใหญ่ที่ยังไม่มีเครื่องมือในการเฝ้าระวังหรือแจ้งเตือนได้อย่างทันต่อเหตุการณ์ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปเพื่อให้สามารถมีระบบบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่งที่มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ในการติดตามความเสียหายของทรัพยากรทางทะเลอย่างร้ายแรง ตามมาตรา 17 (สถานการณ์ฉุกเฉิน) กรณีน้ำมันรั่วไหล/ปรากฏการณ์น้ำเปลี่ยนสีอย่างต่อเนื่อง โดยได้จัดทำแผนงานสนับสนุนการเฝ้าระวังและฝึกซ้อมขจัดคราบน้ำมันในพื้นที่เสี่ยงทางทะเลด้วยเรือขจัดคราบน้ำมัน และแผนงานติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ประกอบการที่ได้รับใบรับรองเป็นผู้ให้บริการจัดเก็บและบำบัดของเสียจากเรือ รวมถึงติดตามตรวจสอบสภาพแวดล้อมทางทะเลและชายฝั่ง โดยในปี 2562 ได้ดำเนินการทั้งในฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน รวม 168 สถานี และได้จัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เรื่องมลพิษในทะเลและชายฝั่งให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ชายทะเลและประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในการป้องกันการก่อให้เกิดมลพิษในทะเลและชายฝั่ง ตลอดจนมีการทำบันทึกความร่วมมือทางวิชาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องของผลิตภัณฑ์น้ำมันอีกด้วย รวมทั้งได้มีแอปพลิเคชั่น WPWatch สำหรับการแจ้งเตือนปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม รวมถึงใช้ในการแจ้งปัญหาน้ำเสีย คราบน้ำมัน หรือแหล่งน้ำเปลี่ยนสี และแอปพลิเคชั่น HW network เพื่อใช้ในการแจ้งเหตุปัญหาการลักลอบทิ้งขยะและของเสียอันตราย

ปัญหามลพิษทางน้ำในทะเลมีสาเหตุมาจากการขาดการบำบัดน้ำเสียอย่างถูกต้องของผู้ใช้น้ำกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภาคครัวเรือน ภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร ดังนั้น ความท้าทายสำคัญ คือ การสร้างความตระหนักถึงการบริหารจัดการน้ำทั้งทางบกและทะเลอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้นทาง บนหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายการบริหารจัดการน้ำเสียอย่างเข้มงวด เพื่อควบคุมปริมาณและคุณภาพน้ำทิ้งให้เหมาะสมก่อนลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะและท้องทะเลต่อไป

การบริหารจัดการมลพิษในทะเลและชายฝั่งในระยะต่อไป จึงต้องให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหามลพิษทั้งระบบตั้งแต่ต้นทาง ทั้งในเรื่องของขยะ น้ำเสีย และมลพิษต่าง ๆ รวมถึงควรสร้างการตระหนักรู้แก่ประชาชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและควรนำหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบที่จะตามมา

0612 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 12

การบริหารจัดการการประมงทะเล

ปริมาณการจับสัตว์น้ำเปรียบเทียบปี 2560 และ 2561

หน่วย : ตัน

เดือน	2560			2561		
	รวม	พาณิชย์	พื้นบ้าน	รวม	พาณิชย์	พื้นบ้าน
รวม	1,295,009	1,170,355	124,654	1,509,031	1,368,994	140,037
มกราคม	81,428	74,132	7,296	114,881	105,760	9,121
กุมภาพันธ์	100,067	92,847	7,220	100,635	91,111	9,524
มีนาคม	109,808	102,325	7,483	127,498	118,242	9,256
เมษายน	104,477	97,671	6,806	117,558	108,249	9,309
พฤษภาคม	122,640	112,802	9,838	155,356	144,747	10,609
มิถุนายน	117,662	107,526	10,136	113,252	103,636	9,616
กรกฎาคม	117,849	105,671	12,178	117,577	109,909	7,668
สิงหาคม	111,554	99,351	12,203	119,753	112,575	7,178
กันยายน	116,988	102,954	14,034	124,108	119,954	4,154
ตุลาคม	124,226	108,964	15,262	166,997	146,344	20,653
พฤศจิกายน	104,230	89,552	14,678	135,767	112,685	23,082
ธันวาคม	84,080	76,560	7,520	115,650	95,782	19,868

จากตาราง

1. ปี 2561 เรือประมงพาณิชย์จับสัตว์น้ำได้มากกว่าปี 2560 จำนวน 198,639 ตัน
2. ปี 2561 เรือประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำได้มากกว่าปี 2560 จำนวน 15,383 ตัน
3. ปี 2561 เรือประมงทั้งสองกลุ่มจับสัตว์น้ำได้มากกว่าปี 2560 จำนวน 214,022 ตัน

ที่มา : กรมประมง

การประมงทะเลของไทยสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไม่น้อยกว่า 1 แสนล้านบาทต่อปี และสามารถสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนชาวไทยทั้งที่เป็นประมงพื้นบ้าน ประมงพาณิชย์ และอาชีพที่เกี่ยวเนื่องจากการประมง อาทิ อุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำ อุตสาหกรรมต่อเรือ อุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมอาหารสัตว์น้ำ รวมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ แต่สถานการณ์ประมงไทยในปัจจุบัน พบว่า เกิดสภาวะทรัพยากรสัตว์น้ำลดน้อยลงเนื่องจากถูกจับมาใช้ประโยชน์มากและเร็วเกินไป จากสถิติปริมาณการจับสัตว์น้ำ พบว่า ในปี 2560 เรือประมงพาณิชย์และพื้นบ้านสามารถจับสัตว์น้ำได้รวม 1,295,009 ตัน ขณะที่ในปี 2561 จับสัตว์น้ำได้รวม 1,509,031 ตัน โดยเรือประมงทั้ง 2 กลุ่ม สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น จำนวน 214,022 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.5 จากปี 2560 แสดงให้เห็นว่าทรัพยากรสัตว์น้ำถูกนำขึ้นมาใช้เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งจำนวนเรือประมงที่มีอยู่เป็นจำนวนมากทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร การรุกล้ำพื้นที่ และการทำประมงเกินสภาวะของทรัพยากรที่กำลังถดถอย ประกอบกับสหภาพยุโรปได้ตั้งกติกาว่าด้วย Illegal Unreported and Unregulated Fishing หรือ IUU-Fishing จึงส่งผลให้ภาครัฐต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อจัดการด้านการประมงของไทยให้สอดคล้องกับ IUU-Fishing เพื่อป้องกันยับยั้ง และขจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย แต่ในทางกลับกันก็ยังมีปัญหาของการประมงทะเลไทยอีกเป็นจำนวนมากที่รอการแก้ไขในเรื่องของการบริหารจัดการอย่างมีระบบที่จะช่วยให้ทรัพยากรสัตว์น้ำฟื้นตัวได้ จึงจำเป็นจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน

ที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อบริหารจัดการประมงทะเล ได้แก่ การดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมงทะเล อาทิ กฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบอู่เรือ กฎหมายเพื่อบริหารจัดการกำกับกองเรือประมง เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน พร้อมทั้งจดทะเบียนเรือประมง เขตการทำการประมงพาณิชย์ และแก้ไขปัญหาเรือปั่นไฟ เรืออวนลาก เรืออวนรุนที่ผิดกฎหมาย และได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2558 ในการตรวจตราเฝ้าระวังและคุ้มครองพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง พร้อมทั้งปราบปรามการประมงผิดกฎหมาย ในพื้นที่ 23 จังหวัดชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่อง จำนวน 94 ครั้ง และเพื่อเพิ่มความเข้มข้นในการกำกับดูแลการประมงทะเลให้ถูกต้อง ได้มีการจัดทำแผนบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทยฉบับใหม่ โดยปรับปรุงให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งในมิติของพื้นที่และฤดูกาล ทั้งนี้ อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาทางกฎหมาย และได้มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการตรวจตราและเฝ้าระวังการประมงผิดกฎหมาย อาทิ การพัฒนาระบบตรวจเรืออัจฉริยะ การพัฒนาและปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตให้ทำการงานในเรือประมง ตามมาตรา 258 และการตรวจแรงงานในเรือประมงโดยใช้เทคโนโลยี Face Scan System on Mobile เป็นต้น

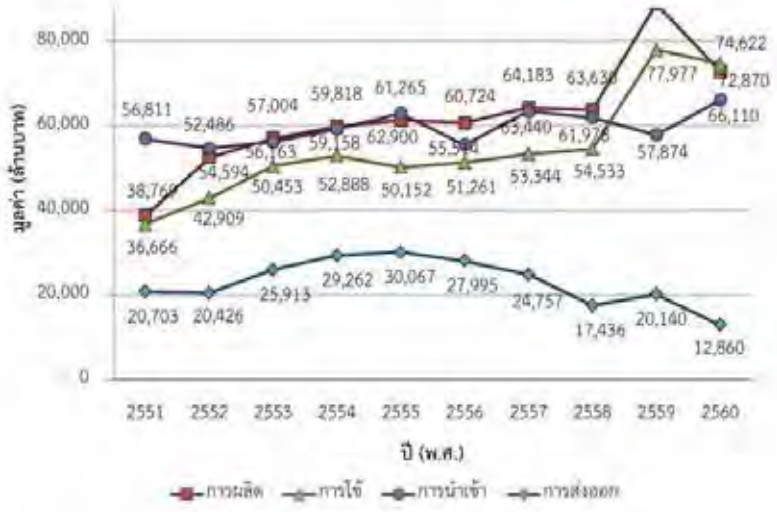
ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาในด้านการบริหารจัดการประมงทะเล ยังมีปัญหาหลายประการที่ต้องพิจารณาในหลายมิติ โดยเฉพาะปัญหาการลักลอบทำประมงผิดกฎหมาย ที่แม้ว่าจะมีการกำหนดพันธกรณีตามอนุสัญญาระหว่างประเทศแล้วก็ตาม แต่การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมาย ยังขาดความชัดเจน รวมถึงการกำหนดกรอบกฎหมายในการกำหนดมาตรการติดตาม ควบคุม และเฝ้าระวังการทำการประมงไม่เพียงพอที่จะป้องกัน ระงับ และยับยั้งการทำการประมงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งหากภาครัฐไม่มีนโยบายหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาโดยด่วน อาจส่งผลกระทบขั้นรุนแรงต่อไปได้

ดังนั้น การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาการประมงทะเลต้องอาศัยการร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันดำเนินงาน มุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายพระราชกำหนดการประมงที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับกฎระเบียบระหว่างประเทศ ตลอดจนสำรวจกองเรือประมงและทบทวนการอนุญาตทำการประมงทั้งระบบ รวมถึงเริ่มจัดทำและใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติ แผนการบริหารจัดการประมงทะเลของประเทศไทย และมาตรการอื่น ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการการประมงทางทะเลให้เกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

0613 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 13

การบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล

ที่มา : กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (2561)

ทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลถือเป็นทรัพยากรทางทะเลที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้า และเพื่อการส่งออก รวมทั้งสินแร่ที่อาจจะค้นพบเพิ่มมากขึ้นด้วยเทคโนโลยีในอนาคต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เนื่องจากแหล่งสินแร่ส่วนใหญ่อยู่ในที่ราบและชายฝั่งทะเล จึงมีปัญหาเรื่องที่ตั้งของชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งแหล่งพลังงานในทะเลทั้งที่เป็นแท่นขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติมีไม่น้อยกว่า 400 แท่น ในอ่าวไทย ถือเป็นแหล่งผลประโยชน์ของประเทศชาติที่จะต้องกำกับดูแลและบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศ และเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งในเรื่องผลประโยชน์ของประเทศและชุมชน ความยั่งยืนของทรัพยากรและสุขภาวะชุมชน จึงจำเป็นจะต้องดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลอย่างเร่งด่วน

โดยในช่วงปี 2561-2562 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการนำร่องการใช้ขาแท่นหลุมผลิตปิโตรเลียม จำนวน 8 ขาแท่น ไปจัดวางเป็นปะการังเทียม ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล บริเวณเกาะพะงัน จ.สุราษฎร์ธานี และเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำปะการังเทียมจากขาแท่นหลุมผลิตปิโตรเลียมที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในกิจการปิโตรเลียมในบริเวณพื้นที่อ่าวไทย โดยได้มีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 และได้พิจารณาพิกัดการจัดวางและระดับความลึกที่ปลอดภัยในการเดินเรือแล้ว

ความท้าทายของการดำเนินงานในการบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเล พบว่า มีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในทะเลเพื่อควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากทะเลหลายหน่วย เช่น กองทัพเรือ กองบังคับการตำรวจน้ำ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมเจ้าท่า กรมศุลกากร กรมประมง กรมโยธาธิการและผังเมือง กรมศิลปากร กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และอีกหลายหน่วยงานที่จะมีบทบาททางทะเลในอนาคต โดยพบว่าหน่วยงานเหล่านี้ รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งต้องประสานงานหรือบูรณาการในการปฏิบัติงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน นอกจากนั้นการปฏิบัติงานของหน่วยงานต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากชุมชนในพื้นที่เพื่อลดผลกระทบของผู้มีส่วนได้เสียจากการดำเนินงาน

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลเป็นไปตามเป้าหมายจึงจำเป็นต้องดำเนินการทบทวนและรวบรวมข้อมูลสถานภาพปัจจุบันและระบุจุดตำแหน่งพื้นที่ของทรัพยากรสินแร่และแหล่งพลังงานในทะเลเพื่อนำไปใช้ประกอบการร่วมหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การหารืออยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงทางวิชาการสามารถตรวจสอบและพิสูจน์ได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแสวงหาแนวทางการบริหารจัดการด้านการนำสินแร่และพลังงานที่มีอยู่นั้นขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าและสร้างประโยชน์ให้แก่ภาคีที่เกี่ยวข้องได้อย่างยั่งยืนเป็นธรรมต่อไป

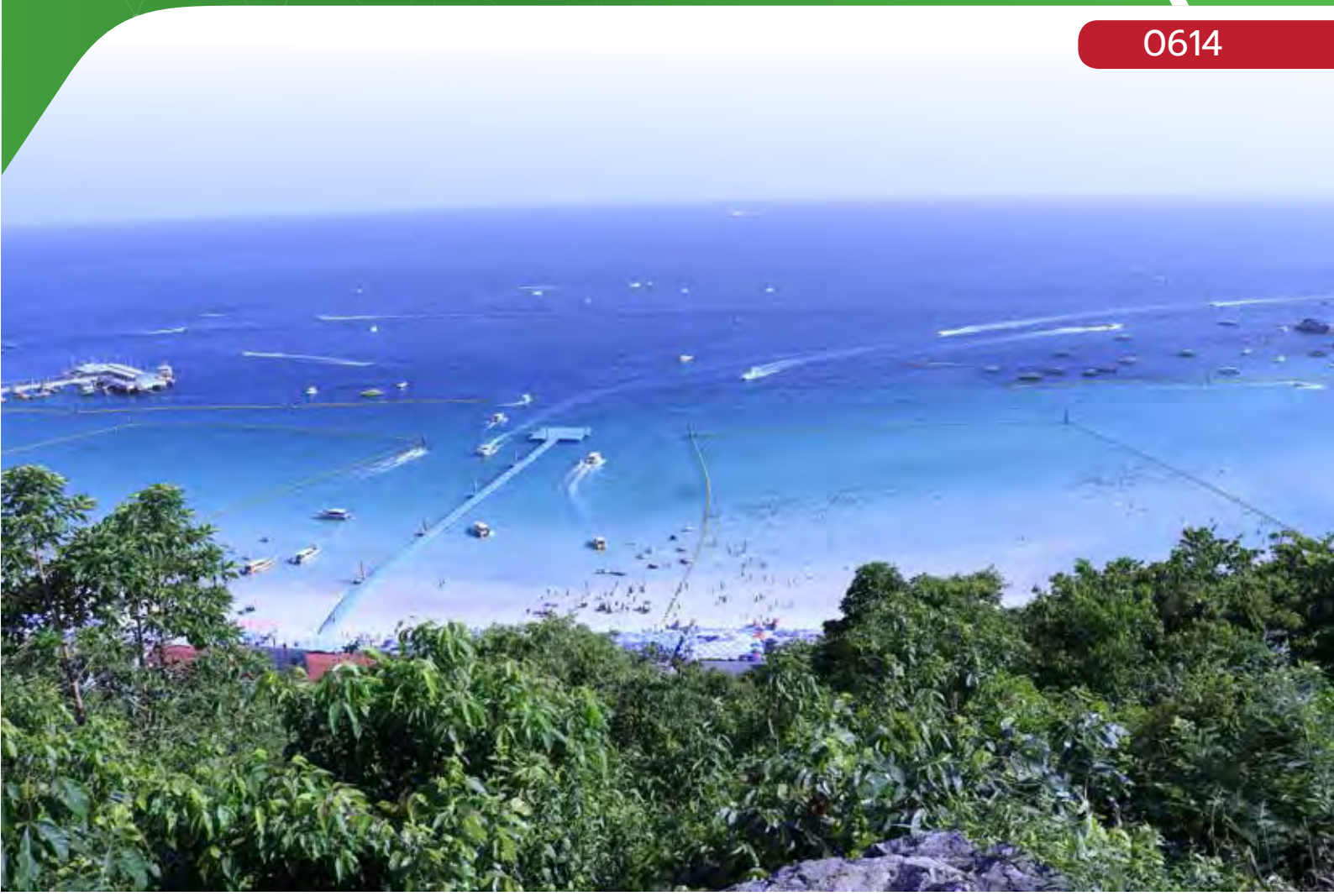

0614 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 14

การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning)

การวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล (Marine Spatial Planning : MSP) ถือเป็นบริบทหนึ่งของการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในยุคใหม่ที่มีแนวทางการจัดการแบบองค์รวม โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าทรัพยากรและพื้นที่ทางทะเลจะมีการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และถูกใช้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของแต่ละพื้นที่ ซึ่งแนวเขตทางทะเลที่มีการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลจะช่วยให้ประเทศและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลประกอบการบริหารจัดการหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นมาตรฐานเดียวกัน

การดำเนินงานที่ผ่านมา เนื่องจากการบริหารจัดการแนวเขตทะเลและชายฝั่ง มีขอบเขตและภารกิจการดำเนินงานร่วมกันหลายหน่วยงาน จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจขอบเขตในเชิงกายภาพของพื้นที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน เพื่อสร้างความเข้าใจให้อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลชุดเดียวกัน ส่งผลให้กระบวนการดำเนินงานในระยะแรกต้องเกี่ยวข้องกับการหารือร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแนวเขตทะเลและชายฝั่ง รวมถึงเขตแดนทางบกทางทะเลที่เชื่อมต่อกันเพื่อให้ได้ข้อสรุปทั้งในมิติของกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรในการควบคุมดูแลของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและสังเคราะห์ประเด็นที่ต้องการจะดำเนินการปรับเปลี่ยนซึ่งจะทำให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเลเกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับกฎระเบียบที่จำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ความท้าทายของการดำเนินงานเพื่อบรรลุผลในการจัดทำเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่สำคัญ ได้แก่ ความเห็นต่างทางความคิดระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่มีขอบเขตภารกิจในการดำเนินงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาทิ หน่วยงานที่ส่งเสริมการสร้างรายได้จากการใช้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (กรมประมง กรมการท่องเที่ยว กรมธุรกิจพลังงาน และกรมเจ้าท่า) กับหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการสงวนรักษาทรัพยากรฯ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง) ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกัน ในทำนองเดียวกันเมื่อคำนึงถึงภาคส่วนทางสังคม ประชาชนและผู้ประกอบการทั้งในพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่เชื่อมต่อกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและผู้ที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ที่เป็นบุคคลจากภายนอกแล้ว จะยิ่งทำให้

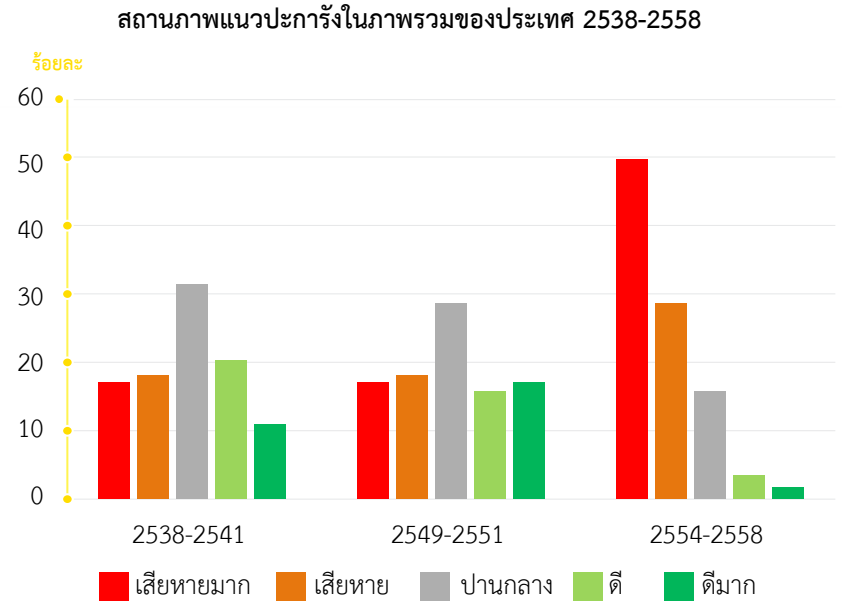

การจัดทำเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งจำเป็นต้องมีการหารืออย่างเข้มข้น เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและแสวงหาทางออกร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐที่จะต้องปรับบทบาท ขอบเขตการดำเนินงาน รวมทั้งภาคเอกชน/ผู้ประกอบการทั้งภายนอกและภายในพื้นที่เชื่อมต่อทะเลและชายฝั่ง ที่อาจต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อรายได้และค่าใช้จ่าย ตลอดจนภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชน จะต้องแสดงพลังในการเป็นหนึ่งในผู้ที่เป็นพลังในการร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟูและติดตามการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามแนวคิดการวางแผนเชิงพื้นที่ทางทะเล โดยคำนึงถึงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการดูแล รักษาและมีการวางแผนเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบด้านเพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ทุกขั้นตอน ซึ่งเครื่องมือการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลดังกล่าว อาจพิจารณาใช้การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) ที่ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานในหลายพื้นที่มาดำเนินการประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนและยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมสอดคล้องกันสภาพพื้นที่ได้ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานที่จะสร้างประโยชน์ให้กับประเทศมีการขับเคลื่อนที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

0615 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 15

การอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน

ที่มา : รายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและการกัดเซาะชายฝั่งของประเทศไทย พ.ศ. 2560 (ทช.)

แนวปะการังนับเป็นสิ่งสำคัญต่อระบบนิเวศทางทะเลอย่างมาก เนื่องจากปะการังคือเขตพื้นที่อนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน และยังเป็นแนวพื้นที่ท่องเที่ยวหลักทางทะเล ซึ่งสถานการณ์ปะการังในประเทศไทยที่ผ่านมาพบว่า มีพื้นที่แนวปะการังทั้งหมดทั่วประเทศรวม 148,955 ไร่ โดยจากข้อมูลล่าสุดในปี 2558 พบว่าปะการังมีแนวโน้มเสียหายและคาดว่าจะมีความเสียหายเพิ่มมากขึ้น โดยพบสัดส่วนความเสียหายประมาณร้อยละ 28.3 และเสียหายมากถึงร้อยละ 50 ในขณะที่สัดส่วนสมบูรณ์ดี และสมบูรณ์มากคิดเป็นร้อยละ 3.7 โดยสถานการณ์ปะการังที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบกับสภาวะปะการังฟอกขาวกระจายในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งปะการังฟอกขาวนั้นเป็นอาการบ่งชี้ถึงสภาพของปะการังที่อ่อนแอ ซึ่งเกิดจากอุณหภูมิของน้ำทะเลที่เปลี่ยนแปลงไป และเกิดจากการแปรปรวนของธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ปัญหาการเสียหายของแนวปะการังดังกล่าว พบว่ามีสาเหตุหลักมาจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของนักท่องเที่ยว การขยายตัวของอุตสาหกรรมในพื้นที่ติดทะเล การรุกล้ำพื้นที่ชายฝั่งเพื่อการอยู่อาศัย รวมทั้งการทำการประมงอย่างผิดวิธี ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดประเด็นในการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน เพื่อรักษา อนุรักษ์แนวปะการัง และทรัพยากรในท้องทะเลให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืนต่อไป

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ปะการัง จึงได้มีการดำเนินโครงการจัดทำและวางปะการังเทียม เพื่อฟื้นฟูแนวปะการังธรรมชาติ โดยมีการหล่อแท่งปะการังแล้วเสร็จ ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 1,600 แท่ง จังหวัดชลบุรี จำนวน 1,020 แท่ง จังหวัดชุมพร จำนวน 1,410 แท่ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 1,410 แท่ง จังหวัดตรัง จำนวน 1,350 แท่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1,060 แท่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน 1,030 แท่ง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 1,060 แท่น และจังหวัดพังงา จำนวน 1,338 แท่ง โดยจำนวนดังกล่าวอยู่ระหว่าง

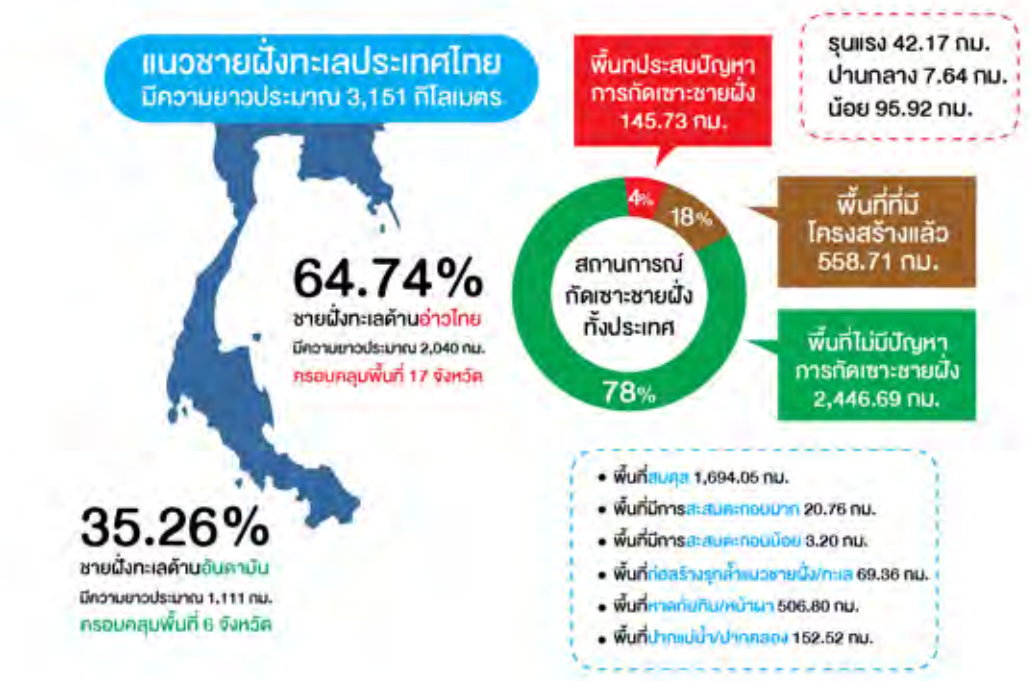
การจัดวางในทะเล และมีการดำเนินโครงการบริหารจัดการและซ่อมแซมทุ่น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลตามจังหวัดต่าง ๆ อาทิ จังหวัดชุมพร 10 จุด อยู่ระหว่างติดตั้งทุ่นจอดเรือ จังหวัดระยองดำเนินการแล้วเสร็จ 15 จุด จังหวัดสุราษฎร์ธานีดำเนินการแล้วเสร็จ 35 จุด จังหวัดนครศรีธรรมราชดำเนินการแล้วเสร็จ 15 จุด จังหวัดระนอง 30 จุด จังหวัดพังงา 45 จุด จังหวัดภูเก็ต 20 จุด พร้อมทั้งอยู่ระหว่างการซ่อมแซมทุ่นแสดงแนวเขตและทุ่นจอดเรือในจังหวัดระยอง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดตรัง โดยดำเนินโครงการปลูกปะการังใน 9 จังหวัดที่มีพื้นที่ติดทะเล ดำเนินการแล้วเสร็จในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดตรัง และอยู่ระหว่างดำเนินการในพื้นที่จังหวัดตราดและจังหวัดระยอง

ความท้าทายของการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืน คือ การกำหนดเขตพื้นที่ปะการังและระยะเวลาการเข้าใช้พื้นที่หรือพักฟื้นที่ชัดเจน การสร้างจิตสำนึกแก่ผู้ประกอบการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในแนวปะการัง เพื่อให้รู้สึกรักและหวงแหนในแนวปะการัง และสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติให้ดำเนินการทางธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และควรมีการฝึกอบรมหรือให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้ประกอบการหรือผู้นำกลุ่มนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชมแนวปะการังอย่างถูกวิธี รวมทั้งควรมีการบริหารจัดการน้ำเสียก่อนการปล่อยลงสู่ทะเล เนื่องจากปะการังมีความบอบบางและไวต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก หากเกิดการเปลี่ยนแปลงของน้ำทะเลทั้งในเชิงคุณภาพหรืออุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงไป อาจส่งผลให้ปะการังตายได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น ในการรักษาคุณภาพของน้ำทะเลให้เป็นไปตามค่ามาตรฐานจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลให้สามารถอนุรักษ์และรักษาแนวปะการังไว้ได้

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการอนุรักษ์ปะการังอย่างยั่งยืนในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการเร่งดำเนินการจัดทำแผนที่ปะการัง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในแนวปะการัง รวมถึงเขตการอนุรักษ์และฟื้นฟู และควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว รวมทั้งการให้ความรู้ถึงวิธีการที่ถูกต้องในการเข้าชมหรือเข้าใช้ประโยชน์ตามเขตแนวปะการังในจุดต่าง ๆ ตามสภาพความเปราะบาง เพื่อให้แนวปะการังได้มีเวลาในการฟื้นฟูตามธรรมชาติ

0616 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 16

การแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ในปี 2560 แนวชายฝั่งทะเลของประเทศไทยรวมประมาณ 3,151 กิโลเมตร พบว่ามีแนวชายฝั่งที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งประมาณ 145.73 กิโลเมตร (ร้อยละ 4) ได้รับการแก้ไขไปแล้ว 558.71 กิโลเมตร (ร้อยละ 18) และมีพื้นที่ที่สมดุลหรือยังไม่มีปัญหาการกัดเซาะอีก 2,446.69 กิโลเมตร (ร้อยละ 78) โดยพื้นที่ที่มีการกัดเซาะรุนแรงส่วนใหญ่อยู่ในเขตอ่าวไทยตอนล่าง สาเหตุหลักมาจากการใช้ที่ดินและโครงสร้างทางวิศวกรรมที่ไม่เหมาะสมกับชายฝั่งทะเล ส่งผลให้เกิดความสูญเสียในทรัพย์สินของประชาชนและของทางราชการ สูญเสียทัศนียภาพส่งผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว อีกทั้ง ยังทำให้เกิดความเสียหายด้านทรัพยากรชายฝั่ง โดยที่ผ่านมาภาครัฐมีความพยายามแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถคลี่คลายได้อย่างลุล่วง และในทางกลับกันในบางพื้นที่ยังเกิดความรุนแรงมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงการแก้ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งให้เห็นผลเป็นรูปธรรม

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการเขื่อนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งและแผงกันคลื่นแล้วเสร็จ จำนวน 72 แห่ง และกำลังดำเนินการก่อสร้าง 19 แห่ง รวมทั้งได้ดำเนินการนำแนวทางการจัดทำรายการข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ร่วมในการแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นเอกสารสำคัญในการขออนุญาตในพื้นที่คุ้มครอง นอกจากนี้ยังได้ติดตามและศึกษาปัญหาการกัดเซาะในบริเวณต่าง ๆ อาทิ บริเวณหน้ากองเรือยุทธการ อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี รวมทั้งได้ดำเนินการป้องกันปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พ.ศ. 2562 เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่ได้รับ

ผลกระทบจากปัญหากัดเซาะชายฝั่งโดยวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ชายฝั่ง และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงวิเคราะห์และกำหนดมาตรการเชิงกฎหมายในการบริหารจัดการพื้นที่ชายฝั่งอย่างเป็นระบบในรูปแบบระบบหาด โดยอยู่ระหว่างปรับร่างมาตรการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับสิ่งก่อสร้างริมทะเลที่มีการยกเว้นการทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยการทำแนวทางการจัดทำรายการข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม และอยู่ระหว่างปรับปรุงร่างมาตรการในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายและแผนการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ

ความท้าทายในการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง คือ การดำเนินการอย่างเป็นระบบเนื่องจากดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างผิดวิธีในจุดใดจุดหนึ่ง อาจส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาการกัดเซาะในจุดอื่น ๆ แทนหรือทวีความรุนแรงขึ้นได้ ดังนั้น ทุกหน่วยงานในระดับพื้นที่จำเป็นต้องบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ และมีกรอบแนวทางการดำเนินการที่ถูกต้อง ได้มาตรฐาน

ดังนั้น ในการดำเนินการในระยะต่อไป หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางควรเร่งจัดทำมาตรการหรือแนวทางในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งที่ถูกต้องตามหลักวิชาการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้และรับทราบ และเพื่อให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ ได้นำมาตรการหรือแนวทางข้างต้นไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ต่าง ๆ ต่อไป

0617

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 17

การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล

ในปัจจุบัน ปัญหาเรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล นับเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานของประเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคในทวีป และทั่วโลก ทั้งนี้ เพราะปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากประเทศหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศใกล้เคียง รวมถึงภูมิภาคหรือประเทศที่ห่างออกไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกประเทศโดยเฉพาะประเทศที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ในแต่ละภูมิภาคจะต้องบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคีทุกภาคส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเลกับประเทศต่าง ๆ อย่างแน่นแฟ้นและต่อเนื่อง เพื่อกำหนดแนวทางบริหารจัดการการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการปกป้อง รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

การดำเนินงานที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการเรื่องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระดับกลุ่มประเทศอาเซียน ในการปกป้องและฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล อาทิ การลงนามในปฏิญญากรุงเทพว่าด้วยขยะทะเล การจัดทำบันทึกความเข้าใจแผนการขจัดคราบน้ำมันรั่วไหลของกลุ่มประเทศอาเซียน และการจัดทำโครงการจัดทำแนวทางการใช้สารเคมีขจัดคราบน้ำมันในอนุภูมิภาคอ่าวไทย เป็นการแสดงความต้องการของประเทศไทยที่จะมีบทบาทในการรักษาสิ่งแวดล้อมทางทะเลในภูมิภาค นอกจากนี้ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ได้มีการจัดประชุมศึกษาแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น การสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยความร่วมมือระหว่างไทย-จีน ด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเลและเทคโนโลยี และประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ปฏิบัติการวิจัยร่วมไทย-จีน ด้านสภาพภูมิอากาศและระบบนิเวศทางทะเล เป็นต้น

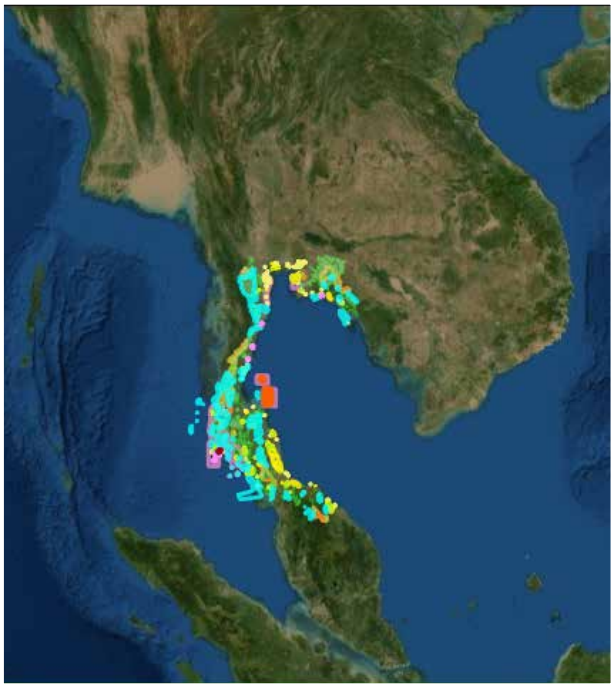
อย่างไรก็ตาม ในการที่จะเกิดแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลอย่างเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องมีการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลของประเทศไทย เพื่อให้สามารถมีการดำเนินการส่งเสริมและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างเป็นทางการ

ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันจัดทำยุทธศาสตร์และแผนการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลให้ได้ผลสำเร็จ โดยกำหนดแนวทางหรือขั้นตอนในการดำเนินการที่ชัดเจน และควรมีการสร้างความรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและภายในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล

0618 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 18

การบริหารจัดการพื้นที่คุ้มครองทางทะเลและสัตว์ทะเล

ที่มา : ระบบแผนที่ออนไลน์ (Geographic Information Systems : GIS) ทช.

พื้นที่คุ้มครองทางทะเลและชายฝั่ง (Marine and Coastal Protected Areas) คือ พื้นที่ชายฝั่งและในทะเลที่เป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ หรือมีลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งได้รับการคุ้มครองคุณค่าของพื้นที่นั้นไว้ด้วยกฎหมายหรือสิ่งอื่นที่สามารถรับรองได้ว่ามีขีดความสามารถเพียงพอในการคุ้มครองพื้นที่ได้ ซึ่งในปัจจุบัน สหภาพนานาชาติเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources หรือ World Conservative Union : IUCN) ที่เป็นองค์การระหว่างประเทศซึ่งจัดตั้งขึ้นด้วยเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก ได้ตั้งเป้าหมายในการประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเลให้ได้อย่างน้อยร้อยละ 10 ของพื้นที่ทะเลทั้งประเทศ ซึ่งหากบรรลุเป้าหมายดังกล่าว จะส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพในเขตทะเลของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้น

การดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินโครงการประกาศพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยในปี 2562 มีสถานการณ์ดำเนินงานใน 20 พื้นที่เป้าหมาย ดังนี้ (1) หมู่เกาะกระ จังหวัดนครศรีธรรมราช (2) หมู่เกาะมัน จังหวัดระยอง (3) พื้นที่ชายฝั่ง จังหวัดตรัง (4) หมู่เกาะไข่ จังหวัดพังงา (5) หมู่เกาะราช จังหวัดภูเก็ต (6) อ่าวตราด จังหวัดตราด (7) เกาะหมาก จังหวัดตราด (8) เกาะโลซิน จังหวัดปัตตานี (9) เกาะไข่ จังหวัดชุมพร (10) เกาะเหลื่อม จังหวัดชุมพร (11) เกาะสะเก็ด จังหวัดระยอง (12) เกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก จังหวัดชลบุรี (13) แนวปะทะกระแสน้ำไหล่ทวีป (14) อ่าวขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช และมี 6 พื้นที่ที่อยู่ระหว่างการจัดทำร่าง โดยอยู่ระหว่างดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการทางด้านสังคม วัฒนธรรม ประชากร เศรษฐกิจ และรายได้ ได้แก่ (1) กลุ่มเกาะเปริด จังหวัดจันทบุรี (2) กลุ่มเกาะประจวบตอนบน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (3) เกาะหนู เกาะแมว จังหวัดสงขลา (4) กลุ่มเกาะระนอง จังหวัดระนอง (5) เกาะศรีบอยา จังหวัดกระบี่ และ (6) กลุ่มเกาะสตูล จังหวัดสตูล

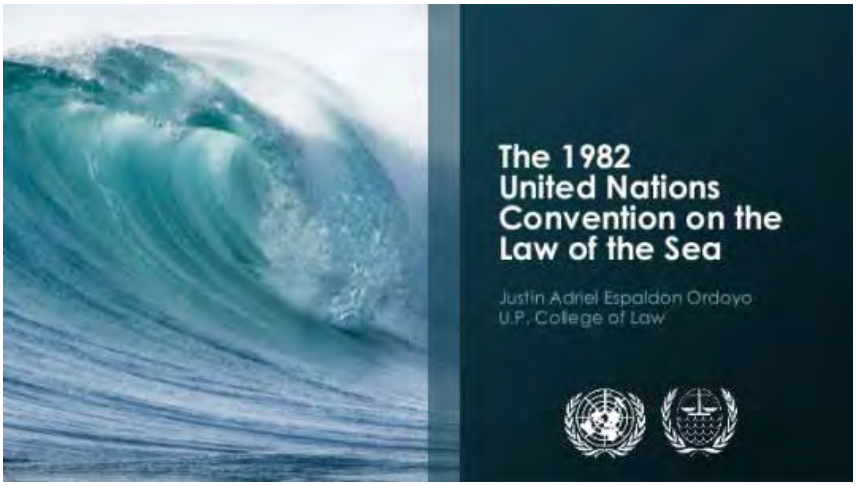
ความท้าทายสำคัญในการจัดทำพื้นที่คุ้มครองทางทะเล คือ การตรวจสอบและเฝ้าระวังผู้ที่จะมาใช้ประโยชน์ในพื้นที่คุ้มครองด้วย เนื่องจากหากได้มีการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแล้ว จะส่งผลให้ความหลากหลายในแต่ละพื้นที่มีมากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการบางรายเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในพื้นที่ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรวางแผนในการรับมือกับการล่วงละเมิดหรือบุกรุกในพื้นที่ดังกล่าว

ในการดำเนินการระยะต่อไป ควรกำหนดให้หน่วยงานที่ประกาศพื้นที่คุ้มครองทางทะเลทุกรูปแบบ มีแผนในการดำเนินงานในพื้นที่ และกำหนดตัวชี้วัดและหน้าที่รับผิดชอบให้ชัดเจน พร้อมทั้งจัดทำระบบติดตามประเมินผลในพื้นที่คุ้มครองทางทะเลประจำทุกปี และควรเร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ถึงแนวเขตการคุ้มครองล่วงหน้าก่อนการประกาศใช้ เพื่อให้ประชาชนที่ได้ใช้ประโยชน์ในพื้นที่เดิม ได้มีเวลาปรับตัวในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ประกอบอาชีพไปสู่พื้นที่อื่น ๆ หรือสามารถปรับเปลี่ยนไปสู่อาชีพอื่นได้

0619 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 19

การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเล ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญา สหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982

ที่มา : Presentation by Justin Ordoyo, University of the Philippines College of Law

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 เป็นอนุสัญญาเพียงฉบับเดียวแต่รวมหัวข้อของกฎหมายทะเลไว้ทั้งหมด มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 320 ข้อ กับอีก 9 ผนวก ครอบคลุมเรื่องทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่องการเดินเรือ และช่องแคบ รัฐหมู่เกาะ เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ไหล่ทวีป ทะเลหลวง การบริหารและอนุรักษ์สิ่งที่มีชีวิตในทะเลหลวง รัฐไร้ฝั่งทะเล การแสวงประโยชน์ในพื้นที่ก้นทะเลระหว่างประเทศ การสำรวจทางวิทยาศาสตร์ในทะเล และการระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับทะเล เป็นต้น และการเข้าเป็นภาคีของรัฐ/ประเทศจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติทั้งหมด โดยไม่มีข้อสงวน ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 เป็นผลให้ประเทศไทยต้องดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง หรือเพิ่มเติมกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับการดูและรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ทั้งนี้ เพื่อให้ประเทศไทยได้รับสิทธิและสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้ให้ไว้ในอนุสัญญาฯ อนึ่ง พบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับทะเลเป็นจำนวนกว่า 70 ฉบับ จำแนกออกได้เป็น 6 กลุ่ม ซึ่งเกี่ยวข้องกับหน่วยงานในระดับกระทรวงทั้งสิ้น จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลให้ทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982

การดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 มีหลายหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นการปรับปรุง ยกเลิก ควบรวมกฎหมายทางทะเลหลายฉบับ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการทบทวนปัญหา รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทางทะเลของประเทศไทยทั้งหมด เพื่อเทียบเคียงและปรับปรับปรุงแก้ไขกฎหมายทางทะเลดังกล่าวให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งการดำเนินงาน ณ ปัจจุบันได้มีการจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. .... เพื่อการควบคุมการทิ้งสิ่งปฏิกูล น้ำมันและสารเคมี ออกไปถึงเขตสิทธิอธิปไตยแล้ว

ความท้าทายที่สำคัญของการดำเนินงานภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 คือ การที่ประเทศพัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีขีดความสามารถในการแสวงประโยชน์ก้นทะเลระหว่างประเทศ ไม่ยอมลงนามเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ โดยให้เหตุผลว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการแสวงประโยชน์ก้นทะเลระหว่างประเทศนั้น ไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการส่งผลให้การดำเนินงานเพื่อพิจารณาแก้ไข/จัดทำข้อตกลงและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์ในพื้นที่ก้นทะเลระหว่างประเทศไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุข้อตกลงร่วมกันได้ และเมื่อพิจารณาในบริบทของประเทศไทย พบว่า ได้รับผลกระทบอย่างมากจากหลักการเขตเศรษฐกิจจำเพาะในเรื่องการประมงเช่นเดียวกัน เนื่องจากหลักการนี้ทำให้พื้นที่ประมงของเรือประมงไทยที่เคยใช้เป็นที่ทำกินในฐานะเป็นทะเลหลวงต้องเปลี่ยนสภาพเป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศเพื่อนบ้านไปกว่า 300,000 ตารางไมล์ทะเล นอกจากนี้ หลังจากการให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฯ กระบวนการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศของหน่วยงานเจ้าของกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ตามที่ได้ระบุไว้ในคำประกาศดังกล่าว เพื่อเป็นการรองรับสิทธิของประเทศไทยที่พึงได้ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาฯ นั้น ต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกันของหลายหน่วยงานหลัก/รองที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและบังคับใช้กฎหมาย จึงส่งผลให้การดำเนินงานมีข้อจำกัดไม่สามารถผลักดันการแก้ไข ปรับปรุงข้อกฎหมายให้สอดรับกับอนุสัญญาฯ ได้อย่างรวดเร็ว

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการปรับปรุงกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับทะเลซึ่งมีอยู่ประมาณมากกว่า 70 ฉบับ ให้สอดคล้องกับตัวอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยการบูรณาการการแก้ปัญหาทางทะเลตามภารกิจของแต่ละส่วนงานให้มีการมองเห็นปัญหาและเป้าหมายร่วมกันแบบองค์รวมที่มุ่งสู่การรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรักษาสิทธิของประเทศไทยที่พึงมีจากการให้สัตยาบันอนุสัญญาฯ และเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานของโลกในการบริหารจัดการในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับทะเลและมหาสมุทร ครอบคลุมบริเวณทั้งที่อยู่ภายใต้อำนาจแห่งชาติและภายนอก อันจะส่งผลให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล อันได้แก่ ปัญหาการอ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเล ปัญหาความปลอดภัยของเส้นทางเดินเรือ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล และปัญหาภัยธรรมชาติทางทะเล ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

0620 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 20

ปฏิรูปกลไกด้านความหลากหลายทางชีวภาพทั้งระดับชาติและพื้นที่

จากในอดีตทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพมีความอุดมสมบูรณ์ มีจำนวนมากพอต่อการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ แต่ปัจจุบันเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นประกอบกับความเจริญรุ่งเรืองทางสังคม จึงทำให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ประโยชน์มากขึ้น รวมถึงการนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิต การบริโภค หรือใช้เป็นที่อยู่อาศัยมากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สมดุลขาดการอนุรักษ์ คุ้มครอง ฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายหลัก นโยบาย และทิศทางของการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการด้านความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งทบทวน ปรับปรุง พัฒนากฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันในการกำกับดูแลและคุ้มครองทรัพยากรที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการมีบทบาทและส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแล คุ้มครอง และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ ที่จะเป็นการสร้างกลไกด้านความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในระดับชาติและพื้นที่อย่างแท้จริง

ในการดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... พร้อมจัดรับฟังความเห็นที่มีต่อ (ร่าง) พระราชบัญญัติฯ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) (สพภ.) ได้มีการปรับปรุง (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ พ.ศ. 2561 - 2580 เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยในส่วนของการดำเนินการปฏิรูปกลไกคณะกรรมการในระดับพื้นที่อยู่ระหว่างจัดตั้งคณะกรรมการความหลากหลายทางชีวภาพในระดับจังหวัด เพื่อประสานการดำเนินงานปฏิรูประบบและเครือข่ายของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ตำบล ให้เป็นไปในทิศทางที่ชัดเจนต่อไป

(ร่าง) พระราชบัญญัติความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. .... ถือเป็นความพยายามในการนำหลักการและแนวความคิดสมัยใหม่ที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรชีวภาพและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการใช้งานและพัฒนาอย่างยั่งยืนมากำหนดไว้ ซึ่งมีหลักการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและสอดคล้องกับหลักการ เจตนารมณ์ตามอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเหมาะสม ด้วยวิธีการและมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินงานมากขึ้น ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญ คือ การให้ประชาชนและชุมชนในระดับพื้นที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการควบคุม กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และมีบทบาท อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ โดยอาจจะเสนอให้มีแต่งตั้งบุคคลในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้าเป็นคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการในชุดต่าง ๆ ที่ดำเนินการในเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด ท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ ก่อให้เกิดกลไกการทำงานที่เข้าถึงทุกภาคส่วนทุกระดับอย่างแท้จริง

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป ควรเร่งสร้างกลไกของคณะกรรมการในระดับประเทศ ระดับพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการด้านความหลากหลายและเกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงต้องมีการกำหนดกฎหมาย นโยบาย มาตรการ ข้อบัญญัติต่าง ๆ ให้มีความชัดเจน เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการในการบริหารจัดการทรัพยากรชีวภาพ ความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับการดำเนินงานและบริบทของประเทศ ทั้งนี้ การกำหนดจัดตั้งองค์กรกลางหรือหน่วยงานกลางที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจน มีศักยภาพที่จะประสานการดำเนินงานร่วมกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคประชาสังคม ชุมชน รวมถึงประชาชนระดับพื้นที่ จะส่งผลให้มีการขับเคลื่อนกลไกด้านความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในระดับชาติและพื้นที่ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสร้างความยั่งยืนในด้านความหลากหลายทางชีวภาพต่อไป

0621 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 21

ปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของประชาชน และเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งในระดับประเทศ และระดับชุมชน เพื่อให้ประเทศไทยมีองค์ความรู้และการวิจัยที่สามารถนำไปต่อยอดในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้นั้น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อพัฒนาระบบการวิจัยให้ครอบคลุมตั้งแต่การวิจัยขั้นพื้นฐานและอนุกรมวิธาน นวัตกรรม และการประยุกต์ใช้ในเชิงเศรษฐกิจ และเศรษฐศาสตร์ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการวิจัยและสนับสนุนการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และส่งเสริมการปฏิรูปองค์กรวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

การดำเนินการที่ผ่านมา สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) ได้สนับสนุนทุนโครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพด้านการเกษตร จำนวน 12 โครงการ ซึ่งสอดคล้องกับการสนับสนุนงบประมาณตามแนวทางการปฏิรูปการวิจัยและนวัตกรรมโดยจัดงบประมาณตามวาระการวิจัย ในส่วนของความหลากหลายทางชีวภาพ การดำเนินการดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้เกิดการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น และมีความต่อเนื่องในการให้ทุนการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และการจัดทำแผนการวิจัย รวมถึงพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพที่เชื่อมโยงกับทิศทางการพัฒนาของโลกและระดับประเทศด้านการวิจัยและนวัตกรรม โดยกำหนดทิศทางการวิจัยและประเด็นหลักที่มีความสำคัญเร่งด่วนในการดำเนินการ ส่งผลต่อการพัฒนาสู่ความยั่งยืน รวมถึงพัฒนากลไกการเชื่อมโยงองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรม เพื่อเข้าสู่การกำหนดนโยบายและแผนของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพ และส่งเสริม สนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามความต้องการของชุมชน และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับคนในชุมชน

การปฏิรูประบบการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพยังประสบความท้าทายในการจัดทำแผนการวิจัย การกำหนดทิศทางการวิจัย และประเด็นที่จะส่งผลต่อการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในปัจจุบัน เพื่อให้ผลงานวิจัยตรงต่อความต้องการของประเทศ และการดึงดูดหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน หรือผู้มีศักยภาพเข้ามาทำการวิจัย รวมถึงการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีพัฒนาเพื่อต่อยอดการวิจัยให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิรูป

ข้อเสนอแนะในดำเนินงานในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการวิจัยในด้านความหลากหลายทางชีวภาพในประเด็นที่มีความครอบคลุมทุกมิติมากขึ้น และเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้ว ควรสนับสนุนให้มีการนำผลของการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้จริงและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สังเคราะห์ และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ต่อไป

0622 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 22

ปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศเพื่อการอนุรักษ์ คุ้มครอง ใช้ประโยชน์ และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

ที่มา : สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2562), สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจการเกษตร (2555)

ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพในหลายมิติ โดยข้อมูลในปี 2555 มีจุลินทรีย์ไม่น้อยกว่า 200,000 ชนิด พืชมีท่อลำเลียงและพืชไม่มีท่อลำเลียงไม่น้อยกว่า 1,400 ชนิด (คิดเป็นร้อยละ 4 ของพืชที่จำแนกชนิดได้แล้วทั่วโลก สัตว์มีกระดูกสันหลัง ไม่น้อยกว่า 4,000 ชนิด (คิดเป็นร้อยละ 8 ของสัตว์มีกระดูกสันหลังทั่วโลก) สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง ไม่น้อยกว่า 80,000 ชนิด (คิดเป็นร้อยละ 6 ของสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังในโลก) ปลาไม่น้อยกว่า 2,000 ชนิด (คิดเป็นร้อยละ 10 ของปลาที่จำแนกแล้วในโลก) ทำให้ต้องมีการปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศเพื่อการอนุรักษ์ คุ้มครอง ใช้ประโยชน์ และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม โดยมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพระดับชาติ และส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีรายการทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและแหล่งตัวอย่าง เพื่อให้หน่วยงานและชุมชนสามารถเข้าถึงการใช้ข้อมูลและตัวอย่างความหลากหลายทางชีวภาพร่วมกันได้และมีการนำข้อมูลดังกล่าวไปสร้างองค์ความรู้เพื่อต่อยอดในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย โดยการปรับปรุงระบบให้รองรับการแสดงผลชนิดพันธุ์พืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ทะเบียนชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ผู้เชี่ยวชาญ สถานภาพการคุกคาม สถานภาพการคุ้มครองตามกฎหมาย งานวิจัย และปรับปรุงระบบให้สามารถจัดเก็บ แลกเปลี่ยน เข้าถึง เชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้มีประสิทธิภาพโดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น และเผยแพร่ข้อมูลเป็นสาธารณะเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้งานและประชาชนทั่วไปได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพระดับชาติ มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถประมวลผลในจุดเดียว ด้วยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลตามมาตรฐานสากล มีแพลตฟอร์มแบบเปิดภายใต้ชื่อ Thai Biodiversity Database Platform เพื่อสร้างความพร้อมในการเชื่อมโยงข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลให้มีข้อมูลหลายมิติ นำไปสู่การใช้ข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ และมีการสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และเผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวผ่านระบบจัดการฐานความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

ความท้าทายที่สำคัญในการปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพ คือ การพัฒนาคลังข้อมูลทรัพยากรชีวภาพในระดับชาติ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูประบบข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ และเพื่อการอนุรักษ์ คุ้มครอง ใช้ประโยชน์ รวมถึงแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

ดังนั้น การดำเนินในระยะต่อไป ควรมีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพให้มีข้อมูลที่ครบถ้วน โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลที่มีความจำเพาะหรือข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยดำเนินการ เช่น การทำบัญชีรายการความหลากหลายทางชีวภาพและแหล่งตัวอย่าง การจัดตั้งธนาคารอนุรักษ์เมล็ดพันธุ์พืชที่ถูกคุกคาม จัดตั้งธนาคารพันธุกรรมสัตว์ และจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาพืชและสัตว์ทะเล เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาทักษะในการเข้าถึงแหล่งฐานข้อมูล และมีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักทั้งในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนที่จำเป็นต้องใช้ข้อมูลในฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยหรืออนุรักษ์ คุ้มครอง และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรม อีกทั้ง ควรเร่งบูรณาการฐานข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพระหว่างหน่วยงานให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง เพื่อสร้างเครือข่ายฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพที่มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพต่อไป

0623 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 23

ปฏิรูประบบและเครือข่ายฐานทรัพยากรท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมถึงเครือข่ายระดับประเทศและอาเซียน

ปัจจุบัน การบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นอยู่ภายใต้การดำเนินการของภาครัฐเป็นหลัก และขาดการบูรณาการกันระหว่างฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ส่งผลให้การบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรท้องถิ่นมีประสิทธิภาพน้อยกว่าที่ควร และยากต่อการดำเนินการในระดับนโยบายที่ครอบคลุมระดับประเทศและระดับภูมิภาค จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบและเครือข่ายฐานทรัพยากรท้องถิ่นให้ครอบคลุมทั่วประเทศ รวมถึงเครือข่ายระดับประเทศและอาเซียน เพื่อให้ภาครัฐและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและเกิดการบูรณาการข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นในการคุ้มครอง ฟื้นฟู และแบ่งปันผลประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบและเป็นธรรม ครอบคลุมเป็นเครือข่ายระดับประเทศและภูมิภาคอาเซียน โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการบูรณาการฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียน และชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรเป็นหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา เป็นพี่เลี้ยงและกำหนดพื้นที่เป้าหมาย (ระดับจังหวัด) และมุ่งเน้นการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม ให้มีการสำรวจและจดทะเบียนทรัพยากรพันธุ์พืช ทรัพยากรพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น รวมถึง ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงสิทธิ์ในทรัพยากร ยกระดับกลไกและเครือข่ายจากหน่วยงานภาคีภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ขึ้นเป็นเครือข่ายศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ตำบล พร้อมขยายให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ ตลอดจนกำหนดพื้นที่ต้นแบบ พื้นที่เป้าหมาย และขยายผลการดำเนินการต่อเนื่อง เพื่อเป็นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงเครือข่ายสู่ระดับประเทศ ระหว่างประเทศ และภูมิภาคต่อไป

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) (สพภ.) ได้มีการดำเนินการจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าถึงและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพ พ.ศ. .... เพื่อกำหนดแนวทางการแบ่งปันการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพท้องถิ่น และได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนภายใต้การสนับสนุนของ สพภ. เป็นต้นแบบด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพควบคู่กับการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างความมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการข้อมูลระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม นอกจากนี้ สพภ. ได้เก็บรวบรวมและจัดทำบัญชีรายการพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ที่มีแหล่งกำเนิดหรือพบได้ในประเทศ รวมทั้งภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการเป็นฐานข้อมูลและดูแลการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาของชุมชนและท้องถิ่น โดยปัจจุบันมีการจัดเก็บข้อมูลแล้วมากกว่า 11,141 รายการ

ความท้าทายของการดำเนินงานเพื่อยกยกระดับ อพ.สธ. ขึ้นเป็นศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่นระดับตำบลที่มีจำนวนมากถึง 7,255 แห่งทั่วประเทศ นั้น นอกเหนือจากประเด็นด้านงบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องได้รับการจัดสรรมาเพื่อบริหารจัดการการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเตรียมความพร้อมของบุคลากร และชุมชนประชาชนเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่แล้ว สิ่งที่สำคัญและท้าทายการดำเนินงานอีกด้านหนึ่ง คือ รูปแบบ วิธีในการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นที่จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม และเป็นธรรมแก่ชุมชนผู้เป็นเจ้าของและดูแลรักษาทรัพยากรในพื้นที่ให้ดำรงอยู่ เพื่อสร้างความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมให้กับชุมชน ประชาชนเจ้าของทรัพยากรอย่างโปร่งใส

การดำเนินการในระยะต่อไป ควรขยายศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่นในระดับตำบล ให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ เพื่อให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน และเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ระดับประเทศ ระหว่างประเทศ และภูมิภาค พร้อมทั้งบูรณาการฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและเครือข่ายความร่วมมือ ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

0624 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 24

ปฏิรูประบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต ทั้งในประเด็นการศึกษา การวิจัยพื้นฐานและเชิงลึก รวมถึง เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง เพื่อการพัฒนาต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจ สังคม สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพ ทำให้ต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพที่ถูกต้อง การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับด้านความหลากหลายทางชีวภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ เช่น นักสรีรวิทยา นักกายวิภาค นักสัณฐานวิทยา นักชีวโมเลกุล นักเกษตร นักเคมีวิเคราะห์ นักกฎหมาย นักอนุกรมวิธานในสาขาที่ขาดแคลน นักอนุกรมวิธานสมทบ นักชีวสารสนเทศ นักวิศวกรรมชีวเวช นักพันธุศาสตร์ นักพันธุวิศวกรรม เป็นต้น ทั้งในระดับส่วนกลางและท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาประเทศที่มุ่งสร้างเศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจชีวภาพ การจัดทำแผนพัฒนาระบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาบุคลากรด้านอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับสถานการณ์และการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ และสร้างอัตรากำลัง ตำแหน่งงาน และเส้นทางอาชีพของบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งสนับสนุนการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับตำแหน่งงาน สร้างแรงจูงใจให้มีการเข้ามาศึกษาทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ พร้อมสร้างภาวะผู้นำและทักษะองค์ความรู้ที่จำเป็นเพื่อให้ประเทศไทยเป็นผู้นำทางด้านการวิจัยและพัฒนาในภูมิภาคอาเซียน

ที่มา : โครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย

การดำเนินงานที่ผ่านมาส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย โดยการดำเนินกิจกรรมที่เน้นกระบวนการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ อาทิ กิจกรรมการจัดสรรทุนเล่าเรียนสาขาอนุกรมวิธานและสาขาที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของหน่วยงาน และจัดการฝึกอบรมและดูงานด้านอนุกรมวิธานอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมสร้างและพัฒนาบุคลากรที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในเชิงสหสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา รวมถึงบุคลากรในท้องถิ่นและชุมชน และกิจกรรมสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้มีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการด้านความหลากหลายทางชีวภาพในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ยังอยู่ระหว่างดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์

วิจัยและนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยสู่ความเป็นสังคมบนฐานของความรู้ ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนระบบการวิจัยและพัฒนาให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริงในสังคมและให้สามารถใช้ความรู้ของโลกได้อย่างชาญฉลาด

การสร้างแรงจูงใจเพื่อสร้างบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากสาขาความหลากหลายทางชีวภาพ สาขาอนุกรมวิธาน และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นสาขาวิชาเฉพาะ จึงควรมุ่งเน้นกระบวนการวางแผนเพื่อสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านดังกล่าวเข้ามาปฏิบัติงาน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรที่มีอยู่เดิม มุ่งให้ความสำคัญในการศึกษาเพิ่มเติม และแสดงให้เห็นเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพของตน ซึ่งหากไม่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบอาจก่อให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรในสาขาเฉพาะด้าน ดังนั้นการสร้างบุคลากรที่โดดเด่นด้วยคุณภาพด้านความหลากหลายทางชีวภาพ จะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนางานด้านความหลากหลายทางชีวภาพของไทย เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และประโยชน์ต่อประเทศอย่างยั่งยืน

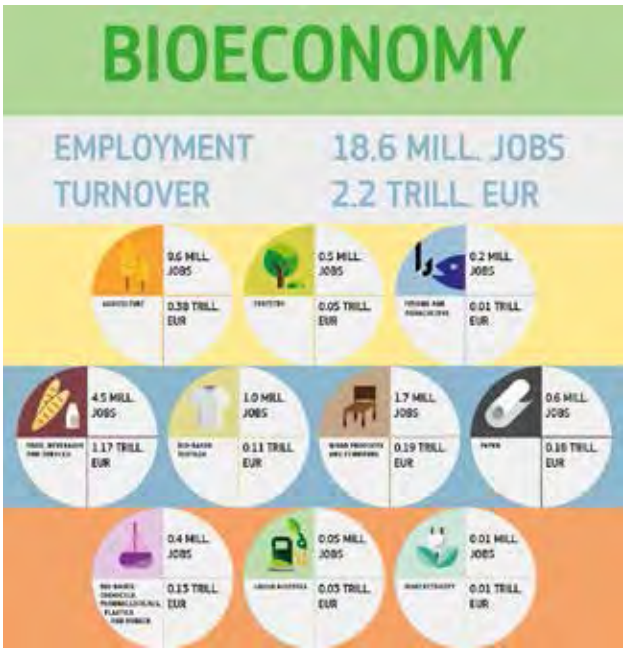
การดำเนินการในระยะต่อไป เพื่อส่งผลสัมฤทธิ์ในประเด็นปฏิรูประบบบุคลากรด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ควรมุ่งเน้นความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพและผลประโยชน์ที่ได้รับ การให้ทุนการศึกษาและรับบรรจุเข้าทำงานแก่ผู้ที่กำลังศึกษา การให้ทุนศึกษาเพิ่มเติมแก่บุคลากร รวมถึงการสนับสนุนการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับตำแหน่งงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรด้านอนุกรมวิทยาและสาขาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น ควรจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน สำหรับสร้างและพัฒนาปราชญ์ท้องถิ่น ตลอดจนเสริมสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจด้านความหลากหลายทางชีวภาพผ่านการบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

0625 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 25

ปฏิรูประบบกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

การขับเคลื่อนกลไกเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนนั้น ประกอบด้วยการดำเนินงานจาก 3 ระดับ ทั้งในระดับนโยบาย ระดับภาคส่วน และระดับพื้นที่/ชุมชนท้องถิ่น โดยแต่ละระดับมีกลไกการดำเนินงานที่แตกต่างกันไปเพื่อรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ดังนี้ ในระดับนโยบาย เร่งผลักดันเศรษฐกิจชีวภาพ เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยจัดทำแผนขับเคลื่อนเศรษฐกิจชีวภาพของประเทศ ผลักดันการดำเนินงานในทุกภาคส่วนการพัฒนาและการผลิต เร่งรวบรวมข้อมูลและประเมินมูลค่าที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ และประมาณการศักยภาพในอนาคต ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมทั้ง กำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาแต่ละภาคส่วนให้คำนึงถึงต้นทุนธรรมชาติและความมั่นคงทางชีวภาพเป็นความสำคัญลำดับแรก ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระดับภาคส่วน อาทิ ภาคเกษตร ประมง ปศุสัตว์ ท่องเที่ยว สาธารณสุข อุตสาหกรรม พลังงาน คมนาคม การศึกษาวิจัย และภาคประชาชน ในการผลักดันกระบวนการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน รวมทั้งใช้กลไกประชารัฐให้มีส่วนร่วมในการกำหนดกระแสการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนให้เป็นกระแสหลักของสังคม ตลอดจนสร้างแรงบันดาลใจให้กับทุกภาคส่วนในการเข้ามามีบทบาทในการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ และระดับพื้นที่/ชุมชนท้องถิ่น การสร้างศักยภาพในระดับพื้นที่/ชุมชนท้องถิ่นเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง ซึ่งการยกระดับกลไกและเครือข่ายจากหน่วยงานภาคีภายใต้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ให้มีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกัน และปรับรูปแบบและการดำเนินงานให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากความสำคัญของการดำเนินงานทั้ง 3 ระดับข้างต้น จึงนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายเพื่อมีกลไก/แนวทางเชื่อมโยงผลประโยชน์ และการใช้งานได้อย่างเป็นรูปธรรมและกว้างขวางต่อไป

ที่มา : Bioeconomy Report 2016

การดำเนินการที่ผ่านมา ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ โดยดำเนินกิจกรรมที่เน้นกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน อาทิ กิจกรรมผลักดันให้เศรษฐกิจชีวภาพเป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และกิจกรรมสร้างกลไกผลักดันวิถีการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ รวมถึงในเมือง เข้าสู่กระบวนการผลิตและบริโภคในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคเกษตร ประมง ท่องเที่ยว โดยกลไกประชารัฐ ซึ่งทั้ง 2 กิจกรรม ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการ โดยมีสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (สพภ.) เป็นผู้ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกทั้งยังมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการกำหนดกลไกและแนวทางการเชื่อมโยงผลประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพกลับสู่การอนุรักษ์ โดย สพภ. ได้ประกาศใช้ BEDO Concept ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ และหนึ่งในหลักการสำคัญ คือ เมื่อมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ต้องปันรายได้กลับไปอนุรักษ์ ทั้งนี้ สพภ. ใช้เครื่องหมายส่งเสริม Bio Economy Promotion Mark เป็นเครื่องมือสำคัญ

ความท้าทายที่สำคัญ คือ การผลักดันในระดับนโยบายเพื่อให้เศรษฐกิจชีวภาพเป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ในทิศทางที่มีความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และการสร้างกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันได้และรองรับการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่เชื่อมโยงกันในทุกระดับ

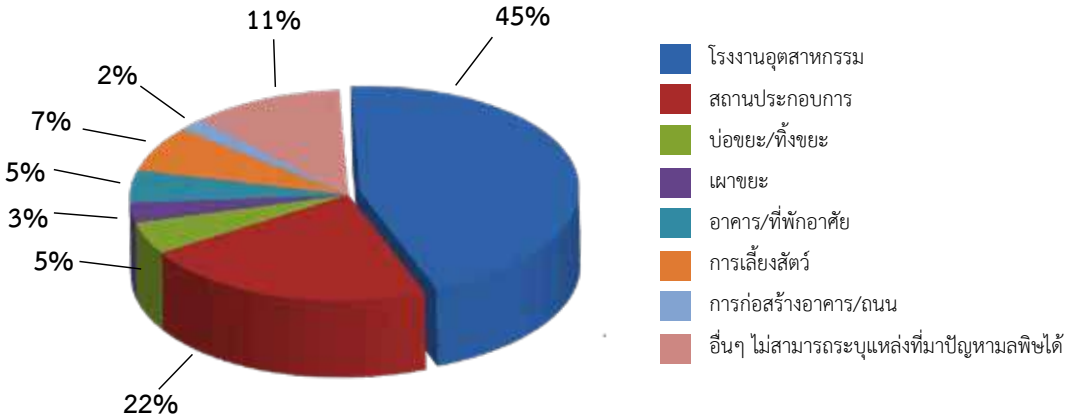
การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านระบบกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการปฏิบัติโดยยึดหลักการใช้ BEDO Concept ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ และการสร้างกลไกผลักดันวิถีการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ให้เกิดการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้ โดยให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ ทั้งระดับนโยบาย ระดับภาคส่วน และระดับพื้นที่/ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและกลไกรองรับการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน อาทิ การสนับสนุนศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ตำบล จะช่วยเป็นการยกระดับกลไกสำคัญและเครือข่ายเชื่อมโยงการดำเนินงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายต่อไป

0626 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 26

เสริมสร้างระบบบริหารจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิดให้มีประสิทธิภาพ

แหล่งที่มาของข้อมูลปัญหามลพิษที่ได้รับการร้องเรียนของกรมควบคุมมลพิษ ในปี พ.ศ. 2561

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

ปัญหามลพิษเป็นประเด็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันด้านมลพิษของประเทศไทย ในปี 2561 โดยกรมควบคุมมลพิษ พบว่า คุณภาพอากาศในพื้นที่ทั่วไป มลพิษหลักที่ยังเป็นปัญหา คือ ฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ฝุ่นละออง PM10 และก๊าซโอโซน ที่มีแนวโน้มเกินค่ามาตรฐานมากกว่าปีที่ผ่านมา คุณภาพแหล่งน้ำผิวดิน ร้อยละ 18 อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรม โดยภาคกลางมีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมมากกว่าภาคอื่น คุณภาพน้ำทะเล พบว่าบริเวณอ่าวไทยมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมถึงเสื่อมโทรมมาก สาเหตุหลักเนื่องมาจากการปล่อยทิ้งน้ำเสียจากบ้านเรือน อุตสาหกรรมการเกษตร และการเลี้ยงสัตว์ที่ไม่มีระบบจัดการของเสียระบายของเสียลงสู่แม่น้ำสายหลัก รวมทั้งระบบการจัดการน้ำเสียชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ในส่วนของสถานการณ์ขยะมูลฝอย พบว่าในปี 2562 ประเทศไทยมีปริมาณขยะ 28.7 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3 โดยสาเหตุที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรแฝงจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศ การส่งเสริมการท่องเที่ยว พฤติกรรมการบริโภคของประชาชน และขาดการคัดแยกขยะและการกำจัดที่ถูกวิธี ทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอย รวมไปถึงขยะของเสียอันตราย และขยะพลาสติกในทะเลเพิ่มมากขึ้น โดยข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษ ปี 2561 พบว่าแหล่งกำเนิดมลพิษที่มีการร้องเรียนมากที่สุดคือ โรงงานอุตสาหกรรม รองลงมาคือสถานประกอบการ ซึ่งอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง เห็นได้ว่าสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในภาพรวมยังอยู่ในเกณฑ์ที่ควรได้รับการปฏิรูประบบบริหารจัดการอย่างเร่งด่วน โดยมุ่งแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ คือการบริหารจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิด เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและเป็นรูปธรรม ตลอดจนส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมคาร์บอนต่ำรองรับการพัฒนาประเทศแบบไร้ของเสีย

การดำเนินการที่ผ่านมา ภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย และสถาบันการศึกษา ได้ดำเนินโครงการเพื่อมุ่งแก้ปัญหา โดยจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิด ไม่ว่าจะเป็นมลพิษจากชุมชน มลพิษจากอุตสาหกรรม และมลพิษจากเกษตรกรรม ผ่านแนวทางการสร้างความตระหนักรู้ กระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคและผลักดันกฎหมายที่สามารถปลดล็อคการดำเนินงาน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ประกอบการในการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการเสริมสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อม โครงการสร้างจิตสำนึกและความรู้ในการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การแก้ไขกฎกระทรวงและมาตรฐานสำหรับบังคับใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคารในเรื่องสุขาภิบาลและระบบบำบัดน้ำเสีย โครงการวิจัยรูปแบบการมีส่วนรวมในการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม โครงการจัดทำมาตรการควบคุมการระบายสารอินทรีย์ระเหยจากโรงงาน โครงการพัฒนาการใช้ประโยชน์กากของเสีย โครงการยกระดับผู้ประกอบการของเสีย โครงการเพิ่มประสิทธิภาพโรงงานคัดแยกและรีไซเคิลซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ โครงการสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การออกมาตรการดีเดย์งดให้ถุงพลาสติก มาตรการส่งเสริมการใช้ถุงพลาสติกรีไซเคิลที่นำไปสู่การใช้ซ้ำ ลดการทิ้ง และสามารถแยกประเภทพลาสติกรีไซเคิลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโครงการส่งเสริมและพัฒนาสถานประกอบการเข้าสู่อุตสาหกรรมสีเขียว

ความท้าทายในการดำเนินงาน คือ การจัดการมลพิษทางสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ที่เกิดจากสาเหตุในหลายมิติ ซึ่งอาจไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น หรือใช้เพียงแนวทางใดแนวทางหนึ่งในการจัดการ ต้องอาศัยระยะเวลา องค์ความรู้ ความเข้าใจและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในระดับปัจเจก คือจิตสำนึกความรับผิดชอบในส่วนรวมของผู้ประกอบการและประชาชน

ดังนั้น แนวทางการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนอกจากการเร่งออกกฎหมาย หรือปรับปรุงระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จ ภาครัฐควรเพิ่มความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้น และควรมีการออกนโยบายเพื่อจูงใจให้ผู้ประกอบการลดการใช้สารเคมีอันตรายและมีการนำนวัตกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเข้ามาประกอบการดำเนินธุรกิจให้มากขึ้น รวมถึงการเร่งขยายบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในการจัดการสารเคมีและมลพิษ ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง

0627 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 27

ปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบมลพิษ

ปัญหามลพิษของประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะอยู่ในช่วงระยะเวลาของการพัฒนาประเทศ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในทุกมิติที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยยะสำคัญ เป็นสาเหตุหนึ่งของการก่อมลพิษหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางเสียง และปัญหาการจัดการขยะ ซึ่งเป็นปัญหาที่มาจากหลากหลายแหล่งกำเนิด มีวิธีการบริหารจัดการที่ต่างกัน จากผลการดำเนินงานบริหารจัดการมลพิษของกรมควบคุมมลพิษในช่วงที่ผ่านมา พบว่าสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งในปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการ ทำให้การแก้ไขปัญหาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาจากกฎระเบียบเชิงโครงสร้างภาครัฐที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนในการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปเพื่อปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบมลพิษ โดยกำหนดหน่วยงานเจ้าภาพหลักที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนในการประสานงานด้านการกำกับดูแลและบริหารจัดการในภาพรวม รวมไปถึงร่วมกำหนดกฎระเบียบ/มาตรการที่จะใช้เป็นกลไกในการบริหารจัดการด้านมลพิษที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

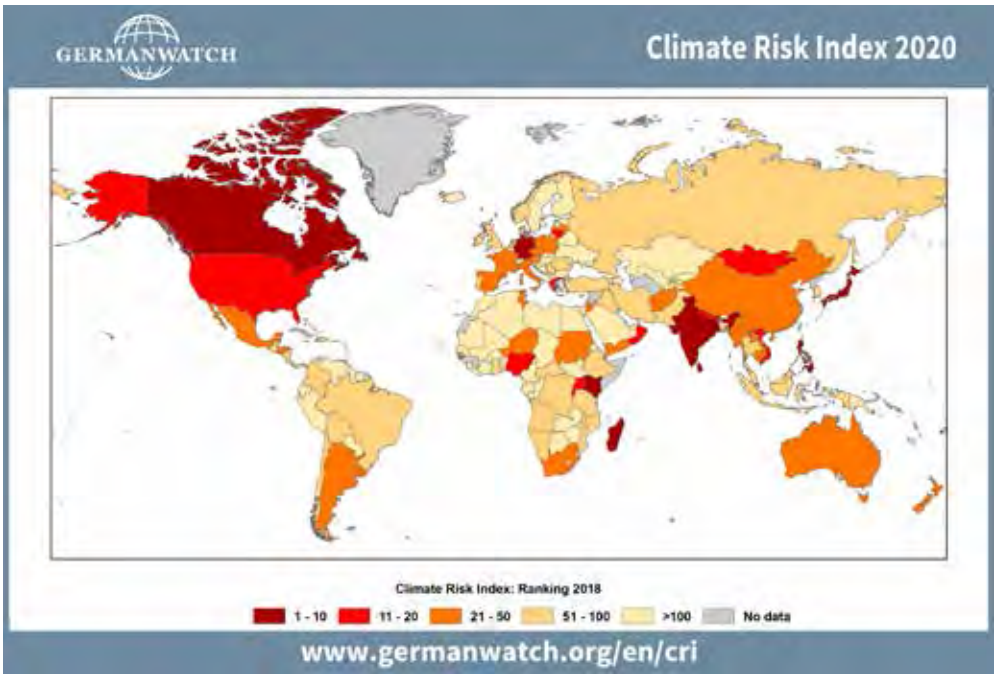
โดยการดำเนินงานที่ผ่านมา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานภายใต้สังกัด ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงกระทรวงอุตสาหกรรม ที่มีบทบาทในการควบคุมการก่อมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ได้ดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปเพื่อปรับปรุงระบบและกลไกการเฝ้าระวัง ติดตามและตรวจสอบมลพิษ อาทิ ศึกษาความเหมาะสมของหน่วยงานที่จะเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงานเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และบังคับใช้กฎหมาย จัดทำทำเนียบการปล่อยมลพิษและเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ โครงการส่งเสริมโรงงานอุตสาหกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนอย่างยั่งยืน โครงการปรับปรุงและพัฒนาระบบสารสนเทศการจัดการกากของเสียอุตสาหกรรม โครงการก่อสร้างอาคารศูนย์เฝ้าระวังและเตือนภัยอุตสาหกรรมภาคเหนือ

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายในการดำเนินงาน คือการปรับปรุงกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการปัญหามลพิษที่อาจต้องใช้ระยะเวลา รวมทั้งความเข้าใจของบุคลากรในหน่วยงานถึงความสำคัญในการปฏิรูป ตลอดจนการประสานความร่วมมือด้วยความเข้าใจในบทบาทของตนเองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐมีการจัดทำข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากทำงานแยกส่วน จึงยากในการบูรณาการใช้ประโยชน์ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน รวมไปถึงจำนวนบุคลากรของภาครัฐในการกำกับดูแล ควบคุม ติดตาม และตรวจสอบมีจำกัด จึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงระบบ และกลไกการติดตาม ตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงาน

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกันเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างทันท่วงทีโดยอาจพัฒนาแอปพลิเคชั่นที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือให้ภาคประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังการก่อมลพิษ นอกจากนี้ ควรปรับปรุงบทลงโทษสำหรับสถานประกอบการที่กระทำผิดกฎหมายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการควบคุมการก่อมลพิษจากแหล่งกำเนิด

0628 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 28

ผลักดันทุกภาคส่วนให้ร่วมแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นประเด็นสำคัญที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจ และศึกษาแนวทางแก้ไขมาอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาพบว่า สภาพภูมิอากาศของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้นประมาณ 0.6 องศาเซลเซียสในระยะเวลา 100 ปีที่ผ่านมา ส่งผลกระทบอย่างมากมายต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก ซึ่งสาเหตุหลักของการเปลี่ยนแปลง มาจากสถานการณ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลกที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความแปรปรวนและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นในทุกภูมิภาคของโลก อาทิ อุณหภูมิเฉลี่ยพื้นผิวโลกและในมหาสมุทรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ความเป็นกรดในมหาสมุทร ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในฤดูน้ำหลากและน้อยลงในฤดูน้ำแล้ง จำนวนวันที่อากาศร้อนเพิ่มมากขึ้น และอัตราการละลายของธารน้ำแข็งที่ขั้วโลกเหนือที่นับวันจะยิ่งรวดเร็ว โดยปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง และวาตภัย ที่รุนแรงและบ่อยครั้งขึ้น ผลกระทบจากวิกฤตน้ำทะเลขึ้นสูง รวมไปถึงเชื้อโรคที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ซึ่งในที่สุดจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหลายสาขา ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าร่วมในความตกลงปารีส (Paris Agreement) ได้รับการจัดให้อยู่ในกลุ่มของประเทศที่มีความเสี่ยงสูงมาก ลำดับที่ 12 ของโลก และเป็นหนึ่งใน 10 ประเทศที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว และยังคงไม่สามารถหลุดจากอันดับความเสี่ยงสูงในระยะยาวดังกล่าวได้ จึงเป็นสัญญาณที่แสดงถึงความวิกฤตของสถานการณ์ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญ และจำเป็นต้องมีการปฏิรูปอย่างเร่งด่วน

การดำเนินการที่ผ่านมา ได้มีการดำเนินนโยบายและกิจกรรมในการผลักดันให้ทุกภาคส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การจัดทำ (ร่าง) พระราชบัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. .... การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลบัญชีก๊าซเรือนกระจกเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศบัญชีก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย การสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน การพัฒนาระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ การพัฒนากฎหมาย ระเบียบ มาตรการ นโยบาย และกลไกในการบริหารจัดการการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการสร้างแรงจูงใจภาคเอกชนในการร่วมเป็นผู้ประกอบการสีเขียวเพื่อควบคุมการปล่อยมลพิษ

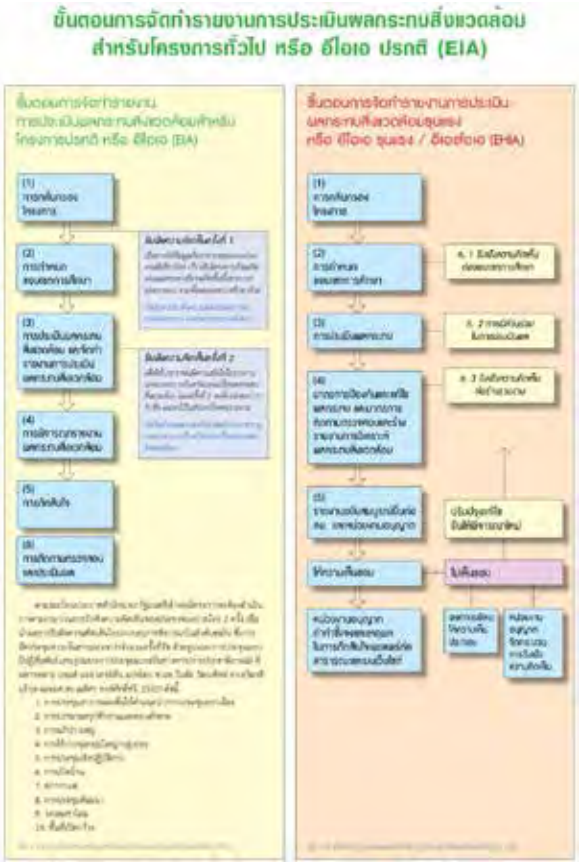
จากการดำเนินการดังกล่าวความท้าทายที่สำคัญ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงปัญหาที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคส่วนที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อาทิ ชุมชน ประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมและมีวิถีชีวิตอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติที่จะต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อความถี่และความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ขณะเดียวกันสาขาการผลิตที่มีบทบาทรับผิดชอบในการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะในภาคพลังงานและการขนส่ง รวมถึงภาคอุตสาหกรรมการผลิตที่มีแนวโน้มในการสร้างมลพิษสูง จะต้องตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกันในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

แนวทางในการบรรลุเป้าหมาย ภาครัฐควรมีการส่งเสริมการปรับเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในทิศทางที่มุ่งไปสู่การเติบโตที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ และควรมีการพัฒนา ระบบฐานข้อมูลความเสี่ยงเชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ รวมถึงสร้างความตระหนักรู้ความรู้ และความเข้าใจของประชาชนอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับแบบอย่างการดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่จะช่วยแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านสื่อและประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนโครงการสร้างแรงจูงใจในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

0629 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 29

ปฏิรูประบบและโครงสร้างการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA และ EHIA)

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EIA และ EHIA) ของประเทศไทยนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือและกลไกที่สำคัญในการพิจารณาเห็นชอบของหน่วยงานภาครัฐต่อการอนุมัติโครงการพัฒนาที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและต่อเนื่องถึงสุขภาพของประชาชน มีพัฒนาการมาตามลำดับจากกรอบของพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 ต่อมาได้กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ในมาตรา 67 วรรคสองบัญญัติไว้ว่า การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้เว้นแต่ (1) จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน (2) จัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อน และ (3) ในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการผนวกการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสุขภาพ (Health Impact Assessment : HIA) เข้ามารวมในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเดิม ตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 จนเกิดเป็นรายงาน EIA (กรณีโครงการพัฒนาระดับปกติ) และ EHIA (Environmental & Health Impact Assessment : EHIA) (กรณีโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงต่อชุมชน) ปัจจุบันมีโครงการหรือกิจการที่ต้องทำรายงาน EIA รวม 35 ประเภท ในขณะที่โครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงต่อชุมชนที่ต้องจัดทำ EHIA รวม 11 ประเภท การจัดทำรายงาน EIA และ EHIA ได้รับการปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงพบปัญหาความขัดแย้งทางสังคมที่ทวีความรุนแรงขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงรากของปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข อาทิ การมุ่งวิเคราะห์เฉพาะโครงการเท่านั้น ขาดการศึกษาในประเด็นศักยภาพของพื้นที่ ปัญหาในด้านการเข้าถึงเอกสารรายงาน EIA และ EHIA ของภาคประชาชน และความล้าสมัยของเนื้อหา บทบัญญัติ การจับปรับ และบทลงโทษของ

ที่มา : สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2552

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการปฏิรูป เพื่อพัฒนาและยกระดับให้เป็นที่เชื่อมั่น ยอมรับของทุกฝ่าย ลดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ที่มีสาเหตุมาจากนโยบาย แผนงาน และโครงการพัฒนา รวมถึงเพิ่มการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ทำให้ต้องมีการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อปรับปรุงข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดทำรายงาน EIA และ EHIA ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ 2560 ทั้งนี้ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นการปรับปรุงเนื้อหากฎหมาย เพื่อรองรับการปฏิบัติตามบทบัญญัติมาตรา 58 และมาตรา 278 ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 เรียบร้อยแล้ว

โดยผลการดำเนินการที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐ โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ได้เร่งดำเนินโครงการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการดำเนินการเชิงรุกเพื่อสร้างความตระหนักต่อเจ้าของโครงการ และศักยภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และดำเนินการจัดอบรมผู้ใช้งานระบบให้ครอบคลุมทุกประเภทโครงการ พร้อมติดตามและประเมินผลการใช้งาน ทบทวนประกาศกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการจัดทำ และเสนอรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคารหรือดำเนินโครงการหรือประกอบกิจการ (Initial Environmental Examination : IEE)/รายงาน EIA/รายงาน EHIA รายงาน Monitor รวมถึงพัฒนาศูนย์ข้อมูล EIA ของประเทศ โดยปัจจุบัน สผ. อยู่ระหว่างดำเนินโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในจังหวัด เพื่อกระจายภารกิจการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมีแผนพัฒนาศูนย์ข้อมูล EIA เชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูล EIA ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ถึงแม้ว่าการจัดทำรายงาน EIA และ EHIA จะได้รับการแก้ไขปรับปรุงโครงสร้างเชิงระบบมาอย่างต่อเนื่อง และได้ระบุให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นภาคประชาชนมากขึ้น แต่ระบบ EIA และ EHIA ก็ยังไม่ได้รับความเชื่อมั่น และการยอมรับของทุกฝ่ายมากเท่าที่ควร อันเนื่องมาจากปัญหาโครงสร้างเชิงระบบ รวมถึงในการดำเนินงานจริงยังขาดการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย กลายเป็นรูปแบบพิธีกรรมที่จัดเพื่อให้ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด จากปัญหาด้านความโปร่งใสของการดำเนินการนี้ จึงทำให้ระบบ EIA และ EHIA ขาดความไว้ใจและเชื่อถือจากภาคประชาชน

ทั้งนี้ ในระยะต่อไป ควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบการรายงาน EIA และ EHIA อย่างจริงจัง อาทิ ปัญหาเชิงหลักการวิเคราะห์โครงการในรายงาน โดยเน้นศึกษาศักยภาพของพื้นที่ การพัฒนาระบบ SEA ให้ครอบคลุมการพัฒนาในระดับนโยบายหรือระดับพื้นที่ เพื่อเอื้อต่อการวางแผนนโยบาย แผนและพัฒนาพื้นที่ระดับต่าง ๆ และการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลหลังการวิเคราะห์ รวมถึงต้องเร่งปรับปรุงกฎหมายบทบัญญัติ และความสัมพันธ์ที่ไม่สอดคล้องของระบบการรายงาน EIA และ EHIA กับกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ เช่น กฎหมายผังเมือง กฎหมายด้านอุตสาหกรรม กฎหมายด้านการก่อสร้างอาคาร และกฎหมายที่รองรับมาตรการลดผลกระทบด้านสุขภาพ เป็นต้น และควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาในด้านการเข้าถึงเอกสารรายงาน EIA และ EHIA ของภาคประชาชน ที่ส่งผลต่อความเชื่อถือ ความไว้วางใจต่อกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐและผู้มีสิทธิจัดทำรายงาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนรวมอย่างแท้จริง

0630 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 30

ระบบการประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Strategic Environmental Assessment : SEA)

ขั้นตอนทั่วไปของกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) เป็นกระบวนการศึกษา วิเคราะห์ ประเมินศักยภาพ และขีดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อมตั้งแต่การพัฒนานโยบาย แผนงานและโครงการ โดยบูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบทางเลือกในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้การตัดสินใจนั้นมีคุณภาพ รอบคอบ โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นับเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องมีการเร่งดำเนินการขับเคลื่อนใช้งานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเพิ่มขีดความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม และบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

การดำเนินการที่ผ่านมา ได้มีการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การทดลองนำแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปดำเนินการประยุกต์ใช้ในการศึกษาจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่ผ่านการทำโครงการนำร่อง (2) สร้างความรู้ความเข้าใจการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดฝึกอบรมทางวิชาการให้กับผู้ทำการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการประชุมสัมมนาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาข้อเสนอการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์และแนวทางการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์

ประเด็นท้าทายในการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อผลักดันมาใช้กับการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงที่ผ่านมา พบว่าประเทศไทยยังขาดปัจจัยสำคัญและจำเป็นที่จะขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ใน 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ขาดผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจะเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรม หรือเป็นที่ปรึกษาในโครงการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ (2) การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นของการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ในกระบวนการวางแผนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนงาน/โครงการในระดับต่าง ๆ รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (3) ขาดองค์ความรู้และฐานข้อมูลที่เป็นระบบ เช่น ผลงานที่ผ่านมาทั้งในและต่างประเทศ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องในรายสาขา/พื้นที่ เครื่องมือต่าง ๆ พร้อมตัวอย่างในกระบวนการการจัดทำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เป็นต้น และ (4) ขาดกลไกเชิงสถาบันที่จะมารองรับการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการนำการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์มาใช้ในกระบวนการวางแผน เช่น การบังคับใช้ทางกฎหมาย การสร้างแรงจูงใจผ่านระบบงบประมาณของประเทศ เป็นต้น

ในการขับเคลื่อนระบบการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ มาใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพในระยะต่อไป ควรมุ่งจัดทำกลไกเชิงสถาบันเพื่อขับเคลื่อนและพัฒนากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่จำเป็นให้มีความชัดเจน โดยระยะแรกควรเร่งออกระเบียบ/ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเพื่อเป็นกลไกบังคับใช้กฎหมายสำหรับการขับเคลื่อนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ และในระยะต่อไปอาจพิจารณาความเหมาะสมที่จะกำหนดเป็นกฎหมายเฉพาะ รวมถึงเร่งพัฒนากระบวนการองค์กร และกลไกการบริหารจัดการให้มีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสม

0631 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 31

ปฏิรูประบบการบริหารจัดการเขตควบคุมมลพิษ

ที่มา : วารสารสิ่งแวดล้อม ปีที่ 17 ฉบับที่ 3

ปัจจุบันประเทศไทยได้ประกาศเขตควบคุมมลพิษแล้ว จำนวน 18 พื้นที่ ใน 13 จังหวัด ได้แก่ (1) เมืองพัทยา (2) จังหวัดภูเก็ต (3) อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (4) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (5) หมู่เกาะพีพี (6) จังหวัดสมุทรปราการ (7) จังหวัดปทุมธานี (8) จังหวัดนนทบุรี (9) จังหวัดสมุทรสาคร (10) จังหวัดนครปฐม (11) อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี (12) อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี (13) อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี (14) อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี (15) อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (16) อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (17) บริเวณหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี และ (18) บริเวณมาบตาพุด จังหวัดระยอง จุดประสงค์เพื่อรักษาสุขภาพของประชาชนและเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยพื้นที่ที่ได้ประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษข้างต้นนั้นล้วนแต่มีกิจกรรมที่ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากการเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการประกอบกิจการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การทำเหมืองโดยมิได้มีการเร่งรัดแก้ไขปัญหามลพิษให้ลดลงและกลับสู่ภาวะปกตินั้น ได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่เขตควบคุมมลพิษ รวมถึงบรรยากาศในการลงทุนทางเศรษฐกิจ และภาพลักษณ์ของประเทศ ดังนั้น จึงควรมีการเร่งรัดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในเขตควบคุมมลพิษให้ประสบผลสำเร็จ และกำหนดมาตรการที่เหมาะสม ทดแทนเพิ่มเติมในการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพทัดเทียม มาปรับใช้แทนการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษภายหลังจากมีการแก้ไขปัญหามลพิษสำเร็จแล้ว

โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการปรับปรุงแก้ไข (ร่าง) หลักเกณฑ์การประกาศและยกเลิกพื้นที่เขตควบคุมมลพิษ โดยได้เริ่มขับเคลื่อนในบางโครงการแล้ว ได้แก่ การวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอพื้นที่เป้าหมายที่จะยกเลิกเขตควบคุมมลพิษ การกำหนดมาตรการและแผนงานควบคุมลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหามลพิษในพื้นที่

ที่มีปัญหามลพิษ รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา แนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหามลพิษในเขตควบคุมมลพิษ ทั้งนี้ ได้เริ่มดำเนินการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่แล้ว ได้แก่ การร่วมหารือกับหน่วยงานใน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี (2) จังหวัดระยอง และ (3) อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อร่วมจัดทำข้อเสนอการดำเนินงานในการยกเลิกเขตควบคุมมลพิษ และเสนอต่อคณะอนุกรรมการกำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานพื้นที่เขตควบคุมมลพิษระดับจังหวัดต่อไป และได้ร่วมจัดประชุมคณะอนุกรรมการกำกับดูแลและติดตามผลการดำเนินงานพื้นที่เขตควบคุมมลพิษระดับจังหวัด 13 จังหวัด เพื่อกำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนและมาตรการลดและขจัดมลพิษของเขตควบคุมมลพิษแต่ละพื้นที่

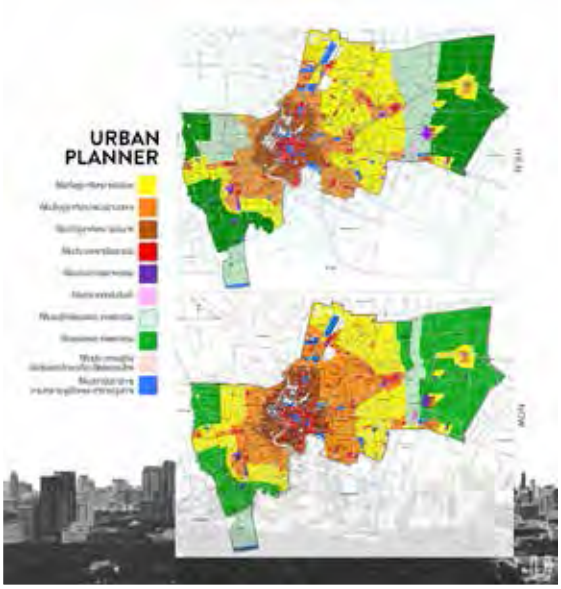
อย่างไรก็ดี ในการประกาศยกเลิกเขตควบคุมมลพิษและดำเนินมาตรการอื่น ๆ แทนในพื้นที่ อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาของความเข้มข้นในการปฏิบัติตามของผู้ประกอบการในพื้นที่ เนื่องจากข้อกฎหมายหรือข้อบังคับในการดำเนินการในมาตรการใหม่ ๆ นั้น อาจไม่เข้มข้นเท่ากับการประกาศเป็นเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งอาจเป็นช่องว่างให้เกิดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลเสียต่อสภาพแวดล้อมได้

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป จึงควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้เป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยควรมีมาตรการในการจูงใจให้ผู้ประกอบการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากแบบเดิมสู่วิถีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาทิ มาตรการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ประกอบการที่สามารถลดปริมาณมลพิษได้ตามที่กำหนด หรือการนำมาตรการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายมาใช้ รวมทั้งควรสร้างความตระหนักให้ผู้ประกอบการรับรู้และปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับกำหนด เข้าใจและรับรู้ถึงโทษที่จะเกิดขึ้น เพื่อเป็นเหตุผลประกอบการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนสู่วิถีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

0632 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 32

ปฏิรูปการผังเมือง

ที่มา : urbmcreature

การวางและจัดทำผังเมืองในปัจจุบัน แม้ว่าจะมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม แต่ในทางปฏิบัติมักไม่สามารถกำกับให้เกิดความสมดุลในการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังที่วางไว้ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมของเมืองตลอดจนวิถีชีวิตของประชากรเมือง เนื่องมาจากขาดกลไกการบูรณาการร่วมกันในแต่ละระดับ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ของประเทศด้วยระบบการผังเมือง จึงจำเป็นต้องมีการวางผังเมืองและกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยการใช้ระบบนิเวศท้องถิ่น และชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง เพื่อให้มีการกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนในการกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดความสมดุล อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่การวางผังเมืองรวมในปัจจุบันในระดับชุมชนและพื้นที่เฉพาะท้องถิ่นยังไม่สามารถดำเนินการได้ทันต่อการเติบโตของเมือง ท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้การเติบโตของเมืองสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง จึงต้องดำเนินการให้เกิดการวางผังเมืองระดับชุมชน และผังพื้นที่เฉพาะท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผังเมืองในระดับท้องถิ่นมีองค์ความรู้ที่สามารถวางและจัดทำเป็นผังเมืองหน่วยย่อยของเมืองและชุมชน ซึ่งจะมีความคล่องตัวและสามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ การขยายตัวของเมืองใหญ่ในปัจจุบันทำให้พื้นที่สีเขียวของเมืองลดลง และขาดพื้นที่รองรับน้ำเพื่อการป้องกันน้ำท่วมเมือง ประกอบกับผู้ลงทุนมีความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ทำให้การกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและพื้นที่รองรับน้ำดังกล่าวนั้นยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปมาตรการทางผังเมืองเพื่อกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวและพื้นที่รองรับน้ำด้วยระบบการโอนสิทธิการพัฒนาพื้นที่ (Transfer of Development Rights :TDR) โดยนำแนวคิด TDR เพื่อช่วยรักษาพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์และสามารถพัฒนาพื้นที่ที่ต้องการมาประยุกต์ใช้กับการวางและจัดทำผังเมืองรวม ในการควบคุมความหนาแน่นของอาคารในพื้นที่ให้ลดลง เพื่อการอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ทางประวัติศาสตร์หรือพื้นที่รองรับน้ำได้

การดำเนินการที่ผ่านมา กรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการขับเคลื่อนการวางผังเมืองและกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยการใช้ระบบนิเวศท้องถิ่นและชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง โดยมีการจัดทำแผนแม่บทการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนร่วมภาคีการพัฒนาระดับภูมิภาค 5 ภาค และการดำเนินโครงการผลักดันการจัดทำผังชุมชนเพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวในเมืองอุตสาหกรรมยั่งยืน ทำให้เกิดผังชุมชน จำนวน 6 เมือง ได้แก่ เทศบาลเมืองกระทุ่มล้ม เทศบาลเมืองไร่ขิง เทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ (จังหวัดนครปฐม) เทศบาลเมืองบ้านฉาง เทศบาลตำบลบ้านฉาง (จังหวัดระยอง) และเทศบาลตำบลหัวสำโรง (จังหวัดฉะเชิงเทรา) ในด้านการวางผังเมืองระดับชุมชนและผังพื้นที่เฉพาะท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมโยธาธิการและผังเมืองได้ดำเนินโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผังเมืองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโครงการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมือง/ชุมชนระดับอำเภอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นมีความรู้ด้านการผังเมืองและส่งเสริมการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมือง/ชุมชนระดับอำเภอ โดยอยู่ระหว่างดำเนินการร่างผังเมือง จำนวน 67 ผัง นอกจากนี้ ในด้านการปฏิรูปมาตรการทางผังเมืองเพื่อกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารในการพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวและพื้นที่รองรับน้ำด้วยระบบการโอนสิทธิการพัฒนาพื้นที่ กรมโยธาธิการและผังเมืองอยู่ระหว่างการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ การนำมาตรการโอนสิทธิการพัฒนามาใช้บังคับในผังเมืองรวม

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิรูปการผังเมืองมีความท้าทายสำคัญ คือ การทำความเข้าใจกับประชาชน เนื่องจากผังเมืองเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบโดยตรงอย่างมากต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงไม่ว่าในด้านใดจึงมักส่งผลให้เกิดแรงต่อต้านจากความกังวลต่อวิถีชีวิตที่จะเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีการวางผังเมืองที่ทุกภาคส่วนยอมรับและมีความสมดุลในทางวิชาการแล้ว หากประชาชนไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่กำหนดหรือละเมิดข้อกำหนดในผังเมือง อาจส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลในทางปฏิบัติได้

ดังนั้น การปฏิรูปผังเมืองให้ได้ผลสำเร็จ จึงควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและการสร้างความเข้าใจกับประชาชนถึงรายละเอียดในการจัดทำหรือเปลี่ยนแปลงผังเมือง โดยให้ความสำคัญกับความเห็นของประชาชนในท้องที่ และควรมีการติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงมาตรการในการกำกับการใช้ประโยชน์และการลงโทษผู้ละเมิดข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อให้ที่ดินถูกใช้ประโยชน์อย่างสมดุล และเป็นผลดีต่อชุมชนตามผังเมืองที่มีการจัดวางไว้เบื้องต้น

0633 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 33

ปฏิรูปเครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสิ่งแวดล้อม

เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมาะสมกับการจัดการมลพิษแต่ละประเภท					
ประเภทเครื่องมือ	มลพิษทางน้ำ	มลพิษทางอากาศ	ขยะมูลฝอย	ของเสียอันตราย	อื่น ๆ
1. ค่าธรรมเนียมการอนุญาต	√	√	√	√	ทรัพยากรน้ำ
2. ค่าธรรมเนียมการใช้	√	-	√	√	ทรัพยากรแร่ธาตุ/ค่าเข้าอุทยาน
3. ค่าปรับ	√	√	√	√	-
4. ค่าภาษีการปล่อยมลพิษ	√	√	-	-	-
5. การซื้อขายหรือโอนใบอนุญาตการปล่อยมลพิษ	√	√	-	-	คาร์บอนเครดิต
6. ค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์	-	-	-	√	-
7. ระบบมัดจำเงินคืน	-	-	√	√	-
8. การใช้อัตราภาษีที่แตกต่างกัน	√	√	√	√	-
9. การวางประกันความเสี่ยงหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม	-	-	-	√	-
10. มาตรการอุดหนุน	√	√	√	√	-

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

ในปัจจุบัน การเติบโตของภาคส่วนเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งมีความต้องการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาล ทำให้การเกิดมลพิษและความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติบางส่วนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพื่อชดเชยการสูญเสียดังกล่าว ประเทศไทยจึงควรมีการใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อสิ่งแวดล้อมมาสนับสนุนการบริหารจัดการมลพิษและสิ่งแวดล้อม โดยใช้หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย และหลักผู้ได้ประโยชน์เป็นผู้จ่าย ในการเก็บค่าธรรมเนียมที่เกิดจากมลพิษและการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป็นแหล่งทุนในการสนับสนุนการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการดำเนินการศึกษาแนวทางการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาแนวทางการปฏิรูปกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีความเป็นอิสระ และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการจัดการขยะ น้ำเสีย และของเสียอันตราย นอกจากนี้ กรมประมงได้มีการดำเนินโครงการปรับปรุงระบบการออกใบอนุญาตทำการประมงอิเล็กทรอนิกส์ (e-License) เพื่อช่วยในการควบคุมสมดุลของทรัพยากรสัตว์น้ำผ่านการคำนวณจำนวนผู้ทำประมง โดยได้ดำเนินการออกใบอนุญาตทำการประมงพาณิชย์แล้วจำนวน 10,481 ฉบับ

อย่างไรก็ตาม ประเด็นท้าทายที่สำคัญ คือ การจะนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการรักษาสิ่งแวดล้อมนั้น จำเป็นต้องมีมาตรการหรือกฎหมายมารองรับอย่างถูกต้อง เพื่อให้การเก็บค่าชดเชยจากผู้ก่อมลพิษและผู้ได้ประโยชน์มีผลบังคับใช้ได้อย่างเป็นทางการ อีกทั้งการขาดการแบ่งส่วนความรับผิดชอบที่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถคำนวณค่าชดเชยที่ต้องจ่ายได้

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป จึงควรมีการศึกษาและจัดทำมาตรการ การพัฒนากฎหมายในการรองรับการใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวทางปฏิบัติในการจัดเก็บและการคำนวณการแบ่งส่วนความรับผิดชอบที่เกิดจากมลพิษและความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างชัดเจน เพื่อให้ภาครัฐสามารถใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นรูปธรรม

0634 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 34

ปฏิรูปองค์กร ระบบแผน ระบบงบประมาณ และเครื่องมือบริหารจัดการ

การปฏิรูปประเทศด้านระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นปฏิรูปที่เชื่อมโยงสัมพันธ์และมีผลเสริมหนุนต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติแต่ละด้าน รวมถึงสิ่งแวดล้อม การที่หน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะภาครัฐยังคงมีมุมมองและมุ่งแก้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบแยกส่วนตามภารกิจของแต่ละส่วนงาน ขาดการมองแบบองค์รวมเพื่อบรรลุจุดหมายร่วมกันในการบริหารจัดการผลประโยชน์ของประเทศทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยเฉพาะภายใต้ภาวะภัยคุกคามด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นับวันจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนยากแก่การฟื้นฟูแก้ไข การปฏิรูปองค์กร ระบบแผน ระบบงบประมาณ และเครื่องมือบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการ เนื่องจากการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล จะช่วยสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยป้องกันและลดความขัดแย้งระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ

การดำเนินงานภายใต้ประเด็นการปฏิรูป ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการดำเนินแผนงานโครงการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่ให้มีการทำงานที่เชื่อมโยงกันอย่างมีเอกภาพ ด้วยกรอบแนวคิดในการดำเนินงานบนพื้นฐานที่ยึดงานเป็นเป้าหมาย และปรับโครงสร้างองค์กร ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องในระดับส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ตลอดจนบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในทุกระดับให้มีขีดความสามารถที่เหมาะสมในการดำเนินงานให้บรรลุผลร่วมกับการปรับปรุง/สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณดำเนินงานอย่างเหมาะสม เป็นระบบ มุ่งเน้นการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแผนงาน/โครงการเป็นที่ตั้ง โดยจะต้องมีการปรับกระบวนทัศน์ขององค์กรและผู้นำองค์กรให้มีความสามารถในการที่จะเลือกใช้ระบบสนับสนุน/กำหนดการตัดสินใจทางนโยบาย ระบบและกลไกสร้างความเชื่อมโยงและบูรณาการระหว่างผังเมือง ผังการใช้ที่ดิน ผังการพัฒนาลุ่มน้ำ ผังคมนาคม ผังทะเล ฯลฯ ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยในเบื้องต้นการดำเนินงานมีเป้าหมายที่จะปรับบทบาทหน้าที่และเสริมศักยภาพของผู้ว่าราชการจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับภารกิจด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และระบบสนับสนุนการทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 30 จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างน้อย 2,000 แห่ง

ขอบเขตของการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเกี่ยวข้องกับแผนงานโครงการในหลายระดับ อาทิ ระดับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่าง ๆ การจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ การประกาศกำหนดเขตควบคุมมลพิษ เขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร มีความเกี่ยวข้องกับภารกิจหน้าที่ของหลายกรม กระทรวง อีกทั้งยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งในระดับชาติ

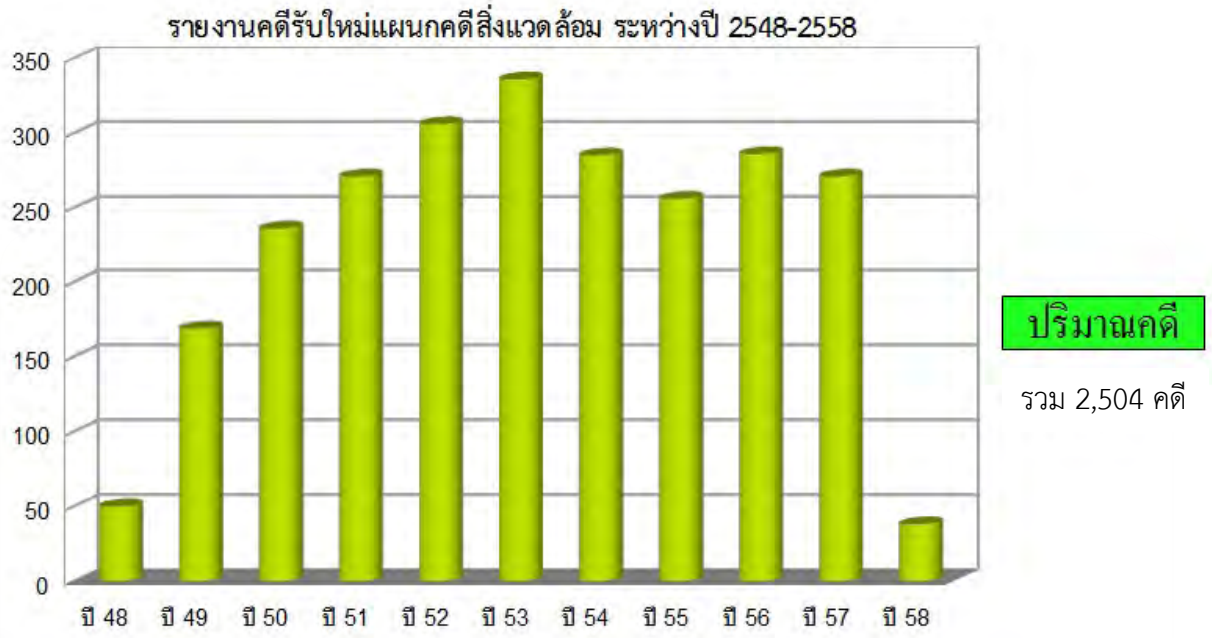
ระดับกระทรวง และระดับจังหวัด จึงส่งผลให้การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ขาดความชัดเจนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและระบบการประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการสร้างความเป็นเอกภาพของนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาถึงระบบงบประมาณของกรมและกระทรวงต่าง ๆ ที่จัดทำคำขอในลักษณะแยกส่วนตามภารกิจของตนเอง จึงยิ่งเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนแผนงานโครงการด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่สามารถผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของแผนที่ตั้งไว้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

การดำเนินงานในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการกระจายภารกิจด้านการดูแลบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการดูแลรักษาฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานระดับนโยบายส่วนกลางไปสู่หน่วยงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นมากขึ้น เนื่องจากภาคส่วนในระดับภูมิภาค/พื้นที่/ชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในระดับพื้นที่ที่จะทำให้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และเพื่อให้ภาคส่วนต่างๆ และคนรุ่นต่อไปได้เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่า รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายที่เป็นเอกภาพและการปรับปรุงระบบงบประมาณที่เน้นให้ความสำคัญกับการบูรณาการงบประมาณเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงพื้นที่ โดยการดำเนินงานทั้งทางด้านแผนงานและแผนเงินที่กล่าวมาจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการปรับปรุงกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีการประกาศใช้มาเป็นเวลานานกว่า 50 ปี ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และระดับความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปร่วมด้วย

0635 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 35

ระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม

ที่มา : แผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา

ระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อมเป็นความพยายามปฏิรูปและพัฒนาระบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีและข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดทำวิธีพิจารณาคดีด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาระบบบังคับคดี การบังคับโทษทางอาญา การเยียวยาความเสียหาย รวมถึงการเลือกใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นทางเลือก สนับสนุนให้มีการคุ้มครองสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมผ่านการใช้สิทธิทางศาล โดยมีบุคลากรด้านยุติธรรมสิ่งแวดล้อมที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ และการจัดตั้งองค์กร/ส่วนงาน เพื่อรับผิดชอบคดีสิ่งแวดล้อมเป็นการพิเศษ โดยเน้นหลักการการเข้าถึงความยุติธรรมในคดีและข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา มีการดำเนินงานและข้อเสนอจากคณะทำงานร่วมด้านการปฏิรูประบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อมทางศาลปกครอง และได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการบริหารศาลปกครองด้านระบบยุติธรรมทางปกครองสิ่งแวดล้อม (คำสั่งคณะกรรมการบริหารศาลปกครองที่ 7/2563 วันที่ 31 มกราคม 2563) ทั้งนี้ ศาลยุติธรรมได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมและศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม (คำสั่งประธานศาลฎีกาที่ 1/2563 วันที่ 13 มกราคม 2563) เรียบร้อยแล้ว

ความท้าทายของการดำเนินงาน เพื่อบรรลุผลในการพัฒนาระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ การตระหนักรู้และความเข้าใจตรงกัน ในประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมสำหรับประชาชนทุกคน โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถเจ้าหน้าที่รัฐตลอดทั้งกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถดำเนินการทางกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และสิทธิชุมชนที่เกี่ยวข้องกับรูปคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสถาบัน/องค์กร รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการปฏิรูปด้านระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และควรมีการสร้างความเข้าใจกับทุกภาคส่วนโดยเฉพาะบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมในประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับประเด็นประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และสิทธิชุมชน โดยต้องคำนึงถึงมิติสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการแบ่งสรรให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเสมอภาค โดยไม่ถูกกีดกัน มีสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และมีสิทธิที่จะใช้สิทธิทางศาล เพื่อระงับข้อพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ควรเน้นการให้ความสำคัญกับประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมต่อรองและตัดสินใจร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เพื่อร่วมพัฒนาระบบ/แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความเข้มแข็งต่อไป

0636 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 36

ปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันกระแสความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมในระดับระหว่างประเทศ มีผลต่อนโยบายและกฎหมายสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศเป็นอันมาก ทั้งในด้านพันธกรณีที่ประเทศต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามภายใต้อนุสัญญาและความตกลงเรื่องสิ่งแวดล้อมฉบับต่าง ๆ ในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และให้เท่าทันรองรับกับความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และระดับความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก รวมทั้งการพัฒนากฎหมายใหม่เพื่อรองรับสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปประเทศในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและปฏิรูปประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รองรับกับการอนุวัติตามพันธกรณีในความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก และรองรับการปฏิรูปประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่กำหนด โดยมีกฎหมายที่ประกาศใช้ในช่วงที่ผ่านมา จำนวน 13 ฉบับ ประกอบด้วย พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนและการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติโรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ทำให้ประเทศไทยมีกฎระเบียบที่ชัดเจนทันต่อบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และรองรับการทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความท้าทายด้านการปฏิรูปกฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ความสลับซับซ้อนของประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระแสการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลทำให้ประเทศไทยต้องดำเนินการปรับปรุงกฎหมายอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความทันสมัยและเท่าที่จำเป็น ไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติตามของประชาชน อีกทั้งกฎระเบียบและข้อกฎหมายในหลายด้านจะต้องมีความเจาะจงในบางประเด็นและเปิดกว้างในบางมิติมากขึ้น เพื่อรองรับโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากกระแสการพัฒนาใหม่ ๆ หรือป้องกันความเสี่ยงที่อาจตามมาจากการเปิดรับเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำไปในอนาคตของโลกได้อย่างเท่าทัน อาทิ ดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีชีวภาพและจีโนม

ดังนั้น การปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการปรับปรุงหรือจัดทำกฎหมายขึ้นมาใหม่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวิเคราะห์กฎหมายร่วมกันก่อนพิจารณาการจัดทำกฎหมายขึ้นมาใหม่ เนื่องจากกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีจำนวนมาก เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนของกฎหมาย อีกทั้งควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีการประกาศใช้แล้ว เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม โดยจัดให้มีระบบที่สามารถสืบค้นและเข้าถึงได้ง่าย และควรมีคู่มือสำหรับการนำไปใช้หรือการปฏิบัติตามกฎหมายที่เข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง รวมถึงให้มีการจัดลำดับความสำคัญของกฎหมายสิ่งแวดล้อม เพื่อสะดวกในการบังคับใช้และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนได้รับรู้ เกิดความเข้าใจและถือปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสร้างความจริงใจต่อประชาชน

07 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านสาธารณสุข

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การพัฒนา
และเสริมสร้างศักยภาพ
ทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การสร้างโอกาส
และความเสมอภาค
ทางสังคม

" ประชาชนทุกภาคส่วนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ
มีส่วนร่วมในการวางระบบในการดูแลสุขภาพ ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน
ในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็น และอยู่ในสภาพแวดล้อม
ที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ภายใต้ระบบสาธารณสุขที่เป็นเอกภาพและการอภิบาลระบบที่ดี "

ระบบสาธารณสุขของประเทศในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความท้าทายทั้งจากสถานการณ์ภายในประเทศ อาทิ หน่วยงานด้านสุขภาพยังขาดการบูรณาการและเอกภาพในการทำงาน ประชาชนไทยมีการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มสูงขึ้น ความแตกต่างของสิทธิประโยชน์ที่ยังก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในบางกลุ่มประชากร และสถานการณ์ภายนอก อาทิ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์และระดับสุดยอดค่อนข้างเร็ว มีผลต่อความยั่งยืนทางการคลังด้านสุขภาพในอนาคต

จึงได้กำหนดประเด็นปฏิรูปเพื่อเป็นการวางทิศทางการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศ รับมือกับสถานการณ์ความท้าทายที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการและการให้บริการทางด้านสาธารณสุขของประเทศ รวมถึงผลกระทบต่อสถานะสุขภาพของประชาชนทั้ง 10 ประเด็น ได้แก่ (1) ระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ (2) ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศด้านสุขภาพ (3) กำลังคนสุขภาพ (4) ระบบบริการปฐมภูมิ (5) การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ (6) ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน (7) การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (8) ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (9) การคุ้มครองผู้บริโภค (10) ระบบหลักประกันสุขภาพและการป้องกันโรค โดยมีเป้าหมาย (1) ระบบบริการปฐมภูมิมีความครอบคลุม ตอบสนองความจำเป็น และระบบหลักประกันสุขภาพความยั่งยืนพอเพียง มีประสิทธิภาพ สร้างความเป็นธรรม (2) มีข้อมูลสารสนเทศที่ใช้บริหารจัดการการเงินการคลังการบริการในระบบสุขภาพและสาธารณสุข อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการมีสุขภาพ สุขภาวะที่ดี (3) ระบบสุขภาพของประเทศมีเอกภาพ การดำเนินงานด้านสุขภาพของทุกภาคส่วนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แต่ละพื้นที่โดยมีระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาในแต่ละพื้นที่ ระบบบริการมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ และจัดบริการเป็นเครือข่าย ภายใต้การติดตามกำกับที่มีประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล (4) ประชาชนไทยมีสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีบนหลักการสร้างนำซ่อม และผู้ที่ไม่ใช่ประชาชนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็นอย่างมีคุณภาพ ทั้งการรับบริการและการรับภาระค่าใช้จ่าย

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขมีประเด็นท้าทายที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่

1) ระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ ในการดำเนินการที่ผ่านมายังประสบปัญหาด้านข้อมูลในมิติของความครบถ้วน ถูกต้อง และการนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมประสานงานและบูรณาการข้อมูลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง แม่นยำ และมีประสิทธิภาพ

2) การยอมรับของประชาชน ในการดำเนินการที่ผ่านมาหลายกิจกรรมต้องอาศัยการยอมรับในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน ซึ่งประชาชนบางกลุ่มยังไม่เห็นถึงความสำคัญในการดูแลสุขภาวะตัวเองมากนักจึงจำเป็นต้องมีการสร้างการตระหนักรู้ และสร้างความเข้าใจ อาทิ การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ความรอบรู้ด้านสุขภาพในเบื้องต้น เพื่อให้ประชาชนเกิดการตระหนักรู้ในการดูแลตัวเองจนพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและพร้อมที่จะสามารถดูแลตัวเองได้ในเบื้องต้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3) กำลังคนที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง ในการดำเนินการที่ผ่านมาบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทางมีแนวโน้มลดลงเป็นจำนวนมากเนื่องจากภารกิจมีความรับผิดชอบทางการรักษาค่อนข้างสูง ก่อให้เกิดขวัญกำลังใจลดลงส่งผลให้บุคลากรเหล่านี้หันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ และผลกระทบต่อจำนวนบุคลากรในระบบบริการสุขภาพด้านสาธารณสุขลดลง จึงจำเป็นเป็นต้องมีการวางแผนในการพัฒนาบุคลากรให้ตรงกับความต้องการของประชาชนและควรมีมาตรการในการธำรงรักษาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

0701

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 ระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ

มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ อาทิ นครชัยศรีโมเดล ซึ่งเป็นการรวมเครือข่ายระหว่างโรงพยาบาลในบริเวณใกล้เคียงในอำเภอเพื่อแก้ไขการบริการล่าช้าในพื้นที่ และเป็นการปรับระบบบริการให้เป็นการดำเนินงานแบบไร้รอยต่อภายในอำเภอ สร้างบริการเด่นตามศักยภาพของแต่ละโรงพยาบาลสอดคล้องกับพื้นที่และส่งต่อผู้ป่วยระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาความแออัดของโรงพยาบาล ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวกและได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วมากขึ้น

0702

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศด้านสุขภาพ

มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทางการแพทย์ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น เช่น แอปพลิเคชันสำหรับการนัดหมายและจัดการคิวผู้ป่วย ระบบเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์

0703

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 กำลังคนด้านสุขภาพ

มีการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านทรัพยากรบุคคลสุขภาพให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้หน่วยงานสามารถจัดการบริหารกำลังคนสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดห่วงโซ่อุปทานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมก่อนการนำระบบไปปฏิบัติ

0704

ประเด็นปฏิรูปที่ 4 ระบบบริการปฐมภูมิ

ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 โดยมีบทบัญญัติสำคัญที่กำหนดให้มีคณะกรรมการระบบสุขภาพปฐมภูมิทำหน้าที่กำกับดูแลเชิงนโยบายควบคู่กับกำหนดหลักเกณฑ์การให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบสุขภาพปฐมภูมิ และจัดให้มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิในจำนวนที่เหมาะสมในการจัดบริการสุขภาพปฐมภูมิ รวมถึงควบคุมคุณภาพของหน่วยบริการและเครือข่ายบริการปฐมภูมิรวมทั้งได้มีการทดลองลงทะเบียนในหน่วยบริการปฐมภูมิหรือคลินิกหมอครอบครัวนำร่อง 50 แห่งทั่วประเทศ มีการจัดทำแอปพลิเคชั่นการดูแลสุขภาพสำหรับประชาชนในเบื้องต้นแล้วเสร็จ ส่งผลให้ประชาชนได้รับบริการที่ตอบสนองต่อความจำเป็นทางด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

0705

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยเพื่อเศรษฐกิจ

ได้ดำเนินการพัฒนาสารสกัดจากสมุนไพรที่เป็นความต้องการของตลาด เช่น สารสกัดกัญชาและนวัตกรรมจากสารสกัดกัญชา เป็นต้น และพัฒนาระบบบริการแพทย์แผนไทย โดยได้มีการประสานพื้นที่สำหรับการจัดตั้งโรงพยาบาลแพทย์แผนไทย ให้ครอบคลุมในเขตสุขภาพ ตั้งแต่เขตสุขภาพที่ 1-12 ส่งผลให้ประชาชน ได้รับการบริการทางการแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ด้วยราคาที่สามารถเข้าถึงได้

0706

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน

กระทรวงสาธารณสุขได้มีการสนับสนุนการพัฒนาบริการนอกเวลาสำหรับผู้ป่วยไม่ฉุกเฉินเพื่อลดความแออัดในห้องฉุกเฉินโรงพยาบาล โดยมีการจัดบริการแยกผู้ป่วยไม่ฉุกเฉินออกจากการบริการของห้องฉุกเฉินเริ่มต้นที่โรงพยาบาลศูนย์นำร่อง 21 โรงพยาบาลในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพ รวมทั้ง มีการให้ความรู้ในการดูแลตนเองและผู้ป่วยเพื่อให้สามารถดูแลตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นในกรณีฉุกเฉินได้อย่างถูกต้อง ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉิน ที่เน้นการบริการผู้ป่วยวิกฤตที่เข้ารับการรักษา ส่งผลให้ประชาชนได้รับการช่วยเหลือด้านการแพทย์ได้ถูกต้องเหมาะสม และทันท่วงที ทำให้การเสียชีวิต การพิการจากภาวะวิกฤตลดลง

0707

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

ได้มีการดำเนินการพัฒนาห้องปฏิบัติการของประเทศให้เป็นหน่วยงานกลางในการติดตามผลการดำเนินการและการบูรณาการกำหนดมาตรฐานและพัฒนาศักยภาพทางห้องปฏิบัติการของประเทศ และดำเนินการการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค โดยได้มีการทบทวนโครงสร้างการบริหาร บุคลากร และภารกิจซึ่งครอบคลุมหน่วยงานทั้งระดับกระทรวง ทบวง กรม ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการการให้บริการสาธารณสุขของแต่ละพื้นที่ ทำให้ทุกหน่วยงานมีการทำงานได้อย่างเป็นบูรณาการและมีเอกภาพในการบริหารระบบสุขภาพมากขึ้น

0708

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ได้มีการพัฒนาระบบสื่อสารสุขภาพโดยร่วมกับ บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เป็นต้น เผยแพร่ข้อมูลสาธารณะสุขภาพ เพื่อสร้างการตระหนักรู้เกี่ยวกับความรอบรู้ด้านสุขภาพให้กับประชาชน ส่งผลให้ประชาชนทุกช่วงวัยมีความรู้ขั้นพื้นฐานในการดูแลตนเองและมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์มากขึ้น การพัฒนาระบบการสาธารณสุข โดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาเรื่องความรอบรู้ด้านสุขภาพภายในโรงเรียนรวมทั้งส่งเสริมให้บรรจุเรื่องความรอบรู้ด้านสุขภาพไว้ในหลักสูตรคณะสาธารณสุขในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ส่งผลให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดูแลสุขภาวะตนเองได้ในเบื้องต้น และสามารถขยายผลไปยังกลุ่มประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงความรอบรู้ด้านสุขภาพได้

0709

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 คุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ

ได้มีการดำเนินการทบทวนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค การเฝ้าระวังและตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ สถานประกอบการ และการโฆษณา รวมทั้งผลอันไม่พึงประสงค์ของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนมีการติดตามหรือเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสาร ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพจากภายในระเทศและภายนอกประเทศ และจัดระบบเยียวยาผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากการบริการสุขภาพให้ได้รับความเป็นธรรม เหมาะสม และท่วงที

0710

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10 ระบบหลักประกันสุขภาพ

ได้มีการจัดทำชุดสิทธิประโยชน์หลักพร้อมประมาณค่าใช้จ่ายและแหล่งเงินสำหรับผู้ป่วยใน และประกันสุขภาพเสริมสำหรับประกันสังคม การขยายการคุ้มครองด้านสุขภาพไปยังกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ โดยขยายความครอบคลุมสิทธิประกันสุขภาพสำหรับบุคคลที่มีสถานะและสิทธิ/ คนต่างด้าว และแรงงานต่างด้าวในโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน โรคเอดส์ และวัณโรค ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำและวามไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขลดลง ตลอดจนประชาชนทุกช่วงวัยได้รับบริการทางการแพทย์ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

0701 0702 0703 0704 0705
0706 0707 0708 0709 0710

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 0701

ระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ

ประเทศไทยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดนโยบายด้านสุขภาพของประเทศ เพื่อกำหนดทิศทางในการดำเนินงานให้สามารถสอดคล้องต่อความต้องการของการจัดการปัญหาสุขภาพของแต่ละพื้นที่ แต่การดำเนินดังกล่าวยังมีข้อจำกัดเรื่องการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ที่ผ่านมาการขับเคลื่อนยังไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลมากนัก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปฏิรูประบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดนโยบายด้านสุขภาพของประเทศที่เป็นเอกภาพ มีการบูรณาการงานด้านสุขภาพกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการจัดการข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม ในขณะเดียวกันประชาชนได้ประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับปัญหาสุขภาพในแต่ละพื้นที่ภายใต้ทรัพยากรอันจำกัด

ที่มา : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

0701

ในระยะที่ผ่านมา กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก มีความพยายามในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข อาทิ การทดลองรูปแบบใหม่ ๆ ของเครือข่ายสถานบริการสาธารณสุขที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ อาทิ นครชัยศรีโมเดล ลพบุรีโมเดล แต่เนื่องจากกิจกรรมภายใต้ประเด็นปฏิรูประบบบริหารจัดการด้านสุขภาพหลายกิจกรรมมีความครอบคลุมการทำงานด้านสุขภาพทั้งระบบ ทำให้การขับเคลื่อนงานที่ผ่านมายังไม่สัมฤทธิผลมากนัก รวมทั้งกระทรวงสาธารณสุขได้มีการดำเนินการชี้แจงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามแผนการปฏิรูปประเทศมาตรา 26 และมาตรา 27 พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 ในประเด็นระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ ที่ สธ 0245/110 ลงวันที่ 5 กันยายน 2562 เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศ โดยมีสาระสำคัญ อาทิ กิจกรรมที่อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข ที่เป็นผู้รับผิดชอบ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายสุขภาพแห่งชาติ การทบทวน/ยกร่างกฎหมาย (ร่างพระราชบัญญัติโครงสร้างการบริหารระบบสุขภาพแห่งชาติ) และการศึกษารูปแบบเพื่อดำเนินการบริหารจัดการระบบสุขภาพในรูปเขตสุขภาพตั้งแต่เขตสุขภาพที่ 1 – เขตสุขภาพที่ 12

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ การบูรณาการของระบบบริการสุขภาพในประเทศไทยที่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการประสานงานในการวางแผน การบริหาร และบูรณาการข้อมูลที่จำเป็นระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานเกิดความเหลื่อมล้ำของแต่ละพื้นที่ อันเนื่องมาจากการบริหารจัดการด้านสุขภาพยังไม่ครอบคลุม ไม่มีการบูรณาการร่วมกันเท่าที่ควร

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อการบรรลุเป้าหมาย โดยควรคำนึงถึงการจัดทำกลไกอภิบาลระบบบริการสุขภาพทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ รวมทั้งมาตรการที่ดำเนินการให้มีความสอดคล้องกันของแต่ละพื้นที่ ทั้งในส่วนของการวางแผนการจัดระบบบริการสุขภาพให้มีความครอบคลุม และให้ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน และหน่วยงานเอกชน ร่วมกันบูรณาการไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข จะดำเนินการหารือร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อหาแนวทางในการขับเคลื่อนประเด็นระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพ ให้สามารถบรรลุเป้าหมายในประเด็นดังกล่าวต่อไป

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 0702

ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศด้านสุขภาพ

ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศสุขภาพเข้ามาใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพของการให้บริการมากขึ้น รวมถึงพัฒนากระบวนการทำงานและการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขให้ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การนำเทคโนโลยีทางการแพทย์มาใช้ในการตรวจสอบข้อมูลสุขภาพของผู้ป่วย หรือ แอปพลิเคชั่น PCC TEAM หมอครอบครัว ซึ่งในแอปพลิเคชั่นจะประกอบไปด้วยทีมหมอครอบครัว และแพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาเวชศาสตร์ครอบครัว ทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลประวัติการติดตามคนป่วยเพื่อการรักษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยในช่วงที่ผ่านมามีการนำร่องในการใช้แอปพลิเคชั่นในประเทศไทยจำนวน 12 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร ปทุมธานี กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา กาฬสินธุ์ เลย สุรินทร์ อุบลราชธานี สุราษฎร์ธานี และตรัง อย่างไรก็ตามการพัฒนาและนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการและบริหารจัดการด้านสุขภาพ ยังมีปัญหาในหลายด้าน อาทิ ขาดการจัดทำมาตรฐานข้อมูล มาตรฐานกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของการใช้ข้อมูลสุขภาพ ทำให้ข้อมูลด้านสุขภาพของประชาชน ยังไม่สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกสถานบริการสุขภาพ ทั้งของรัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกลคงต้องเดินทางมาเข้ารับการรับการบริการทางด้านสุขภาพ เนื่องจากยังไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้เท่าที่ควรก่อให้เกิดการแออัดในการรอคอยเพื่อเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจึงจำเป็นต้องปฏิรูประบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพทั่วถึง เป็นธรรม และอำนวยความสะดวกการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ

ที่มา : แอปพลิเคชั่นเครือข่ายสำหรับเจ้าหน้าที่และทีมแพทย์หมอครอบครัว

0702

ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพที่สำคัญ อาทิ (1) การยกระดับการบริการด้านสาธารณสุข ได้มีการพัฒนาระบบคิวออนไลน์ ที่มีการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถนำไปติดตั้งได้ในสถานบริการสุขภาพทุกระดับและในสถานพยาบาลทั่วประเทศ ส่งผลให้สามารถลดความแออัดในโรงพยาบาล ลดระยะเวลารอคอยของแต่ละแผนก รวมทั้งสามารถเรียกดูข้อมูลเบื้องต้นของคนไข้ เช่น กรุ๊ปเลือด ข้อมูลการแพ้ยา ซึ่งเอื้ออำนวยต่อแพทย์ผู้ทำการรักษาได้อย่างรวดเร็วและลดขั้นตอนในการรักษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) การปรับระบบบริการสู่ระบบดิจิทัล ได้มีการพัฒนาโครงการส่งเสริมการใช้ระบบระเบียนสุขภาพอิเล็กทรอนิกส์ส่วนบุคคลสำหรับประชาชน โดยมีการบันทึกข้อมูลสุขภาพและกิจกรรมแต่ละวันของประชาชนผ่านการกรอกข้อมูลหรือเชื่อมต่อข้อมูลอัตโนมัติผ่านการสวมใส่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและบริหารจัดการข้อมูลตนเองได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งสะดวกต่อการรับคำแนะนำด้านสุขภาพและวินิจฉัยโรคเบื้องต้นผ่านระบบออนไลน์

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ สถานพยาบาลเอกชนหลายแห่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาคุณภาพบริการโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในด้านต่าง ๆ อาทิ ระบบบันทึกข้อมูลผู้ป่วยที่แพทย์และพยาบาลสามารถเข้าถึงและอัพเดทข้อมูลการรักษา การให้ยาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษา รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ผู้ป่วยเข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้รวดเร็วยิ่งขึ้น สามารถบันทึกและส่งต่อข้อมูลการรักษาได้อย่างมีคุณภาพสามารถดึงข้อมูลจากหลายแหล่งได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ช่วยให้แพทย์มีข้อมูลมากยิ่งขึ้น แต่ข้อมูลเหล่านั้นยังถูกจำกัดการเชื่อมโยงใช้งานเพียงในเฉพาะสาขาหรือในโรงพยาบาลนั้น ๆ เท่านั้น หากมีกรณีฉุกเฉินอาจส่งผลให้การส่งต่อผู้ป่วยหรือการสำรวจข้อมูลของผู้ป่วยอาจเกิดความล่าช้า และไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ในภาวะฉุกเฉินได้ทันที

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย ควรมีการเร่งรัดให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างมาตรการที่รองรับการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในทุกระดับให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างทั่วถึง รวมทั้ง มีการบูณาการระหว่างโรงพยาบาลให้สามารถนำข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพเชื่อมโยงและใช้งานทางการแพทย์ในทุกโรงพยาบาลทั่วประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการนำข้อมูลไปใช้ในการรักษาที่ถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

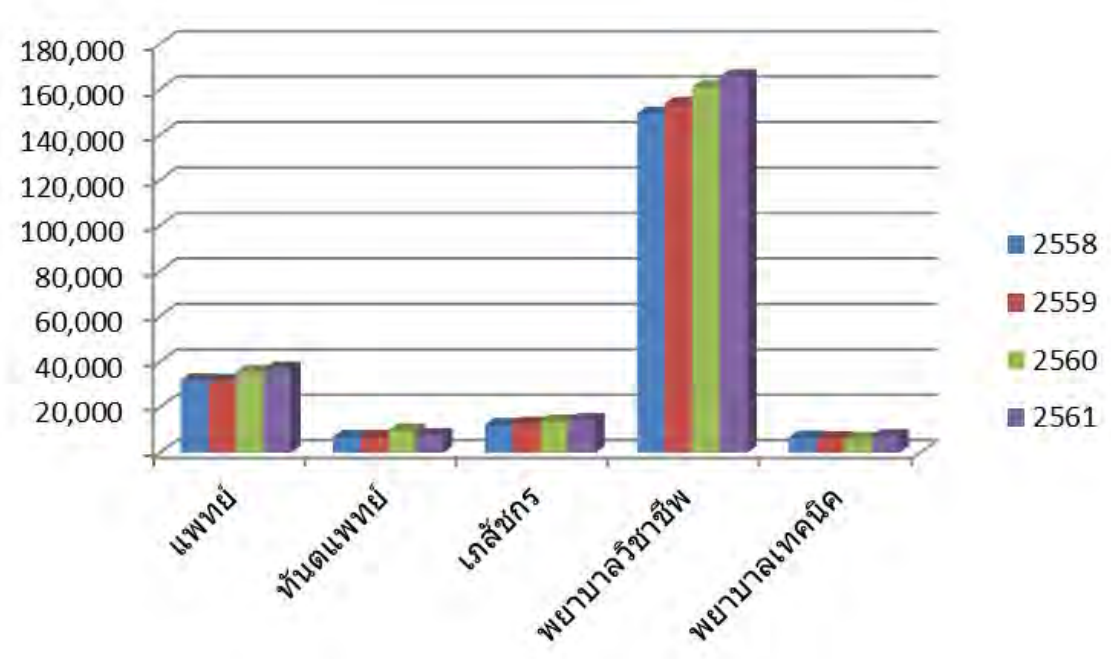

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 0703

กำลังคนสุขภาพ

กำลังคนด้านสุขภาพเป็นหัวใจสำคัญของระบบบริการสุขภาพ ที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนการสร้างเสริมสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชน โดยในการพัฒนากำลังคนต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การผลิต การจ้างงาน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร รวมถึงการรักษากำลังคนไว้ในระบบ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น มีการกระจายกำลังคนด้านสุขภาพไปในพื้นที่ต่าง ๆ แต่ยังมีปัญหาการลาออกและขาดแคลนซ้ำซาก ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำของกำลังคนด้านสุขภาพระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทยังขาดแคลนสูง นำไปสู่การให้บริการด้านสุขภาพที่ความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปฏิรูปกำลังคนด้านสุขภพ เพื่อให้มีบุคลากรทางการแพทย์ในสัดส่วนที่เหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการในแต่ละพื้นที่

สัดส่วนบุคลากรทางการแพทย์

ที่มา : รายงานทรัพยากรสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

0703

ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง กำลังคนสุขภาพที่สำคัญ อาทิ พัฒนาระบบสารสนเทศทรัพยากรบุคคลด้านสุขภาพในระบบดิจิทัล โดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีทดแทนหรือกำลังคนทดแทนเพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากกำลังคนวิชาชีพด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม และสนับสนุนการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อลดการสูญเสีย รวมทั้งให้มีระบบประเมินผลิตภาพและจัดให้มีระบบการพัฒนากำลังคนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน การกระจายอำนาจและสร้างสมรรถนะการบริหารจัดการบุคลากร โดยการพัฒนาแบบจำลองถ่ายโอนอำนาจบริหาร การวางแผนกำลังคนด้านสุขภาพในเขตสุขภาพนำร่อง เพื่อให้องค์กรและหน่วยงานในระดับต่าง ๆ มีสมรรถนะในการบริหารจัดการและการลงทุนกำลังคนด้านสุขภาพที่เหมาะสม

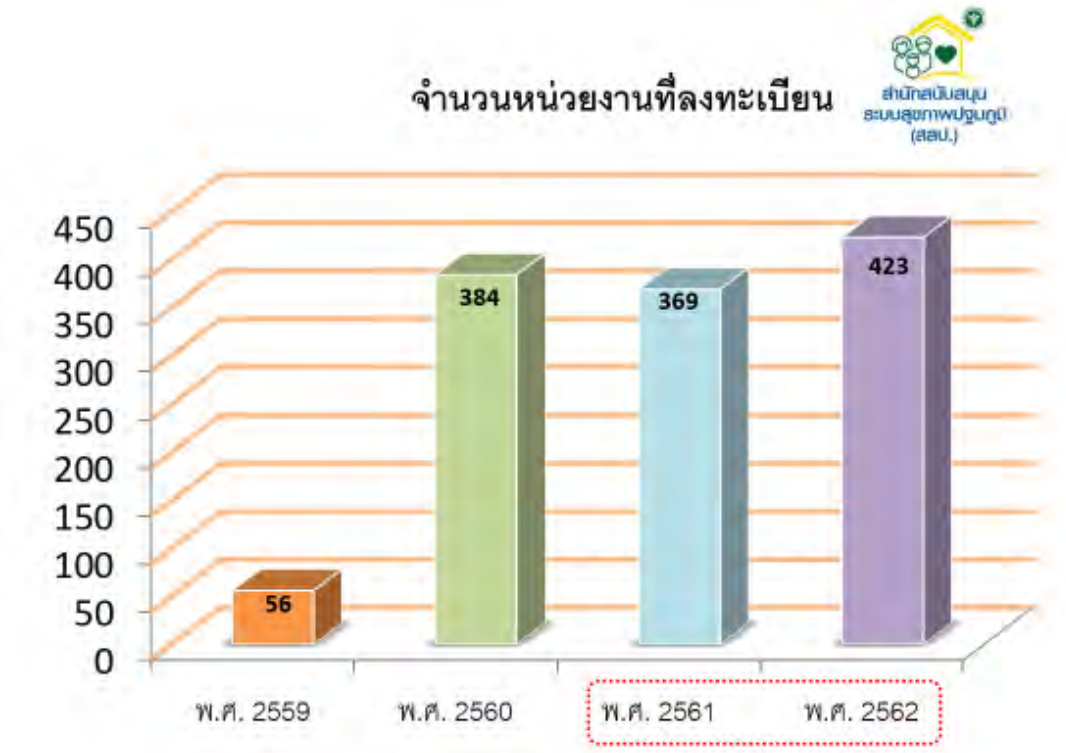
ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายตามประเด็นปฏิรูป คือ ปัญหาการขาดแคลนซ้ำซาก โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล ที่มีการลาออกของบุคลากรทางการแพทย์ค่อนข้างสูง รวมถึงสถานการณ์บริบทที่จะมากระทบต่อสังคมไทยในอนาคต ทำให้ความต้องการบุคลากรทางการแพทย์เฉพาะด้านเพิ่มมากขึ้น อาทิ การเป็นสังคมสูงวัย ที่มีความต้องการกำลังคนด้านสุขภาพในการดูแลและรักษาโรคที่มีความสัมพันธ์กับการสูงอายุมากขึ้น อาทิ โรคสมองเสื่อม รวมถึงการวางแผนกำลังคนด้านสุขภาพ ต้องมองให้ครอบคลุมกำลังคนด้านสุขภาพทั้งระบบ ในมิติของอุปสงค์และอุปทาน แต่ปัจจุบันนโยบายการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพยังขาดทิศทางการทำงานที่ชัดเจนในการกระจายบุคลากรไปยังพื้นที่ที่เหมาะสมได้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้การวางแผนผลิตกำลังคนที่ตอบสนองกับความต้องการยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศ จึงควรให้ความสำคัญกับการกระจายและรักษากำลังคนด้านสุขภาพ อาทิ การออกมาตรการในการธำรงรักษาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมถึงการมีกลไกในการวางแผนกำลังคนด้านสุขภาพในภาพรวมทั้งระบบ เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางนโยบายการผลิตกำลังคนด้านสุขภาพ ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 0704

ระบบบริการปฐมภูมิ

ระบบบริการปฐมภูมิเป็นด่านแรกของการให้บริการด้านสุขภาพ ที่เข้าถึงประชาชนมากที่สุด อีกทั้ง เป็นระบบสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน บนหลักการของสร้างนำซ่อม ซึ่งหากสามารถพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิให้มีมาตรฐาน ตอบสนองกับปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนในเบื้องต้นได้ จะลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล โดยเฉพาะในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และจำนวนผู้ป่วยที่เข้ารับการบริการในโรงพยาบาลได้ ประกอบกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 258 ช. ด้านอื่น ๆ (5) กำหนดให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศ โดยให้มีระบบการแพทย์ปฐมภูมิที่มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวดูแลประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม ดังนั้น การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ จึงถูกกำหนดให้เป็นประเด็นปฏิรูปในแผนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข

ที่มา : หน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ

0704

ในช่วงที่ผ่านมามีการดำเนินงานที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ระบบบริการปฐมภูมิ อาทิ การจัดทำพระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2562 มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 ซึ่งครอบคลุมในการมีคณะกรรมการระบบสุขภาพปฐมภูมิที่ทำหน้าที่กำกับดูแลเชิงนโยบายควบคู่กับกำหนดหลักเกณฑ์การให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ การพัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบสุขภาพปฐมภูมิ และจัดให้มีแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิในจำนวนที่เหมาะสมในการจัดบริการสุขภาพปฐมภูมิ รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และการควบคุมคุณภาพของหน่วยบริการและเครือข่ายบริการปฐมภูมิ จากข้อมูลหน่วยปฐมภูมิและเครือข่ายปฐมภูมิ พบว่า ปี 2561 มีหน่วยงานที่ลงทะเบียน 369 แห่ง และในปี 2562 มีหน่วยงานที่ลงทะเบียน 423 แห่ง ทั่วประเทศ

ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2562 แล้วก็ตาม แต่ยังมีความท้าทายในการผลักดันให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัติ เกิดผลบังคับใช้และมีการนำไปสู่การปฏิบัติประกอบกับอัตราส่วนของแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวต่อประชากรยังมีไม่เพียงพอ เป็นผลจากความสนใจในการเรียนแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวที่ยังมีน้อย และอัตราผลตอบแทนที่ต่ำกว่าสาขาวิชาชีพอื่น

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศ การพัฒนาและขยายระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิให้มีมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของพื้นที่ รวมถึงเร่งผลิตบุคลากรทางด้านแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว และจัดให้มีค่าตอบแทนสวัสดิการ มาตรการจูงใจให้แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวคงอยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิ ได้นานที่สุด

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 0705

การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ

สมุนไพรไทยเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมของความเป็นไทย ซึ่งสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าและใช้ประโยชน์ได้หลากหลายด้าน อาทิ ใช้เพื่อการประกอบอาหาร ยารักษาโรค ผลิตภัณฑ์ความงาม ซึ่งปัจจุบันความต้องการใช้สมุนไพรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค จนสามารถสร้างรายได้ทั้งในและต่างประเทศได้อย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูป อุตสาหกรรมผลิตยาแผนไทยที่นิยมใช้ในการรักษาในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น จึงก่อให้เกิดการนำสมุนไพรไทยมาประยุกต์ใช้ใช้การรักษาคู่ขนานไปกับการแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากสมุนไพรมีต้นทุนที่ค่อนข้างต่ำ โดยในปัจจุบันแพทย์แผนไทยถูกนำมาใช้ในทางเศรษฐกิจอยู่ 2 ส่วนหลัก ๆ คือ การนวดไทย ที่นำสมุนไพรมาบำบัดการรักษาและนวดเพื่อส่งเสริมสุขภาพในสถานประกอบการต่าง ๆ และสมุนไพรแปรรูป ได้แก่ ยา ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิรูปการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรเพื่อเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมให้ทั้งภาคอุตสาหกรรมและเกษตร เจ้าของภูมิปัญญาสามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ให้กับประชาชน และในด้านบริการ ยังสามารถช่วยทดแทนการนำเข้ายาจากต่างประเทศได้ ทั้งนี้ จากข้อมูลใน พ.ศ. 2561 – 2562 มีผลิตภัณฑ์จากสารสกัดสมุนไพรที่สามารถส่งออกต่างประเทศถึง 50,000 ล้านบาท

ผลิตภัณฑ์จากสารสกัดสมุนไพรที่สามารถส่งออกต่างประเทศ

ที่มา : กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

0705

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมสารสกัดอาทิ จัดทำมาตรฐานสมุนไพรสารสกัด 4 รายการ มาตรฐานน้ำมันหอมระเหย 7 รายการ สารสกัดกัญชาและนวัตกรรมจากสารสกัดจากกัญชา เช่น แผ่นแปะลดปวด ยาเหน็บ (GPO) เป็นต้น การพัฒนาระบบข้อมูลด้านสมุนไพร โดยจัดอบรมเพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมจาก รพ. GMP, เจ้าพระยาอภัยภูเบศร และ GPO ประมวลผลให้เป็นฐานข้อมูลที่เกี่ยวกับสมุนไพรไทย การส่งเสริมตลาดสมุนไพรไทย โดยมีการเสริมการค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรบนดิจิทัล และการเจรจาการค้าทั้งในผู้ประกอบการไทย (68 บริษัท) และผู้นำเข้าจากต่างประเทศ (42 บริษัท)

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ วัตถุดิบสมุนไพรไทยที่จะนำมาใช้ในการผลิตภัณฑ์สมุนไพรปัจจุบันเริ่มหายาก และมีราคาแพงขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตหรือเกษตรยังไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร ทำให้วัตถุดิบบางชนิดยังต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อนำมาในการผลิตผลิตภัณฑ์

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรส่งเสริมการเพราะปลูกพืชสมุนไพรที่ตรงต่อความต้องการของตลาดและและศึกษานำเอานวัตกรรมมาใช้ในการวิจัยและทดลองประโยชน์ของสมุนไพรที่เป็นความต้องการของตลาดเพื่อหาพืชสมุนไพรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงมารองรับในกรณีที่พืชสมุนไพรชนิดนั้นขาดตลาด

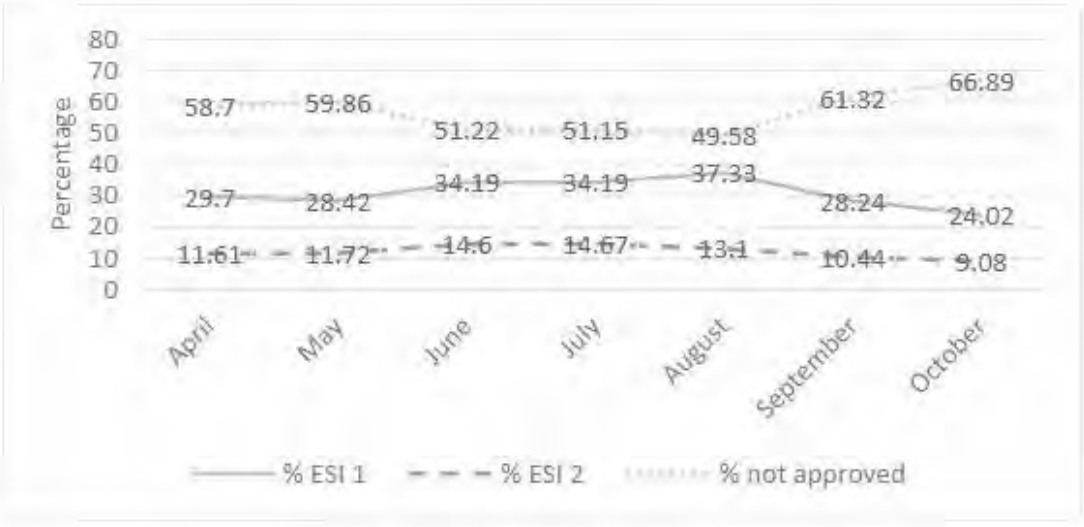

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 0706

การแพทย์ฉุกเฉิน

การเข้าถึงระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินได้ทันท่วงทีจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเพิ่มโอกาสการรอดชีวิตของผู้ป่วยมากยิ่งขึ้น ซึ่งในบางกรณีผู้ป่วยฉุกเฉินวิกฤตไม่สามารถเข้าถึงการบริการการแพทย์ฉุกเฉินได้ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ของสิทธิ์การรักษา จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อให้ผู้ป่วยทุกคนบนผืนแผ่นดินไทยได้รับการคุ้มครองสิทธิ์ในการเข้าถึงบริการระบบการแพทย์ฉุกเฉินอย่างปลอดภัยไม่มีเงื่อนไขในการเก็บค่ารักษาพยาบาล จนพ้นสภาวะวิกฤต ทั้งนี้ จากข้อมูลผู้ป่วยที่ขอรับสิทธิ์การเข้ารับการรักษาในกรณีฉุกเฉิน ในปี 2561 โดยสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ พบว่า มีผู้ป่วยจำนวน 41,917ราย ยื่นขอรับการใช้สิทธิ์ตามนโยบายเจ็บป่วยวิกฤตมีสิทธิ์ทุกที่ (Universal Coverage for Emergency Patients : UCEP) และได้รับการอนุมัติให้ใช้สิทธิ์ UCEP แล้ว 29,313 ราย

ผู้ป่วยที่ขอรับการใช้สิทธิ์ (UCEP)

ที่มา : สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข

0706

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ในการดูแลตนเองและผู้ป่วยเพื่อให้สามารถดูแลตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นในกรณีฉุกเฉินได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการพัฒนาระบบการแพทย์ฉุกเฉินมาอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการบริการผู้ป่วยวิกฤตที่เข้ารับการรักษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การดูแลทางเดินหายใจ การให้สารน้ำ การห้ามเลือด และการส่งต่อผู้ป่วยในภาวะฉุกเฉิน โดยมีจังหวัดที่มีการเข้ารับการบริการมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร พิษณุโลก ชลบุรี สมุทรปราการ และร้อยเอ็ด ส่งผลให้ผู้ป่วยวิกฤตได้รับการบริการอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และลดอัตราการตายของผู้ป่วยได้ ในขณะที่ผู้ปฏิบัติการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานการแพทย์ฉุกเฉินโดยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ การประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบการแพทย์ฉุกเฉินอาจจะยังมีข้อจำกัดและไม่ครอบคลุม ซึ่งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและความแม่นยำของระบบการแพทย์ฉุกเฉิน ทั้งในส่วนของการแจ้งพิกัดตำแหน่งแหล่งเกิดเหตุ การประเมินระยะเวลาเดินทาง การประเมินการช่วยเหลือเบื้องต้น เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปควรให้ความสำคัญกับการสร้างการตระหนักรู้ให้กับประชาชนเกี่ยวกับการเจ็บป่วยฉุกเฉิน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินอาทิ การขอรับความช่วยเหลือผ่านหมายเลขเบอร์โทรศัพท์ การขอรับการช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชั่น เช่น Thai EMS1669 หรือผ่านช่องทางอื่น ๆ ที่เหมาะสมในเบื้องต้น

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 0707

การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคจะนำไปสู่การมีสุขภาวะที่ดี ลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สามารถป้องกันได้ ซึ่งประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีได้อย่างถูกต้อง แต่ในปัจจุบันการเผยแพร่และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันการเกิดโรคหรือการส่งเสริมโรคต่าง ๆ นั้น ยังขาดรูปแบบการทำงานที่บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ส่งผลให้ประชาชนเกิดความสับสนในการรับข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปฏิรูประบบการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงข่าวสารทั้งการป้องกันโรคหรือการรับข่าวสารที่จำเป็นที่เกี่ยวกับข้อมูลด้านสุขภาพได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้มีตัวอย่างจากข้อมูล โดย CEOWORLD นิตยสารด้านธุรกิจของสหรัฐอเมริกา ซึ่งระบุว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบสุขภาพดีที่สุดเป็นลำดับที่ 6 ประจำปี 2562 โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณสุข ประสิทธิภาพของบุคลากร ค่าใช้จ่ายการรักษาในระบบ การเข้าถึงยาที่มีคุณภาพ และความพร้อมของรัฐบาลในการจัดการระบบ

Rank	Country	Health care index (Overall)	Infrastructure	Professionals	Cost	Medicine Availability
1	Taiwan	78.72	87.16	14.23	83.59	82.3
2	South Korea	77.7	79.05	13.06	78.39	78.99
3	Japan	74.11	90.75	30.01	82.59	92.06
4	Austria	71.32	86.18	20.25	72.99	88.23
5	Denmark	70.73	78.77	21.6	74.88	74.18
6	Thailand	67.99	92.58	17.37	96.22	67.51
7	Spain	65.38	77.86	13.24	71.82	55.1
8	France	64.66	86.28	34.25	75.81	83.82
9	Belgium	64.63	72.48	24.51	68.68	64.78
10	Australia	61.73	88.63	14.66	75.61	90.85

ที่มา : CEOWORLD magazine Health Care Index 2019

0707

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง การสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการพัฒนาห้องปฏิบัติการของประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานกลางในการติดตามผลการดำเนินการและการบูรณาการกำหนดมาตรฐานและพัฒนาศักยภาพทางห้องปฏิบัติการของประเทศ และภูมิภาคเอเชียในการตรวจวินิจฉัยโรคติดต่อเฝ้าระวัง โรคติดต่ออันตรายหรือโรคระบาด โดยเชื่อมโยงเครือข่ายห้องปฏิบัติการภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาให้ทีมเฝ้าระวังข้อมูลการวินิจฉัยโรคต่าง ๆ มีความรู้ที่ถูกต้องและสามารถเก็บและนำส่งตัวอย่างที่มีคุณภาพเพื่อประสานงานและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและวิธีป้องกันปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยอยู่ระหว่างการพัฒนาและขยายไปสู่โรคไม่ติดต่อ และโรคจากการประกอบอาชีพ เช่น การตรวจควันบุหรี่ เป็นต้น นอกจากนี้ได้ดำเนินการการปรับปรุงโครงสร้างการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ทั้งโครงสร้างภายในกระทรวงสาธารณสุขที่มีภารกิจคล้ายคลึงกัน โครงสร้างระดับเขต ระดับจังหวัด ทบทวนภารกิจและจำนวนบุคลากรที่เหมาะสมกับงานยุบรวมหน่วยงานที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันไว้ด้วยกัน อาทิ กรมอนามัย กรมควบคุมโรค สถาบันโรคทรวงอก สถาบันมะเร็งแห่งชาติ สถาบันวัคซีนแห่งชาติ และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข และปรับปรุงระบบงบประมาณของการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค โดยการจัดสัดส่วนงบประมาณในการดำเนินงานที่เหมาะสม และปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศ

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ ขาดกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการเก็บข้อมูลหรือวินิจฉัยโรคในเบื้องต้นนั้นต้องอาศัยการบูรณาการข้อมูลร่วมกัน เพื่อช่วยในการติดตามประชาชนให้ได้รับความมั่นใจว่าได้รับข่าวสารที่ถูกต้องจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ รวมทั้งหลายประเด็นในการรวบรวมข้อมูลยังขาดหน่วยงานที่เป็นเจ้าภาพหลักในการดูแลข้อมูลและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคให้บรรลุเป้าหมาย

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย ควรเร่งรัดการดำเนินการในการส่งเสริมและการป้องกันโรคร่วมกันเพื่อให้การพัฒนาระบบมีข้อมูลที่บูรณาการมีความครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาปรับปรุงงานในทุกระดับให้ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการจัดการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพ และข้อมูลสนับสนุนอื่น ๆ ต่อไป

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 0708

ความรอบรู้ด้านสุขภาพ

ในปัจจุบันประชาชนจำนวนมากป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคอ้วน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง การขาดความรอบรู้ด้านสุขภาพ ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลภาครัฐเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ขณะเดียวกันภาษาที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นภาษาที่ค่อนข้างยากต่อการทำความเข้าใจ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปฏิรูปความรอบรู้ด้านสุขภาพ เพื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลสุขภาพที่จำเป็น และประมวลข้อมูลสุขภาพเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ คะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพของคนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า ภาพรวมอยู่ที่ 88.71 คะแนน จากคะแนนเต็ม 136 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

ที่มา : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

0708

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ความรอบรู้ด้านสุขภาพ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสื่อสารสุขภาพ โดยมีการประสานงานกับสื่อสารมวลชน เช่น บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เป็นต้น ซึ่งมีการเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะสุขภาพ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรอบรู้ด้านสุขภาพให้กับประชาชน การพัฒนา**ระบบ**การสาธารณสุข โดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาเรื่องความรอบรู้ด้านสุขภาพภายในโรงเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้บรรจุเรื่องความรอบรู้ด้านสุขภาพไว้ในหลักสูตรคณะสาธารณสุขในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ในการดูแลสุขภาวะตนเองได้ในเบื้องต้น และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นที่ไม่สามารถเข้าถึงความรอบรู้ด้านสุขภาพได้ นอกจากนี้ มีการพัฒนากำลังคนด้านการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยจัดหลักสูตรองค์กรความรอบรู้ด้านสุขภาพสำหรับผู้บริหาร โดยมหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และสร้างวัฒนธรรมในการสื่อสารกับผู้ป่วยและบุคคลรอบข้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการสื่อสารด้วยวาจา และการสื่อสารด้วยสื่อต่างๆ ด้วยภาษาที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจในข้อมูลสุขภาพได้

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่ทำหน้าที่คัดกรองข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้อง และรวดเร็ว และทำหน้าที่ตอบโต้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องได้ทันท่วงที รวมทั้งรูปแบบและการตอบสนองเรื่องข้อมูลข่าวสารและความรอบรู้สุขภาพที่เข้าถึงกลุ่มประชาชนยังไม่เพียงพอ เนื่องจากมีประชาชนบางกลุ่มมีข้อจำกัดเรื่องทักษะการสืบค้นและค้นหาข้อมูล

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย โดยการกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนให้คนในชุมชนมีบทบาทหรือเป็นสมาชิกของกลุ่มชมรมในชุมชน เนื่องจากผู้ที่มีบทบาทในชุมชนจะสามารถนำข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องไปเผยแพร่ให้กับบุคคลใกล้เคียงในกรณีที่บางกลุ่มที่ยังมีจุดอ่อนทางเทคโนโลยีอยู่ ควบคู่ไปกับหน่วยงานทุกระดับควรพัฒนาช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและบริการที่น่าเชื่อถือและเหมาะสมกับผู้ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพไม่เพียงพอ ประชาสัมพันธ์ช่องทาง อธิบายขั้นตอนการเข้าถึงข้อมูลและบริการ และกระตุ้นให้ผู้ใช้บริการที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพไม่เพียงพอเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้สุขภาพจากแหล่งความรู้ที่หลากหลายและมีความน่าเชื่อถือใกล้ชุมชนของตนเอง

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 0709

การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคกระทรวงสาธารณสุข

ปัจจุบันผู้บริโภคมีความเสี่ยงสูงในการบริโภคผลิตภัณฑ์และบริการ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทั้งในเรื่องคุณภาพและราคา จำเป็นต้องปฏิรูปการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ เพื่อให้เกิดการจัดระบบการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพที่ครอบคลุมตั้งแต่นโยบายการค้า กฎหมาย ผู้บริโภค ผู้ประกอบวิชาชีพ กระบวนการเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าและงบประมาณสำหรับการจัดทำระบบคุ้มครองผู้บริโภค ไปจนถึงการมีมาตรการในการควบคุมมาตรฐานของสินค้าและบริการที่ถูกต้องและเป็นธรรม รวมทั้งการทำให้ผู้บริโภคมีความรอบรู้เท่าทันสื่อและสิ่งโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ อาทิ อาหารเสริม ยาลดน้ำหนัก เพื่อป้องกันเกิดผลกระทบต่อสุขภาพและทรัพย์สิน

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ เป็นการดำเนินการทบทวนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค มีการเฝ้าระวังกำกับและตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ สถานประกอบการ และการโฆษณา รวมทั้งผลอันไม่พึงประสงค์ของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนมีการติดตามหรือเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสารด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพจากภายในประเทศและภายนอกประเทศ และจัดระบบเยียวยาผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากการบริการด้านสุขภาพ ให้ได้รับความเป็นธรรม เหมาะสม และทันท่วงที และจัดให้มีการส่งเสริมให้ผู้รับบริการด้านสุขภาพรู้เท่าทัน เกี่ยวกับการคุ้มครองการให้บริการ และการเตือนภัยสุขภาพเท่าที่ควรระวัง

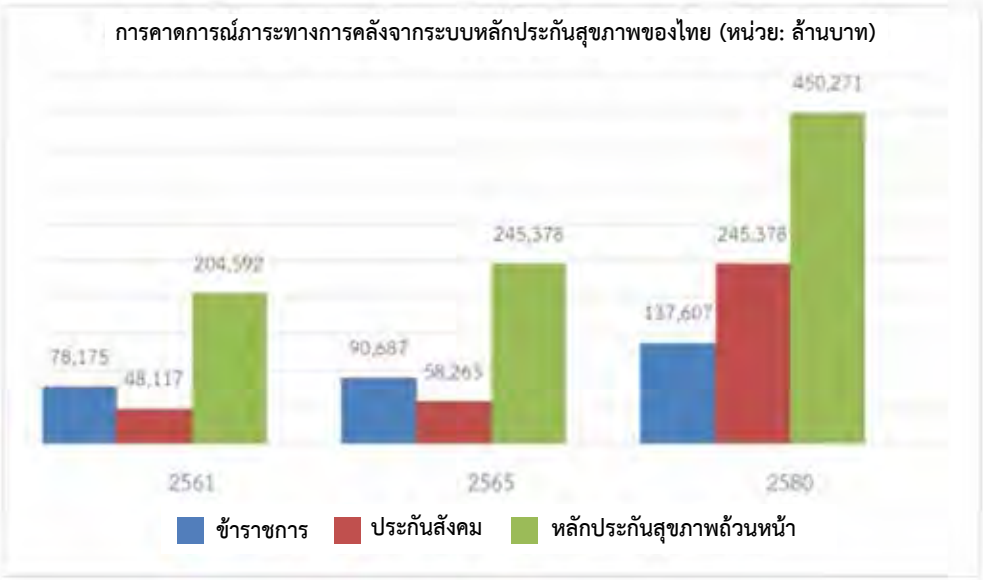
ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ ผู้บริโภคบางกลุ่มยังขาดข้อมูลที่จำเป็นและเพียงพอในการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการด้านสุขภาพและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดการทำงานเชิงรุกในการคุ้มครองผู้บริโภคส่งผลให้เกิดจำนวนผู้ร้องเรียนไม่ได้รับความเป็นธรรมเพิ่มขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูป ควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย โดยเร่งรัดระบบการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีมาตรฐานตามสากล รวมทั้งคำนึงถึงการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม และเท่าเทียม นอกจากนี้ ภาครัฐ ภาคเอกชน ควรกระตุ้นให้ผู้ผลิตมีจิตสำนึกที่ดีในการให้คุณภาพการให้บริการ และคุณภาพของงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

0710 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10

ระบบหลักประกันสุขภาพ

ประเทศไทยประสบความสำเร็จอย่างสูงในการจัดระบบหลักประกันสุขภาพที่ครอบคลุมคนไทยทุกคน แต่ยังมีความแตกต่างของสิทธิประโยชน์ ขณะเดียวกันรายจ่ายของระบบหลักประกันมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยภาระการคลังจากระบบหลักประกันสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มอย่างต่อเนื่อง จาก 204,592 ล้านบาท ใน ปี 2561 เป็น 245,378 ล้านบาท ใน ปี 2565 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็นอย่างมีคุณภาพ โดยที่ภาครัฐสามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายด้านหลักประกันสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ที่มา : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

ในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายของประเด็นปฏิรูป เรื่อง ระบบหลักประกันสุขภาพ มุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในการพัฒนาชุดสิทธิประโยชน์หลักและชุดสิทธิประโยชน์เสริมเพื่อให้ผู้ประกันตนทุกคนมีชุดสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมตามความจำเป็น ตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของแต่ละบุคคลได้อย่างตรงจุด โดยในปี 2561 – 2562 มีสถานพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด จำนวน 238 แห่ง แบ่งเป็นสถานพยาบาลของรัฐจำนวน 160 แห่ง และสถานพยาบาลเอกชนจำนวน 78 แห่ง หากสามารถขยายความครอบคลุมได้อย่างทั่วถึงต่อความต้องการจะส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้ตรงตามความต้องการของตนเอง และในส่วนของภาครัฐจะสามารถกำหนดกลไกในการจัดการระบบหลักประกันสุขภาพได้อย่างครอบคลุม อันจะนำไปสู่การไม่ก่อให้เกิดภาระของภาครัฐมากจนเกินไป

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพ คือ ความยั่งยืนของงบประมาณด้านสุขภาพ เนื่องด้วยประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยคาดการณ์ว่าในปี 2566 ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์หรือมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุจะยิ่งทำให้ความต้องการการบริการด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับ ประชากรไทยยังมีการเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อไม่เรื้อรังมากขึ้น ซึ่งเป็นโรคที่มีการใช้บริการด้านสุขภาพและมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูงและต่อเนื่อง นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของภาระทางการคลังของภาครัฐในการดูแลด้านสุขภาพของประชาชน

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปจึงควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงและยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานพยาบาล การกำหนดชุดสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสม ควบคู่กับการศึกษาหาแนวทางเพื่อจัดหาแหล่งเงินอื่นสนับสนุนนอกจากเงินรายได้จากภาครัฐ ตลอดจนเร่งส่งเสริมให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ในการดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดี มีการใช้บริการด้านสุขภาพที่ลดลง ขณะที่ภาครัฐสามารถบริหารจัดการค่าใช้จ่ายด้านหลักประกันสุขภาพได้อย่างยั่งยืน

08 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ

" ดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่สื่อบนความรับผิดชอบ
กับการกำกับที่มีความชอบธรรม การดำรงรักษาเสรีภาพ
ในการรับรู้ของประชาชน และการให้สื่อเป็นโรงเรียนของสังคม "

การสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของประเทศในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนทุกระดับในวงกว้าง สร้างบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม ทั้งนี้ ในปัจจุบันสื่อสารมวลชนของประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง โดยมีสถานการณ์และแนวโน้มที่สำคัญ อาทิ *การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร* ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อโดยรวมที่ต้องแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพให้สอดรับกับเทคโนโลยีดังกล่าว ทั้งในแง่ของคุณภาพของเนื้อหาสาระต้นทุน และรายได้จากการดำเนินการ *การเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้บริโภคสื่อกลายเป็นผู้ผลิตสื่อ* สืบเนื่องจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีข้างต้น ผู้บริโภคสื่อสามารถเป็นทั้งผู้รับและเป็นผู้คิดหรือสื่อสารส่งต่อข้อมูลออกไป *การเปลี่ยนแปลงจริยธรรมในการทำหน้าที่ของสื่อ* ในบางกรณีสื่อยังขาดจริยธรรมในการทำหน้าที่ ทำให้มีการเสนอข่าวสารที่อาจไม่เหมาะสมหรืออาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับสาธารณชน รวมทั้ง *ประเด็นความรู้เท่าทันสื่อของประชาชน* ความสามารถในการแยกแยะคุณภาพของสื่อและข้อมูลข่าวสารที่เป็นโทษ ไม่เป็นประโยชน์ หรือข่าวลวงของประชาชนไทย

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ได้มีการกำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป ทั้งสิ้น 6 ประเด็น ได้แก่ **(1) การปฏิรูปการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน (2) แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อ (3) การปฏิรูปโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ (4) การปฏิรูปแนวทางการกำกับดูแลสื่อออนไลน์ (5) การปฏิรูปการบริหารจัดการความปลอดภัยไซเบอร์ / กิจการอวกาศ และระบบและเครื่องมือด้านการสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคมเพื่อสนับสนุนภารกิจการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยฯ และ (6) การปฏิรูประบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ** ทั้งนี้ แผนการปฏิรูปประเทศด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศมีเป้าหมายรวม ซึ่งประกอบด้วย (1) การมุ่งเน้นการสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่ของสื่อบนความรับผิดชอบกับการกำกับที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ ดำรงรักษาเสรีภาพของการแสดงออก การรับรู้ของประชาชน ด้วยความเชื่อว่าเสรีภาพของการสื่อสารคือเสรีภาพของประชาชนตามแนวทางของประชาธิปไตย และ (2) สื่อเป็นโรงเรียนของสังคม ในการให้ความรู้แก่ประชาชน ปลูกฝังวัฒนธรรมของชาติ และปลูกฝังทัศนคติที่ดี

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เป้าหมายของการปฏิรูปสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีและสารสนเทศ ในการสร้างดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่สื่อบนความรับผิดชอบกับการกำกับที่มีความชอบธรรม และการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ รวมทั้งการให้สื่อเป็นโรงเรียนของสังคม มีความท้าทายที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้ **(1) ความรู้เท่าทันสื่อของประชาชน** เพื่อให้ประชาชนในแต่ละกลุ่มวัยสามารถเข้าถึง เข้าใจ ประเมินข้อมูลข่าวสารได้ทันกับปริมาณและความรวดเร็วที่เพิ่มมากขึ้น **(2) จริยธรรมของสื่อมวลชน** เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชนและส่งเสริมให้สื่อมวลชนสร้างสรรค์สาระข่าวสารที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และ **(3) การให้ข้อเท็จจริงและเสรีภาพในการสื่อสารจากภาครัฐ** เพื่อให้ประชาชนทราบข้อมูลที่จำเป็น ถูกต้อง ทันสมัย และทันการณ์ รวมทั้งเพื่อให้สื่อมวลชนมีอิสระในการทำหน้าที่ บนความรับผิดชอบกับการกำกับกันเอง

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

0801

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การปฏิรูปการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

มีกิจกรรมหลัก คือ การบรรจุสาระเกี่ยวกับ “การรู้เท่าทันสื่อ” ในหลักสูตรให้กับนักเรียนและนักศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ อาทิ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กรมประชาสัมพันธ์ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และสถาบันการศึกษาภาครัฐ ได้มีการดำเนินการสร้างความรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มประชาชนทั่วไป

0802

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อ

มีกิจกรรมหลัก คือ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วนยกร่างและผ่านการตรวจพิจารณาโดยคณะกรรมการกฤษฎีกา และอยู่ระหว่างการยืนยันร่างกฎหมายและเสนอตามขั้นตอนต่อไป นอกจากนี้ กรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรวิชาชีพสื่อได้จัดทำ “คู่มือและแนวทางปฏิบัติสื่อในภาวะวิกฤต” เพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติวิชาชีพของสื่อมวลชนในการดำเนินงานในสถานการณ์ที่รุนแรงและมีความอ่อนไหวสูง โดยใช้การถอดบทเรียนจากเหตุการณ์การช่วยเหลือกลุ่มนักกีฬาเยาวชนจากถ้ำหลวง อำเภอขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย

0803

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

มีกิจกรรมหลักในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ได้แก่ การปรับปรุงแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ซึ่งสำนักงาน กสทช. อยู่ระหว่างการดำเนินการโดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรคลื่นความถี่ที่มีอยู่จำกัดให้มีการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการในปัจจุบัน ผ่านการปรับปรุงแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 และประกาศสำนักงาน กสทช. เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการเรียกคืนคลื่นความถี่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หรือนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ายิ่งขึ้น นอกจากนี้ กรมประชาสัมพันธ์ได้มีการดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรสื่อของรัฐ โดยพิจารณายกร่างแผนการปฏิรูปสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย (NBT) ให้มีการจัดสรรช่วงเวลาให้หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ผลิตรายการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการผลิตเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของภาครัฐและภาคประชาชน

0804

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 การปฏิรูปแนวทางการกำกับดูแลสื่อออนไลน์

มีกิจกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับตรวจสอบการใช้สื่อออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม โดยกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมบุคลากรและพัฒนาอุปกรณ์ให้สามารถปฏิบัติงานในการกำกับดูแลสื่อออนไลน์ได้ อาทิ โครงการศูนย์ข้อมูล Big Data และวิเคราะห์อาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตลอดจนการสืบสวน ติดตาม และยืนยันตัวตนผู้กระทำผิดทางอินเตอร์เน็ต รวมทั้ง กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้จัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย เพื่อร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อประชาชนในวงกว้าง กระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินประชาชน เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและเผยแพร่ต่ออย่างรู้เท่าทันสื่อ นอกจากนี้ สำนักงาน กสทช. ได้พัฒนาระบบตรวจสอบข้อมูลและคุ้มครองข้อมูลออนไลน์ของประชาชน ด้วยโครงการบริหารจัดการระบบการลงทะเบียนผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยระบบอัตลักษณ์ เป็นระบบสำหรับลงทะเบียนและยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ก่อนใช้เลขหมาย เพื่อป้องกันการลักลอบโจรกรรมข้อมูลหรือการนำบัตรประชาชนผู้อื่นไปจดทะเบียนซิมการ์ด และนำไปก่อเหตุในทางที่มิชอบ

0805

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การปฏิรูปการบริหารจัดการความปลอดภัยไซเบอร์ / กิจการอวกาศ และระบบและเครื่องมือด้านการสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคมเพื่อสนับสนุนภารกิจการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยฯ

มีกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การผลักดันกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่ง ดศ. ได้ดำเนินการแล้วเสร็จทั้ง 2 ฉบับ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2562 (2) การบูรณาการเทคโนโลยีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนภารกิจบรรเทาสาธารณภัย (National Mobile Broadband Network for Public Protection and Disaster Relief (PPDR)) โดยสำนักงาน กสทช. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้งานคลื่นความถี่ในย่านความถี่ 814 - 824 MHz และ 859 - 869 MHz แล้วเสร็จและอยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์สื่อสารของหน่วยงานเพื่อคืนย่านความถี่ดังกล่าวต่อไป และ (3) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (สอทภ.) ได้ยกร่าง พ.ร.บ. กิจการอวกาศ พ.ศ. ... โดยมีสาระสำคัญเพื่อกำกับกิจการอวกาศให้มีความปลอดภัยและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ อยู่ระหว่างการเสนอตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป

0806

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 การปฏิรูประบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

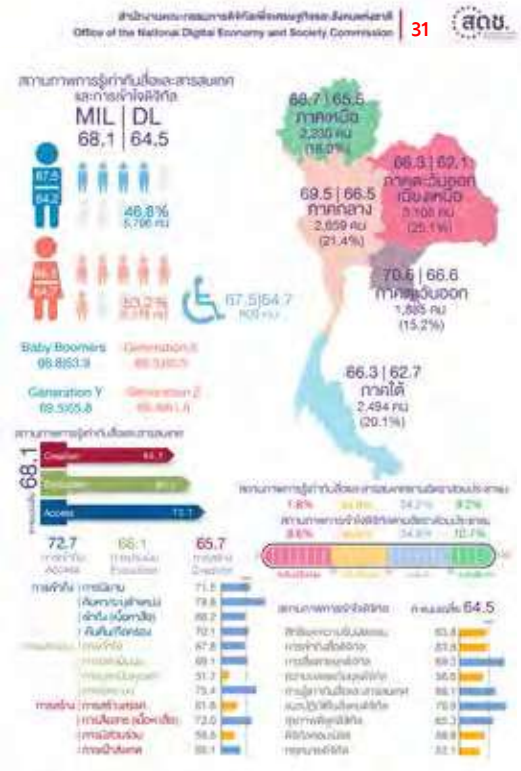
มีกิจกรรมหลักในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ภาครัฐ ได้แก่ การเร่งรัดการดำเนินการของคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติเพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการด้านการประชาสัมพันธ์ และการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ซึ่งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติและกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์แห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานระดับกระทรวงไปสู่หน่วยงานระดับจังหวัดให้มีแนวทางการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้มีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปดังกล่าว เช่น ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย การอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสร้างเครือข่ายบูรณาการความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และการอบรมหลักสูตรการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในยุคดิจิทัล เป็นต้น

0801 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

การปฏิรูปการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

การพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ทำให้ในปัจจุบันการรับส่งข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็ว มีจำนวนช่องทางที่หลากหลาย และมีปริมาณของข้อมูลที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์และแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบกับประชาชนปรับเพิ่มบทบาทเป็นผู้ผลิตข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และเผยแพร่กระจายสู่สาธารณะได้ ส่งผลกระทบต่อการตรวจสอบและกำกับดูแลเนื้อหาสาระให้มีความถูกต้องและเหมาะสมกับผู้บริโภคในกลุ่มวัยต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปฏิรูปความรู้เท่าทันสื่อในภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัยมีความรู้เท่าทันสื่อสามารถเข้าถึง ประเมิน และสร้างสรรค์เนื้อหาที่เหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ทั้งนี้ จากข้อมูลสถานภาพการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของประเทศไทย พ.ศ. 2562 โดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) ซึ่งดำเนินการตามกรอบการประเมินขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) พบว่า กลุ่มสำรวจ 12,374 คน มีคะแนนความสามารถในการค้นหา/ระบุตำแหน่งข้อมูลสูงที่สุดที่ร้อยละ 78.8 ขณะที่มีคะแนนต่ำที่สุดในเรื่องการประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ร้อยละ 51.7 แสดงให้เห็นว่าประชาชนไทยส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการตรวจสอบและกลั่นกรองความถูกต้องของข้อมูลและการพิจารณาคุณค่าของเนื้อหาสาระ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 จึงได้กำหนดกิจกรรมหลักมุ่งเน้นในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา คือ การบรรจุสาระเกี่ยวกับ “การรู้เท่าทันสื่อ” ในหลักสูตร ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) ได้ดำเนินการโดยบรรจุในกรอบสาระการเรียนรู้แกนกลางเพื่อให้โรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมและมัธยมศึกษาใช้จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน สำหรับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ดำเนินการโดยออกเป็นประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่องแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลสำหรับคุณวุฒิระดับปริญญาตรี เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ อาทิ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และสถาบันการศึกษาภาครัฐ ได้มีการดำเนินการสร้างความรู้เท่าทันสื่อในกลุ่มประชาชนทั่วไป เช่น การให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านช่องทางการสื่อสารของรัฐ การจัดกิจกรรมรณรงค์สร้างการรับรู้เท่าทันสื่อ และการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การสร้างทักษะความชำนาญในการสอนด้านความรู้เท่าทันสื่อของบุคลากรครู การติดตามผลการดำเนินงานตามกรอบหลักสูตรรู้เท่าทันสื่อของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และการพัฒนาทักษะในการประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของกลุ่มประชาชนทั่วไป

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศควรดำเนินกิจกรรมปฏิรูปที่มีนัยสำคัญต่อเป้าหมาย โดยสำหรับกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาควรประมวลสาระและทักษะการรู้เท่าทันสื่อเพื่อกำหนดเป็นวิชาพื้นฐานเฉพาะของแต่ละสถาบันการศึกษา รวมทั้ง เร่งพัฒนาทักษะการสอนด้านความรู้เท่าทันสื่อให้กับบุคลากรครูและติดตามผลการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาเพื่อให้การถ่ายทอดหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไปควรให้ความสำคัญกับการสร้างทักษะการประเมินข้อมูล โดยเร่งเผยแพร่แหล่งข้อมูลกลางของภาครัฐที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านช่องทางต่าง ๆ ให้ประชาชนทั่วไปทราบข้อเท็จจริงและใช้ในการเปรียบเทียบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับ

0802 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

แนวทางการส่งเสริมจริยธรรม และมาตรฐานวิชาชีพสื่อ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสารและดิจิทัลที่รวดเร็วขึ้น รวมทั้งการขยายช่องทางการสื่อสาร อาทิ การเปิดช่องโทรทัศน์ดิจิทัล การส่งเนื้อหาหรือกระจายข่าวสารผ่านเครือข่ายโทรคมนาคม ทำให้จำนวนผู้ประกอบการด้านสื่อมวลชนวิชาชีพมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และเกิดการแข่งขันสูงขึ้นอย่างมากในวงการสื่อมวลชน ผู้ประกอบการสื่อมวลชนจำนวนมากจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ อาทิ การลดต้นทุนดำเนินการ การปรับลดบุคลากร การลดขั้นตอนการตรวจสอบกลั่นกรองแหล่งข้อมูลเพื่อแข่งขันด้านความเร็วในการนำเสนอ การผลิตเนื้อหาสาระที่มุ่งเน้นความนิยมหรือเรตติ้งเป็นหลัก นำไปสู่การลดลงของมาตรฐานและคุณภาพเนื้อหาสาระ รวมทั้งอาจละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือแหล่งข่าว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพของสื่อ เพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติและมาตรฐานที่ควรยึดถือของสื่อมวลชนวิชาชีพบนหลักความรับผิดชอบ และไม่ลิดรอนเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็น

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 จึงได้กำหนดกิจกรรมหลัก คือ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการปฏิรูปกฎหมายในระยะเร่งด่วน ได้ดำเนินการยกร่างและผ่านการตรวจพิจารณาโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาและอยู่ระหว่างการยืนยันร่างกฎหมายและเสนอตามขั้นตอนต่อไป โดยร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีสาระสำคัญ ประกอบด้วย การกำหนดให้มีสภาวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชน การกำหนดให้มีคณะกรรมการจริยธรรมสื่อเพื่อทำหน้าที่กำกับการปฏิบัติวิชาชีพตามมาตรฐานที่เหมาะสม นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปดังกล่าว คือ กรมประชาสัมพันธ์ร่วมกับองค์กรวิชาชีพสื่อได้จัดทำ “คู่มือและแนวทางปฏิบัติสื่อในภาวะวิกฤต” เพื่อเป็นกรอบการปฏิบัติวิชาชีพของสื่อมวลชนในการดำเนินงานในสถานการณ์ที่รุนแรงและมีความอ่อนไหวสูง โดยใช้การถอดบทเรียนจากเหตุการณ์การช่วยเหลือกลุ่มนักกีฬาเยาวชนจากถ้ำหลวง อำเภอขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย

ทั้งนี้ มีความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายการส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อ อาทิ การผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... ให้มีผลบังคับใช้ รวมทั้งการสร้างการยอมรับและยึดถือการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพดังกล่าวในผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการกำกับกันเองของสื่อมวลชนวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่สื่อบนความรับผิดชอบ กับการกำกับที่มีความชอบธรรม เพื่อยกระดับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพสื่อและสร้างความยอมรับจากประชาชนและสังคม

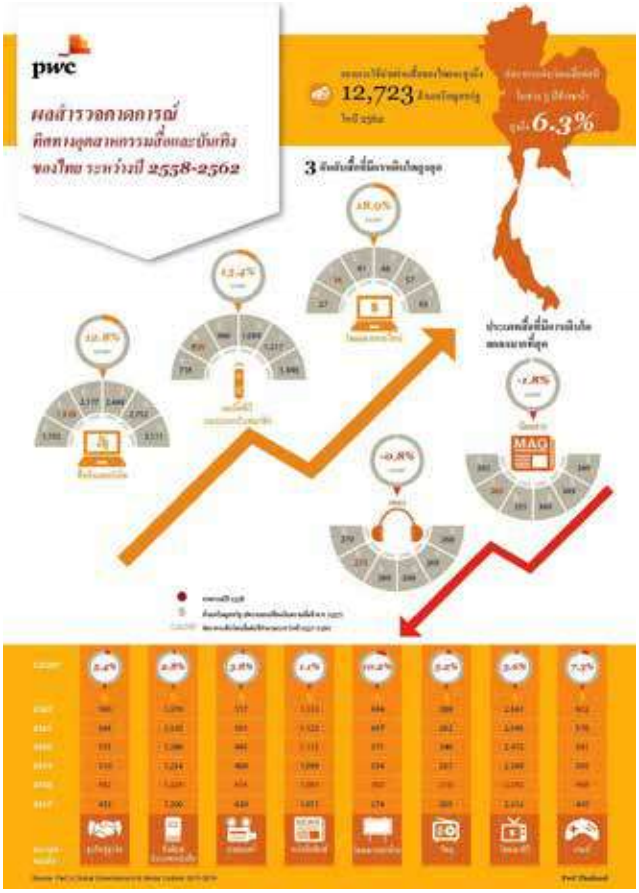
ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไป ควรเร่งรัดการจัดทำและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว รวมทั้งดำเนินการสร้างการรับรู้ด้วย “คู่มือและแนวทางปฏิบัติสื่อในภาวะวิกฤต” ต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการสื่อวิชาชีพและองค์กรสื่อภาครัฐ นอกจากนี้ ควรเตรียมการสนับสนุนให้สื่อมวลชนวิชาชีพรวมกลุ่มและพัฒนากลไกการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชน เพื่อให้สื่อมวลชนวิชาชีพสามารถยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงาน และทำหน้าที่เสมือนโรงเรียนของสังคมในการให้ความรู้ ปลูกผังวัฒนธรรมและทัศนคติที่ดี เพื่อช่วยพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในระยะยาวต่อไป

0803 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

การปฏิรูปโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ตามผลสำรวจคาดการณ์ทิศทางอุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงของไทย ของบริษัท PwC Thailand พบว่า สถานการณ์อุตสาหกรรมสื่อและบันเทิงของไทยในปี 2562 จะมียอดรวมการใช้จ่ายประมาณ 4.02 แสนล้านบาท และเติบโตขึ้นเฉลี่ยในช่วงห้าปีข้างหน้าที่ร้อยละ 6.3 โดยอุตสาหกรรมสื่อที่มีการเติบโตสูงสุดคือสื่อสมัยใหม่ อาทิ สื่อออนไลน์ โฆษณาออนไลน์ เคเบิลทีวีแบบสมัครสมาชิก นอกจากนี้ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสื่อของไทยในรูปแบบดั้งเดิม กลับได้รับส่วนแบ่งจากมูลค่าการใช้จ่ายดังกล่าวลดลง ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุและโทรทัศน์ โดยเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการสื่อสาร แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ต่างประเทศ และความต้องการของผู้บริโภคที่มุ่งสู่บริการแบบเฉพาะบุคคลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสื่อจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ดังกล่าว รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์และมาตรการให้เหมาะสมเพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมสื่อของไทยให้มีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ที่มา : บริษัท PwC ประเทศไทย

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 ได้กำหนดกิจกรรมหลักในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ได้แก่ การปรับปรุงแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) อยู่ระหว่างการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการทรัพยากรคลื่นความถี่ที่มีอยู่จำกัดให้มีการใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการในปัจจุบัน ผ่านการปรับปรุงแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 และประกาศ สำนักงาน กสทช. เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการเรียกคืนคลื่นความถี่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หรือนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ายิ่งขึ้น รวมทั้งการคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร นอกจากนี้ กรมประชาสัมพันธ์ได้มีการดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างองค์กรสื่อของรัฐ โดยพิจารณายกร่างแผนการปฏิรูปสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ให้มีการจัดสรรช่วงเวลาให้หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ผลิตรายการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการผลิตเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของภาครัฐและภาคประชาชน

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย นอกจากการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์และมาตรการของภาครัฐให้ช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมสื่อของไทยแล้ว ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสื่อของไทยเองต้องเร่งปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนาช่องทางหรือแพลตฟอร์มในการติดต่อกับผู้รับสาร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่มุ่งสู่บริการแบบเฉพาะบุคคลและลดการพึ่งพาแพลตฟอร์มจากต่างประเทศในระยะยาวต่อไป

ดังนั้น สำนักงาน กสทช. ควรพิจารณาเร่งปรับปรุงแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เพื่อสนับสนุนอุตสาหกรรมสื่อของไทยให้มีความเข้มแข็ง และส่งเสริมให้ได้ผู้ผลิตเนื้อหาและรายการที่มีคุณภาพ รวมทั้งสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพของเนื้อหาที่เผยแพร่

0804 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

การปฏิรูปแนวทางการกำกับดูแลสื่อออนไลน์

การพัฒนาอินเตอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลนำไปสู่การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบการติดต่อ สื่อสาร และการส่งผ่านข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสามารถแพร่กระจายสู่ผู้ใช้งานเป็นวงกว้าง รายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเตอร์เน็ตประเทศไทย ปี 2561 เผยแพร่ล่าสุดเมื่อเดือนกรกฎาคม 2561 โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พบว่า คนไทยใช้อินเตอร์เน็ตเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 5 นาทีต่อวัน นานขึ้นจากปี 2560 ถึง 3 ชั่วโมง 30 นาที โดยในระยะเวลาดังกล่าวเป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะการใช้ Facebook, Instagram, Twitter และ Pantip สูงถึง 3 ชม. 30 นาทีต่อวัน หรือประมาณร้อยละ 35 ของการใช้งานอินเตอร์เน็ตต่อวัน

ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

ทั้งนี้ สื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่เป็นของต่างประเทศ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐของไทยไม่สามารถกำกับดูแลข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าวได้โดยตรง จึงอาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้ใช้งานและสังคมไทยโดยรวม จากการที่ผู้ไม่ประสงค์ดีใช้พื้นที่ดังกล่าวก่อให้เกิดความเดือดร้อนหลอกลวง หรือคุกคามต่อสิทธิส่วนบุคคลได้ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีกลไกในการสอดส่องดูแลสื่อออนไลน์เพื่อเฝ้าระวังภัย รวมถึงประสานการร่วมมือกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 ได้กำหนดกิจกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับตรวจสอบการใช้สื่อออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม โดยกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมบุคลากรและพัฒนาอุปกรณ์ให้สามารถปฏิบัติงานในการกำกับดูแลสื่อออนไลน์ อาทิ โครงการศูนย์ข้อมูล Big Data และวิเคราะห์อาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตลอดจนการสืบสวน ติดตามและยืนยันตัวตนผู้กระทำผิดทางอินเตอร์เน็ต รวมทั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) ได้ให้ความสำคัญในการดำเนินงานของกองป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ปท.) เพื่อสนับสนุนให้เป็นหน่วยงาน Official Point of Contact และได้จัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย เพื่อร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินประชาชนเป็นวงกว้าง เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้องและเผยแพร่อย่างรู้เท่าทันสื่อ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ได้พัฒนาระบบตรวจสอบข้อมูลและคุ้มครองข้อมูลออนไลน์ของประชาชน ด้วยโครงการบริหารจัดการระบบการลงทะเบียนผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยระบบอัตลักษณ์ เป็นระบบสำหรับลงทะเบียนและยืนยันตัวตนของผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่ก่อนใช้เลขหมาย เพื่อป้องกันการลักลอบโจรกรรมข้อมูลหรือการนำบัตรประชาชนผู้อื่นไปจดทะเบียนซิมการ์ด และนำไปก่อเหตุในทางที่มิชอบ ซึ่งเป็นการปกป้องและรักษาสิทธิผู้ใช้บริการ และสนับสนุนให้เกิดความปลอดภัยของสังคม

ทั้งนี้ มีความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ปท.) ให้มีศักยภาพในการเป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เป็น Official Point of Contact ในการประสานกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์และเป็นจุดติดต่อกลางสำหรับประชาชนผู้ใช้งาน และความสามารถของหน่วยงานของรัฐในการขอความร่วมมือจากผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่างประเทศในการปิดกั้นข้อมูลที่ละเมิดกฎหมาย หรือกระทบต่อความเชื่อและความมั่นคงของไทย

ดังนั้น ดศ. ในฐานะผู้รับผิดชอบหลักตามแผนฯ เมื่อจัดตั้งหน่วยงาน Official Point of Contact แล้ว ควรเร่งประชาสัมพันธ์ให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ประชาชนผู้ใช้งาน และทุกภาคส่วนรับรู้ เพื่อให้ใช้เป็นช่องทางเฉพาะในการสอดส่องดูแลสื่อออนไลน์และเฝ้าระวังภัย รวมถึงประสานการร่วมมือกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

0805 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

การปฏิรูปการบริหารจัดการความปลอดภัยไซเบอร์ / กิจการอวกาศ และระบบและเครื่องมือด้านการสื่อสารมวลชนและโทรคมนาคมเพื่อสนับสนุนภารกิจการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยฯ

ปัจจุบันลักษณะการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบกิจการธุรกิจมีการพึ่งพาเครือข่ายการสื่อสารผ่านระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหลัก โดยจากรายงานประจำปี 2562 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ แสดงถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่องของมูลค่าการค้าออนไลน์ ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐได้มีการสร้างเครือข่ายระบบออนไลน์เพื่อใช้เก็บรักษาและแลกเปลี่ยนข้อมูลภายในองค์กร ส่งผลให้จำเป็นต้องปรับปรุงกฎและการบริหารจัดการความปลอดภัยไซเบอร์และข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐและประชาชน นอกจากนี้ ข้อตกลงสากลในการกำหนดคลื่นความถี่เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารสำหรับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งข้อกำหนดตามรัฐธรรมนูญในการรักษาไว้ซึ่งสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติ จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปกฎเกณฑ์และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับทั้งสามประเด็นดังกล่าวเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 ได้กำหนดกิจกรรมหลักไว้ 3 กิจกรรม ได้แก่ (1) การผลักดันกฎหมายว่าด้วยการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดศ.) ได้ดำเนินการแล้วเสร็จทั้ง 2 ฉบับ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2562 (2) การบูรณาการเทคโนโลยีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนภารกิจบรรเทาสาธารณภัย (National Mobile Broadband Network for Public Protection and Disaster Relief (PPDR)) สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และสำนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้งานคลื่นความถี่ในย่านความถี่ 814 - 824 MHz และ 859 - 869 MHz แล้วเสร็จและอยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์สื่อสารของหน่วยงานเพื่อคืนย่านความถี่ดังกล่าวต่อไป และ (3) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (สอทภ.) ได้ยกร่าง พ.ร.บ. กิจการอวกาศ พ.ศ. ... โดยมีสาระสำคัญเพื่อกำกับให้กิจการอวกาศมีความปลอดภัยและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ อยู่ระหว่างการเสนอตามขั้นตอนของกฎหมาย

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย คือ การสร้างการรับรู้ของภาคส่วนต่าง ๆ ต่อแนวทางการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งการเรียกคืนคลื่นความถี่และการเปลี่ยนอุปกรณ์สำหรับใช้งานในโครงข่าย PPDR เนื่องจากคลื่นความถี่ดังกล่าวอยู่ในการใช้งานของหน่วยงานภาครัฐก่อนที่จะมีการประกาศหลักเกณฑ์ ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องใช้งานคลื่นความถี่อย่างต่อเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์ในการสื่อสารต้องใช้วงเงินที่มีมูลค่าสูง จึงต้องกำหนดแผนและระยะเวลาในการเปลี่ยนผ่านที่ชัดเจน

ดังนั้น ดศ. ควรเร่งสร้างการรับรู้ของภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนกลุ่มผู้ใช้บริการผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ ต่อแนวทางการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้ง สำนักงาน กสทช. และสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรร่วมกับหน่วยงานที่ใช้งานคลื่นความถี่ในย่านความถี่ 814 - 824 MHz และ 859 - 869 MHz วางแผนการเปลี่ยนอุปกรณ์และคืนคลื่นความถี่ดังกล่าวเพื่อใช้ในภารกิจบรรเทาสาธารณภัยตามข้อตกลงสากลต่อไป นอกจากนี้ สอทภ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันผลักดันกฎหมายว่าด้วยกิจการอวกาศ ให้มีผลบังคับใช้เพื่อรองรับการดำเนินการด้านกิจการอวกาศและดาวเทียมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญต่อไป

0806 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6

การปฏิรูประบบการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

การเพิ่มขึ้นของช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารของประชาชน จำนวนข่าวสาร และความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนสถานการณ์มาตรฐานและจริยธรรมสื่อวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และข้อเท็จจริงอย่างเป็นทางการของประเทศต้องปฏิรูปกลไกและบุคลากรในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณะในเชิงรุก อย่างถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ และหลากหลายช่องทางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสาร และป้องกันไม่ให้เกิดการรับรู้หรือส่งต่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้องอย่างเป็นวงกว้าง จึงมีความท้าทายอย่างยิ่งในการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูประบบบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 ได้กำหนดกิจกรรมหลักในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ภาครัฐ ได้แก่ การเร่งรัดการดำเนินการของคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติ เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการด้านการประชาสัมพันธ์ และการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารภาครัฐ ซึ่งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์แห่งชาติและกรมประชาสัมพันธ์ในฐานะฝ่ายเลขานุการ ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประชาสัมพันธ์แห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เป็นแผนปฏิบัติการเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานระดับกระทรวงไปสู่หน่วยงานระดับจังหวัด ให้มีแนวทางการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้มีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปดังกล่าว เช่น ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย การอบรมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสร้างเครือข่ายบูรณาการความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน และการอบรมหลักสูตรการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในยุคดิจิทัล เป็นต้น

ทั้งนี้ ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุการปฏิรูป คือ การประสานข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสื่อสารในรูปแบบที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจได้ง่ายและทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรเฉพาะทางที่มีทักษะความสามารถในการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้และยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนทั้งในและต่างประเทศต่อข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุการปฏิรูปดังกล่าว กรมประชาสัมพันธ์ในฐานะหน่วยงานหลักด้านการประชาสัมพันธ์ภาครัฐและหน่วยงานภาครัฐทั้งหมดต้องร่วมกันบูรณาการข้อมูล ให้ข่าวสารที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเชิงรุก เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารและทราบแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ รวมทั้งเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อข่าวลวงให้กับประชาชน โดยควรดำเนินการ อาทิ การบริหารประเด็นข่าวรายวัน/สัปดาห์เพื่อสื่อสารเชิงรุกผ่านช่องทางต่าง ๆ นอกจากนี้ ในกรณีมีข่าวลวงเกิดขึ้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องเร่งชี้แจงข้อเท็จจริงผ่านศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจัดตั้งขึ้น เพื่อให้เกิดการบูรณาการการเฝ้าระวังและจัดการกับข่าวลวงอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ หากเป็นการสร้างข่าวลวงที่มุ่งหวังสร้างความเดือดร้อนให้กับส่วนรวมหรือกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) ต้องเร่งติดตามผู้สร้างข่าวลวงดังกล่าวมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพื่อลงโทษและป้องปรามมิให้เกิดเหตุการณ์เลียนแบบในอนาคต

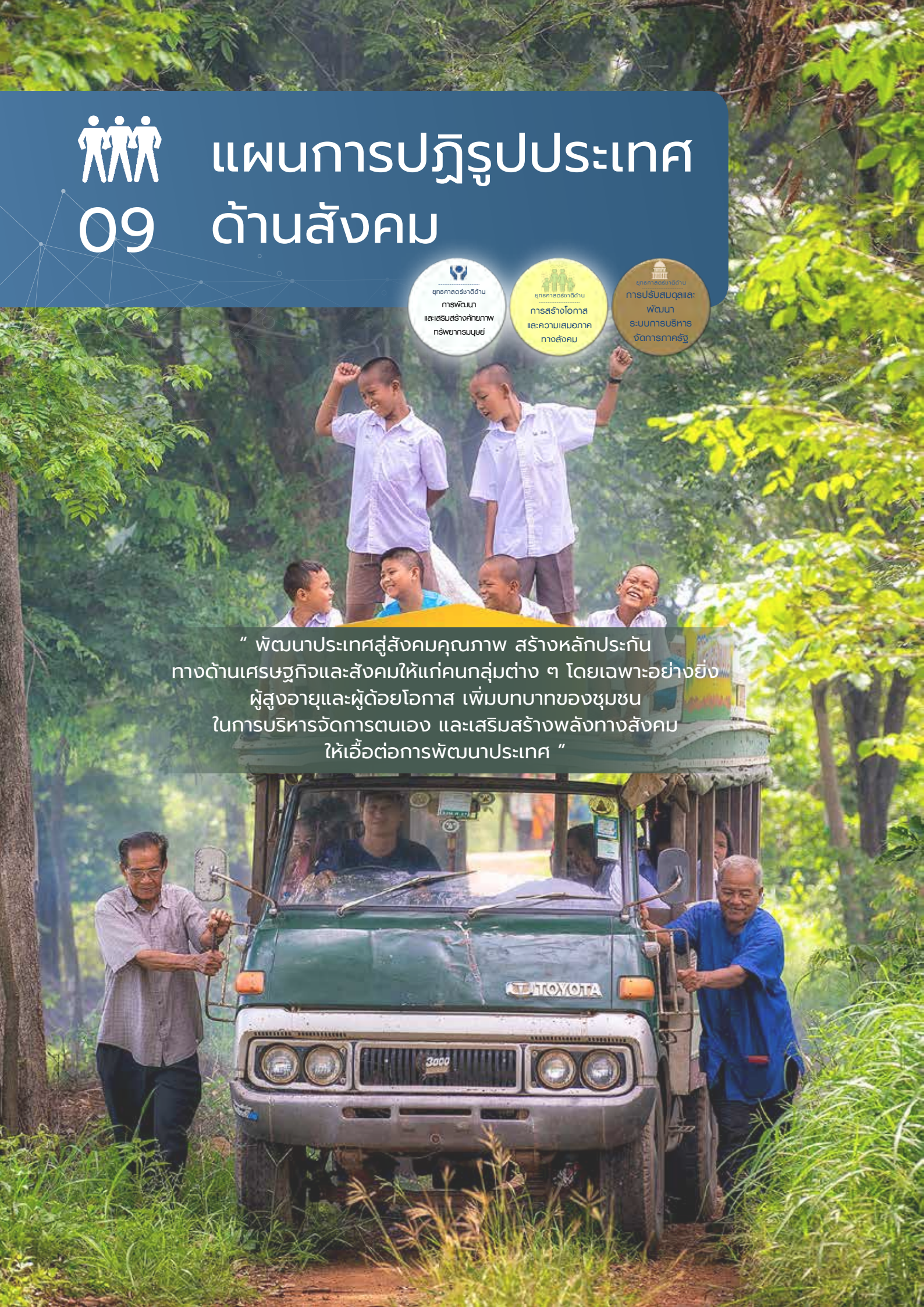

09 แผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

" พัฒนาประเทศสู่สังคมคุณภาพ สร้างหลักประกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่คนกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาส เพิ่มบทบาทของชุมชนในการบริหารจัดการตนเอง และเสริมสร้างพลังทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ "

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา ช่วยยกระดับประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้ประชาชนหลายกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สะท้อนได้จากการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ การจ้างงานที่เพิ่มขึ้น รายได้ต่อหัวที่เพิ่มขึ้น สัดส่วนคนจนที่ลดลง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาประเทศจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศมีความสอดคล้องกับสภาวการณ์ ทั้งนี้หากพิจารณาในมิติทางสังคมพบว่ามีสถานการณ์และแนวโน้มที่สำคัญ โดยแบ่งเป็นสถานการณ์ และแนวโน้มภายนอก อาทิ (1) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งมีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวแปรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (2) กระแสการเติบโตของหุ้นส่วนการพัฒนาทางสังคม โดยเฉพาะวิสาหกิจเพื่อสังคมในการให้บริการสังคมโดยภาคส่วนอื่นที่มิใช่รัฐ เพื่อให้การจัดบริการทางสังคมมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (3) กระแสโลกาภิวัตน์และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายระหว่างกันมากขึ้นทั้งสินค้า บริการ และแรงงาน และจะทำให้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น ส่วนสถานการณ์และแนวโน้มภายใน อาทิ (1) สถานการณ์ด้านออม สวัสดิการสังคม และการลงทุนเพื่อสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ทำให้ภาครัฐต้องจัดสวัสดิการต่าง ๆ มากขึ้น ประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะชดเชยค่าใช้จ่ายตลอดช่วงชีวิตและมีการออมอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลต่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตในวัยสูงอายุ ขณะที่การลงทุนทางสังคมจากภาคส่วนต่าง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (2) สถานการณ์ของกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ยังเป็นปัญหามาอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกันการเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคม โดยกลุ่มแรงงานนอกระบบยังไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการที่จำเป็น อีกทั้งกลุ่มคนพิการยังถูกจำกัดในการเข้าสู่ตลาดงานและโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต (3) สถานการณ์ด้านการจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคม ระบบจัดการข้อมูลทางสังคมของประเทศยังเป็นลักษณะการดำเนินการจากหลายส่วน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ จัดทำข้อมูลแต่ยังมิได้บูรณาการให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน (4) สถานการณ์ด้านความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาในระดับชุมชนมีการฟื้นฟูมาอย่างต่อเนื่องแต่ยังมีข้อจำกัดเชิงระบบในหลายส่วนที่ทำให้ชุมชนจำนวนมากยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และมีข้อจำกัดของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และ (5) สถานการณ์การเรียนรู้และการรับรู้ของสังคม ที่ปัจจุบันเด็กไทยมีความเสี่ยงจากภัยออนไลน์และการรับรู้ข่าวสารของประชาชนทั่วไป จึงจำเป็นต้องมีการเฝ้าระวังภัยจากข่าวปลอม

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม ที่ได้มีการกำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป ทั้งสิ้น 5 ประเด็น ได้แก่ **(1) การปฏิรูปการออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม (2) กลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม (3) การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคม (4) ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง และ (5) การมีส่วนร่วมการเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม** โดยมีเป้าหมายรวมตามข้อเสนอแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม ประกอบด้วย (1) คนไทยมีหลักประกันทางรายได้ในวัยเกษียณที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (2) สังคมไทยเป็นสังคมแห่งโอกาสและไม่แบ่งแยก (3) ภาครัฐมีข้อมูลและสารสนเทศด้านสังคมที่บูรณาการทุกหน่วยงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ (4) ชุมชน/ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง โดยสามารถจัดการกันเองและทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้ และ (5) คนไทยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1) ความเข้าใจในข้อเสนอการปฏิรูปของหน่วยงานรับผิดชอบ เนื่องจากข้อเสนอการปฏิรูปบางส่วนมีตัวชี้วัดที่เป็นเชิงคุณภาพส่งผลให้หน่วยงานรับผิดชอบมีความเข้าใจไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของเป้าหมายการปฏิรูป ก่อให้เกิดอุปสรรคของการแปลงแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคมไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น จึงต้องมีการสร้างความเข้าใจในข้อเสนอการปฏิรูปให้กับหน่วยงานรับผิดชอบให้มากยิ่งขึ้น

2) การบูรณาการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนข้อเสนอการปฏิรูป ที่ผ่านมาการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม มีปัญหาในการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบหลักกับหน่วยงานรับผิดชอบร่วมที่กำหนดไว้ในแผนฯ ส่งผลให้การดำเนินงานขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคมไม่สามารถประสานต่อเนื่องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงต้องมีการเสริมสร้างกลไกเพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบ ตลอดจนการส่งเสริมให้ภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคีการพัฒนาอื่นๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้มากยิ่งขึ้น

3) การเร่งผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อนการปฏิรูปในระยะต่อไปยังมีความจำเป็นต้องเร่งรัดกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จ เพื่อให้เป็นกลไกขับเคลื่อนให้การดำเนินการต่าง ๆ สามารถบรรลุผลได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งควรมีการผลักดันกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกัน เพื่อให้การขับเคลื่อนให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างต่อเนื่องและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในวงกว้าง

4) ความต่อเนื่องเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูป ในกรณีเกิดการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานรับผิดชอบ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันกับข้อเสนอการปฏิรูป จึงส่งผลให้การผลักดันข้อเสนอการปฏิรูปบางส่วนมีความล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนฯ และขาดความต่อเนื่องของการดำเนินการขับเคลื่อน

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

0901

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การออม สวัสดิการสังคม และการลงทุนเพื่อสังคม

จากข้อเสนอปฏิรูป 7 กิจกรรมย่อย ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จำนวน 3 กิจกรรมย่อย ได้แก่ (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ได้บรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณที่กำหนดให้มีจำนวนสมาชิก กอช. ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคนภายในปี 2561 โดยที่ปัจจุบัน กอช. มีจำนวนสมาชิกกว่า 2.2 ล้านคน (2) การใช้วิสาหกิจเพื่อสังคมกับการพัฒนาสังคม ได้มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 และ (3) การให้วัดช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมมากยิ่งขึ้น โดยที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้ดำเนินการร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายพัฒนาให้วัดมีส่วนร่วมในกิจกรรมช่วยเหลือทางสังคมด้านสาธารณสงเคราะห์ตามแนวทางของธรรมนูญพระสงฆ์แห่งชาติ

0902

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 กลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม

จากข้อเสนอปฏิรูปจำนวน 7 กิจกรรมหลัก 11 กิจกรรมย่อย โดยได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาทิ การแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ผู้สูงอายุสามารถรับงานเป็นชิ้นงาน โดยกระทรวงแรงงานได้ออกประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ขอความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2562 เพื่อขอความร่วมมือผู้ประกอบการที่ว่าจ้างผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมิได้ทำงานประจำหรือทำงานบางช่วงเวลา โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการให้มีการจ่ายค่าตอบแทนอย่างน้อยชั่วโมงละ 45 บาท มีการจ้างงานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และระยะเวลาการทำงานไม่เกินวันละ 7 ชั่วโมง

0903

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคม

ประกอบด้วยข้อเสนอปฏิรูป 3 กิจกรรมย่อย ซึ่งในห้วงเวลาที่ผ่านมา ได้มีการริเริ่มดำเนินการโดยส่วนราชการต่าง ๆ อาทิ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ดำเนินการรวบรวม จัดเก็บและประมวลผลข้อมูลทุกมิติที่จัดเก็บโดยหน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการประมวลข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในพื้นที่

0904

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง

จากข้อเสนอประเด็นปฏิรูป 5 กิจกรรมหลัก 18 กิจกรรมย่อย ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดแล้ว อาทิ การผลักดันการออกกฎกระทรวงกำหนดให้ทรัพย์สินอื่นเป็นหลักประกัน พ.ศ. 2561 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561 เพื่อเป็นการรับรองให้ต้นไม้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและสนับสนุนการปลูกต้นไม้ยืนต้นมูลค่าสูง การแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2562 การออกพระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562 ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562 และการผลักดันให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติสหกรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2562 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจชุมชนในระดับฐานราก

0905

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม

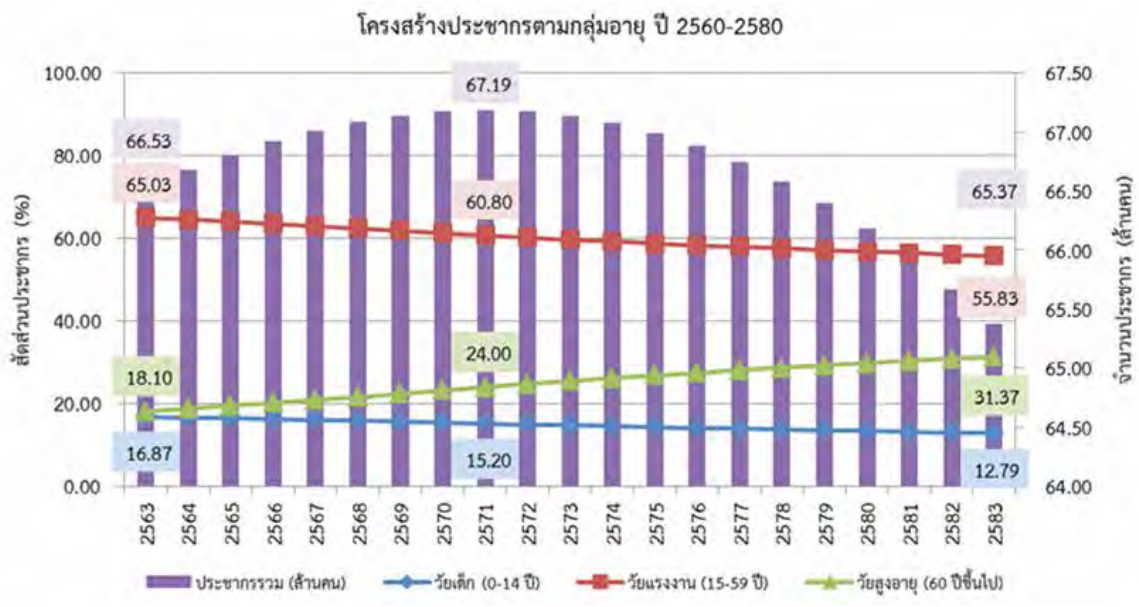
จากข้อเสนอปฏิรูป 4 กิจกรรมหลัก 11 กิจกรรมย่อย พบว่าได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายแล้ว อาทิ ในกิจกรรมที่ 1 สร้างพลังจิตอาสา ซึ่งประกอบด้วย 2 กิจกรรมย่อย ได้แก่ (1) การสนับสนุนโครงการจิตอาสา “เราทำดีด้วยหัวใจ” ที่เป็นการน้อมนำพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว สู่การปฏิบัติผ่านการดำเนินโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” ซึ่งก่อให้เกิดกระแสสังคมจากทุกภาคส่วนในการจัดกิจกรรมจิตอาสาสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2560 – ตุลาคม 2562 ได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสา 37,574 ครั้ง มีจิตอาสาเข้าร่วมทั้งหมด 5,634,689 คน และ (2) การสนับสนุนโครงการจิตอาสาประชารัฐเพื่อสังคมสุขภาวะ พบว่า สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติได้ดำเนินโครงการดังกล่าวแล้ว โดยการจัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนเครือข่าย สำรวจ/จัดทำฐานข้อมูลและแผนการช่วยเหลือประชาชนในภาวะลำบาก และข้อมูลภูมิศาสตร์รับมือภัยธรรมชาติ รวมถึงจัดการความรู้/ถอดบทเรียนการดำเนินงาน

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 0901

การปฏิรูปการออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม

จากสถานการณ์ที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2566 โดยจะมีสัดส่วนของผู้สูงอายุร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดและสัดส่วนดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชากรวัยทำงานต้องมีภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุมากขึ้น ประกอบกับข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะชดเชยค่าใช้จ่ายตลอดช่วงชีวิตและมีการออมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งจะส่งผลต่อรายได้ภาครัฐที่จะต้องนำมาใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ตลอดจนภาระค่าใช้จ่ายในกลุ่มผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ประเด็นการลงทุนเพื่อสังคมที่ปัจจุบันได้ถูกดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เนื่องจากเป็นกลไกส่งเสริมให้ภาคธุรกิจได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางสังคม ซึ่งถือเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเด็นการปฏิรูปการออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม ควรได้รับการผลักดัน

ที่มา: รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 (ฉบับปรับปรุง)

0901

ในห้วงเวลาที่ผ่านมาในประเด็นการปฏิรูปการออมสวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม ได้มีการดำเนินการของส่วนราชการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาทิ กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) ได้มีการพัฒนารูปแบบการตลาดและผลิตภัณฑ์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เป็นกลุ่มอาชีพนอกระบบ เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ส่งผลให้มีสมาชิกในกองทุน ณ เดือนกันยายน 2562 กว่า 2,215,524 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากสิ้นปี 2561 กว่า 1,604,827 คน หรือคิดเป็น 262.79% ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้คนไทยในอนาคตได้มีหลักประกันทางสังคมที่ดีขึ้น นอกจากนี้ในกิจกรรมการใช้วิสาหกิจเพื่อสังคมกับการพัฒนาสังคม ได้มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์หลักในการแก้ไขปัญหาของสังคม เช่น การส่งเสริมการจ้างงานแก่ผู้สูงอายุและคนพิการ นอกจากนี้ในส่วนของกิจกรรมการให้วัดช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมมากยิ่งขึ้น ที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้ดำเนินการร่วมมือกับหน่วยงานเครือข่ายพัฒนา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้วัดได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการช่วยเหลือด้านสาธารณสงเคราะห์มากยิ่งขึ้นตามแนวทางของธรรมนูญพระสงฆ์แห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าวยังมีประเด็นท้าทายที่สำคัญที่ควรเร่งผลักดันมากยิ่งขึ้น อาทิ การสร้างระบบให้คนไทยมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยทำงาน และการเสริมสร้างและพัฒนากองทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้การส่งเสริมด้านการออม สวัสดิการ และการลงทุนเพื่อสังคม มีความครอบคลุมและครบวงจรมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งผลักดันให้เกิดการสร้างระบบให้คนไทยมีบำเหน็จบำนาญหลังพ้นวัยทำงาน อาทิ การผลักดันการออกกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญในรูปแบบการออมภาคบังคับ โดยใช้หลักการระดมการออมทั้งผู้รับสวัสดิการสังคม เจ้าของกิจการ (นายจ้าง) และรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงด้านรายได้เมื่อถึงวัยเกษียณอายุ/หลังพ้นวัยทำงาน รวมถึงการผลักดันการออกกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 อาทิ ร่างประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์ พ.ศ. .... ร่างประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการนำส่งเงินสมทบเข้ากองทุนและเงินเพิ่มของวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. .... เพื่อให้วิสาหกิจเพื่อสังคมได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้พระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 อันจะนำไปสู่การสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมโดยรวม

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 0902

กลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม

ปัจจุบันกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม ยังมีข้อจำกัดและความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ อันเป็นอุปสรรค ทั้งการเข้าถึงทรัพยากร แหล่งทุน การบริการสาธารณะ การได้รับการคุ้มครองทางสังคม โอกาสในการประกอบอาชีพ อาทิ กลุ่มคนพิการที่มีข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดงาน โดยสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่า มีคนพิการในวัยทำงานที่สามารถประกอบอาชีพได้ แต่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพกว่า 151,702 คน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.55 ของคนพิการวัยแรงงานที่มีศักยภาพทั้งหมด รวมถึงปัญหาในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะของคนทุกคนที่ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามที่กฎหมายกำหนดอย่างครอบคลุมเพียงพอ นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่วัยเด็กและวัยแรงงานลดลงเป็นอีกหนึ่งความท้าทายในการทำให้ผู้สูงอายุยังคงเป็นประชากรที่มีพลังและมีคุณค่าในสังคมให้นานที่สุด ทั้งการทำงาน การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งหากมีการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาในประเด็นดังกล่าวได้ จะเป็นสร้างแต้มต่อให้กับกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

0902

ที่ผ่านมาได้มีการดำเนินงานตามประเด็นปฏิรูปเพื่อช่วยเหลือกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคมในหลายประเด็น อาทิ (1) ปฏิรูประบบขนส่งสาธารณะไม่ให้เป็นอุปสรรคเพื่อคนทั้งมวล (Design for All) ที่ยึดหลักการออกแบบสากล (Universal Design) ต่อคนทุกกลุ่มวัย กระทรวงคมนาคมได้มีนโยบายให้ยึดหลักการออกแบบขนส่งสาธารณะให้เอื้อต่อทุกคน (2) ปฏิรูปกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ขับเคลื่อนศูนย์บริการคนพิการทั่วไปทั่วประเทศแล้ว จำนวน 2,273 ศูนย์ (ข้อมูล ณ เดือน ก.ค. 62) และกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้จัดสรรกรอบวงเงินสนับสนุนในปีงบประมาณ 2562 เพื่อดำเนินงานและการจัดบริการของศูนย์บริการคนพิการทั่วไป และเสริมสร้างศักยภาพคนพิการ โดยร่วมมือกับกระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาอาชีพผ่านโครงการ Smile Farm (3) การเสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในการทำงาน กระทรวงแรงงานได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำงานที่บ้าน พ.ศ. 2553 ซึ่งครอบคลุมกลุ่มผู้สูงอายุให้สามารถรับงานไปทำที่บ้านได้ รวมทั้งได้มีการออกประกาศความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2562 เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถว่าจ้างผู้สูงอายุได้ ซึ่งจะเป็นการเสริมพลังให้ผู้สูงอายุสามารถหารายได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในชีวิตต่อไป (4) ปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้บริโภค ได้มีพระราชบัญญัติการจัดตั้งสภาองค์กรของผู้บริโภค พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภค อันจะทำให้คนไทยทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสและกลุ่มเปราะบางได้รับการคุ้มครองและมีหลักประกันทางสังคมเพิ่มขึ้น (5) ปฏิรูปการขึ้นทะเบียนกับผู้ไร้สถานะทางทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย ได้ปรับแก้พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2562 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 14 เมษายน 2562 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2562 เป็นต้นไป โดยกำหนดสิทธิในการยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยของเด็กที่ไร้รากเหง้า ไร้สัญชาติในประเทศไทยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและหลักสิทธิมนุษยชน

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด อาทิ การปฏิรูประบบขนส่งสาธารณะไม่ให้เป็นอุปสรรคเพื่อคนทั้งมวล แม้ในปัจจุบันกระทรวงคมนาคมและหน่วยงานต่าง ๆ จะมีนโยบาย/กฎหมายที่ให้การก่อสร้างขนส่งสาธารณะทุกโครงการต้องคำนึงถึงการออกแบบเพื่อคนทุกวัย แต่การดำเนินงานยังเป็นลักษณะแบบแยกส่วนกัน ในส่วนการบริหารกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ยังมีขั้นตอนการอนุมัติการให้เงินที่ใช้การพิจารณาแบบรายโครงการ ซึ่งทำให้เกิดการนำเงินกองทุน ฯ มาใช้ตามวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคนพิการเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้สถานการณ์การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนของผู้สูงอายุในประเทศไทยก็นับว่าเป็นประเด็นที่มีความท้าทายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เสียเปรียบในสังคมเช่นกัน

ดังนั้น การดำเนินงานในระยะถัดไปเพื่อแก้ไขข้อจำกัดต่างๆ อันเป็นอุปสรรคของกลุ่มผู้เสียเปรียบในสังคม ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการดำเนินการ อาทิ (1) เร่งรัดการบูรณาการการจัดสภาพแวดล้อมที่ทุกคนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของคนทุกกลุ่มทุกวัย โดยศึกษาความเป็นไปได้ของการบูรณาการกฎหมายว่าด้วยการเข้าถึงได้โดยสะดวกถ้วนหน้า (Accessibility For All Act : AAA) ของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (2) ปรับปรุงรูปแบบการพิจารณาการใช้เงินของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการ (3) เสริมสร้างโอกาสการทำงานของผู้สูงอายุทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้คนสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีโอกาสอย่างเสมอภาค ในการเข้าถึงทรัพยากร แหล่งทุน บริการสาธารณะของรัฐ และโอกาสในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้ตนเอง และสามารถสร้างผลิตภาพให้แก่สังคมได้

0903 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคม

การจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคมเป็นการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้มีการจัดเก็บ รักษา และพัฒนาข้อมูลสารสนเทศด้านสังคมในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะการจัดให้มีระบบฐานข้อมูลด้านภาษีเพื่อเป็นเครื่องมือในการประกอบการออกแบบนโยบายของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างตรงจุด ประกอบกับในปัจจุบันรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ด้าน Cloud Computing และ Big Data ที่มีความสามารถในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่มาใช้กับภาครัฐ ซึ่งทำให้การใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการวางแผนพัฒนาบริการทางสังคมสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม อุปสรรคทางข้อมูลด้านสังคมในปัจจุบันคือการขาดประสิทธิภาพในการจัดเก็บข้อมูล และขาดการบูรณาการกันระหว่างข้อมูลของแต่ละหน่วยงาน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปในประเด็นดังกล่าวเพื่อเป็นการสนับสนุนปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมการสร้างโอกาสที่ทั่วถึงและเป็นธรรมอย่างแท้จริง

ในห้วงเวลาที่ผ่านมาในประเด็นการจัดการข้อมูลและองค์ความรู้ด้านสังคม ได้มีการริเริ่มดำเนินการโดยส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาทิ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ดำเนินการรวบรวม จัดเก็บ และประมวลผลข้อมูลทุกมิติที่จัดเก็บโดยหน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่ตามนโยบาย one plan one policy ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการประมวลข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในพื้นที่ ในส่วนของการพัฒนาข้อมูลด้านภาษีเพื่อสร้างความเป็นธรรมในการช่วยเหลือของรัฐ ขณะนี้กรมสรรพากรอยู่ระหว่างการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูลภาษีหัก ณ ที่จ่ายอิเล็กทรอนิกส์ โดยนำผู้มีรายได้ทุกคนเข้าระบบภาษีและให้ผู้ที่มีรายได้ถึงเกณฑ์ทุกคนชำระภาษี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีของภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม ระบบจัดการข้อมูลทางสังคมของประเทศไทยยังเป็นลักษณะการดำเนินการจากหลายภาคส่วนโดยที่มิได้บูรณาการข้อมูลบุคคลในมิติต่าง ๆ เช่น สิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการจากโครงการต่างๆ ที่บุคคลนั้นได้รับ ให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน นอกจากนี้ ข้อมูลที่มีการจัดเก็บในปัจจุบันเป็นข้อมูลที่อ้างอิงมาจากความต้องการของภาครัฐเป็นหลัก ไม่ได้อ้างอิงจากความต้องการในการใช้ข้อมูลของประชาชน

ดังนั้น ในระยะถัดไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งให้เกิดการบูรณาการฐานข้อมูลสารสนเทศทางสังคมในระดับพื้นที่ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ร่วมจัดเก็บ พัฒนา รวมทั้งเผยแพร่ให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าว และเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐได้อย่างเป็นระบบ เกิดเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่เปิดเผยข้อมูลได้ ตลอดจนสร้างช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่สะดวกต่อทุกส่วนราชการและประชาชนทุกกลุ่ม ส่งเสริมให้เกิดการนำข้อมูลมาวิเคราะห์และขยายผล เพื่อการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทในเชิงพื้นที่และสนองต่อความต้องการของประชาชนในได้อย่างแท้จริงต่อไป

0904 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนถือเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาประเทศ ทั้งในเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาชุมชนยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ อาทิ การบริหารจัดการทรัพยากร การขาดความต่อเนื่องในการจัดระบบสวัสดิการชุมชน รวมทั้งขาดการบูรณาการในการทำงานของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ที่ผ่านมาชุมชนยังไม่สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิรูประบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องมีการดำเนินการใน 2 ส่วน ได้แก่ การปฏิรูปเชิงพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยการทำงานแบบรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับประโยชน์ และ การปฏิรูปเชิงระบบและกลไก โดยแบ่งออกเป็น 4 หมวดหลัก ได้แก่ 1) สิทธิและบทบาทของชุมชน 2) ทรัพยากรและทุนชุมชน 3) สวัสดิการชุมชน และ 4) เศรษฐกิจชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็งอันจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนต่อไป

ที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานจนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลายประเด็น โดยในส่วนของการปฏิรูประบบการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งเชิงพื้นที่ ได้มีการจัดตั้ง บริษัทประชารัฐรักสามัคคี ครอบคลุมทุกจังหวัด ซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกการบูรณาการในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ในส่วนของ การปฏิรูปเชิงระบบและกลไก ได้มีการดำเนินการใน 4 หมวด ได้แก่ (1) สิทธิและบทบาทชุมชน อาทิ การจัดทำกรอบแนวทางร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 ตามมาตรา 70 ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (2) ทรัพยากรและทุนชุมชน อาทิ การประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดให้ทรัพย์สินอื่นเป็นหลักประกัน พ.ศ. 2561 ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2561 เพื่อเป็นการรับรองให้ต้นไม้เป็นหลักประกันทางธุรกิจและสนับสนุนการปลูกต้นไม้ยืนต้นมูลค่าสูง อีกทั้งมีการตราพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 แล้วเมื่อเมษายน 2562 เพื่อให้การทำไม้และการเคลื่อนย้ายไม้เป็นไปได้โดยสะดวกไม่เกิดภาระแก่ประชาชน ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมไม้และจัดการบริหารจัดการด้านการป่าไม้ให้มีประสิทธิภาพ (3) สวัสดิการชุมชน อาทิ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ. .... เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มของภาคประชาสังคม (4) เศรษฐกิจชุมชน อาทิ การประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันการเงินประชาชน พ.ศ. 2562ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2562

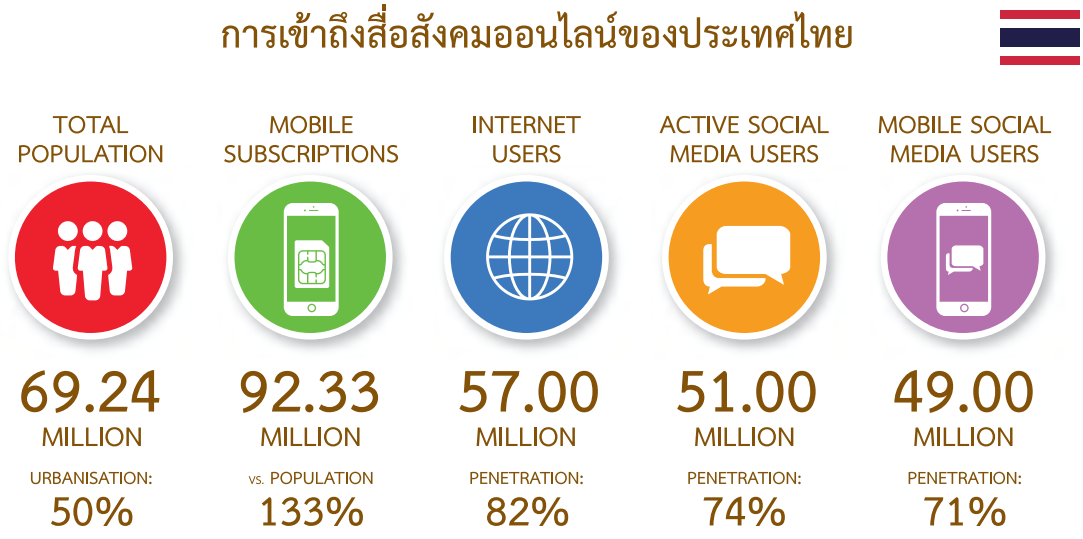
อย่างไรก็ดี การขับเคลื่อนในประเด็นระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ยังมีความจำเป็นต้องเร่งรัดกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จต่อไป เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนให้การดำเนินการต่างๆ สามารถบรรลุผลได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมการบูรณาการการทำงานโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนงานให้เกิดประสิทธิภาพ อาทิ 1) การแก้ไขพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 หรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทร่วมที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับชาติ 2) การผลักดันการออกกฎหมายลำดับรองภายใต้ พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 เพื่อขจัดอุปสรรคในการปลูก ตัด เคลื่อนย้าย และขายไม้ยืนต้น รวมทั้งจูงใจให้ประชาชนปลูกไม้ยืนต้นมูลค่าสูงในที่ดินกรรมสิทธิ์ 3) การจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ. .... เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐและภาคส่วนอื่นในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

0905 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม

การสร้างสังคมให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น สมาชิกในสังคมต้องรู้จักยอมรับความแตกต่าง มีความเคารพซึ่งกันและกัน และมีความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้สังคมแห่งความสมานฉันท์ ด้วยเหตุนี้แผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคมจึงได้กำหนดให้มีประเด็นการปฏิรูปการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม เพื่อเป็นกลไกหนุนเสริมในการสร้างให้คนไทยมีความเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม ถึงพร้อมด้วยความพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตอาสา โดยในประเด็นนี้ได้ให้ความสำคัญกับ (1) การสร้างพลังจิตอาสา เพื่อส่งเสริมคนไทยให้มีสำนึกจิตอาสาและรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม (2) การสร้างพลังแผ่นดิน เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายอาสาสมัครที่มีเอกภาพและความเข้มแข็ง (3) การสร้างพลังสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการขยายพื้นที่การเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนในชุมชน และ (4) การสร้างพลังภูมิคุ้มกัน เพื่อให้คนไทยมีความรู้ในการใช้สื่อตลอดจนร่วมกันตรวจสอบและเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสารที่ไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของสื่อออนไลน์ที่ปัจจุบันพบว่าประเทศไทยมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตประมาณ 57 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 82 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคนไทยมีการใช้โซเชียลมีเดียอย่างแพร่หลาย ทำให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ประกอบกับข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่าเด็กไทยยังมีทักษะความฉลาดทางดิจิทัลต่ำโดยร้อยละ 60 มีความเสี่ยงจากภัยออนไลน์ ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทย

การดำเนินงานที่ผ่านมา ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด 4 พลังหลัก ดังนี้ (1) การสร้างพลังจิตอาสา อาทิ กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการสนับสนุนโครงการจิตอาสา “เราทำดีด้วยหัวใจ” ที่เป็นการน้อมนำพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวสู่การปฏิบัติผ่านการดำเนินโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ “เราทำความดีด้วยหัวใจ” ผ่านการจัดกิจกรรมจิตอาสาจำนวน 37,574 ครั้ง และมีจิตอาสาทั้งสิ้นจำนวน 5,634,689 คน (พฤศจิกายน 2560 – กรกฎาคม 2562) เกิดเป็นกระแสสังคมในการทำกิจกรรมจิตอาสาสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม (2) การสร้างพลังแผ่นดิน อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ดำเนินการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครและภาคประชาสังคมในระดับชุมชน โดยได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อจัดสวัสดิการระบบฐานข้อมูล และมาตรฐานการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (3) การสร้างพลังสร้างสรรค์ อาทิ กระทรวงศึกษาธิการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อสร้างโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิต กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกจังหวัด (4) พลังภูมิคุ้มกัน อาทิ กรมประชาสัมพันธ์จัดทำเว็บไซต์รู้ทันสื่อ เพื่อสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชน พร้อมเผยแพร่รายการชัวร์หรือมั่วนิ่มรายการชัวร์ก่อนแชร์และจัดให้มีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารทางสื่อออนไลน์ผ่านกลุ่มไลน์ 20 กระทรวงและกลุ่มไลน์ของคณะทำงานปฏิบัติการข่าวสาร ขณะที่กระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ได้ตั้งศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ริเริ่มโครงการ Citizen Watchdogs เพื่อจัดทำคู่มือ/แนวปฏิบัติในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากสื่อดิจิทัล ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจดิจิทัล (Digital Literacy) และมีภูมิคุ้มกันในการรับรู้ข่าวสาร

อย่างไรก็ตาม การสร้างการมีส่วนร่วมและพลังทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยพลังจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ โดยเฉพาะการส่งเสริมภาคประชาชนให้เข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อมีบทบาทในการร่วมตรวจสอบข่าวสาร และเฝ้าระวังสื่อมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การดำเนินการในระยะถัดไป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนในประเด็นการเรียนรู้และการรับรู้ทางสังคม และ ในประเด็นการเฝ้าระวังทางสังคม อาทิ การผลักดันการจัดทำมาตรฐานดูแลสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความรู้วิชาการคุณธรรม จริยธรรมและทักษะชีวิตแก่เด็กและเยาวชน และเร่งเสริมพลังการเฝ้าระวังทางสังคม ผ่านโครงการ Citizen Watchdogs ซึ่งเป็นการสร้างระบบดิจิทัลเพื่อเฝ้าระวังทางสังคม Digital Community Watch Dog (DCWD) ในชุมชน

10 แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านพลังงาน

" ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับของประชาชน ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้การบริหารจัดการด้านพลังงานมีธรรมาภิบาล มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานพลังงาน และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับด้านพลังงาน"

การปฏิรูปประเทศด้านพลังงานในช่วงที่ผ่านมา เป็นไปตามกรอบของแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงานที่มีพื้นฐานแนวคิดมาจากการทบทวนสถานการณ์แนวโน้มภายนอกและภายในประเทศ โดยนำหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล หลักความสุจริต และหลักสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ด้วยการใช้ “ความรู้” และ “คุณธรรม” เป็นเครื่องมือนำทางในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบการปฏิรูปประเทศด้านพลังงานและใช้ประโยชน์จากโอกาส กำหนดแนวทางเพื่อลดอุปสรรค และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ระยะยาวใน 3 มิติ ได้แก่ **(1) การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศจากการจัดหาพลังงาน** เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น **(2) การเสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศ** โดยส่งเสริมความต่อเนื่องจากการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมของไทย ส่งเสริมการจัดหาพลังงานทดแทน การพัฒนาเทคโนโลยีรูปแบบต่าง ๆ ที่สนับสนุนการจัดหาพลังงานให้มีประสิทธิภาพ มีต้นทุนต่ำลง และรองรับการจัดหาพลังงานในอนาคต และ **(3) การบริหารจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและบูรณาการ และยกระดับธรรมาภิบาลในธุรกิจพลังงาน** เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการใช้และการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับดูแล การลงทุนและการใช้โครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและลดข้อขัดแย้งในสังคม

โดยมีเป้าหมายระดับแผน คือ **(1) เสริมสร้างธรรมาภิบาลและยกระดับข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารจัดการพลังงาน** แบ่งแยกการกำหนดนโยบาย การกำกับดูแล และการปฏิบัติงาน เพื่อการดูแลผลประโยชน์ให้ชัดเจนเพื่อให้มีการกำกับดูแลมีความเป็นอิสระ โปร่งใส และมีความเป็นมืออาชีพ ให้ภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานและให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล จัดตั้งศูนย์ข้อมูลพลังงานแห่งชาติที่เป็นอิสระ โดยพัฒนาระบบจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อสนับสนุนการวางแผนและเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน **(2) เพิ่มการแข่งขันในกิจการพลังงาน** ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการพลังงานเพื่อเพิ่มการแข่งขัน ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม มีการใช้กลไกตลาดนำเพื่อลดการอุดหนุนและแทรกแซงจากภาครัฐเพื่อให้เกิดการแข่งขันในตลาดพลังงานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ และดำเนินการปรับโครงสร้างราคาพลังงานให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริง **(3) เสริมสร้างความมั่นคง เป็นธรรม และการมีส่วนร่วมในกิจการด้านพลังงาน** เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงพลังงานอย่างเพียงพอและทั่วถึง อย่างมีคุณภาพ ในราคาที่เป็นธรรม ส่งเสริมพลังงานทางเลือกระดับชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิต มีการจัดทำแผนเชิงบูรณาการด้านพลังงานรองรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี เพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนเพื่อลดการพึ่งพาพลังงานจากต่างประเทศ มีการบริหารความเสี่ยงกระจายสัดส่วน ประเภท และแหล่งพลังงานอย่างสมดุล และ **(4) การผลิตและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ** เน้นการบริหารจัดการด้านการใช้พลังงาน ปรับปรุงประสิทธิภาพโครงข่ายพลังงานระบบส่งและระบบจำหน่าย เพื่อรองรับปริมาณพลังงานหมุนเวียนที่เพิ่มขึ้นในระบบ สนับสนุนการผลิตและใช้นวัตกรรมและรูปแบบธุรกิจสมัยใหม่เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการอนุรักษ์และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน เช่น อาคารเพื่ออนุรักษ์พลังงาน กลไกบริษัทจัดการพลังงาน ยานยนต์ไฟฟ้า และระบบกักเก็บพลังงาน เป็นต้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคพลังงาน รวมทั้งสร้างความรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงานและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานอย่างต่อเนื่อง แผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน จึงได้มีการกำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูป ทั้งสิ้น 17 ประเด็น ได้แก่ ***(1) การปฏิรูปองค์กรด้านพลังงาน (2) การพัฒนาศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติ (3) ปฏิรูปการสร้าง***

ธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน (4) โครงสร้างแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า (5) ส่งเสริมกิจการไฟฟ้าเพื่อเพิ่มการแข่งขัน (6) ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารกิจการไฟฟ้า (7) การพัฒนาอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติ (8) การพัฒนาปิโตรเคมีระยะที่ 4 (9) ปฏิรูประบบบริหารจัดการเชื้อเพลิงชีวมวลไม้โตเร็วสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวล (10) แนวทางส่งเสริมและขจัดอุปสรรคในการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า (11) การส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรี (12) ปฏิรูปโครงสร้างการใช้พลังงานภาคขนส่ง ระยะ 20 ปี (13) การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าในกลุ่มอุตสาหกรรม (14) การใช้ข้อบัญญัติเกณฑ์มาตรฐานอาคารด้านพลังงาน (15) การใช้มาตรการบริษัทจัดการพลังงาน (ESCO) สำหรับหน่วยงานภาครัฐ (16) การส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย (17) การส่งเสริมเทคโนโลยีระบบการกักเก็บพลังงาน

โดยแบ่งเป็นกิจการหลักทั้งสิ้น 71 กิจกรรม มีเป้าหมายตามข้อเสนอของแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน ในระยะ ปี 2561 – 2562 มุ่งเน้นการปรับปรุงการบริหารจัดการพลังงาน สร้างแผนจัดหาที่ได้รับการยอมรับ ส่งเสริมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน และกำหนดทิศทางการพัฒนาและการลงทุนเทคโนโลยีใหม่ของประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ (1) ปรับโครงสร้างองค์กร และสร้าง การปฏิบัติงานตามภารกิจและสร้างกติกา ในหน่วยงานพลังงานของประเทศ (2) สร้างศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จโรงไฟฟ้าที่แท้จริงสนับสนุนการลงทุนของประเทศ (3) สร้างศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติ (4) มีพื้นที่ตั้งโรงไฟฟ้าที่ประชาชนเสนอเองเป็นครั้งแรก (5) รัฐบาลปรับแผนการจัดหาพลังงานใหม่ทั้งไฟฟ้า ก๊าซธรรมชาติ และน้ำมัน (6) ปรับโครงสร้างบริหารกิจการไฟฟ้า และส่งเสริมกิจการไฟฟ้าเสรีที่ใช้พลังงานทดแทน (7) ศึกษาโอกาสพัฒนาเป็น Regional LNG Trading Hub (8) ริเริ่มการสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศจากปิโตรเคมี (9) จัดตั้งคณะกรรมการระดับประเทศเพื่อกำหนดทิศทางลงทุนและการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้า และระบบกักเก็บพลังงานที่ได้รับการยอมรับจากผู้ลงทุน

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1) การบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนประเด็นปฏิรูปข้ามหน่วยงานขาดประสิทธิภาพ ขณะที่ผู้เกี่ยวข้องในประเด็นปฏิรูปที่ไม่ใช่หน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงขาดความรู้ความเข้าใจ ประกอบกับผู้บริหารในระดับนโยบายไม่มีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนจึงส่งผลให้หน่วยงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปนั้นโดยตรงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรการดำเนินการจึงไม่สามารถบรรลุผลได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นจึงควรมีการกำหนดกลไกและแนวทางในการบูรณาการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน รวมทั้งกำหนดบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน อาทิ การถ่ายโอนอำนาจการขออนุญาตจัดตั้งโรงไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติให้ไปขึ้นอยู่กับสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานเพียงหน่วยงานเดียว การจัดทำแผนบูรณาการการลงทุนและการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบไฟฟ้าของประเทศ ทั้งการผลิต ระบบส่ง และระบบจำหน่าย เป็นแผนระยะ 5 ปี ร่วมกับระหว่างกระทรวงพลังงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน และ 3 การไฟฟ้า (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค)

2) กระบวนการปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องมีความล่าช้า ส่งผลให้ขั้นตอนกระบวนการในการดำเนินงานตามแผนงานไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย อาทิ กฎกระทรวงกำหนดประเภทหรือขนาดของอาคาร และมาตรฐาน หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. .... ระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการโซลาร์รูฟเสรีและข้อกำหนดเกี่ยวกับการเชื่อมต่อการใช้บริการ และการปฏิบัติการ นโยบายหรือมาตรการขับเคลื่อนยานยนต์ไฟฟ้า แนวทางปฏิบัติในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่ชัดเจนประกอบการจัดจ้างตามหลักการ ESCO

3) ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับนโยบาย โดยเฉพาะจากหน่วยงานที่ไม่ได้รับผิดชอบในประเด็นปฏิรูปดังกล่าวนั้นโดยตรง ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบตามแผนการปฏิรูปฯ ไม่ได้รับความร่วมมือในการดำเนินการและก่อให้เกิดความสับสนในการขับเคลื่อนจนกระทบต่อความเชื่อมั่นและความต่อเนื่องของนโยบายด้านพลังงาน

4) หน่วยงานผู้รับผิดชอบ ต้องให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนจากการดำเนินกิจการด้านพลังงาน การตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอย่างรัดกุม สนับสนุนการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยี การผลิตพลังงานใหม่ ๆ และมีการตรวจสอบการอุปกรณ์และติดตั้งระบบลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน และชุมชนโดยรอบ

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

1001

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การปฏิรูปองค์กรด้านพลังงาน
มีความก้าวหน้าการดำเนินงานที่สอดคล้องตามเป้าหมายการปฏิรูป อาทิ การจัดตั้งกองบริหารสัญญาและสัมปทานปิโตรเลียม ภายใต้กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ เพื่อแบ่งแยกงานด้านนโยบาย กำกับ และดำเนินงาน ให้มีความชัดเจนและการปฏิบัติงานตามภารกิจและสร้างกติกาในการกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ลดความซ้ำซ้อนของบทบาทระหว่างหน่วยงานนโยบาย หน่วยงานกำกับ และหน่วยงานปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานและการกำกับติดตามประเมินผล สำหรับการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน

1002

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 การพัฒนาศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติ
ได้จัดตั้งศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติขึ้นเป็นส่วนงานภายในสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านพลังงานของประเทศ และการกำหนดเป้าหมายให้เป็นศูนย์ที่ใช้จัดเก็บข้อมูลที่เกิดจากการบูรณาการข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน

1003

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 ปฏิรูปการสร้างธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน
มีความก้าวหน้าการดำเนินการ อาทิ มีการแต่งตั้งกรรมการสรรหากรรมการภาคประชาสังคมของกระทรวงพลังงานขึ้นมาทำหน้าที่คัดเลือกผู้แทนภาคประชาสังคม เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการและกำหนดกลไกการจัดตั้งโรงไฟฟ้า คณะอนุกรรมการจัดทำกฎหมายรายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มติเห็นชอบหลักเกณฑ์การจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และปิโตรเลียมใหม่ ได้แก่ (1) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลที่มีพื้นที่ผลิต ได้รับในอัตราร้อยละ 20 (2) อบต. ในจังหวัดที่มีพื้นที่ผลิต ได้รับในอัตราร้อยละ 20 (3) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ที่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ผลิตได้รับในอัตราร้อยละ 20 และ (4) อบต. อื่นทั่วประเทศ ไม่ได้รับการจัดสรร รวมทั้ง การปรับปรุง พระราชบัญญัติว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เพื่อกำหนดนโยบายสร้างธรรมาภิบาลในการดำเนินกิจกรรม NGOs และปฏิรูปกฎหมายให้มีการกำหนดบทบาท NGOs และประชาชนในกระบวนการรับฟังความคิดเห็น

1004

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 โครงสร้างแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2561 - 2580 (PDP2018) แล้ว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการดำเนินงานตามแผนซึ่งสอดคล้องตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน

1005

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 ส่งเสริมกิจการไฟฟ้าเพื่อเพิ่มการแข่งขัน มีความก้าวหน้าการดำเนินงาน อาทิ การศึกษาปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าเพื่อรองรับการผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง เพื่อความเป็นธรรมและไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค การจัดทำโครงการทดสอบนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการให้บริการด้านพลังงาน โดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน

1006

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารกิจการไฟฟ้า

ตามข้อเสนอของแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน ให้มีการโดยโอนย้ายการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) จากกระทรวงมหาดไทยให้มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลกระทรวงพลังงานนั้น จากการหารือร่วมกันระหว่างกระทรวงพลังงาน กระทรวงมหาดไทย และ 3 การไฟฟ้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นควรยังคงสังกัดภายใต้หน่วยงานเดิมและร่วมกันจัดทำแผนบูรณาการการลงทุนและการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบไฟฟ้าของประเทศทั้งการผลิตระบบส่ง และระบบจำหน่าย และอยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อปรับปรุงระเบียบและกฎเกณฑ์สำหรับบุคคลที่สามและการส่งเสริมกิจการจำหน่าย

1007

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 การพัฒนาอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติ

มีการประมูลแหล่งสัมปทานที่กำลังจะหมดอายุ โดยมีผู้ได้รับสิทธิเป็นผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตในแปลงสำรวจ คือ บริษัท PTTEP Energy Development Company Limited และ บริษัท MP G2 (Thailand) Limited ในแปลงสำรวจ G1/61 (แหล่งเอราวัณ) และ บริษัท PTTEP Energy Development Company Limited ในแปลงสำรวจ G2/61 (แหล่งบงกช) เรียบร้อยแล้ว ทำให้การจัดหาก๊าซธรรมชาติจากทั้งสองแหล่งเป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการทดลองรูปแบบการพัฒนาศูนย์กลางการซื้อขายก๊าซธรรมชาติเหลวผ่านสถานีรับจ่ายก๊าซ LNG ของบริษัท PTT LNG จำกัด ผ่านโครงการทดสอบนวัตกรรมเทคโนโลยีมาสนับสนุนการให้บริการด้านพลังงาน

1008

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8 การพัฒนาปิโตรเคมีระยะที่ 4

เพื่อรักษาฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและเตรียมความพร้อมเพื่อมุ่งสู่อุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต จึงมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาปิโตรเคมีระยะที่ 4 โดยกระทรวงพลังงานได้แต่งตั้งคณะทำงานกำกับการศึกษาและจัดจ้างที่ปรึกษาโครงการศึกษากรอบแผนการพัฒนา ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต

1009

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9 ปฏิรูประบบบริหารจัดการเชื้อเพลิงชีวมวลไม้โตเร็วสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวล

มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ชุมชน พ.ศ. 2562 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกับภาครัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถนำไม้โตเร็วไปเป็นเชื้อเพลิงสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวลได้ตามกฎหมาย

1010

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10 แนวทางส่งเสริมและขจัดอุปสรรคในการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า

กระทรวงพลังงานได้ร่วมกับกระทรวงมหาดไทยในการจัดทำแนวทางเพื่อออกกฎหมายให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง ก่อนการนำไปกำจัดโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทขยะ รวมทั้งมีการศึกษาเทคโนโลยีการนำขยะมาเป็นเชื้อเพลิง เพื่อผลิตไฟฟ้าการศึกษาเทคโนโลยีการนำขยะมาเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า

1011

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 11 การส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรี

โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรี ซึ่งการส่งเสริมดังกล่าวจะต้องได้รับความชัดเจนจากนโยบายของรัฐบาล และมีระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการโซลาร์รูฟเสรี โดยควรยกเว้นนโยบาย Enhanced Single-Buyer (ESB) เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนด้วย

1012

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 12 ปฏิรูปโครงสร้างการใช้พลังงานภาคขนส่ง ระยะ 20 ปี

มีการปรับประมาณการความต้องการใช้เชื้อเพลิง (BAU) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งปรับปรุงแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก (AEDP 2018) และแผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง (Oil Plan 2018) โดยมีการผลักดันส่งเสริมการใช้น้ำมันไบโอดีเซล B10 และน้ำมันแก๊สโซฮอล์ E20 รวมถึงลดการอุดหนุนราคาก๊าซ LPG และก๊าซ NGV ในภาคขนส่ง ให้เป็นไปตามกลไกราคาตลาด

1013

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 13 การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าในกลุ่มอุตสาหกรรม

มีการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน ในกลุ่มอุตสาหกรรม อาทิ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพหม้อน้ำ ระบบความร้อน และระบบไอน้ำสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวล และจัดทำแนวทางเพื่อผลักดันให้มีการใช้มาตรฐานประสิทธิภาพพลังงานของโรงงานอุตสาหกรรม โดยการสนับสนุนของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

1014

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 14 การใช้ข้อบัญญัติเกณฑ์มาตรฐานอาคารด้านพลังงาน

กระทรวงพลังงานได้จัดทำร่างกฎกระทรวงกำหนดประเภท หรือขนาดของอาคาร และมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. .... เสนอต่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวจะนำมาซึ่งการลดการใช้พลังงานในภาพรวมของประเทศ

1015

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 15 การใช้มาตรการบริษัทจัดการพลังงาน (ESCO) สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

การกำหนดแนวคิดในการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานโดยใช้มาตรการบริษัทจัดการพลังงาน เปิดโอกาสให้เอกชนลงทุนติดตั้งอุปกรณ์ในการประหยัดพลังงานให้แก่หน่วยงานภาครัฐไปก่อน และให้บุคคลที่ 3 เพื่อการประหยัดพลังงานสำหรับหน่วยงานภาครัฐ โดยกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ร่วมกับสมาคมผู้ประกอบการบริษัทจัดการพลังงาน อยู่ระหว่างการจัดทำแนวทางดังกล่าว

1016

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 16 การส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย

การขับเคลื่อนการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้า ปัจจุบันอยู่ระหว่างการร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ เพื่อศึกษากำหนดทิศทางการพัฒนาให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

1017

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 17 การส่งเสริมเทคโนโลยีระบบการกักเก็บพลังงาน

เพื่อช่วยจัดการความแออัดของโครงข่ายไฟฟ้า สร้างความมั่นคง และเสถียรภาพการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน สอดคล้องกับแผนบูรณาการพลังงานระยะยาวของประเทศไทย ในปี 2562 สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ได้เสนอร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมเทคโนโลยีระบบกักเก็บพลังงานตามแผนปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน เสนอคณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการในเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1001 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

การปฏิรูปองค์กรด้านพลังงาน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน

การขับเคลื่อนนโยบายด้านพลังงานมีหลายหน่วยงาน ทำให้การดำเนินการที่ผ่านมาขาดเอกภาพ การปรับปรุงโดยการปฏิรูปโครงสร้างและการบริหารจัดการองค์กรด้านพลังงานด้วยการกำหนดกติกา ในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานด้านนโยบาย หน่วยงานกำกับ และหน่วยงานปฏิบัติ จะเป็นการสร้างความชัดเจนและลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน พร้อมทั้งการปรับกระบวนการอนุมัติ อนุญาตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ด้านกิจการไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ จะทำให้สามารถลดระยะเวลา ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และลดต้นทุนที่เกิดจากระบบที่ไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการด้านพลังงานของประเทศ และสนับสนุนการให้บริการประชาชน รวมทั้งกระตุ้นการลงทุนด้านพลังงานของประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับความก้าวหน้าในการดำเนินการ ขณะนี้กระทรวงพลังงานได้ดำเนินการไปแล้วใน 2 เรื่อง ได้แก่ (1) จัดตั้งกองบริหารสัญญาและสัมปทานปิโตรเลียม ภายใต้กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ เพื่อแบ่งแยกงานด้านนโยบาย กำกับ และดำเนินงาน ให้มีความชัดเจน และ (2) สำรวจการทับซ้อนการปฏิบัติงานตามภารกิจและสร้างกติกา ในการกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ลดความซ้ำซ้อนของบทบาทระหว่างหน่วยงานนโยบาย หน่วยงานกำกับ และหน่วยงานปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานและการกำกับติดตามประเมินผล สำหรับการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (สำนักงาน กกพ.) ได้มีการประสานกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ในการดำเนินการแล้ว แต่ยังติดในขั้นตอนการแก้ไขกฎหมายเพื่อยกเลิกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน (รง.4) ลำดับที่ 88 ของกรมโรงงานอุตสาหกรรมที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ

1001

การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จภายใต้ประเด็นการปฏิรูปองค์กรด้านพลังงานมีความท้าทายค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ และการเห็นชอบร่วมกันระหว่างหน่วยงานเป็นอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน และแม้ว่าปัจจุบันกรมโรงงานอุตสาหกรรมจะอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎหมายเพื่อยกเลิกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน (รง.4) ลำดับที่ 88 เพื่อถ่ายโอนอำนาจการขออนุญาตจัดตั้งโรงไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติให้ไปขึ้นอยู่กับสำนักงาน กกพ. แต่ในส่วนของสำนักงาน กกพ. ก็ต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งด้านองค์ความรู้ของบุคลากร ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการกำกับดูแลด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และการออกระเบียบว่าด้วยการตรวจประเมินเพื่อออกใบอนุญาตและเตรียมความพร้อมกรณีเกิดอุบัติภัยในกิจการพลังงาน สำหรับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่มีการกำหนดขั้นตอนและแนวปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่ชัดเจน จากปัญหาความท้าทายดังกล่าว หากจะให้สามารถบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปองค์กรด้านพลังงาน สำนักงาน กกพ. ต้องมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ และกรมโยธาธิการและการผังเมืองอย่างใกล้ชิด และจัดทำบันทึกข้อตกลง ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับถ่ายโอนอำนาจการขออนุญาตจัดตั้งโรงไฟฟ้าและก๊าซธรรมชาติ และสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และผู้เชี่ยวชาญในการทำหลักสูตรและมาตรฐานวิชาชีพเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลทั้งการประเมินด้วยตนเอง และจากบุคคลที่สาม รวมทั้งกระทรวงพลังงาน กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย และสำนักงาน กกพ. ควรมีแนวทางในการบูรณาการทำงานเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนจากการดำเนินกิจการด้านพลังงาน

1002 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

การพัฒนาศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติ

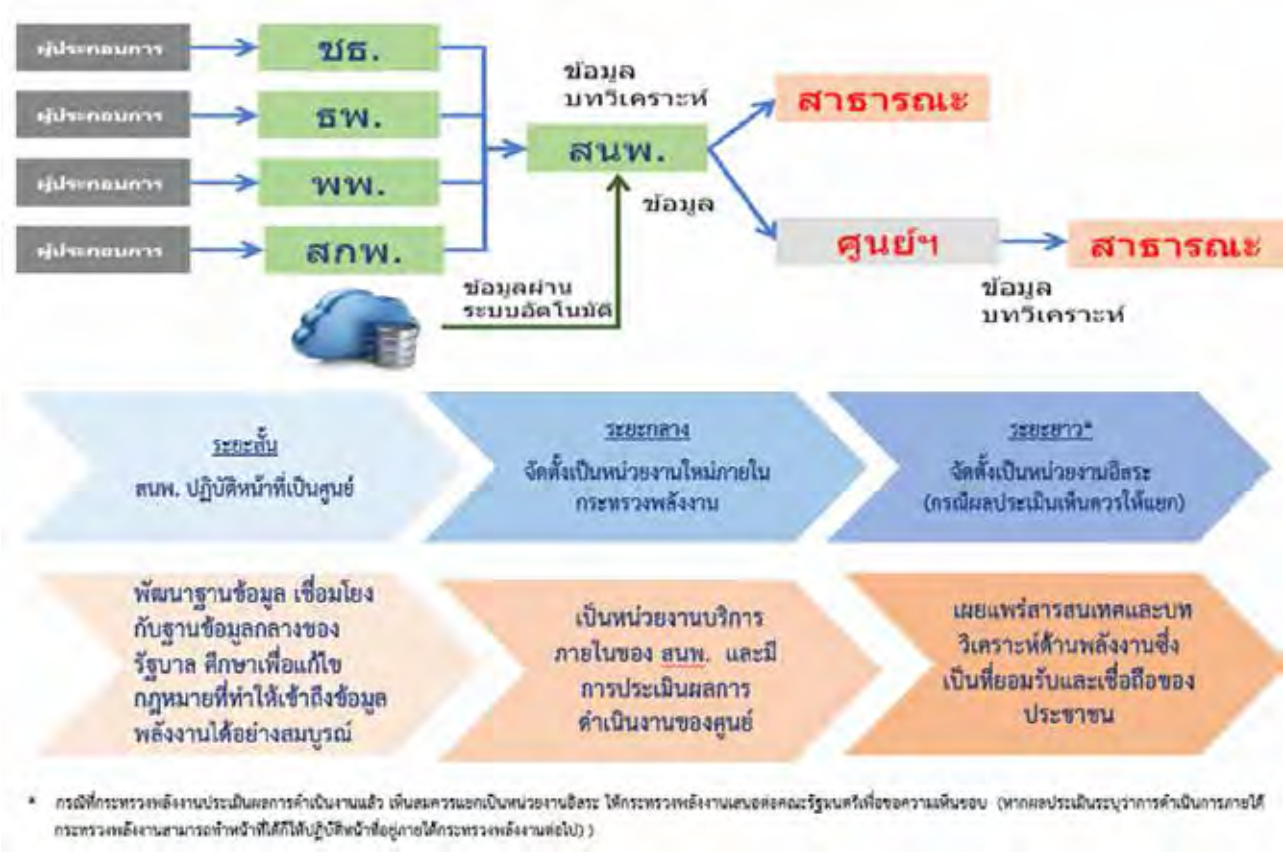
ที่ผ่านมาประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับข้อมูลด้านพลังงาน จนนำมาสู่ความขัดแย้งในสังคม ประกอบกับการเก็บข้อมูลด้านพลังงานในบางประเด็นขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ข้อมูลการใช้พลังงานในภาคขนส่ง ข้อมูลการใช้พลังงานของผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้การจัดตั้งศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติ (Thailand Energy Information Center: NEIC) โดยนำบทเรียนที่ดีจาก U.S. Energy Information Administration (EIA) มาประยุกต์ใช้จะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้านพลังงานของประเทศ และการกำหนดเป้าหมายให้เป็นศูนย์ที่ใช้จัดเก็บข้อมูลที่เกิดจากการบูรณาการข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงาน เป็นข้อมูลที่ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลพลังงานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนมากขึ้น ตลอดจนการนำข้อมูลด้านพลังงานมาใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายด้านพลังงานของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ได้จัดตั้งศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติขึ้นเป็นส่วนงานภายใน สนพ. และขณะนี้อยู่ระหว่างศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ รวมทั้งกำหนดทิศทางหรือแผนที่ในการดำเนินงาน การกำหนดขอบเขตการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติที่เหมาะสม ตลอดจนอยู่ระหว่างการประเมินฐานข้อมูลด้านพลังงานในปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่ หรือเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกับหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลด้านพลังงานให้มีความสมบูรณ์และมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

การพัฒนาศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติมีปัญหาและอุปสรรคที่ท้าทาย ได้แก่ การเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานภายนอกกระทรวงพลังงาน และการนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบการและผู้บริโภคมาใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายระหว่างหน่วยงานต้องมีการปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติ ซึ่งต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเข้าถึงและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นการออกแบบระบบและเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านพลังงานระหว่างหน่วยงานจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญแบบสหวิทยาการทั้งในด้านพลังงานและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ดังนั้น การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการพัฒนาศูนย์สารสนเทศพลังงานแห่งชาติ จะต้องกำหนดให้เป็นประเด็นในเชิงนโยบาย โดย สนพ. ต้องมีการหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรวบรวมแนวทางรายละเอียดที่ต้องดำเนินการต่าง ๆ อาทิ การปรับปรุงกฎหมาย ขั้นตอนกระบวนการในการเชื่อมโยงข้อมูลและบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน และจัดทำเป็นข้อเสนอของกระทรวงพลังงานเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) และคณะรัฐมนตรีเพื่อเป็นมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปดำเนินการต่อไป

1003 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

ปฏิรูปการสร้างธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน

เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการสร้างธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาล สามารถตรวจสอบการดำเนินการได้ และอุตสาหกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีความโปร่งใส ลดการขัดแย้งในหน้าที่หรือผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจ นอกจากนั้นการกำหนดให้มีการจัดตั้งกลไกสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชนในการกำหนดนโยบายการพัฒนาด้านพลังงานของประเทศ มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสร้างการยอมรับของภาคประชาชนสำหรับการดำเนินการเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายของการปฏิรูป

กระทรวงพลังงานได้กำหนดนโยบายและแผนงานในการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโครงการและกำหนดกลไกการจัดตั้งโรงไฟฟ้า โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานได้เห็นชอบในหลักการให้มีการแต่งตั้งกรรมการสรรหากรรมการภาคประชาสังคมของกระทรวงพลังงานขึ้นมาทำหน้าที่คัดเลือกผู้แทนภาคประชาสังคม เพื่อให้ครอบคลุมผู้แทนทั้งจากภาคการผลิต ผู้แทนในส่วนของผู้บริโภค และผู้แทนจากภาควิชาการแล้ว นอกจากนั้นขณะนี้คณะอนุกรรมการจัดทำกฎหมายรายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติรายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. .... และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง ค่าภาคหลวงแร่และปิโตรเลียม มีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์การจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และปิโตรเลียมใหม่ ได้แก่ (1) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาลที่มีพื้นที่ผลิตได้รับในอัตราร้อยละ 20 (2) อบต. ในจังหวัดที่มีพื้นที่ผลิต ได้รับในอัตราร้อยละ 20 (3) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ที่เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ผลิตได้รับในอัตราร้อยละ 20 และ (4) อบต. อื่นทั่วประเทศ ไม่ได้รับการจัดสรร ซึ่งปัจจุบันกฎหมายดังกล่าวอยู่ระหว่างการเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา นอกจากนี้ การส่งเสริมและสร้างระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทุกองค์กรเพื่อกำหนดนโยบายสร้างธรรมาภิบาลในการดำเนินกิจกรรม NGOs และปฏิรูปกฎหมายให้มีการกำหนดบทบาท NGOs และประชาชนในกระบวนการรับฟังความคิดเห็น โดยปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กระทรวงพลังงานได้เสนอแนวทางไปยังสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาในการปรับปรุงกฎหมายแล้ว

	อบต./เทศบาลพื้นที่ผลิต	อบต./เทศบาลจังหวัด	อบจ. จังหวัด	อบต.ทั่วประเทศ
ปัจจุบัน	20%	10%	20%	10%
แก้ไข	20%	20%	20%	-
ข้อเสนอปฏิรูป	**30%**	**10%**	**10%**	**10%**

อย่างไรก็ดี จากเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการสร้างธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วนที่มุ่งเน้นเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐเป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาล ลดการขัดแย้งในหน้าที่หรือผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจ มีความเป็นธรรมและสร้างการยอมรับของภาคประชาชน ดังนั้นประเด็นความชัดเจนเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างธรรมาภิบาล ลดความทับซ้อนในเรื่องผลประโยชน์ และการกำหนดมาตรฐานความโปร่งใสในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นประเด็นที่ท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องการจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และปิโตรเลียม เนื่องจากตามมติของคณะอนุกรรมการจัดทำกฎหมายรายได้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้มีมติเกี่ยวกับสัดส่วนการจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และปิโตรเลียม โดยกระทบทำให้ อบต.อื่นทั่วประเทศที่ไม่มีพื้นที่ผลิตไม่ได้รับการจัดสรร อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเพราะแม้ว่าจะไม่ได้เป็นพื้นที่ผลิตแต่อาจได้รับผลกระทบในขั้นตอนการสำรวจและสัดส่วนดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน จึงเป็นประเด็นปัญหาและความเสี่ยงที่อาจทำให้ไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายของแผนได้

ดังนั้น หากจะให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงานประเด็นการสร้างธรรมาภิบาลในทุกภาคส่วน หน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลรัฐวิสาหกิจ ควรนำประเด็นและรายละเอียดข้อเสนอการดำรงตำแหน่งกรรมการรัฐวิสาหกิจของข้าราชการอย่างมีธรรมาภิบาลเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (คนร.) และคณะรัฐมนตรีเพื่อปรับปรุงกฎหมาย กำหนดมาตรฐาน และแนวปฏิบัติที่ดี รวมถึงความเป็นไปได้ในการทบทวนข้อเสนอการจัดสรรค่าภาคหลวงแร่และปิโตรเลียมให้ถึงชุมชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายปิโตรเลียมในการสร้างความเท่าเทียมและเป็นธรรม

1004 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

โครงสร้างแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า

จากสถานการณ์ที่ประเทศไทยมีความเสี่ยงด้านสัดส่วนเชื้อเพลิงที่ไม่สมดุล กำลังผลิตสำรองไฟฟ้าไม่เหมาะสม โครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอรองรับต่อการผลิตไฟฟ้าใช้เองของผู้ใช้ไฟฟ้า และการวางแผนกระจายแหล่งเชื้อเพลิงตามศักยภาพเชิงพื้นที่มีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปโครงสร้างแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศ โดยนำผลการศึกษา เช่น สัดส่วนโรงไฟฟ้าฐาน ค่าพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าและศักยภาพแหล่งผลิตไฟฟ้ารายภาค ต้นทุนไฟฟ้ารายภาคที่แท้จริง การจัดหาและสำรองเชื้อเพลิงทั้งระบบ ศักยภาพระบบส่งไฟฟ้าและการเชื่อมโยงระบบไฟฟ้าระหว่างภาค เป็นต้น มาใช้ในการวางแผนกำหนดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิง และกำลังผลิตสำรองที่เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงจากการจัดหาเชื้อเพลิง และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. 2561 - 2580 (PDP2018) โดยส่วนหนึ่งของแผน PDP2018 เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงานด้วยแล้ว อาทิ การพิจารณาค่าพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้ารายภาคเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงเชิงพื้นที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างดำเนินการตามแผนปฏิรูปในด้านอื่น ๆ อาทิ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อยู่ระหว่างการศึกษาแนวทางการปรับปรุงระบบส่งและระบบจำหน่ายให้มีความทันสมัยรองรับเทคโนโลยีระบบไฟฟ้าในอนาคต และการไฟฟ้าทั้ง 3 การ ได้แก่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้มีการประชุมร่วมกันเพื่อพิจารณากำหนดสัดส่วนโรงไฟฟ้าฐานและการเติบโตที่เหมาะสมต่อการรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

การจัดทำแผน PDP 2018 มีข้อจำกัดจากการที่นำค่าพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าที่ผลิตเพื่อใช้เองและหรือขาย ตามอัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากค่าประมาณการเท่านั้น ประกอบกับการจัดทำแผน PDP2018 เป็นการดำเนินการไปก่อนที่จะได้ผลการศึกษาตามแผนการปฏิรูปฯ ในหลายประเด็น ทำให้ค่าพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าตามแผน PDP2018 อาจมีความคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงได้ นอกจากนี้การบรรจุโครงการลงทุนโซลาร์ลอยน้ำ ไว้ในแผน PDP2018 รวมทั้งสิ้น 2,725 เมกะวัตต์ วงเงินลงทุนสูงถึงประมาณ 1.37 แสนล้านบาท โดยที่ยังไม่มีการประเมินความคุ้มค่าของโครงการที่ได้มีการดำเนินการนำร่องไปแล้ว ได้แก่ โครงการนำร่องโซลาร์ลอยน้ำในพื้นที่เขื่อนสิรินธร จำนวน 45 เมกะวัตต์ มูลค่า 2.27 พันล้านบาทให้แล้วเสร็จ อาจกระทบต่อการกำหนดสัดส่วนกำลังการผลิตไฟฟ้าในภาพรวม และอาจส่งผลกระทบต่อภาระค่าไฟฟ้าของประชาชน

1004

ดังนั้น การดำเนินการในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปด้านโครงสร้างแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า กระทรวงพลังงานควรมีการทบทวนแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยใหม่ โดยนำผลการศึกษาที่ได้จากการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงานที่อยู่ระหว่างดำเนินการ อาทิ ศักยภาพแหล่งผลิตและต้นทุนไฟฟ้ารายภาคที่แท้จริง การปรับปรุงระบบส่งและระบบจำหน่ายให้มีความทันสมัย การจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มโรงไฟฟ้าที่ผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เองและหรือขาย และการศึกษาข้อมูลลักษณะการใช้ไฟฟ้าของผู้บริโภค รวมทั้งควรมีการประเมินผลความคุ้มค่า ผลดี ผลเสีย และผลกระทบจากการลงทุน ก่อนใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดประเภทโรงไฟฟ้าไว้ในแผน PDP

1005 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

ส่งเสริมกิจการไฟฟ้าเพื่อเพิ่มการแข่งขัน

พฤติกรรมผู้ใช้ไฟฟ้าในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากศักยภาพและทรัพยากรของชุมชน ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านพลังงานและรูปแบบธุรกิจสมัยใหม่ในปัจจุบัน ช่วยให้ผู้ประกอบการและชุมชนสามารถผลิตไฟฟ้าใช้เองได้ในต้นทุนที่ต่ำกว่าภาครัฐ ทำให้โครงสร้างการผลิตไฟฟ้าแบบระบบรวมศูนย์ และนโยบายผู้ซื้อไฟฟ้ารายเดียว อาจไม่เหมาะสมกับประเทศในระยะยาว ภาครัฐจึงควรมีการส่งเสริมกิจการไฟฟ้าเพื่อเพิ่มการแข่งขันภายใต้การกำกับให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและคงไว้ซึ่งความมั่นคง โดยสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนที่ผลิตและซื้อขายไฟฟ้ากันเองภายในชุมชนและครัวเรือน ซึ่งจะลดภาระงบประมาณมาสนับสนุนเป็นพิเศษ ได้แก่ มาตรการส่งเสริมการรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน พร้อมทั้งควรกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าของไทยให้เหมาะสมสอดคล้องกับเทคโนโลยีและรูปแบบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

กระทรวงพลังงานดำเนินการการศึกษาปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าเพื่อรองรับการผลิตไฟฟ้าเพื่อใช้เอง โดยทบทวนโครงสร้างกิจการไฟฟ้าที่เอื้อให้เกิดการแข่งขันจากการผลิตไฟฟ้าในส่วนของผู้ผลิตไฟฟ้าใช้เอง และการผลิตไฟฟ้าจากระบบรวมศูนย์ให้มีความเป็นธรรมและไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค เพื่อให้เกิดการพัฒนาตลาดพลังงานในระยะยาว ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (สำนักงาน กกพ.) จัดทำโครงการทดสอบนวัตกรรมที่นำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการให้บริการด้านพลังงาน ได้แก่ ระบบการซื้อขายไฟฟ้ากันเองระหว่างประชาชนกับประชาชน หรือระหว่างโรงไฟฟ้าพลังงานทดแทนกับชุมชนโดยรอบ ซึ่งจะทำให้ลดความสูญเสียไฟฟ้าในระบบสายส่ง โดยเทคโนโลยี BlockChain

อย่างไรก็ตาม โครงการ ERC sandbox ยังไม่สามารถดำเนินการทดสอบโดยการซื้อขายจริงได้เนื่องจากต้องขอยกเว้นนโยบายผู้ซื้อไฟฟ้ารายเดียว ขณะที่ระบบโครงสร้างพื้นฐานและกฎหมายด้านพลังงานควรได้รับการปรับปรุงเพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบไฟฟ้าให้มีความทันสมัยมากขึ้น

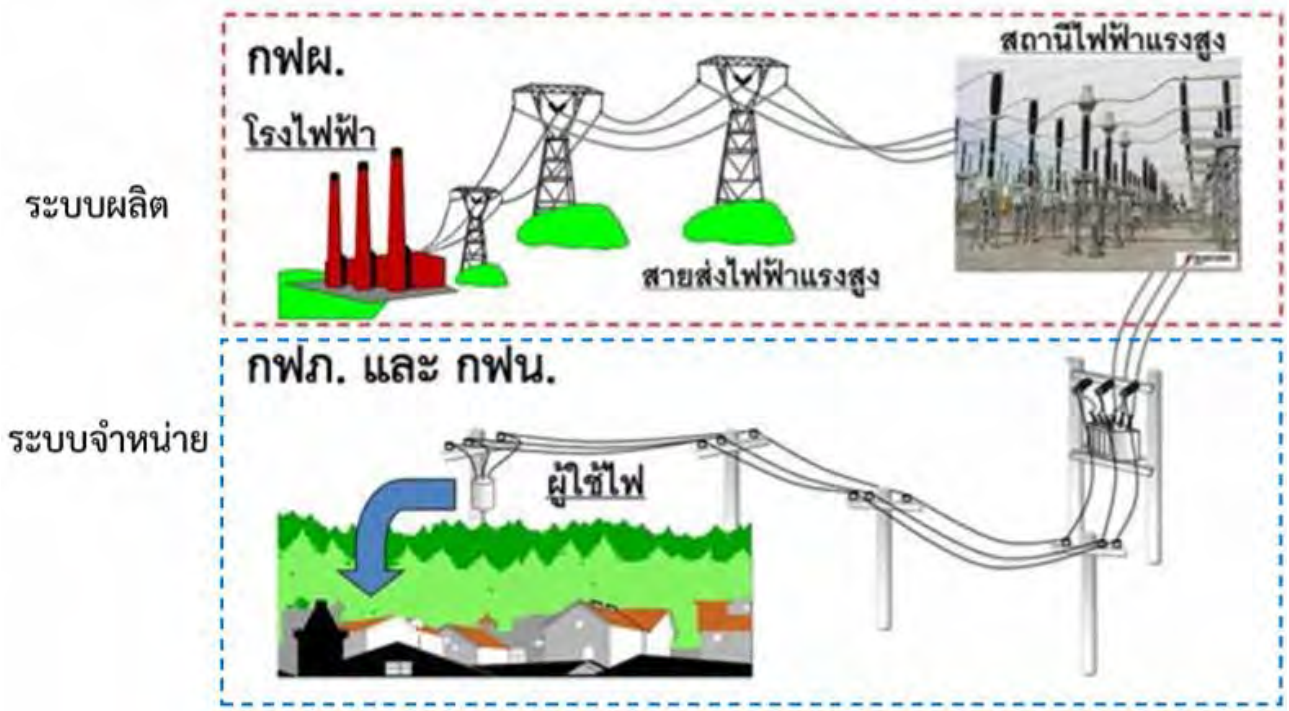
ดังนั้น สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน และสำนักงาน กกพ. ควรปรับปรุงกฎหมายและระเบียบส่งเสริมกิจการไฟฟ้าเพื่อเพิ่มการแข่งขันที่สนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนในชุมชนและครัวเรือนตามศักยภาพของพื้นที่ภายใต้เงื่อนไขและรูปแบบที่เหมาะสมโดยไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ใช้ไฟฟ้าในระบบที่มากเกินความจำเป็น โดยควรส่งเสริมโรงไฟฟ้าชุมชนแบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าแบบเสถียร เพื่อช่วยเสริมความมั่นคงให้กับระบบด้วยเทคโนโลยีกักเก็บพลังงาน ปรับโครงสร้างราคาพลังงานให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงและกำหนดหลักเกณฑ์การอุดหนุนเฉพาะกลุ่มเท่าที่จำเป็นอย่างชัดเจนและเหมาะสม ส่งเสริมโครงการวิจัยและพัฒนาแพลตฟอร์มตลาดกลางซื้อขายพลังงานไฟฟ้าแห่งชาติและจัดทำแผนที่นำทางดิจิทัลการไฟฟ้าแห่งชาติ พร้อมทั้งเสนอแนะรูปแบบการปรับปรุงโครงสร้างตลาดและกิจการไฟฟ้าทั้งระบบในระยะต่าง ๆ เพื่อรองรับรูปแบบกิจการไฟฟ้าที่จะเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเชื่อมั่นในการลงทุนและสามารถกำหนดแผนงานที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นขั้นตอนในอนาคต

1006 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6

ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารกิจการไฟฟ้า

ปัจจุบันการกำกับดูแลของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจด้านไฟฟ้าอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ 2 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงพลังงานและกระทรวงมหาดไทย โดยมีอัตราการเข้าถึงไฟฟ้าของประชาชนไทยทั่วประเทศ มากกว่าร้อยละ 99 ขณะที่รูปแบบธุรกิจ และเทคโนโลยีด้านพลังงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง การกำกับดูแลเพื่อบริหารจัดการความเสี่ยงและความมั่นคงด้านพลังงานจึงมีมิติที่เปลี่ยนแปลงไป ที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ด้านพลังงานเพื่อให้การทำงานสอดคล้องทั้งด้านนโยบาย การดำเนินงาน การลงทุน และการใช้โครงสร้างพื้นฐานเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการลงทุนส่วนเกินจนกระทบต่อต้นทุนพลังงาน รวมทั้งการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน โดยโอนย้ายการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) จากกระทรวงมหาดไทยให้มาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลกระทรวงพลังงาน ตามข้อเสนอของแผนการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน

ภาพการส่งไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าถึงผู้ใช้ไฟฟ้า

ที่มา : กระทรวงพลังงาน

กระทรวงพลังงานร่วมกับกระทรวงมหาดไทยและ 3 การไฟฟ้าได้ศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมของการโอนย้าย 3 การไฟฟ้า มาอยู่ในสังกัดกระทรวงพลังงาน โดยกระทรวงมหาดไทยเห็นว่า กฟน. และ กฟภ. ยังมีบทบาทสำคัญเชิงพื้นที่และชุมชนในการช่วย “บำบัดทุกข์บำรุงสุข” ให้กับประชาชน ในขณะที่การบูรณาการการลงทุนและการดำเนินงานมีสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (สำนักงาน กกพ.) และสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) ทำหน้าที่พิจารณาการดำเนินงานในภาพรวมอยู่แล้ว จึงเห็นควรให้ กฟน. และ กฟภ. ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทยต่อไป และสำหรับการส่งเสริมให้มีการแข่งขันสำนักงาน กกพ. อยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อปรับปรุงระเบียบและกฎเกณฑ์สำหรับบุคคลที่ 3 และการส่งเสริมกิจการจำหน่าย (Retail) เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) พิจารณาต่อไป

อย่างไรก็ตาม การบูรณาการหน่วยงานกิจการไฟฟ้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการไฟฟ้า การลงทุนและการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานทั้งด้านการผลิต ระบบส่ง ระบบจำหน่ายของประเทศให้เกิดประสิทธิภาพยังคงเป็นประเด็นท้าทายของการบริหารกิจการไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

ดังนั้น กระทรวงพลังงานควรร่วมกับกระทรวงมหาดไทย สำนักงาน กกพ. และ 3 การไฟฟ้า จัดทำแผนบูรณาการการลงทุนและการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบไฟฟ้าของประเทศ ทั้งการผลิต ระบบส่ง และระบบจำหน่าย เป็นแผนระยะ 5 ปี เพื่อเสนอคณะกรรมการ กพช. และคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยหากแผนการลงทุนที่มีวงเงินมากกว่า 1,000 ล้านบาท และไม่อยู่ภายใต้แผนบูรณาการการลงทุนฯ ดังกล่าว จะไม่ได้รับการพิจารณา ขณะที่สำนักงาน กกพ. ควรเร่งรัดจัดทำข้อกำหนดและส่งเสริมการเปิดให้ใช้หรือเชื่อมต่อของระบบส่งและจำหน่ายแก่บุคคลที่ 3 และส่งเสริมกิจการจำหน่าย เพื่อเพิ่มบทบาทของภาคเอกชน และส่งเสริมให้มีการแข่งขันเพิ่มมากขึ้นในกิจการไฟฟ้า

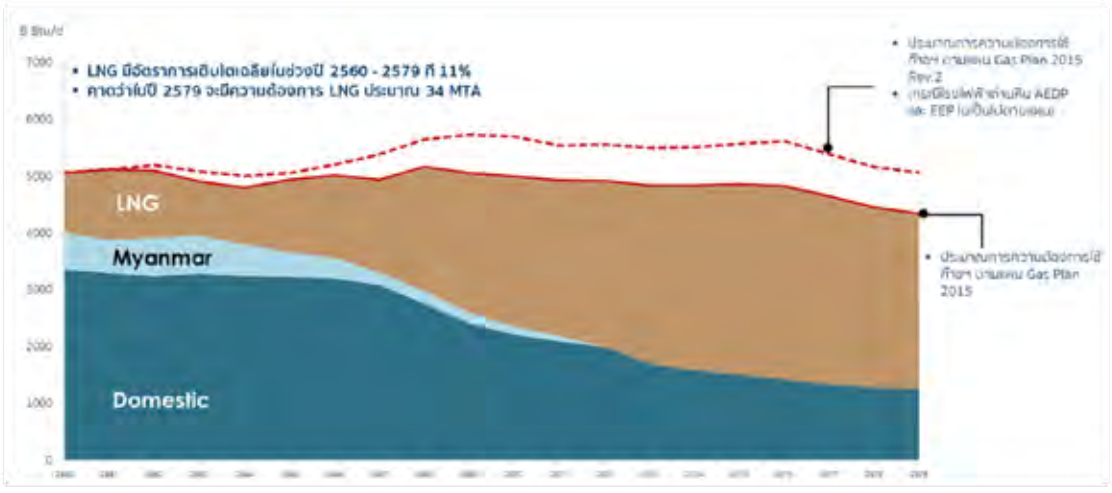
1007 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7

การพัฒนาอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติ

ตั้งแต่ปี 2524 ก๊าซธรรมชาติได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงาน เนื่องจากช่วยให้ต้นทุนผลิตไฟฟ้าถูกลง มีเสถียรภาพ ไม่ผันผวนตามราคาน้ำมันในตลาดโลก และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยกว่าการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลอื่น ประกอบกับโครงสร้างตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการค้นพบแหล่งสำรองก๊าซธรรมชาติจากหินดินดาน (Shale Gas) และเทคโนโลยีการจัดเก็บและแปรสภาพก๊าซธรรมชาติให้อยู่ในรูปของเหลวเพื่อประโยชน์ในการขนส่งในระยะทางไกล ส่งผลให้การพัฒนาอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติ ได้แก่ การจัดหาก๊าซธรรมชาติให้มีความต่อเนื่อง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการกำหนดแนวทางการนำก๊าซธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ทั้งในภาคการผลิตไฟฟ้า อุตสาหกรรม และการขนส่ง มีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านพลังงานและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

เดือนธันวาคม 2561 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบการจัดหาก๊าซธรรมชาติให้มีความต่อเนื่องและไม่เกิดการหยุดชะงัก โดยการเปิดประมูลแหล่งสัมปทานที่กำลังจะหมดอายุและกำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการผลิตต่อเนื่อง โดยอนุมัติให้ บริษัท PTTEP Energy Development Company Limited และ บริษัท MP G2 (Thailand) Limited เป็นผู้ได้รับสิทธิเป็นผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตในแปลงสำรวจ G1/61 (แหล่งเอราวัณ) และ บริษัท PTTEP Energy Development Company Limited เป็นผู้ได้รับสิทธิเป็นผู้รับสัญญาแบ่งปันผลผลิตในแปลงสำรวจ G2/61 (แหล่งบงกช) ทำให้การจัดหาก๊าซธรรมชาติจากทั้งสองแหล่งเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และกระทรวงพลังงานอยู่ระหว่างการเตรียมการเปิดประมูลแหล่งสัมปทานอื่น ๆ ทั้งนี้ กระทรวงพลังงานได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับก๊าซธรรมชาติ การใช้ประโยชน์ก๊าซธรรมชาติแทนเชื้อเพลิงอื่นในภาคอุตสาหกรรม และการนำก๊าซธรรมชาติไปใช้ในพื้นที่นอกโครงข่าย พร้อมทั้งดำเนินการทดลองรูปแบบการพัฒนาศูนย์กลางการซื้อขาย

สถานการณ์ก๊าซธรรมชาติในระยะยาว: ประเทศไทยมีแนวโน้มต้องพึ่งพา LNG มากขึ้น

ที่มา : กระทรวงพลังงาน

ก๊าซธรรมชาติเหลวผ่านสถานีรับจ่ายก๊าซ LNG ของบริษัท PTT LNG จำกัด ผ่านโครงการทดสอบนวัตกรรมเทคโนโลยีมาสนับสนุนการให้บริการด้านพลังงาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการส่งออกไปยังตลาด CLMV

ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาและปรับปรุงโครงสร้างตลาดก๊าซธรรมชาติและการกำกับดูแลเพื่อเพิ่มการแข่งขันและประสิทธิภาพในธุรกิจก๊าซธรรมชาติตลอดห่วงโซ่คุณค่า โดยเฉพาะการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการนำเข้าและส่งออก LNG

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (สำนักงาน กกพ.) กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และสำนักงานเพื่อการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ควรร่วมกันบูรณาการการทำงานเพื่อปรับปรุงกฎหมายและกำหนดมาตรการส่งเสริมด้านภาษีและไม่ใช่ภาษีอย่างเหมาะสม และทันต่อสถานการณ์การแข่งขันในภูมิภาค ขณะที่สำนักงาน กกพ. ควรเร่งรัดการทดสอบข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้บริการของสถานี LNG แก่บุคคลที่ 3 และการเชื่อมต่อ เพื่อผลักดันให้เกิดศูนย์กลางการซื้อขายก๊าซธรรมชาติในไทย และส่งผลดีต่อราคาก๊าซธรรมชาติซึ่งเป็นเชื้อเพลิงหลักในการผลิตไฟฟ้าของประเทศให้มีราคาถูกลงตามไปด้วย

1008 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 8

การพัฒนาปิโตรเคมีระยะที่ 4

ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรปิโตรเลียมก๊าซธรรมชาติที่ผลิตจากอ่าวไทย และนำมาผลิตเป็นวัตถุดิบให้กับอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ ก่อสร้าง เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์และชิ้นส่วน สิ่งทอ เคมีภัณฑ์ เป็นต้น ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างทวีคูณ ตลอดห่วงโซ่อุปทาน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของทรัพยากรก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยกำลังลดลง ขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงจากปิโตรเคมีเกรดธรรมดาไปสู่ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีเกรดพิเศษหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มากขึ้น มีการใช้วัตถุดิบที่มาจากทั้งก๊าซธรรมชาติและแนฟทาเพื่อมุ่งสู่การผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีและพลาสติกที่มีคุณสมบัติพิเศษ ดังนั้น เพื่อรักษาฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและเตรียมความพร้อม

เพื่อมุ่งสู่อุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต จึงมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาปิโตรเคมีระยะที่ 4 ประกอบด้วย การพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปพลาสติกและเคมีภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ 4 ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และการกำหนดพื้นที่ใหม่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะยาว กระทรวงพลังงานได้แต่งตั้งคณะทำงานกำกับการศึกษาและจัดจ้างที่ปรึกษาโครงการศึกษากรอบแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ 4 ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและการขยายกำลังการผลิตของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ (1) การขาดผู้ประกอบการแปรรูปพลาสติกที่มีศักยภาพ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องนำเข้าและขาดโอกาสในการผลิตและประกอบผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพลาสติกที่มีมูลค่าสูง (2) ปัญหาการบริหารจัดการขยะพลาสติก (3) วัตถุดิบจากก๊าซธรรมชาติในประเทศมีแนวโน้มลดลงและส่งผลให้อุตสาหกรรมปลายน้ำต้องนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ (4) พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกมีข้อจำกัดในการขยายกำลังการผลิตจากข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรน้ำในภาคอุตสาหกรรม (5) ปัญหาด้านผังเมือง และ (6) ข้อจำกัดของการขนส่ง ได้แก่ ปริมาณการจราจรทางถนนมีความหนาแน่นและการเข้าถึงโครงข่ายการขนส่งด้วยระบบราง

ดังนั้น ภาครัฐควรมีการดำเนินการ ได้แก่ (1) การศึกษา สำรวจ และจัดทำข้อเสนอกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อเชื่อมโยงอุตสาหกรรมต่อเนื่อง อาทิ อุตสาหกรรมโอลีโอเคมี อุตสาหกรรมยาง และอุตสาหกรรมพลาสติกชีวภาพ เพื่อรักษาศักยภาพฐานการผลิตปิโตรเคมี ต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (2) กำหนดแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ผังเมือง ระบบสาธารณูปโภค ระบบขนส่งและโลจิสติกส์ และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม (การจัดการขยะ น้ำเสีย และมลภาวะทางอากาศ) และ (3) เตรียมความพร้อมของระบบนิเวศ เช่น องค์ความรู้และเทคโนโลยี กำลังคน สุขภาพอนามัย เป็นต้น

1009 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 9

ปฏิรูประบบบริหารจัดการเชื้อเพลิงชีวมวลไม้โตเร็วสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวล

การส่งเสริมการผลิตและใช้พลังงานทดแทนภายในประเทศ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงาน ช่วยลดการนำเข้าและกระจายแหล่งเชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้าตามศักยภาพเชิงพื้นที่ของประเทศ โดยนำวัสดุที่เหลือใช้จากการเกษตรส่วนใหญ่ เช่น แกลบ ฟางข้าว ชานอ้อย กากมันสำปะหลัง และทะลายปาล์ม เป็นต้น มาแปรรูปเป็นเชื้อเพลิงชีวมวล รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปลูกไม้โตเร็วเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนเพิ่มขึ้น โดยปฏิรูประบบบริหารจัดการเชื้อเพลิงชีวมวลไม้โตเร็วสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวลในระดับชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในโครงการ ลดการต่อต้านการสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างราย ได้แก่ เกษตรกรหรือชุมชนที่มีศักยภาพ และเสริมความมั่นคงด้านพลังงานด้วยการสนับสนุนให้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา และสนับสนุนให้เกิดโรงไฟฟ้าชีวมวลในลักษณะซื้อขายไฟฟ้าแบบเสถียร ที่ต้องจ่ายไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยสนับสนุนความมั่นคงของระบบพลังงานของประเทศ

ปี 2562 กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ได้บูรณาการข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกไม้โตเร็ว โดยจัดส่งข้อมูลพื้นที่เป้าหมายที่ต้องการให้ส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็ว ไปยังกรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมสหกรณ์ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และกรมป่าไม้ ดำเนินการจัดทำมาตรฐานเชื้อเพลิงชีวมวล รวมทั้งร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนการตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อผลิตเชื้อเพลิงชีวมวล นอกจากนี้ รัฐบาลได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ชุมชน พ.ศ. 2562 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกับภาครัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถนำไม้โตเร็วไปเป็นเชื้อเพลิงสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวลได้

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่ต่าง ๆ ยังคงประสบปัญหาการจัดหาแหล่งเชื้อเพลิง รวมทั้งการยอมรับและการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากผู้ประกอบการติดตั้งเครื่องจักรเก่าที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือการไม่ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม อาทิ การติดตั้งระบบดักฝุ่นแบบไฟฟ้าสถิต

ดังนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูประบบบริหารจัดการเชื้อเพลิงชีวมวลไม้โตเร็วสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงมาตรการในการส่งเสริมอย่างเหมาะสม เช่น สนับสนุนให้เกิดโรงไฟฟ้าชีวมวลไม้โตเร็วในรูปแบบสัญญาซื้อขายไฟฟ้าแบบเสถียร มากกว่าสัญญาประเภทไม่เสถียรการกำหนดพื้นที่แปลงปลูกไม้ชีวมวลเพื่อส่งโรงไฟฟ้าให้ชัดเจน การจัดทำแผนการบริหารเชื้อเพลิง การสนับสนุนโรงไฟฟ้าที่มีอุปกรณ์หลักในการผลิตไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ใหม่ และมีการตรวจสอบการดำเนินการตามมาตรการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอย่างรัดกุม เป็นต้น

1010 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 10

10 แนวทางส่งเสริมและขจัดอุปสรรคในการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า

ขยะมูลฝอยเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของสังคมไทยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม จากสถิติพบว่าคนไทยทิ้งขยะเป็นปริมาณสูงถึงปีละ 26.85 ล้านตัน (หรือเทียบเท่า 73,560 ตัน/วัน) แต่มีเพียงร้อยละ 50 ที่มีการนำไปกำจัดโดยถูกวิธี อีกประมาณร้อยละ 27 ถูกนำไปเทกองทิ้งหรือฝังกลบอย่างไม่ถูกวิธี และประมาณร้อยละ 23 เป็นขยะตกค้างที่ไม่ได้รับการกำจัด ขณะที่หน้าที่ในการจัดเก็บและบริหารจัดการกำจัดขยะเป็นความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีศักยภาพในการบริหารจัดการขยะที่ดีพอ จึงต้องมีวิธีการบริหารจัดการขยะได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยวิธีหนึ่งที่จะช่วยได้ คือ การส่งเสริมและขจัดอุปสรรคด้วยการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า ซึ่งมีแนวทางสำคัญที่ควรต้องดำเนินการ ได้แก่ (1) จัดลำดับความสำคัญของกลุ่มพื้นที่เร่งด่วนที่มีศักยภาพในการนำขยะเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้า (2) ปรับปรุงกฎหมายและจัดทำแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง (3) ส่งเสริมให้เอกชนที่มีประสบการณ์และความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการจัดการขยะ (4) เสนอทางเลือกเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการกำจัดและใช้ประโยชน์อย่างสูงสุดจากขยะ (5) สร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนรวมทั้งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและตรวจสอบผลการดำเนินการ และ (6) ลดขั้นตอนการคัดเลือกเอกชนเพื่อเข้าร่วมลงทุนในโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานขยะ

ปัจจุบันกระทรวงพลังงานได้ร่วมกับกระทรวงมหาดไทยในการจัดทำแนวทางเพื่อออกกฎหมายให้มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง ก่อนการนำไปกำจัดโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทขยะ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้ได้ประโยชน์สูงสุดและลดมลพิษให้ได้มากที่สุด รวมทั้งกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ได้ดำเนินการศึกษา

และการประเมินวัฏจักรชีวิตของการผลิตพลังงานจากขยะชุมชนในประเทศไทย รวมถึงการประเมินต้นทุนทางการเงินเศรษฐศาสตร์ และผลกระทบทางพลังงานและสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลังงานด้วยเทคโนโลยีเตาเผาขยะ พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและการดำเนินการในการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในแต่ละขั้นตอนของการผลิตพลังงานจากขยะมูลฝอยชุมชน โดยได้นำส่งข้อมูลผลการศึกษาดังกล่าวให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงมหาดไทย เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงาน และเผยแพร่เป็นข้อมูลและองค์ความรู้ให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยแล้ว

อย่างไรก็ตาม การจัดการขยะชุมชนยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานอยู่หลายประการที่สำคัญเช่น ความสามารถในการเก็บรวบรวมและการบริหารจัดการขยะของท้องถิ่น ค่าบริหารจัดการและค่าก่อสร้างระบบกำจัดขยะที่สูง ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การกำหนดพื้นที่ศูนย์จัดการขยะ ปัญหาสิทธิในการครอบครองขยะ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนจากการเลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม และการต่อต้านโรงไฟฟ้าขยะจากชุมชนโดยรอบ เป็นต้น ทำให้การดำเนินการเรื่องดังกล่าวยังไม่มีความก้าวหน้ามากนัก

ดังนั้น หากจะให้การบริหารจัดการขยะด้วยแนวทางส่งเสริมและขจัดอุปสรรคในการนำขยะมูลฝอยไปเป็นเชื้อเพลิงเพื่อผลิตไฟฟ้าสัมฤทธิผลได้ตามวัตถุประสงค์ของการปฏิรูป รัฐบาลอาจต้องมีการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการสนับสนุนให้มีความชัดเจนมากขึ้น เช่น ในการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมในการคัดแยกขยะต้นทางต้องมีการดำเนินการควบคู่ไปกับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการรองรับการคัดแยกขยะด้วย เช่น การจัดหาถังขยะให้เพียงพอและเหมาะสมต่อการทิ้งขยะแต่ละประเภทให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ชุมชน การส่งเสริมการจัดตั้งโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานขยะต้นแบบรายภาคในพื้นที่คลัสเตอร์ที่มีศักยภาพในการจัดเก็บขยะไม่น้อยกว่า 500 ตันต่อวัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอพื้นที่ การสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมและเป็นหุ้นส่วนในโรงไฟฟ้าชุมชน การกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขและเทคโนโลยีที่เหมาะสม อาทิ สนับสนุนโรงไฟฟ้าที่มีอุปกรณ์หลักในการผลิตไฟฟ้าเป็นอุปกรณ์ใหม่และติดตั้งระบบดักฝุ่นแบบไฟฟ้าสถิต การส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลสภาพอากาศและมลพิษไปยังหน่วยงานที่กำกับดูแลและชุมชนโดยรอบ ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลแบบทันปัจจุบัน เป็นต้น

1011 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 11

การส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรี

ในปี 2561 ประเทศไทยมีการใช้พลังงานหมุนเวียนทั้งสิ้น 7,669 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 4.7 และคิดเป็นร้อยละ 9.2 ของการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย เป็นผลมาจากมาตรการและนโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนเพิ่มขึ้นทุกภาคส่วน เพื่อลดการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลและการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ ซึ่งพลังงานแสงอาทิตย์เป็นหนึ่งในพลังงานหมุนเวียนที่ประเทศไทย มีศักยภาพสูงในการผลิตเป็นพลังงานไฟฟ้า โดยการลงทุนติดตั้งโซลาร์รูฟในปัจจุบันมีระยะเวลาคืนทุนไม่เกิน 10 ปี อย่างไรก็ดี กฎหมายและระเบียบในการกำกับดูแลในปัจจุบันยังเป็นปัญหาและอุปสรรคไม่เอื้อต่อการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถติดตั้งโซลาร์รูฟในวงกว้างและก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระเกินจำเป็น รัฐบาลจึงควรกำหนดแนวทางการปฏิรูปเพื่อส่งเสริมการลงทุนโซลาร์รูฟเสรีเพื่อส่งเสริมหน่วยการผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในภาคครัวเรือนให้สามารถผลิตไฟฟ้าใช้ได้ เช่น ออกระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการโซลาร์รูฟเสรี ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการเชื่อมต่อ การใช้บริการ และการปฏิบัติการ ระบบโครงข่ายไฟฟ้า รวมถึงการกำหนดอัตราค่าบริการในการใช้หรือการเชื่อมต่อที่เหมาะสมและเป็นธรรม การกำหนดระเบียบและมาตรการการส่งเสริมให้มีการเก็บสะสมพลังงานไฟฟ้าที่ผลิตจากโซลาร์รูฟและนำกลับมาใช้ใหม่ พร้อมทั้งจัดตั้งศูนย์การให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ เป็นต้น

การดำเนินการส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟเพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าของประเทศจำเป็นต้องได้รับความชัดเจนจากนโยบายของรัฐบาล โดยกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานได้ดำเนินโครงการ Solar to social เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในการส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟ ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานได้พิจารณาเห็นชอบหลักการระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการโซลาร์รูฟเสรีแล้ว

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแนวนโยบายรัฐบาลจากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 ได้กำหนดแนวทางสนับสนุนการผลิตและการใช้พลังงานทดแทนตามศักยภาพของแหล่งเชื้อเพลิงในพื้นที่ เปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิตและบริหารจัดการพลังงาน ส่งเสริมการปรับปรุงโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้ารูปแบบใหม่ อาทิ ระบบหักลบหน่วยไฟฟ้าสุทธิ พร้อมทั้งปรับปรุงระบบการกำกับดูแลกิจการด้านพลังงานให้มีการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม ดังนั้น คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานควรเร่งรัดการพิจารณาและเสนอความเห็นตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 ในการดำเนินงานตามแนวนโยบายรัฐบาล โดยเฉพาะการเสนอขอยกเว้นนโยบาย Enhanced Single-Buyer (ESB) และกำหนดมาตรการการส่งเสริมโซลาร์รูฟเสรีภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบโครงข่ายไฟฟ้าหรือเป็นภาระค่าไฟฟ้าของประชาชนในภาพรวม

1012 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 12

ปฏิรูปโครงสร้างการใช้พลังงานภาคขนส่ง ระยะ 20 ปี

ประเทศไทยมีสัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายในภาคขนส่งประมาณร้อยละ 40 ของการใช้พลังงานทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 มีการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายในภาคขนส่งเพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 2.4 นอกจากนี้ ที่ผ่านมาภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน เพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าด้านพลังงานจากต่างประเทศ และลดความผันผวนของค่าเชื้อเพลิง อีกทั้งยังช่วยสามารถนำผลิตผลทางการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ทำให้มีการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพ (ไบโอดีเซลและเอทานอล) ทดแทนการใช้น้ำมันดีเซลและน้ำมันเบนซินภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในช่วงที่สถานการณ์น้ำมันมีราคาสูงทำให้ผู้ใช้รถบางส่วนมีการปรับเปลี่ยนชนิดเชื้อเพลิงที่ใช้ในยานพาหนะเป็นก๊าซ Liquefied Petroleum Gas (LPG) และ Natural Gas for Vehicle (NGV)

ชนิดเชื้อเพลิง	ปริมาณการใช้เชื้อเพลิง						ราคาขายปลีกเฉลี่ย	จำนวนรถ*
	ktoe				2562 (ม.ค.-ก.ย.)			
	2559	2560	2561	2562 (ม.ค.-ก.ย.)	growth (%) YoY	share (%)	2562 (ม.ค.-ก.ย.)	ณ สิ้นเดือน ก.ย. 62
ดีเซล	11,498	13,688	13,889	10,804	4.3	55.2	26.25 บาท/ลิตร	11.22 ล้านคัน
กลุ่มเบนซิน	7,904	8,175	8,444	6,508	3.8	33.2	27.16 บาท/ลิตร	27.71 ล้านคัน
NGV	2,500	2,179	1,980	1,366	-8.6	7.0	15.98 บาท/กก.	0.37 ล้านคัน (85% เป็น NGV+เบนซิน)
LPG	1,711	1,539	1,366	907	-12.2	4.6	21.87 บาท/กก. 11.81 บาท/ลิตร	0.90 ล้านคัน (98% เป็น LPG+เบนซิน)
รวม	23,613	25,582	25,679	19,586	2.3	100		

ที่มา : กระทรวงพลังงาน

ส่งผลให้ปัจจุบันโครงสร้างการใช้เชื้อเพลิงในภาคขนส่งของประเทศมีความหลากหลายของชนิดเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้น อาทิ น้ำมันแก๊สโซฮอล์ออคเทน 91 น้ำมันแก๊สโซฮอล์ออคเทน 95 น้ำมันแก๊สโซฮอล์ E20 น้ำมันแก๊สโซฮอล์ E85 และน้ำมันไบโอดีเซล B7 ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นทั้งในส่วนของระบบการขนส่งและระบบจำหน่ายของผู้ประกอบการ และมีผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายเดินทางไปยังประชาชนต่อไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องปฏิรูปโครงสร้างการใช้พลังงานในภาคขนส่งระยะ 20 ปี โดยมีปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ คือ การทบทวนข้อมูลที่ใช้ในการกำหนดทิศทางและนโยบายที่เกี่ยวข้อง อาทิ แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก แผนอนุรักษ์พลังงาน และแผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อให้สามารถกำหนดโครงสร้างการใช้เชื้อเพลิงในภาคขนส่งของประเทศในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนดแผนดำเนินการและมาตรการลดผลกระทบกับผู้เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และขนส่ง สามารถวางแผนและบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสมตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานที่ชัดเจน

กระทรวงพลังงานได้ดำเนินการปรับประมาณการความต้องการใช้เชื้อเพลิง (BAU) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และได้ปรับปรุงแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก (AEDP 2018) และแผนบริหารจัดการน้ำมันเชื้อเพลิง (Oil Plan 2018) เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการแหล่งวัตถุดิบและการใช้พลังงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยมีการผลักดันส่งเสริมการใช้น้ำมันไบโอดีเซล B10 และน้ำมันแก๊สโซฮอล์ E20 รวมถึงลดการอุดหนุนราคาก๊าซ LPG และ ก๊าซ NGV ในภาคขนส่ง ให้เป็นไปตามความจำเป็นและสะท้อนราคาตลาด

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเพื่อการบรรลุเป้าหมายยังคงพบปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากผู้ประกอบการโรงกลั่น ผู้ค้าน้ำมันมาตรา 7 ผู้ผลิตเอทานอลและไบโอดีเซล และเกษตรกร ต้องการความเชื่อมั่นและความต่อเนื่องทางนโยบาย รวมทั้งต้องการให้ภาครัฐกำหนดมาตรฐานการผลิตเชื้อเพลิงเหลว B100 ให้มีความชัดเจน เพื่อให้การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล B10 ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของค่ายรถยนต์ยุโรป เนื่องจากน้ำมันไบโอดีเซล B10 ที่ผลิตได้ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับจากค่ายรถยนต์ของประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น อย่างไรตาม แนวโน้มการใช้พลังงานเชื้อเพลิงชีวภาพที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวจะส่งผลให้ปริมาณความต้องการน้ำมันเชื้อเพลิงในภาคขนส่งมีแนวโน้มลดลงเช่นกัน ซึ่งผู้ประกอบการโรงกลั่นน้ำมันภายในประเทศจำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับตัวในการหาตลาดส่งออกน้ำมันเชื้อเพลิงสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิรูปโครงสร้างการใช้พลังงานในภาคขนส่ง ระยะ 20 ปี สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงพลังงานควรมีการหารือร่วมกับผู้ประกอบการโรงกลั่นและผู้ค้าน้ำมัน เพื่อเตรียมความพร้อมในการปรับลดชนิดของน้ำมันเชื้อเพลิงในภาคขนส่งอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามสมดุลการผลิตในภาพรวมของประเทศ สัญญาของคู่ค้า และความสามารถในการบริหารจัดการของกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง พร้อมทั้งผลักดันให้น้ำมันไบโอดีเซล B10 เป็นน้ำมันดีเซลพื้นฐานของประเทศ

1013 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 13

การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าในกลุ่มอุตสาหกรรม

ประเทศไทยมีการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับสูง โดยสาขาอุตสาหกรรมมีการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายสูงรองจากภาคขนส่ง มีโรงงานอุตสาหกรรมกระจายอยู่ทั่วประเทศถึงประมาณ 135,000 โรงงาน ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานของประเทศในภาพรวม รัฐบาลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรมให้เป็นไปอย่างคุ้มค่าและก่อให้เกิดความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยต้องมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมโรงงานอุตสาหกรรม และกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน ในการผลักดันให้เกิดกลไกรับรองอุตสาหกรรมสีเขียว การนำร่องขยายผลการเพิ่มประสิทธิภาพหม้อน้ำ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบไอน้ำสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวล การยกระดับประสิทธิภาพพลังงานหม้อต้ม การพัฒนาประสิทธิภาพหม้อไอน้ำสำหรับโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อม การเพิ่มประสิทธิภาพพลังงานความร้อนในโรงงานอุตสาหกรรม และการจัดทำข้อบัญญัติเกณฑ์มาตรฐานประสิทธิภาพการใช้พลังงานของโรงงานอุตสาหกรรม

กระทรวงพลังงานได้ร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรมจัดทำโครงการเพื่อขับเคลื่อนตามแนวทางของแผนปฏิรูปที่สำคัญ ได้แก่ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพหม้อน้ำ ระบบความร้อน และระบบไอน้ำสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวล และจัดทำแนวทางเพื่อผลักดันให้มีการใช้มาตรฐานประสิทธิภาพพลังงานของโรงงานอุตสาหกรรม ภายใต้งบประมาณจากกองทุนอนุรักษ์พลังงาน ทำให้คาดว่าจะทำให้มีการใช้ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยประหยัดพลังงาน ลดการใช้เชื้อเพลิง ลดต้นทุนการผลิต ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้สำเร็จตามเป้าหมายของแผนปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรมให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอาจยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งไม่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการฯ เนื่องจากกังวลว่าเจ้าหน้าที่ของกรมโรงงานอุตสาหกรรมจะเข้ามาสำรวจตรวจวัดค่ามลพิษ อาทิ ค่าการปลดปล่อยฝุ่นละอองและหากค่าที่ตรวจวัดได้เกินค่ามาตรฐานจะถูกดำเนินการทางกฎหมาย รวมทั้งมีปัญหาด้านบุคลากรของโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานประสิทธิภาพพลังงานของโรงงานอุตสาหกรรมและการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านการอนุรักษ์พลังงาน

การดำเนินการในระยะต่อไป เน้นการสร้างความเข้าใจกับภาคเอกชนเพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดต่อประเทศชาติ และกำหนดมาตรการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและจูงใจให้ภาคเอกชนให้ความร่วมมือกับภาครัฐมากขึ้น

1014 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 14

การใช้ข้อบัญญัติเกณฑ์มาตรฐานอาคารด้านพลังงาน

ที่ผ่านมาการออกแบบอาคาร หรือการใช้วัสดุอาคาร หรืออุปกรณ์แสงสว่างและอำนวยความสะดวกในอาคาร เจ้าของอาคารอาจยังไม่ได้คำนึงถึงประสิทธิภาพของการใช้พลังงานในองค์รวม หรืออาจไม่มีความรู้ด้านเทคนิคการออกแบบอาคารเพื่อประหยัดพลังงาน หรืออาจมุ่งเน้นเฉพาะการลดต้นทุนในการก่อสร้างอาคาร ส่งผลให้ต้องมีค่าใช้จ่ายด้านพลังงานและการบำรุงรักษาสูงมากเกินความจำเป็น หรือมีการสูญเสียพลังงานอย่างมาก จนส่งผลกระทบต่อภาพรวมด้านเศรษฐกิจและปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานของประเทศโดยการกำหนดข้อบัญญัติเกณฑ์มาตรฐานอาคารด้านพลังงาน การสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อส่งเสริมให้เกิดการนำกฎหมายอาคารก่อสร้างใหม่มาเป็นกรอบในการสร้างอาคาร เพื่อให้นำมาซึ่งการลดการใช้พลังงานในภาพรวมของประเทศ

กระทรวงพลังงานได้จัดทำร่างกฎกระทรวงกำหนดประเภท หรือขนาดของอาคาร และมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกแบบอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. .... เสนอต่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2561 และได้ส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาด้วยแล้ว ในขณะเดียวกัน กรมพัฒนาพลังงานทดแทน

และอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ได้ร่วมกับสภาวิศวกร ในการพัฒนาบุคลากรตรวจรับรองแบบอาคารอนุรักษ์พลังงานเพื่อรองรับการดำเนินการตามกฎกระทรวงฯ ดังกล่าวควบคู่ไปด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าร่างกฎกระทรวงฯ จะได้รับความเห็นชอบในหลักการจากคณะรัฐมนตรีแล้ว แต่ยังอยู่ในขั้นตอนการตรวจพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ก่อนที่ใช้บังคับได้ต่อไป รวมทั้งภายหลังการประกาศบังคับใช้กฎกระทรวงฯ พพ. ต้องมีการประสานให้หน่วยงานต่าง ๆ ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ หรือแนวปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติในภายหลัง อาทิ การประสานกับสำนักงานคณะกรรมการนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นำกฎกระทรวงฯ มาเป็นส่วนประกอบของการพิจารณาอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการประสานกับคณะกรรมการควบคุมอาคารและกรมโยธาธิการและผังเมือง เพื่อขอความเห็นชอบให้นำกฎกระทรวงฯ มาบังคับใช้ด้วย

ทั้งนี้ การที่จะให้ข้อบัญญัติเกณฑ์มาตรฐานอาคารด้านพลังงานสามารถนำมาบังคับใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ จำเป็นต้องเร่งกระบวนการตรวจร่างกฎกระทรวงฯ ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว รวมทั้งเตรียมการอบรมด้านบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบุคลากรท้องถิ่นทั่วประเทศให้มีความพร้อมต่อการดำเนินภารกิจในการตรวจรับรองแบบอาคารอนุรักษ์พลังงาน

1015 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 15

การใช้มาตรการบริษัทจัดการพลังงาน (ESCO) สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556 กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐมีมาตรการลดการใช้พลังงาน เพื่อประหยัดงบประมาณในส่วนค่าสาธารณูปโภคและนำงบประมาณไปใช้ในการพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น รวมถึงกำหนดบทบาทให้หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้นำด้านประหยัดพลังงานให้แก่ภาคส่วนอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม หน่วยงานภาครัฐส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการและการใช้นวัตกรรมเพื่อประหยัดและอนุรักษ์พลังงาน จึงต้องมีการกำหนดแนวคิดในการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน

โดยใช้มาตรการบริษัทจัดการพลังงาน (Energy Service Company: ESCO) ซึ่งเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาและลงทุนติดตั้งวัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร หรือพลังงานหมุนเวียน โดยมีปัจจัยสู่ความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดแนวทางหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการดำเนินการ และการกำหนดมาตรการในการส่งเสริมเร่งรัดการขับเคลื่อน ESCO ในหน่วยงานภาครัฐ

ขณะนี้ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) ได้ร่วมกับสมาคมผู้ประกอบการบริษัทจัดการพลังงาน (ปัจจุบันมีผู้ประกอบการ ESCO มากกว่า 45 บริษัท) จัดกิจกรรมนำร่องโครงการส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์พลังงาน รวมทั้งได้จัดทำหลักเกณฑ์เงื่อนไข เพื่อช่วยประกอบการพิจารณาคัดเลือกบริษัทจัดการพลังงาน รวมทั้งได้จัดอบรมชี้แจงให้แก่สถานประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมและธุรกิจ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขดังกล่าวเพื่อเป็นการเตรียมพร้อมไว้แล้ว

อย่างไรก็ตาม แนวคิด ESCO ซึ่งเป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้เอกชนลงทุนติดตั้งอุปกรณ์ในการประหยัดพลังงานให้แก่หน่วยงานภาครัฐไปก่อน และให้บุคคลที่ 3 เข้ามาประเมินผลจากการประหยัดพลังงานได้จริงก่อนจ่ายเงินชดเชยการลงทุนจากส่วนต่างจากการประหยัดค่าไฟฟ้าให้กับเอกชนในภายหลังนั้น เป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่มีแนวทางปฏิบัติในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างที่ชัดเจนซึ่งอาจก่อให้เกิดการตีความได้ในภายหลัง รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อการผูกพันงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติ พพ. ควรส่งแนวคิดพร้อมรายละเอียดในการจัดจ้างตามหลักการ ESCO ไปให้คณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ ช่วยวินิจฉัยและให้ความเห็นต่อรัฐบาลในการกำหนดรายละเอียดของแนวทางปฏิบัติ เช่น การกำหนดเงื่อนไขหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดจ้างบริษัท ESCO การปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นต้น

1016 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 16

การส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย

ปัจจุบันกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและกระแสการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีระบบการกักเก็บพลังงานที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านต้นทุนที่ลดลงและประสิทธิภาพในการจัดเก็บพลังงานที่สูงขึ้น จนทำให้ยานยนต์ไฟฟ้ามีสมรรถนะใกล้เคียงกับยานยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยเครื่องยนต์สันดาปภายใน ซึ่งประเทศไทยเป็นฐานการผลิตยานยนต์และชิ้นส่วนที่สำคัญจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรักษาฐานทางเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้าที่ครอบคลุมตั้งแต่การผลิต การใช้ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายและมาตรฐานยานยนต์ไฟฟ้าและชิ้นส่วนอย่างครบวงจร ตามแนวทางที่สำคัญ ได้แก่ จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อบูรณาการทำงาน การจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อบูรณาการการขับเคลื่อนยานยนต์ไฟฟ้าและโครงสร้างพื้นฐาน พร้อมทั้งจัดทำมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนผ่านอุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์อย่างเป็นขั้นตอน

ปี 2560 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบมาตรการสนับสนุนการผลิตรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมตามมาตรการและแผนงานที่กำหนดไว้ เช่น การเปิดให้การส่งเสริมการลงทุนรถยนต์ที่ขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า การสร้างอุปสงค์ การจัดทำมาตรฐานของรถยนต์นั่งไฟฟ้า และการสร้างความตระหนักให้กับประชาชนและผู้บริโภค เป็นต้น และในปี 2562 อยู่ระหว่าง

การร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ เพื่อศึกษากำหนดทิศทางการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้า จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า การบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานขับเคลื่อนการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้าตามแผนงานและกรอบแนวทางที่กำหนดไว้ รวมทั้ง ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นโยบายการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้าเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าของไทยมีข้อจำกัดในการขับเคลื่อนหลายประการ ได้แก่ ความพร้อมของสถานีชาร์จรถไฟฟ้าสาธารณะในการรองรับความต้องการใช้งานของยานยนต์ไฟฟ้า ราคาการผลิตยานยนต์ภายในประเทศสูงกว่าราคานำเข้า ขาดมาตรฐานราคาค่าบริการการชาร์จไฟ และระยะเวลาชาร์จไฟที่ยังใช้เวลานาน

ทั้งนี้ กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพลังงานควรพิจารณาแนวทางการขับเคลื่อนโยบายยานยนต์ไฟฟ้า ในระยะเริ่มต้น โดยเร่งรัดการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยให้สามารถแข่งขันได้ และรองรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีแนวโน้มในการใช้ยานยนต์ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น

1017 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 17

การส่งเสริมเทคโนโลยีระบบการกักเก็บพลังงาน

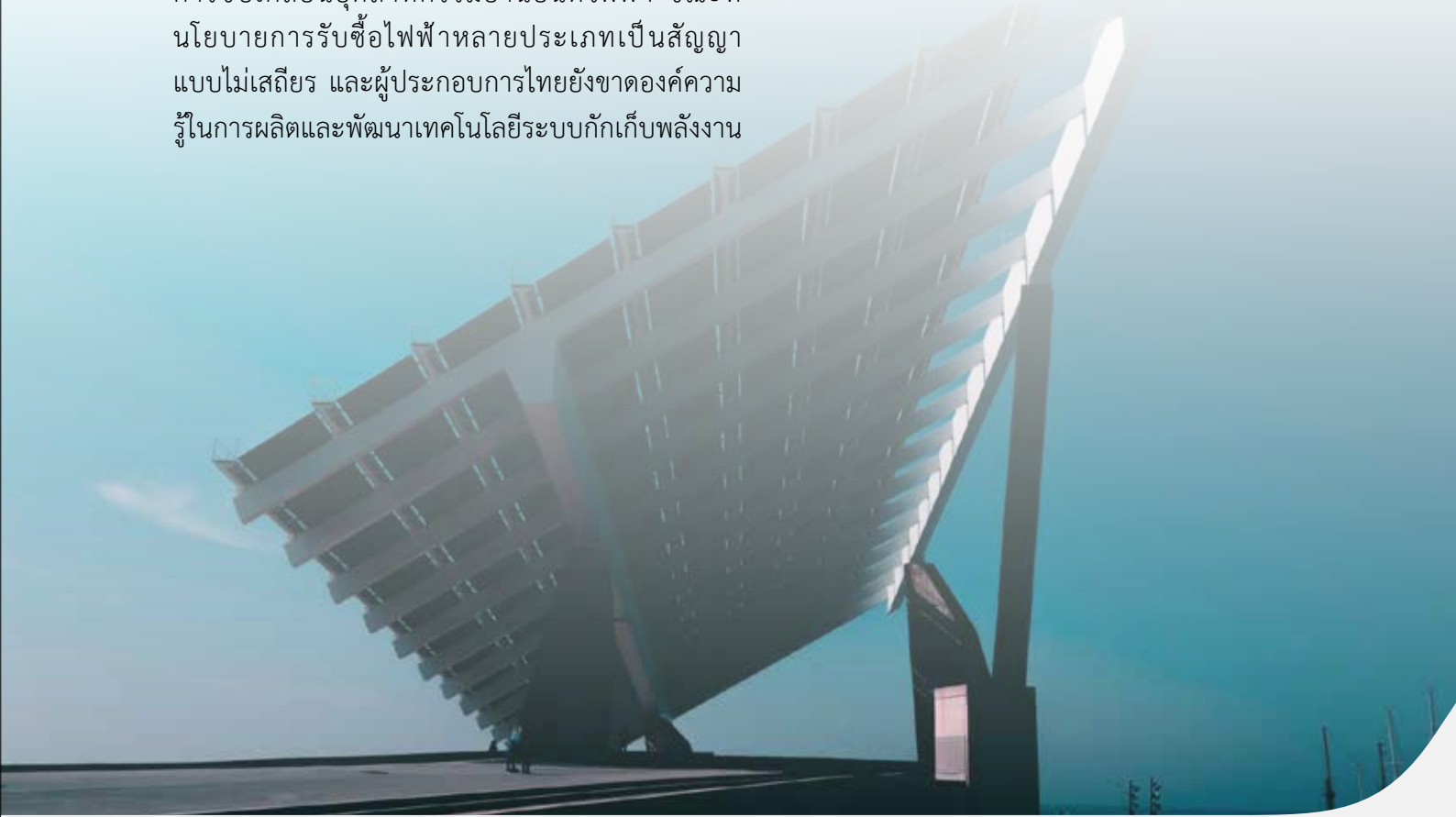

ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีทางด้านระบบกักเก็บพลังงาน มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้มีความสามารถในการเก็บประจุไฟฟ้าสูงขึ้นและมีต้นทุนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เกิดการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อช่วยจัดการความแออัดของโครงข่ายไฟฟ้า สร้างความมั่นคงและเสถียรภาพการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียน สอดคล้องกับแผนบูรณาการพลังงานระยะยาวของประเทศไทย และแผนขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงข่ายไฟฟ้าอัจฉริยะของประเทศไทย นอกจากนี้ยังส่งผลต่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ อุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าที่จะช่วยสนับสนุนขับเคลื่อนนโยบายอุตสาหกรรม 4.0 โดยควรมีการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมระบบกักเก็บพลังงาน ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติภายใต้คณะกรรมการพลังงานแห่งชาติเพื่อศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมการผลิตระบบกักเก็บพลังงานประเภทแบตเตอรี่ การกำหนดมาตรฐานและมาตรการส่งเสริมการผลิตและการใช้เทคโนโลยีระบบการกักเก็บพลังงาน การกำหนดเป้าหมายและแนวทางการนำเทคโนโลยีระบบการกักเก็บพลังงานมาใช้ในระบบโครงข่ายไฟฟ้าของประเทศ

ในปี 2562 สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ได้เสนอร่างคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมเทคโนโลยีระบบกักเก็บพลังงานตามแผนปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน เสนอคณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ (กพช.) เพื่อจัดทำแผนปรับปรุงระบบส่งและระบบจำหน่ายให้มีความทันสมัย รองรับเทคโนโลยีระบบไฟฟ้าในอนาคต และพัฒนาระบบโครงข่ายไฟฟ้าเดิมให้มีประสิทธิภาพการใช้งานให้ดีขึ้น โดยจะมีการกำหนดแผนงานเพื่อติดตั้งระบบควบคุมและบริหารจัดการอัตโนมัติสำหรับแหล่งผลิตไฟฟ้าแบบกระจายตัว และระบบกักเก็บพลังงานไฟฟ้า

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมอุตสาหกรรมเทคโนโลยีระบบการกักเก็บพลังงาน ยังคงมีข้อจำกัดในการนำเข้าวัตถุดิบลิเทียม เพื่อใช้ในการผลิตอุปกรณ์กักเก็บพลังงานไฟฟ้า และปริมาณความต้องการใช้ในประเทศ ที่ขึ้นอยู่กับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า ขณะที่นโยบายการรับซื้อไฟฟ้าหลายประเภทเป็นสัญญาแบบไม่เสถียร และผู้ประกอบการไทยยังขาดองค์ความรู้ในการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีระบบกักเก็บพลังงาน

ดังนั้น การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านพลังงาน กระทรวงพลังงานและสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (สำนักงาน กกพ.) ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงแผนด้านพลังงาน อาทิ แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า แผนอนุรักษ์พลังงาน เพื่อสนับสนุนการนำระบบกักเก็บพลังงานประเภทแบตเตอรี่มาใช้ในระบบโครงข่ายพลังงาน พร้อมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งโรงไฟฟ้าแบบมีเสถียรภาพและแน่นอน นอกจากนี้ควรส่งเสริมการลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชนและเอกชนกับเอกชนในต่างประเทศเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการลงทุนในแหล่งแร่ลิเทียมที่สำคัญที่จะช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า

11

แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการป้องกันและปราบปราม การทุจริตและประพฤติมิชอบ

" การปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
มีความรวดเร็ว เด็ดขาด และเป็นธรรม ปลูกฝังจิตสำนึก
ของคนในชาติให้มีคุณธรรม จริยธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาล
ในการปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินชีวิต "

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นในวงกว้าง ทำให้ประเทศต้องสูญเสียงบประมาณไปเป็นจำนวนมาก และส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมที่สูงขึ้น งบประมาณของรัฐบาลที่สามารถนำไปพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ กลับถูกเบียดบังและเบียดเบียนจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมีรากเหง้าของปัญหาจากคน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้จะมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ แต่ยังขาดการบังคับใช้อย่างจริงจัง อีกทั้งการทุจริตได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากเดิมที่เน้นการทุจริตทางตรงเปลี่ยนรูปแบบมาสู่การทุจริตเชิงนโยบาย โดยมีการแก้กฎหมาย กฎระเบียบหรือกำหนดนโยบาย เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องมากยิ่งขึ้น การใช้อำนาจเอื้อประโยชน์ การทำลายกลไกการตรวจสอบ เป็นต้น ส่งผลให้การปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอ่อนแอและขาดประสิทธิภาพ

การปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบได้มีการดำเนินการในหลายรูปแบบตั้งแต่อดีตผ่านกลไกต่าง ๆ แต่ปัญหาการทุจริตกลับเพิ่มขึ้นและแพร่ขยายเป็นวงกว้าง ส่งผลให้เกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของหน่วยงานปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบด้านต่าง ๆ ในประเด็นที่ว่าไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ หรือสืบสวนไม่ถึงต้นตอของผู้กระทำผิดอย่างแท้จริง สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความเชื่อมั่นของประชาชนในระบบติดตาม ตรวจสอบ และลงโทษของการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบของประเทศไทย ส่งผลให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมากและได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหลายส่วน ดังนี้

หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 41 กำหนดให้บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว และ (3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หมวดที่ 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 (10) กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 59 กำหนดให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก มาตรา 63 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุนและให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้านหรือชี้เบาะแส โดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามกฎหมายบัญญัติ หมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 76 กำหนดให้รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่นให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็วไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพมาตรา 78

กำหนดให้รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน ด้วยเหตุนี้ ตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ และจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งมี 6 เรื่องประเด็นปฏิรูปและวัตถุประสงค์รวม ประกอบด้วย

1) ด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง ให้มีการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบรวมทั้ง ให้มีกฎหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นพลังในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และชี้เบาะแสเมื่อพบเห็นการกระทำความผิด โดยรัฐมีมาตรการสนับสนุนและคุ้มครองผู้ชี้เบาะแสด้วย

2) ด้านการป้องปราม (1) ให้มีมาตรการควบคุม กำกับ ติดตามการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรงสุจริตของบุคลากร ใช้ดุลยพินิจโดยสุจริตภายใต้กรอบธรรมาภิบาลและการกำกับกิจการที่ดีอย่างแท้จริง

3) ด้านการป้องปราม (2) ให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ และสนับสนุนแนวร่วมปฏิบัติของภาคเอกชนในการต่อต้านการทุจริตเพื่อขจัดปัญหาการทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ

4) ด้านการปราบปราม (1) ยกระดับการบังคับใช้มาตรการทางวินัย มาตรการทางปกครอง หรือมาตรการทางกฎหมายต่อเจ้าพนักงานของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบหรือกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเคร่งครัด

5) ด้านการปราบปราม (2) ปรับปรุงประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน (ไต่สวน ชี้มูล ฟ้องศาล พิพากษา) ทั้งแพ่งและอาญาให้รวดเร็ว รุนแรง เด็ดขาด เป็นธรรม เสมอภาค โดยเฉพาะมีการจัดทำและบูรณาการฐานข้อมูลคดีทุจริตตลอดจนเร่งรัดการติดตามนำทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำผิดทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ตกเป็นของแผ่นดิน และในกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลก็ให้เร่งบัญญัติเพิ่มเติม

6) ด้านการบริหารจัดการ ให้มีกลไกที่เหมาะสมในการประสานงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ ในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์และการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อให้ประเทศไทยปลอดทุจริตตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

ในการผลักดันให้ประเทศไทยมีระดับคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index : CPI) อยู่ใน 20 อันดับแรกของโลก เพื่อให้เป้าหมายของการปฏิรูปประเทศด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบบรรลุผล มีความท้าทายที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและเฝ้าระวังการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาครัฐจะต้องสนับสนุนและคุ้มครองประชาชนที่ร้องเรียนและแจ้งเบาะแสให้มีความปลอดภัยจากการถูกคุกคาม ข่มขู่ และถูกทำร้าย

(2) การพัฒนาและใช้ประโยชน์จากดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สามารถร้องเรียนและประเมินความพึงพอใจต่อการทำงานและความโปร่งใสของรัฐ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

(3) การเปิดเผยข้อมูลของรัฐ (Open Government Partnership) ส่งเสริมความโปร่งใสของรัฐ ผ่านระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มโดยให้ประชาชนสามารถสืบค้นข้อมูลและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้

(4) การยกระดับอำนาจหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) ในทุกระดับ ให้มีประสิทธิภาพและเกิดความคล่องตัวในการทำงานเพื่อรณรงค์ ปลูกฝัง จริยธรรมในการปฏิบัติงานของภาครัฐ

1101

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การป้องกันและเฝ้าระวัง

การดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายที่กำหนดไว้มีลักษณะการส่งเสริมสนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน ผ่านจัดการกำหนดมาตรการและกลไกในการให้ความรู้ประชาชน ในการเสริมสมรรถนะในการต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ และจัดการอบรมเครือข่ายแจ้งเบาะแสการทุจริตและประพฤติมิชอบ

1102

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 การป้องปราม (1)

ได้มีการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายโดยการมีมาตรการควบคุม กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ภายใต้กรอบธรรมาภิบาลและการกำกับกิจการที่ดีอย่างแท้จริง โดยได้ดำเนินโครงการ การปรับปรุงกฎหมายให้คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน มีหน้าที่และอำนาจในการเสนอแนะต่อองค์กรกลางบริหารงานบุคคลต่าง ๆ ทุกองค์กร

1103

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 การป้องปราม (2)

การดำเนินการที่ผ่านมาได้มีการผลักดันการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ โดยได้ดำเนินการการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงาน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐอย่างมีประสิทธิผล

1104

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 การปราบปราม (1)

ที่ผ่านมาได้มีการยกระดับการบังคับใช้มาตรการทางวินัย มาตรการทางปกครอง และมีมาตรการทางกฎหมายต่อเจ้าพนักงานของรัฐที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบหรือกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมีกฎหมายว่าด้วยวินัยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและบุคลากรในองค์กรอิสระ รวมถึงองค์กรตุลาการ และหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ

1105

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การปราบปราม (2)

การดำเนินการที่ผ่านมามุ่งเน้นให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยดำเนินการพัฒนาระบบการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความน่าเชื่อถือเพื่อลดการใช้เงินสด และภาครัฐสามารถควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินตราทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อย่างมีประสิทธิผล

1106

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 การบริหารจัดการ

ได้มีการดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนบรรลุเป้าหมายโดยมีกลไกที่เหมาะสมในการประสานงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์ ผ่านการการพัฒนาสมรรถนะและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในการปราบปรามการทุจริต

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1
1101

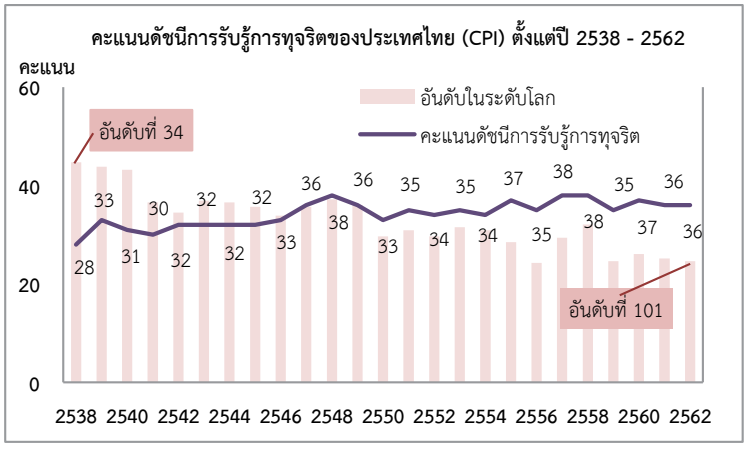
การป้องกันและเฝ้าระวัง

จากสถานการณ์การทุจริตในประเทศไทย ได้หยั่งรากลึกในสังคมไทยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ในปี 2562 สถานการณ์การคอร์รัปชันในประเทศไทยจากผลการประเมินขององค์กรโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International TI) ปรากฏว่า ประเทศไทยมีดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index – CPI) อยู่ที่ 36 คะแนน เท่ากับ ปี 2561 อันดับปรับตัวลดลงจากอันดับที่ 99 เป็นอันดับที่ 101 และในกลุ่มประเทศอาเซียนถูกปรับจากอันดับที่ 5 มาเป็นอันดับที่ 6 ในปี 2561 และปี 2562 ตามลำดับ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาในประเด็นปฏิรูปการป้องกันและเฝ้าระวังได้มีการดำเนินการฝึกอบรมเจ้าพนักงานของรัฐและพัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่ายภาคประชาสังคมและให้ความรู้แก่ประชาชนในการป้องกัน เฝ้าระวัง และแจ้งเบาะแสการทุจริต เพื่อให้ภาคประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ รังเกียจการทุจริต มีบทบาทให้ป้องกันและเฝ้าระวัง ตรวจสอบ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้การปฏิบัตินโยบายของรัฐเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้

อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนทุกช่วงวัยให้รังเกียจการทุจริตประพฤติมิชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนในการป้องกันและเฝ้าระวังการทุจริตและประพฤติมิชอบรวมถึงการสร้างช่องทางร้องเรียนและแจ้งเบาะแสให้เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งผลักดันกฎหมายในการรองรับการรวมตัวของประชาชนเพื่อต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยกำหนดบทบาทของรัฐให้เป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ประชาชนสามารถรวมตัวเพื่อต่อต้านขับไล่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือนักการเมืองที่กระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบได้ และการสร้างทัศนคติความรู้ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม แก่เยาวชนในสถานศึกษาทุกระดับและสร้างการตระหนักรู้ให้รังเกียจและตระหนักถึงโทษภัยของการทุจริตคอร์รัปชันต่อประเทศชาติ รวมถึงจัดวางระบบสื่อสาธารณะเพื่อเปิดรับแจ้งเบาะแสจากบุคคลทั่วไป และมีมาตรการคุ้มครอง ปกป้อง และรักษาความลับของผู้แจ้งเบาะแสเพื่อให้ผู้แจ้งเบาะแสมั่นใจในความปลอดภัยของตนและครอบครัว ปราศจากการคุกคามของผู้ทุจริตและผู้มีอิทธิพลในพื้นที่

ที่มา : สรุปข้อมูลจาก Transparency International

1102 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

ด้านการป้องปราม (1)

ปัญหาการทุจริตในประเทศไทยมีแนวโน้มส่งผลกระทบที่รุนแรงและมีรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น ตามสถานการณ์และบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งจัดว่าเป็นปัญหาการทุจริตในรูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น ตัวอย่างการทุจริตเชิงนโยบาย เช่น การแก้กฎหมาย ระเบียบ หรือกำหนดนโยบายเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง โดยทำลายกลไกกระบวนการตรวจสอบและนโยบายในเวลาเดียวกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ อาทิ กลไกภาครัฐยังไม่สามารถปฏิบัติงานภายใต้กรอบธรรมาภิบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้รัฐมีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเข้มงวด ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเด็นปฏิรูปเพื่อการป้องปรามการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ดำเนินการภายใต้กรอบธรรมาภิบาล ควรได้รับการผลักดัน

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเด็นปฏิรูปเพื่อการป้องปรามการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนให้ดำเนินการภายใต้กรอบธรรมาภิบาลนั้นมีการดำเนินการของส่วนราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาทิ กิจกรรมการบริหารงานภาครัฐที่ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติประจำตำแหน่ง ซึ่งดำเนินการตามแผนงานประจำ ไตรมาสที่ 1 ปีงบประมาณ 2562 โดยได้นำเสนอ (ร่าง) ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในฐานะองค์กรกลางบริหารงานบุคคล พิจารณาเห็นชอบ และประธานกรรมการ ป.ป.ช. ได้ลงนามและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2561 โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ได้กำหนดจัดการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับข้าราชการของ สำนักงาน ป.ป.ช. ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ กิจกรรมการปรับปรุงกฎหมายให้คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน มีหน้าที่และอำนาจในการเสนอแนะต่อองค์กรกลางบริหารงานบุคคลต่าง ๆ ทุกองค์กร โดยผลการดำเนินงานที่แล้วเสร็จ คือได้มีประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง การอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2562 รวมทั้งกิจกรรมการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงาน (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดให้ดำเนินการเป็นประจำทุกปี ซึ่งหากไม่ผ่านการประเมินในเกณฑ์ร้อยละ 80 หัวหน้าส่วนราชการอาจได้รับการพิจารณาย้ายออกจากตำแหน่ง โดยผลการดำเนินการที่แล้วเสร็จ คือ สำนักงานปลัด

สำนักนายกรัฐมนตรี ได้จัดโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงาน (การประเมิน ITA) ด้วยการจัดประชุมชี้แจงหน่วยงานในสังกัด เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมิน ทั้งนี้ ผลการประเมิน ITA ประจำปีงบประมาณ 2562 ของสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี อยู่ในระดับ 86.74 คะแนน และผลการประเมิน ITA ประจำปีงบประมาณ 2562 ของหน่วยภาครัฐในภาพรวมอยู่ที่ระดับ 66.74

ที่มา: สำนักงาน ป.ป.ช.

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าว มีประเด็นท้าทายที่สำคัญที่ควรเร่งผลักดันมากยิ่งขึ้น อาทิ การเร่งรัดการดำเนินการตามหลักการเปิดเผยข้อมูลตามแนวทางเดียวกันของภาคีสมาชิกความร่วมมือเพื่อการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใส ให้อำนาจภาคประชาชนในการต่อต้านการทุจริต และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการทำงานของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นให้หน่วยงานภาครัฐเปิดเผยข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อให้สามารถสืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลไกป้องกัน ตรวจสอบที่เข้มงวด เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการดำเนินงานในระยะต่อไป หน่วยงานภาครัฐควรเร่งผลักดันการเปิดเผยข้อมูลของรัฐ และพัฒนาระบบดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ได้สร้างกลไกการป้องกัน ตรวจสอบ และลงโทษต่อผู้กระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวด เด็ดขาด เป็นธรรม เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของภาครัฐมีความถูกต้องโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาล

1103 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3

ด้านการป้องปราม (2)

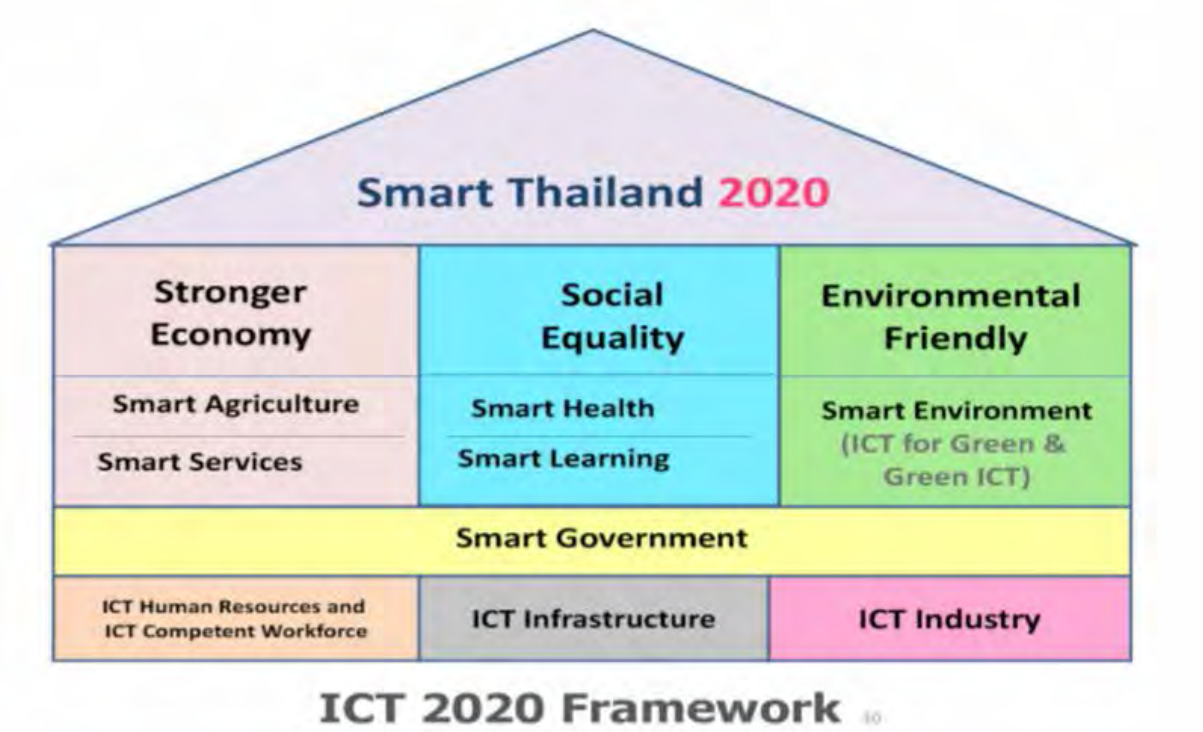
ในช่วงปี พ.ศ. 2560 - 2562 ประเทศไทยยังคงเผชิญกับกระแสความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ การแข่งขันทางการค้าจากการเปิดการค้าเสรี การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีโดยภาคเอกชนและภาครัฐ เป็นต้น ดังนั้น ภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วยการเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อส่งมอบบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพให้แก่ประชาชน รวมทั้งตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริงผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศตามแนวทางการพัฒนาประเทศไทย 4.0 นอกจากนี้ ภาครัฐยังต้องพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารสำหรับประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมที่ดำเนินการโดยภาครัฐ เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 59 ที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเด็นปฏิรูปเพื่อการป้องปรามการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ ได้ดำเนินการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ ควบคู่กับสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้าร่วมปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตนั้น มีการดำเนินการของส่วนราชการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อาทิ กิจกรรมการสนับสนุนให้ภาคเอกชนที่ต้องการรับสัมปทานและเป็นคู่สัญญากับภาครัฐหรือติดต่อใช้บริการจากภาครัฐ มีความรู้ความเข้าใจถึงอันตรายของการให้สินบนหรือสนับสนุนให้มีการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ โดยมี 4 หน่วยงานหลัก (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กระทรวงการคลัง องค์กรต่อต้านคอรัปชั่น (ACT) และสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (IOD) ร่วมดำเนินโครงการบูรณาการความร่วมมือเพื่อต่อต้านการทุจริตในภาครัฐวิสาหกิจ ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในกิจกรรมย่อยข้อที่ 2 การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี ของคู่ค้ารัฐวิสาหกิจที่มีความโดดเด่นด้านนโยบายต่อต้านการทุจริต นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมการพัฒนาระบบการเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความน่าเชื่อถือ เพื่อลดการใช้เงินสด และภาครัฐสามารถควบคุมการเคลื่อนย้ายเงินตราทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อย่างมีประสิทธิผลโดยธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์

และตลาดหลักทรัพย์ได้ร่วมกันพัฒนาระบบการชำระเงินผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการตรวจสอบได้ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว ความคล่องตัวของการหมุนเวียนเงินในระบบ และเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

การผลักดันประเด็นปฏิรูปเพื่อการป้องปรามการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ ควบคู่กับสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้าร่วมปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต ยังมีความท้าทายที่สำคัญซึ่งควรเร่งผลักดันมากยิ่งขึ้น อาทิ การเร่งรัดให้มีการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อเป็นกลไกในการเผยแพร่ข้อมูลสาธารณะ ส่งและตอบเรื่องร้องเรียน รวมทั้งประเมินความพึงพอใจและแสดงความโปร่งใสของการให้บริการของหน่วยงานรัฐซึ่งประชาชนสามารถสะท้อนความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องไปยังหน่วยงานภาครัฐได้รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการที่เสนอโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อาทิ โครงการ Citizen Feedback โครงการตามกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ICT 2020 (พ.ศ. 2554 – 2563) เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านี้ ควรได้รับการพิจารณาให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อเร่งดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

ICT 2020 Framework

1104 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4

ด้านการปราบปราม (1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติให้มีกลไกป้องกัน ปราบปราม และขจัดการทุจริตประพฤติมิชอบ ได้แก่ มาตรา 98 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์คุณสมบัติลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เข้มงวดมากขึ้น เช่น ต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาฐานทุจริต กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในความยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงิน ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน หรือเคยพ้นตำแหน่งเพราะฝ่าฝืนและไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรม และมาตรา 160 บัญญัติให้ผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต้องมีคุณสมบัติหรือไม่มีลักษณะต้องห้ามใกล้เคียงกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

ที่ผ่านมาเนื่องจากการทุจริตและประพฤติมิชอบได้ทวีความรุนแรงและก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จาก มีคดีทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นสู่ศาลหรือกระบวนการไต่สวนมากขึ้น ประเทศไทยจึงได้มีความพยายามในการพัฒนาระบบเพื่อลดจำนวนคดีทุจริตและประพฤติมิชอบในหน่วยงานภาครัฐ กวดขันวินัยให้มีประสิทธิผลในทางปฏิบัติ เพื่อความรวดเร็ว เด็ดขาดและเป็นธรรม โดยหากมีการร้องขอความเป็นธรรมให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในกำหนดและแจ้งให้ผู้ร้องทราบทันที เช่น การมีประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง การอุทธรณ์และการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์ พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายกฎระเบียบและนโยบายเพื่อสนับสนุนมาตรการปราบปรามและแก้ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบให้เป็นแนวทางปฏิบัติในเชิงรุกเพื่อต่อต้านการทุจริตทั้งภายในและระหว่างประเทศ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดเป้าหมายการทุจริตให้น้อยลง โดยเพิ่มประสิทธิภาพระบบงานปราบปรามการทุจริต สร้างกลไกการป้องกันและปราบปรามเพื่อยับยั้งการทุจริต และพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อลดปัญหาการทุจริต การพัฒนาสมรรถนะและองค์ความรู้เชิงสร้างสรรค์

ของบุคลากรในการปราบปรามการทุจริตและปรับปรุงกระบวนงานปราบปรามการทุจริตที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 สร้างแนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้ทันต่อการทุจริต สร้างมาตรฐานในการปราบปรามการทุจริตร่วมกันให้มากขึ้น ตลอดจนพัฒนาช่องทางการร้องเรียนและแจ้งเบาะแสการทุจริตให้หลากหลายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น

ประเทศไทยมีความพร้อมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบและกลไกเพื่อต่อต้านการทุจริตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูป แต่ยังมีประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งผลักดัน ได้แก่ ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย กฎระเบียบและนโยบายเพื่อสนับสนุนมาตรการในการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบให้เป็นแนวทางปฏิบัติเชิงรุกเพื่อต่อต้านการทุจริตได้อย่างแท้จริง การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับการทุจริต การขยายเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการปราบปรามการทุจริตร่วมกับภาคีและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนพัฒนาเกณฑ์การประเมินสมรรถนะของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะตำแหน่งผู้บริหาร และการประเมินระดับความสำเร็จในการบังคับใช้การดำเนินการทางจริยธรรมและวินัย และเกณฑ์การวัดประสิทธิภาพของการรับเรื่องร้องเรียนและการแจ้งเบาะแสการทุจริตให้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถของนิติกรให้สามารถดำเนินการในระบบไต่สวนอย่างเป็นมืออาชีพ เป็นกลางและไม่เลือกปฏิบัติ ตลอดจนสนับสนุนให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ เป็นผู้รับผิดชอบหลักหรือมีหน้าที่ในการดำเนินมาตรการทางวินัย มาตรการทางปกครองหรือมาตรการทางกฎหมายกับเจ้าหน้าที่ในสังกัดที่ถูกกล่าวหาหรือพบเหตุอันควรสงสัยว่าประพฤติมิชอบกระทำการทุจริตอย่างเข้มงวด หรือเมื่อข้าราชการฝ่าฝืน/ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานจริยธรรม หรือกระทำการผิดวินัย นอกจากนี้ ควรมุ่งบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยความผิดจากการกระทำโดยเจตนาของเจ้าพนักงานของรัฐที่ทุจริตต่อหน้าที่ หรือใช้อำนาจโดยมิชอบ เช่น กฎหมายว่าด้วยการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและส่วนรวม กฎหมายว่าด้วยการยักยอกการเบียดบังหรือการยักยอกถ่ายเททรัพย์สินโดยเจ้าพนักงานของรัฐ และกฎหมายว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและใช้อิทธิพลเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์อันมิชอบ เป็นต้น และควรจัดกิจกรรมการผนึกความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและหน่วยงานตรวจสอบของรัฐในการปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยลดการกระทำผิดทางวินัยด้วยการเฝ้าระวังจากทุกภาคส่วน ตลอดจนพัฒนาให้มีกลไกรองรับการรวมตัวของภาคประชาชน ผลักดันให้มีการกำหนดกลไกมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนในการคัดกรองหัวหน้าส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่ละเลย ละเว้น รู้เห็นเป็นใจ หรือมีสถานะเป็นผู้ถูกกล่าวหาในกรณีทุจริตและประพฤติมิชอบด้วย

1105 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5

ด้านการปราบปราม (2)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 76 วรรคสาม ได้กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว และมติคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2559 มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) กำกับดูแลให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบดำเนินการตามบัญชีให้เรียบร้อยและทันเวลาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งสำนักงาน ก.พ. ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมของหน่วยงานของรัฐ มาตรา 76 วรรคสาม และมาตรา 258 ข. (4) ร่วมกับองค์กรกลางบริหารงานบุคคลประเภทต่าง ๆ และราชกิจจานุเบกษา วันที่ 16 เมษายน 2562 ประกาศให้มีกฎหมายพระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 และให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน 2562 เป็นต้นไป และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. 2559 ให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ และคดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมในคดีทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ที่ผ่านมา สังคมไทยปรับปรุงประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นไต่สวน ชี้มูล ฟ้องศาลและพิพากษาทั้งใน คดีแพ่งและอาญาให้ดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม หน่วยงานผู้รับผิดชอบด้านการสอบสวนได้กำหนดมาตรการหรือแนวทางในการดำเนินการกรณีประพฤติมิชอบกับหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) ได้ดำเนินมาตรการทางวินัยในการสืบสวนข้อเท็จจริง กรณีข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในสังกัดถูกกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบหรือกระทำการทุจริต นอกจากนี้ สำนักงาน ป.ป.ท. ยังได้จัดทำมาตรการสืบสวนข้อเท็จจริงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนปฏิรูปฯ และอยู่ระหว่างการจัดทำกฎหมายวิธีการดำเนินการด้านวินัยของเจ้าพนักงานของรัฐ และโครงการจัดทำคู่มือหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) อยู่ระหว่างการจัดตั้งหน่วยงานบริหารคดี พัฒนาโครงข่ายฐานข้อมูลเกี่ยวกับคดีทุจริตและประพฤติมิชอบของทุกหน่วยงาน และประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำสรุปผลคดีและข้อเสนอแนะในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต รวมทั้งอยู่ระหว่างการพิจารณาตรากฎหมายกำหนดเงื่อนไขในการประกันตัวผู้ต้องหาคดีทุจริตประพฤติมิชอบให้ถูกควบคุมตัวในสถานที่ที่เหมาะสม รวมทั้งการกำหนดมาตรการป้องกันผู้ถูกกล่าวหาหลบหนี และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ป.ง.) อยู่ระหว่างการจัดทำโครงการเพื่อปรับปรุงบทบัญญัติ กฎหมายและอนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องให้มีความเป็นเอกภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีความพยายามในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย จัดทำและบูรณาการฐานข้อมูลคดีทุจริต ตลอดจนเร่งรัดติดตามการนำทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำผิดทั้งในและต่างประเทศให้ตกเป็นของแผ่นดิน และในกรณีที่ยังไม่มีกฎหมายที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลก็ให้เร่งบัญญัติเพิ่มเติมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปแต่ยังมีประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งผลักดัน ได้แก่การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการปราบปรามการทุจริตการสนับสนุนให้มีหน่วยงานรับผิดชอบการอนุวัติการและดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายและข้อตกลงระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี ได้อย่างครบถ้วน

1106 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6

การบริหารจัดการ

ปัจจุบันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนา และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น เพื่อรับมือกับผลกระทบที่เกิดจากปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องพัฒนากลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อระงับและสกัดกั้นไม่ให้การทุจริตมีโอกาสเกิดขึ้น และเสริมสร้างการบริหารจัดการภาครัฐให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ปลูกฝังและพัฒนาข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐให้ปฏิบัติงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล และสนับสนุนการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปราบปรามและการปฏิบัติงานของภาครัฐ สนับสนุนให้กลไกการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีกระบวนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนและระยะเวลาที่ชัดเจน และลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการตัดสินใจและปฏิบัติงาน ตลอดจนพัฒนาและปรับปรุงแนวทางให้องค์กรและกระบวนการตรวจสอบภายในองค์กรมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบและสามารถนำผลการตรวจสอบไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานและลงโทษผู้กระทำผิดได้อย่างแท้จริง และสร้างกลไกที่กระตุ้นให้ผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าส่วนราชการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต มีนโยบายและแนวทางในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ และลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ไม่เปิดโอกาสให้การทุจริตขยายผลในวงกว้าง

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาในประเด็นปฏิรูปด้านการบริหารจัดการอยู่ระหว่างการดำเนินการปรับปรุงกลไกที่เหมาะสมในการประสานนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตของทุกภาคส่วน โดยมีคณะกรรมการประสานนโยบายระดับสูง ซึ่งประกอบด้วยผู้นำฝ่ายบริหาร ผู้นำฝ่ายองค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและผู้นำภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เพื่อบูรณาการนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางความร่วมมือระหว่างประเทศ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) กำลังดำเนินการปรับปรุงกลไกประสานขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ในฝ่ายบริหาร และปรับปรุงกฎหมายเพื่อปรับปรุงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) ในทุกระดับ รวมถึงการสร้างเอกภาพและประสิทธิภาพในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบและปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 (UNCAC) อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งสถาบันการสร้างเสริมสมรรถนะด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Anti-Corruption Capacity Building Institute) เพื่อทำหน้าที่เฝ้าระวังและกำกับติดตามการปฏิบัติงานของภาครัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหา และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางด้านวิชาการแก่หน่วยงานของรัฐ เพื่อให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามสนธิสัญญา อนุสัญญาฯ และข้อตกลงระหว่างประเทศในด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในประเด็นการปฏิรูปดังกล่าวยังมีประเด็นท้าทายที่สำคัญที่ควรเร่งผลักดันมากยิ่งขึ้น อาทิ การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการตามอนุสัญญาฯ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต และให้หน่วยงานตามกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับคดีทุจริตและประพฤติมิชอบปฏิบัติตามข้อกำหนดในอนุสัญญาฯ ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งผลักดันกำหนดกลไกประสานการขับเคลื่อน นโยบายและยุทธศาสตร์การปราบปรามการทุจริต โดยมีผู้แทนฝ่ายตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและผู้แทนหน่วยงานในฝ่ายบริหารที่บังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (Clearing House) รวมถึงปรับปรุงกฎหมายเพื่อปรับปรุงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต (ศปท.) ในทุกระดับและกฎหมายจัดตั้งสถาบันวิชาการป้องกันและปราบปรามการทุจริตเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินงานประสานทางโครงสร้างและนโยบาย เกิดการบูรณาการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบระหว่างหน่วยงานของรัฐอย่างเข้มแข็ง เกิดการเชื่อมโยงข้อมูล มีความเข้าใจและการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกันตามข้อกำหนดในอนุสัญญาฯ

12 แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

ยุทธศาสตร์ชาติด้าน
การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

" ยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถของประเทศ และปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา "

ในบริบทการพัฒนาของประเทศไทย การศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมต่อสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งยังเป็นการผลิตทรัพยากรมนุษย์เพื่อเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันจึงจำเป็นต้องสอดคล้องและตอบสนองต่อบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกและบริบทการพัฒนาของประเทศ หากพิจารณาจะพบว่ามีสถานการณ์และแนวโน้มที่สำคัญ โดยแบ่งเป็นสถานการณ์และแนวโน้มภายนอก อาทิ *(1) การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution)* ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดด การเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง (Internet of Things) ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไปโดยฉับพลันสิ้นเชิง *(2) การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน* ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคงของประเทศ *(3) การเข้าสู่วิกฤตสังคมสูงวัย* ประกอบกับอัตราการเกิดที่ลดลง ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานภายในประเทศ และการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติมากขึ้น *(4) การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง* การขยายตัวของอุตสาหกรรมและชุมชนเมือง ส่งผลให้ทรัพยากร ธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว นำมาซึ่งความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประมาณค่ามิได้ ส่วนสถานการณ์และแนวโน้มภายใน อาทิ *(1) คุณภาพของคนไทยทุกกลุ่มวัย* ปัจจัยที่ส่งผลส่วนหนึ่งมาจากการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถเตรียมพร้อมและพัฒนาคนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของแต่ละกลุ่มวัย *(2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย* ปัจจุบันคนไทยขาดคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และจิตสาธารณะ มีค่านิยมที่ยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม รักสนุกและความสบายขาดความอดทน วัตถุนิยม ยอมรับคนที่ฐานะมากกว่าความดี มีคุณธรรม *(3) การวางแผนเพื่อรองรับประเทศไทย 4.0* มีการจัดทำแผนระดับชาติที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ คือ ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งทุกหน่วยงานได้มีการจัดทำแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแผนดังกล่าวและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น วัตถุประสงค์รวมของการปฏิรูปการศึกษาจึงประกอบด้วย (1) ยกระดับคุณภาพการศึกษา (2) ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (3) มุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ (4) ปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างธรรมาภิบาล

ประเด็นท้าทายและข้อเสนอแนะ

1) การเร่งรัดให้ประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่ผ่านมายังมีความล่าช้าเนื่องมาจากยังไม่มีทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องมีการเร่งรัดให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... เพื่อความคล่องตัวในการขับเคลื่อนการปฏิรูปในระยะต่อไป และควรเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานขับเคลื่อนไว้ล่วงหน้าไปพลางก่อนที่กฎหมายจะมีผลบังคับใช้ เพื่อที่จะสามารถดำเนินการได้ทันทีหลังมีการประกาศใช้กฎหมาย

2) การพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน จากการดำเนินงานที่ผ่านมาต้องอาศัยความร่วมมือ การปฏิบัติงานร่วมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้การปฏิรูปเกิดประสิทธิผล จึงควรมีการบูรณาการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมที่มีศักยภาพเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการขับเคลื่อน รวมถึงความร่วมมือจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการพัฒนาเด็กเล็ก และเด็กก่อนวัยเรียน อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาตลอดช่วงชีวิตต่อไปในอนาคต ผ่านการดำเนินโครงการ อาทิ ยกระดับโรงเรียนพ่อแม่ (Parenting schools) มีระบบฝึกอบรมและระบบโค้ช/ระบบพี่เลี้ยงที่มีคุณภาพให้ครูและผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และกระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัย รวมถึงพัฒนาศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กที่มีคุณภาพในราคาที่ไม่สูงเกินไป

3) การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จากการดำเนินการเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ายังมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในหลายมิติ จึงจำเป็นต้องมีการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ คำนึงถึงการจัดทรัพยากรเป็นพิเศษสำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์และโรงเรียนด้อยโอกาส มีระบบโรงเรียนพี่เลี้ยงจับคู่ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีคุณภาพการศึกษาดีกับโรงเรียนขนาดเล็ก มีระบบฐานข้อมูลกลางในการติดตามผู้เรียนตลอดระบบการศึกษา ตลอดจนบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

4) กลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ จากกระบวนการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่ายังคงมีความท้าทายในการปรับค่านิยมในการเลือกศึกษาวิชาชีพครู และการเลือกประกอบอาชีพครู รวมทั้งประเด็นคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันผลิตครู และหลักสูตรในการผลิตครูให้ตรงต่อความต้องการของประเทศ จึงควรมีการสื่อสารเพื่อให้เกิดแรงจูงใจเพื่อดึงดูดผู้มีศักยภาพมาศึกษาวิชาชีพครู จัดตั้งสถาบันผลิตครู มีโรงเรียนฝึกหัดครู หรือสถาบันพัฒนาครูที่มีหลักสูตรเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นครูตั้งแต่ระดับมัธยมปลาย มีกระบวนการคัดเลือกและการประเมินผู้บริหารที่มีความเป็นธรรม มีมาตรฐานวิชาชีพครูในระดับสากล มีระบบการพัฒนาศักยภาพ และสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาระบบประเมินวิทยฐานะโดยอิงจากผลลัพธ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

5) การจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ในการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่าความไม่พร้อมของสถานศึกษา และคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องมีการปรับทัศนคติและปรับตัวให้เท่าทันโลกปัจจุบัน รวมถึงไม่มีระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมให้สามารถผลิตนักศึกษาได้ตรงความต้องการของประเทศในโลกปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพตอบโจทย์ของประเทศ ภาคธุรกิจเอกชนควรเข้ามีบทบาทในกระบวนการจัดการศึกษา มีหลักสูตรทวิภาคี พัฒนาระบบการกระจายทรัพยากรในการศึกษา มีการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตการเข้าสังคมและการทำงาน (Soft Skill) รวมทั้งพัฒนาทักษะด้านการอ่านและภาษาต่างประเทศ

6) การขยายผลนวัตกรรมการศึกษา ที่ผ่านมามีความท้าทายในเรื่องความเหลื่อมล้ำทางคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานของรัฐจำนวนมากที่มีบทบาทและภารกิจที่ทับซ้อนกันในการจัดการศึกษาในพื้นที่จึงควรมีการดำเนินการกำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยงานหรือส่วนราชการให้มีความชัดเจน

7) การพลิกโฉมการเรียนรู้ด้วยระบบดิจิทัล พบว่ามีความท้าทายจากความเสี่ยงจากการเชื่อมต่อข้อมูลของระบบที่มีความหลากหลาย ยังไม่มีแพลตฟอร์มฐานข้อมูลกลาง ทำให้ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษายังไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน และยังไม่มีกฎหมายการบริหารข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา จึงควรมีแนวทางความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีการเตรียมความพร้อมของฐานข้อมูลและระบบอินเตอร์เน็ตให้สมบูรณ์ ให้ความรู้เทคโนโลยี พื้นฐานแก่ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย มีรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาในแพลตฟอร์มเหมาะสมกับความต้องการและบริบทของแต่ละกลุ่มช่วงอายุ ตลอดจนจัดทำกฎหมายการบริหารข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา

สรุปการดำเนินงานของเรื่องและประเด็นปฏิรูป

1201

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1 การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และกฎหมายลำดับรอง

ได้ดำเนินการจัดทำและเสนอร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ....

1202

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2 การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน

ได้มีการออกพระราชบัญญัติเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 การประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางสื่อต่าง ๆ ในหัวข้อที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเพื่อสื่อสารสังคม รวมถึงมีการดำเนินงานเพื่อให้เด็กด้อยโอกาส เด็กออกกลางคัน และเด็กตกหล่น ได้รับโอกาสการเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม

1203

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ได้ดำเนินการสนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเด็กและเยาวชนไทยที่เรียนดี ประพฤติดี มีคุณธรรม รวมถึงขาดแคลนทุนทรัพย์ให้สามารถศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพ จนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีการจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนาครูด้านการสอนผู้พิการ พัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) มีการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน มีการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก และดำเนินการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุนการศึกษาทางไกล เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

1204

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์

ได้ดำเนินการส่งเสริมการผลิตและพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้กระตุ้นแรงจูงใจ ผู้สร้างแรงบันดาลใจ ผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะ ตลอดจนสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนพัฒนาสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการพัฒนาสถาบันการศึกษาที่เป็นหน่วยผลิตครูและสถานศึกษา ที่เป็นหน่วยปฏิบัติการสอนให้มีคุณภาพและมาตรฐานในสาขาวิชาที่สถาบันการศึกษาเชี่ยวชาญ มีโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายรัฐบาล มีการพัฒนาโมเดลการผลิตครู 5 ปีให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีโครงการคูปองพัฒนาครู และการดำเนินโครงการ Coaching Teams เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

1205

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ได้มีการจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดำเนินโครงการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานเทียบเท่านานาชาติ โครงการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ มีการดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพและดูแลความปลอดภัยของนักเรียนและโรงเรียน และให้ความสำคัญกับสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ส่งเสริมเวทีและประชาคมเพื่อการจัดทำรูปแบบและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรต่อเนื่อง เชื่อมโยงการศึกษาขั้นพื้นฐานกับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และมีความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาของประเทศไทย

1206

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา

ได้ดำเนินโครงการนวัตกรรมการศึกษาใน 6 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ ศรีสะเกษ กาญจนบุรี ระยอง สตูล และสามจังหวัดชายแดนใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส) และมีร่างหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตาม พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา

1207

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7 การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล (Digitalization for Educational and Learning Reform)

ได้เริ่มต้นดำเนินโครงการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติเพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษาของชาติในด้านต่าง ๆ

1201 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 1

การปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ และกฎหมายลำดับรอง

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และมีบทบาทสำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและยืนหยัดบนเวทีโลก จากสภาวการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน คนไทยต้องมีการพัฒนาศักยภาพ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมต่อแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อาทิ การปฏิวัติดิจิทัล การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน การเข้าสู่วิกฤตสังคมสูงวัยทั้งในระดับโลกและภายในประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับประเทศไทย 4.0 ทำให้ต้องมีการปฏิรูประบบการศึกษา ซึ่งการบังคับใช้ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ที่ได้มีการปรับปรุงให้มีความสะดวกเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในการปฏิรูประบบการศึกษา รวมถึงกฎหมายสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำและเสนอร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... เข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2562 เห็นชอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... เป็นกฎหมายปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในอนาคต โดยมีความเชื่อมโยงกับกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งผ่านความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้ว จึงเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนที่จะต้องตราเป็นพระราชกำหนดตามมาตรา 172 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นอกจากนี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กับแผนต่าง ๆ นำเสนอต่อที่ประชุมคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาด้านนโยบายการศึกษาและกลไกการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ เพื่อปรับแก้ตามความคิดเห็นของที่ประชุม และเสนอต่อที่ประชุมสภาการศึกษาเพื่อพิจารณาต่อไป

1201

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้รับร่างพระราชกำหนดดังกล่าวไปพิจารณาทบทวนเหตุความจำเป็นที่ต้องตราเป็นพระราชกำหนด และให้รับความเห็นของกลุ่มองค์กรวิชาชีพครูต่าง ๆ เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... ที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาเสร็จแล้วไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยเห็นว่า (1) ไม่ควรเปลี่ยนชื่อตำแหน่ง “ผู้อำนวยการสถานศึกษา” เป็น “ครูใหญ่” (2) ให้ยกเลิกตำแหน่ง “ผู้ช่วยครูใหญ่” และให้เป็น “รองผู้อำนวยการสถานศึกษา” ดังเดิม (3) ไม่ควรเปลี่ยนคำว่า “ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู” เป็น “ใบรับรองความเป็นครู” (4) ควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงความคิดเห็นในการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และ (5) ควรชะลอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเพื่อเสนอรัฐสภาพิจารณาต่อไป จึงทำให้การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศไม่สอดคล้องตามระยะเวลาเป้าหมายของแผน

แม้ว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจะมีความล่าช้าในการประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมาย แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากต่อการปฏิรูปการศึกษาของไทย จึงควรพิจารณาให้รอบคอบ ครอบคลุมทุกประเด็นเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดหลังจากประกาศบังคับใช้กฎหมาย ควรเร่งรัดและติดตามความก้าวหน้าในการออกกฎหมาย และเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานขับเคลื่อนไว้ล่วงหน้าไปพลางก่อนที่กฎหมายจะมีผลบังคับใช้ เพื่อสามารถขับเคลื่อนการปฏิรูปได้ทันทีหลังประกาศใช้กฎหมาย

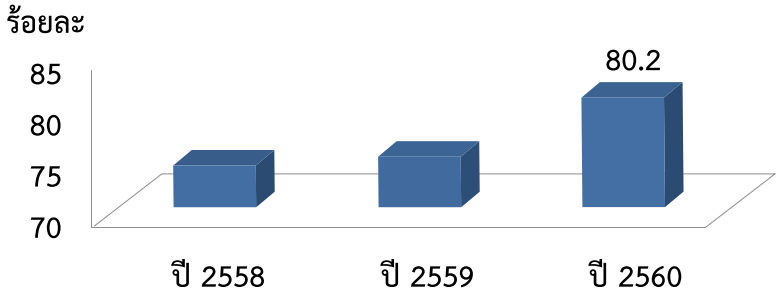

1202 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 2

การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน

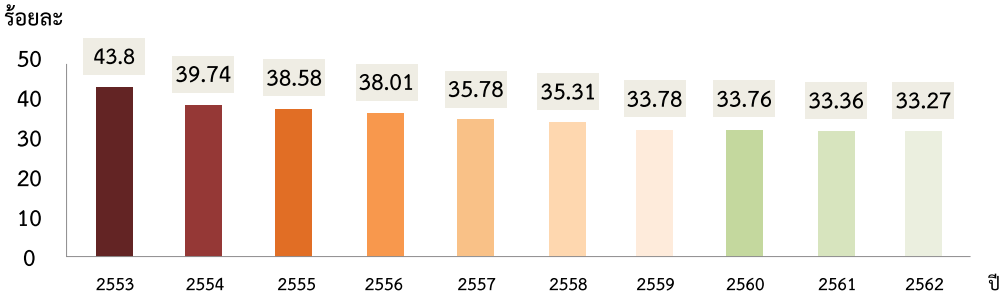
เด็กปฐมวัยถือเป็นช่วงวัยแห่งการเจริญเติบโตที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ และด้านสติปัญญา จะสามารถเจริญเติบโตและพัฒนาได้มากที่สุดในช่วงดังกล่าว อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาในช่วงวัยอื่น ๆ ของชีวิตต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กปฐมวัย โดยสถานการณ์ในปัจจุบันนั้น มีอัตราการเข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 80.2 อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า เด็กไทยวัยแรกเกิดถึง 5 ปี เกือบ 1 ใน 4 มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า

ร้อยละการเข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา

ที่มา : สถิติการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ร้อยละของพัฒนาการสงสัยล่าช้า

ที่มา : Health Data Center กระทรวงสาธารณสุข (ข้อมูล ณ กันยายน 2562)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 จ. ได้กำหนดให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามมาตรา 54 วรรค 2 เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย พระราชบัญญัติเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 มาตรา 3 “เด็กปฐมวัย” หมายความว่า เด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่า 6 ปีบริบูรณ์ และให้ความหมายรวมถึงเด็กซึ่งต้องได้รับการพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา การพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงรวมไปถึงการดูแล การพัฒนา และการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หญิงตั้งครรภ์ หรือผู้ดูแลเด็กปฐมวัย การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนมีเป้าหมายคือ (1) เด็กปฐมวัย ทั้งเด็กกลุ่มทั่วไปและกลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถเข้าถึงและได้รับการดูแลและการศึกษาระดับปฐมวัยอย่างเหมาะสม มีคุณภาพ ทั่วถึง และเท่าเทียมกัน รวมถึงมีระบบคัดเลือกเด็กเข้าเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัย มีระบบฐานข้อมูลที่เอื้อต่อการดูแลที่เชื่อมโยงกันได้ระหว่างหน่วยงาน และมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีกลไกขับเคลื่อนและบูรณาการการทำงานระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องเป็นเอกภาพ และ (2) พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ปรับเปลี่ยนกรอบความคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการเตรียมความพร้อมก่อนการตั้งครรภ์ การเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัย

การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเพื่อบรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูปการศึกษาในช่วงปี 2562 ได้มีการเตรียมดำเนินการจัดทำกฎหมายลำดับรองที่ออกตามความพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564 มีการประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางหน้าเว็บไซต์ Facebook เผยแพร่สกู๊ปข่าวทีวีดิจิทัล การเผยแพร่ประเด็นที่เกี่ยวข้องผ่านทางสถานีวิทยุศึกษา และการเผยแพร่ทางเว็บไซต์สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (www.onec.go.th) ซึ่งสอดรับกับเป้าหมายการสื่อสารสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนาเด็กปฐมวัย มีการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาและการให้ความรู้บุคลากรเพื่อให้มีการจัดการเรียนที่เหมาะสมกับช่วงปฐมวัยเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการดำเนินงานเพื่อให้เด็กด้อยโอกาส เด็กออกกลางคัน และเด็กตกหล่น ได้รับโอกาสการเข้าถึงการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของ

การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนโดยตรง และสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจของภาคส่วนต่าง ๆ ที่จะพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน อย่างไรก็ตามในการดำเนินการระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการสื่อสารสังคม ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมก่อนการตั้งครรภ์ การเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้บรรลุเป้าหมายของประเด็นได้อย่างมีประสิทธิภาพและเร็วมากขึ้น

1202

การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนยังคงมีความท้าทายเนื่องจากต้องอาศัยความร่วมมือ การปฏิบัติงานร่วม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของส่วนราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงความร่วมมือจากพ่อ แม่ ผู้ปกครองในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาตลอดช่วงชีวิตต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทั่วถึง และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้ทุกภาคส่วนเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาเด็กเล็กอันจะเป็นกำลังของประเทศชาติต่อไปอย่างเป็นรูปธรรม

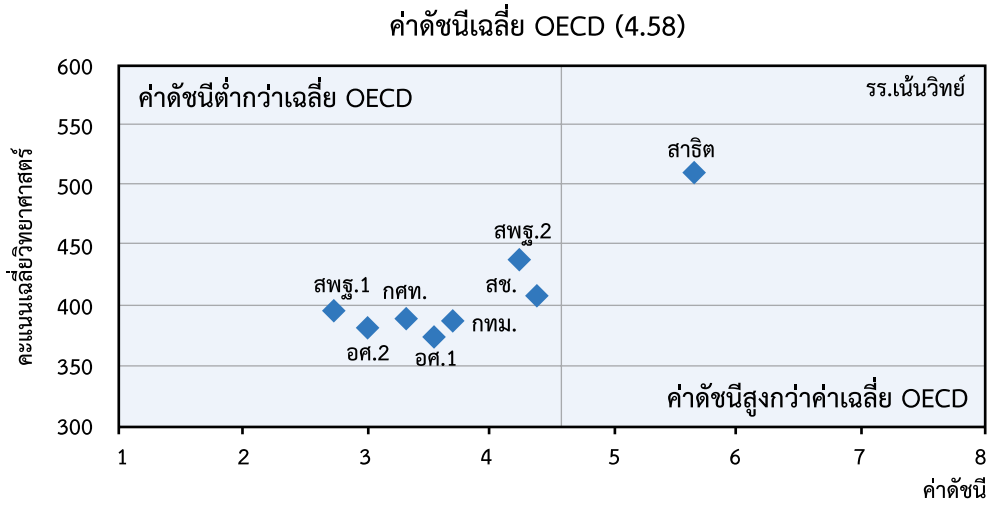
การปฏิรูปการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนควรมุ่งการพัฒนาระบบการดูแล พัฒนา และจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนา ร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยพัฒนาตั้งแต่ครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน ผ่านการดำเนินโครงการ อาทิ ยกระดับโรงเรียนพ่อแม่ให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น มีระบบฝึกอบรมและระบบโค้ช/ระบบพี่เลี้ยงที่มีคุณภาพให้ครูและผู้ดูแลเด็กอย่างต่อเนื่อง มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และกระตุ้นพัฒนาการเด็กปฐมวัย พัฒนาศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กที่มีคุณภาพในราคาที่ไม่สูงเกินไป นำเครื่องมือใหม่ ๆ มาใช้ อาทิ การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมที่มีศักยภาพมาดำเนินการยกระดับศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย การระดมทุนจากภาคประชาสังคมและพัฒนาระบบที่ช่วยในการติดตามการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ของเด็ก

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 3 1203

การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันยังมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงมากในหลายมิติ อาทิ ความเหลื่อมล้ำในเรื่องคุณภาพระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดสรรบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ การจัดสรรงบประมาณ การบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ การจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่อยู่นอกการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการลดปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งได้มีความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีการส่งเสริมนวัตกรรมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้สำหรับบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่มีความต้องการการดูแลเป็นพิเศษ มีความพยายามแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล และโรงเรียนขนาดกลางที่ต้องการการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วนอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาระบบสอบบรรจุและแต่งตั้งครู การสร้างแรงจูงใจให้ครูกระจายตัวออกไปยังพื้นที่ที่มีความขาดแคลนครู สนับสนุนครูและผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลและโรงเรียนขนาดกลางให้สามารถเข้าถึงการสนับสนุนทางวิชาการ รวมถึงมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามข้อเสนอของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) โดยปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54

ที่มา : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

1203

ในปี 2562 ที่ผ่านมาหน่วยราชการดำเนินการสนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเด็กและเยาวชนไทยที่เรียนดี ประพฤติดี มีคุณธรรม รวมถึงขาดแคลนทุนทรัพย์ให้สามารถศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพ จนจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ให้ความสำคัญกับผู้พิการเป็นอย่างมาก โดยมีการจัดสรรเงินอุดหนุนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนาครูด้านการสอนผู้พิการ พัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการ บุคคลที่มีความสามารถพิเศษ และบุคคลที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ มีการศึกษาแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาตามความจำเป็นของสถานศึกษาและผู้เรียน มีการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุนการศึกษาทางไกล ซึ่งสอดคล้องกับการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล แต่อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานในระยะถัดไปควรให้ความสำคัญกับการกระจายครูที่มีคุณภาพสู่พื้นที่ที่มีความขาดแคลน เพื่อเร่งรัดการยกระดับการศึกษา รวมถึงการบรรเทาอุปสรรคการมาเรียนของนักเรียนยากจนพิเศษและยากจนให้มีความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา จนสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและตามศักยภาพ

การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงมีความท้าทายในการสร้างแรงจูงใจให้ครูกระจายตัวไปยังโรงเรียนที่มีความขาดแคลน และกระบวนการในการสนับสนุนที่จะทำให้ครูไม่ละทิ้งสถานศึกษาเหล่านั้น รวมถึงกฎเกณฑ์และข้อบังคับในการโอนย้ายสถานศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างเนื่อง ซึ่งมีความจำเป็นและมีผลกระทบสูงต่อการบรรลุเป้าหมาย การสร้างความเข้าใจระหว่างเด็กนักเรียนปกติกับเด็กนักเรียนพิการรวมถึงผู้ปกครอง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคการปกครองส่วนท้องถิ่นและ

ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาท เป็นปัจจัยสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การดำเนินการในระยะถัดไปควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่ มีนโยบายในการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความความเสมอภาคของผู้เรียน และคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรเป็นพิเศษสำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์และโรงเรียนด้อยโอกาส รวมทั้งมีระบบโรงเรียนพี่เลี้ยงจับคู่ระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีคุณภาพการศึกษาดีกับโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การมีระบบฐานข้อมูลกลางในการติดตามผู้เรียนตลอดระบบการศึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนที่ประสบปัญหาทุนทรัพย์ไม่ให้ออกจากระบบการศึกษากลางคัน การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน อาทิ กลุ่มเด็กด้อยโอกาสและกลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา รวมถึงการให้สถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏในการช่วยยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งในเชิงทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต ให้เป็นโรงเรียนดีใกล้บ้าน และเป็นบ้านหลังที่ 2 เพื่อช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 4 1204

การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์

เนื่องจากบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการผลิตกำลังคนที่จบการศึกษามาให้ก้าวทันการพัฒนาในโลกปัจจุบัน ดังนั้น การบริหารจัดการบุคลากรทางการศึกษาตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา จึงต้องมุ่งเน้นให้เกิดบุคลากรทางการศึกษาที่มีความทันสมัย มีมาตรฐาน มีคุณธรรมและจริยธรรม อนึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ มาตรา 285 จ. วรรคสาม บัญญัติให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู เพื่อดึงดูดผู้มีศักยภาพเข้ามาศึกษาวิชาชีพครูเพิ่มขึ้น ได้ครูตรงความต้องการของประเทศ ลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา สามารถจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทการเปลี่ยนแปลง และได้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติ สมรรถนะ และความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งปัจจุบันได้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อยกร่างกฎกระทรวงว่าด้วยคุณสมบัติ สมรรถนะ และความรู้ความเชี่ยวชาญประสบการณ์ ตามมาตรา 51 ของร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... เพื่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

1204

ในปี 2562 ที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ ผู้กระตุ้นแรงจูงใจ ผู้สร้างแรงบันดาลใจ ผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะ ตลอดจนสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนพัฒนาสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง พัฒนาสถาบันการศึกษาที่เป็นหน่วยผลิตครูและสถานศึกษาที่เป็นหน่วยปฏิบัติการสอนให้มีคุณภาพและมาตรฐานในสาขาวิชาที่สถาบันการศึกษาเชี่ยวชาญ มีโครงการผลิตครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบายรัฐบาล เพื่อดึงดูดและจูงใจให้เด็กและเยาวชนที่เป็นคนดี คนเก่ง ได้เข้ามาศึกษาวิชาชีพครูในสถาบันฝ่ายผลิตที่มีคุณภาพ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับการบรรจุแต่งตั้งในภูมิลำเนาของตนเอง เพื่อพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่นและลดการโยกย้าย ซึ่งสอดรับกับการผลิตครู และการคัดกรองครู เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของประเทศ และมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีการพัฒนาโมเดลการผลิตครู 5 ปี ให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีเป้าหมายให้สัดส่วนของการบรรจุครูที่มาจากการผลิตครูในระบบปิดเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 25 เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู นอกจากนี้ยังมีโครงการคูปองพัฒนาครู การดำเนินโครงการ Coaching Teams เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาความรู้และทักษะ และสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญเส้นทางวิชาชีพครู เพื่อให้ครูมีความก้าวหน้า ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดผู้มีศักยภาพมาศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิตคัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ประสบความสำเร็จต่อไป

อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ก็ยังคงมีความท้าทายในการปรับค่านิยมในการเลือกศึกษาวิชาชีพครูและการเลือกประกอบอาชีพครู ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นตัวเลือกอันดับท้าย ๆ ในการเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญา ซึ่งการสื่อสารเพื่อให้เกิดแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปรับค่านิยมนี้ รวมทั้งประเด็นคุณภาพและมาตรฐานของสถาบันผลิตครู และหลักสูตรในการผลิตครูที่มีศักยภาพให้ตรงต่อความต้องการของประเทศยังเป็นอีกความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายของประเด็นการปฏิรูป

ในการดำเนินการปฏิรูปนี้ควรให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตรผลิตครู ให้มีโรงเรียนฝึกหัดครูหรือสถาบันพัฒนาครูที่มีหลักสูตรเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นครูตั้งแต่ระดับมัธยมปลาย โดยสถาบันการศึกษาที่ผลิตครูมีการคัดเลือกและคัดกรองผู้เข้ามาเรียนอย่างเท่าเทียมและมีสถานศึกษารองรับเมื่อจบการศึกษา กระบวนการคัดเลือกและการประเมินผู้บริหารที่มีความเป็นธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ในการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรเร่งรัดกระบวนการจัดทำข้อมูลที่สามารถสะท้อนคุณภาพของครูได้อย่างชัดเจน อาทิ การจัดให้มีมาตรฐานวิชาชีพในระดับสากลของครูในแต่ละสาขาวิชา มีระบบการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง มีการทดสอบประเมินความสามารถของครูตามสาขาวิชาเอก รวมทั้งพัฒนาระบบประเมินวิทยฐานะโดยอิงจากผลลัพธ์ของผู้เรียนในทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิตเป็นสำคัญ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 5 1205

การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

สภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน แทนแรงงานมนุษย์ การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันจึงต้องสร้างแรงงานที่มีทักษะที่สามารถรองรับสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ จากรูปแบบในอดีตไปสู่การเรียนรู้แบบเชิงลึก เน้นพัฒนาทักษะและสมรรถนะมากกว่าการเน้นเนื้อหาสาระและการท่องจำ ต่อยอดการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดนวัตกรรม ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเลือกใช้ประโยชน์และถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ทั้งต้องมีทักษะทางวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิตมีความหลากหลาย เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้สามารถมีอาชีพและดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุขและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จากการประเมินผลในหลายรายการพบว่าสมรรถนะด้านการศึกษาของประเทศไทยในระดับนานาชาติยังอยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจ จึงได้มีการสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะและมีการดำเนินงานโครงการศึกษาแนวทางการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาระดับภาค พัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาที่สอดคล้องกับบริบท และความต้องการจำเป็นเชิงพื้นที่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเบื้องต้น

1205

การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในปี 2562 ที่ผ่านมา มีการจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาทุกระดับใช้หลักสูตรที่เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการมีผลเป็นรูปธรรม ในด้านการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาระดับชาติและระบบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ได้ดำเนินโครงการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานเทียบเท่านานาชาติ และโครงการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาภาคบังคับ ในประเด็นระบบความปลอดภัย และระบบสวัสดิภาพผู้เรียน มีการดำเนินการพัฒนาประสิทธิภาพและดูแลความปลอดภัยของนักเรียนและโรงเรียน และให้ความสำคัญกับสถานศึกษาปลอดยาเสพติดและอบายมุข ส่งเสริมเวทีและประชาคมเพื่อการจัดทำรูปแบบและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรต่อเนื่อง เชื่อมโยงการศึกษาขั้นพื้นฐานกับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และมีความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาของประเทศไทย เพื่อเพิ่มจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคเอกชนและประเทศ และผู้จบอาชีวศึกษามีงานทำ โดยภาพรวมแล้วยังมีการดำเนินการไปเพียงบางส่วนและยังไม่ครอบคลุมมากนัก ดังนั้น ในการดำเนินงานในระยะต่อไปจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาหลักสูตรสมรรถนะเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ความท้าทายในการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ความพร้อมของสถานศึกษา คุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา ทั้งระดับขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาที่ต้องปรับทัศนคติ และปรับตัวให้เท่าทันโลกปัจจุบัน และการเร่งพัฒนาหลักสูตรเพื่อรองรับหลักสูตรฐานสมรรถนะที่เหมาะสมกับช่วงวัย รวมถึงพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับภาคอุตสาหกรรมให้สามารถผลิตนักศึกษาได้ตรงความต้องการของประเทศ

ข้อเสนอแนะการดำเนินงานเพื่อให้การปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพตอบโจทย์ของประเทศ ภาคธุรกิจเอกชนควรเข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการศึกษาในลักษณะหลักสูตรฐานสมรรถนะและหลักสูตรทวิภาคี เพื่อผลิตผู้เรียนให้มีทักษะศักยภาพเฉพาะด้านและตรงต่อความต้องการของตลาดแรงงาน พัฒนาระบบการกระจายทรัพยากรในการศึกษา อาทิ การจัดสรรครูและการผลิตครูไปยังท้องถิ่นและการสนับสนุนเครื่องมือการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความจำเป็นในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้ควรมีการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในท้องถิ่นของตนเอง มีสำนึกรักบ้านเกิด มีความหวงแหนและสืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ความสำคัญในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนว่ามีอาชีพอะไรเกิดขึ้นใหม่ในโลกปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมตามศักยภาพและสิ่งที่ตนเองสนใจ อันจะนำไปสู่การมีงานทำ และความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต การเข้าสังคม และการทำงาน (Soft Skill) รวมถึงพัฒนาทักษะด้านการอ่านและภาษาต่างประเทศ

เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 6 1206

การปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา

ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมีโครงสร้างการปฏิบัติงานที่ไม่สามารถแบ่งแยกอำนาจและหน้าที่ได้อย่างชัดเจน เพื่อให้การปฏิรูปด้านการศึกษาเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม การปรับโครงสร้างเพื่อแบ่งแยกความรับผิดชอบในด้านนโยบาย ด้านกำกับดูแลส่งเสริม ด้านการสนับสนุนต่าง ๆ และด้านการดำเนินการหรือการปฏิบัติการ เน้นการกระจายอำนาจ ธรรมาภิบาลรับผิดชอบต่อการสนับสนุนสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ จึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุง แก้ไข กฎหมายการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาขึ้น นอกจากนี้ประเทศไทยมีนโยบายขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของประเทศไปสู่ “ประเทศไทย 4.0” ซึ่งต้องอาศัยผู้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา รวมถึงทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อันเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับรายได้ของประเทศและก้าวไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 จึงมีการกำหนดประเด็นการปฏิรูปด้านการศึกษาในการปรับโครงสร้างของหน่วยงานในระบบการศึกษา เพื่อบรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีความพร้อมให้สามารถมีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา และส่งเสริมพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพื่อบุกเบิกนวัตกรรมการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน หรือการจัดการระดับพื้นที่ โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการยกระดับคุณภาพของการศึกษา ผ่านการขับเคลื่อนเรื่องสถานศึกษาที่มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ และระบบนิเวศที่สนับสนุนการดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถพัฒนาและขยายผลการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ

1206

ในปี 2562 หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินโครงการนวัตกรรมการศึกษาใน 6 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ ศรีสะเกษ กาญจนบุรี ระยอง สตูล และสามจังหวัดชายแดนใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส) มีการรายงานผลการดำเนินการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทั้ง 6 พื้นที่ พร้อมถอดบทเรียนการดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และจัดทำหนังสือเป็นหนังสือหลักการและแนวคิดการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เผยแพร่ให้กับสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดนำไปใช้ประโยชน์ ปัจจุบัน สพฐ. มีช่องทางการสื่อสารขับเคลื่อนงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาผ่านเว็บไซต์ www.edusandbox.com และ facebook.com/EducationSandbox และมีร่างหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา รวมทั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษายังได้ร่วมเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานพื้นที่นวัตกรรมการศึกษากับโรงเรียนในพื้นที่นำร่อง ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวสะท้อนประเด็นการจัดพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ในระยะการดำเนินการต่อไปควรมีการเพิ่มจำนวนโรงเรียนนำร่องในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อผลักดันการยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษาของไทย และให้ความสำคัญกับการปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปรับปรุงบทบาท ภารกิจ โครงสร้างและอัตรากำลังที่เหมาะสมกับการขับเคลื่อนภารกิจในปัจจุบันและเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐมีการบริหารจัดการที่ดี และมีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นขั้นตอน สามารถกำหนดแผนผังความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานเพื่อแสดงให้เห็นการไหลของงานที่เชื่อมต่อกัน และสามารถผลักดันประเด็นการปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการได้อย่างเป็นรูปธรรม

ที่มา : www.educationsandbox.com

1206

การดำเนินการเพื่อขยายผลนวัตกรรมการศึกษาจากเขตพื้นที่ให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางยังมีอุปสรรค เพราะมีความท้าทายในเรื่องความเลื่อมล้ำทางคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ ส่วนการปรับปรุงโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการมีความท้าทายจากทัศนคติ และความพร้อมของหน่วยงานในการรองรับภารกิจภายหลังการปรับปรุงโครงสร้าง ซึ่งทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า

การบริหารงานในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 นั้น มีหน่วยงานของรัฐจำนวนมากที่มีบทบาทและภารกิจที่ทับซ้อนกันในการจัดการศึกษาในพื้นที่ ดังนั้นจึงเสนอให้กำหนดบทบาทของแต่ละหน่วยงานหรือส่วนราชการให้มีความชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานและให้เกิดการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการขยายผลพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาอาจเริ่มในโรงเรียนที่มีมาตรฐานเดียวกันก่อนและดำเนินการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียน อาทิ การพัฒนาระบบการกระจายทรัพยากรในการศึกษา ในเรื่องการจัดสรรครูและการผลิตครูที่ตรงสาขาวิชาไปยังท้องถิ่น และการสนับสนุนเครื่องมือการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความจำเป็นในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการจับคู่โรงเรียนพี่เลี้ยงระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีคุณภาพการศึกษาดีกับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนและให้การขยายผลพื้นที่นวัตกรรมศึกษาในวงกว้างสามารถดำเนินการได้ต่อไป และเสนอให้หน่วยงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือหน่วยงานที่ดูแลข้อมูลด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการควรยุบรวมเพื่อจัดตั้งเป็นสำนักบริการข้อมูลการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการบูรณาการข้อมูล ลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินการรวบรวม จัดเก็บ และประมวลข้อมูล รวมทั้งสามารถใช้ข้อมูลทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1207 เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ 7

การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล

สถานการณ์ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดด ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้และวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไปโดยฉับพลัน เกิดเป็นความท้าทายที่ทุกประเทศในโลกจะต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับมือให้ทัน และสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลและสารสนเทศที่มีอยู่อย่างมหาศาล เพื่อความเป็นต่อทางด้านเศรษฐกิจภายใต้การแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดน ทักษะและสมรรถนะในตลาดงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รูปแบบการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์จึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทั้งการเป็นแหล่งเรียนรู้ในการเพิ่มทักษะ ฝึกอบรมสัมมนา สื่อการเรียนรู้เสริมจากบทเรียนปกติในชั้นเรียน โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัย การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัล จึงมุ่งปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติ เพื่อเป็นระบบในการคัดสรร พัฒนา เผยแพร่ ใช้และประเมินคุณภาพสื่อและเทคโนโลยีทั้งในแบบออนไลน์และออฟไลน์เพื่อตอบสนองเป้าหมายการยกระดับคุณภาพการเรียนและการสอน และเป็นศูนย์รวมผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่สามารถเข้าถึงได้ในทุกที่ทุกเวลา ด้วยกลไกชุมชนการเรียนรู้ออนไลน์ และเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้าถึง ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปรับบทบาทให้เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ให้เข้ากับบริบทการศึกษาในปัจจุบัน ส่งเสริมการทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา เพื่อการบริหารจัดการระบบการศึกษา ครอบคลุมการจัดทำข้อมูลรายบุคคลของผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษา หน่วยงาน และกระบวนการที่เกี่ยวข้องในทุกระดับการศึกษาและทุกระบบการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลในด้านความฉลาดรู้ดิจิทัล ความฉลาดรู้สารสนเทศ ความฉลาดรู้สื่อ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการมีพฤติกรรมที่สะท้อนการรู้กติกา มารยาท จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจุบันได้เริ่มต้นดำเนินโครงการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติเพื่อเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปการศึกษา ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการศึกษาของชาติในด้านต่าง ๆ อนึ่ง เพื่อให้การดำเนินงานระหว่างกระทรวงศึกษาธิการสอดคล้องกับคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) กระทรวงศึกษาธิการจึงจะดำเนินการจัดตั้งคณะอำนวยการโครงการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ มีการสำรวจสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่ภายในหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และคัดกรองแยกประเภทสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงศึกษากฎหมายด้านลิขสิทธิ์สื่อ และคัดกรองสื่อที่สามารถเผยแพร่โดยปลอดลิขสิทธิ์ มีการศึกษารูปแบบโครงการจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสีย แล้วนำมาปรับใช้กับโครงการ มีการจัดทำร่างโครงการซึ่งได้ระบุการดำเนินงาน และแผนการทำงานของโครงการทั้งหมด และมีการจัดประชุมหารือกับหน่วยงานเอกชนเพื่อหารือแนวทางในการทำงานร่วมกัน ปัจจุบันได้ทำการแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานโครงการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนประเด็นการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลแห่งชาติให้มีรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาต่อไป อย่างไรก็ดี ในการดำเนินการในระยะต่อไปควรให้ความสำคัญกับการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลด้วยเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัลไปสู่เป้าหมาย

ทั้งนี้ ในการปฏิรูปการศึกษาด้านการเรียนรู้โดยการพลิกโฉมด้วยระบบดิจิทัลยังคงมีความท้าทายจากความเสี่ยงจากการเชื่อมต่อข้อมูลของระบบที่มีความหลากหลาย เนื่องจากปัจจุบันสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐมีการพัฒนาระบบดิจิทัลจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาในการจัดเก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างหน่วยงาน นอกจากนี้ยังมีความท้าทายในการประสานความร่วมมือจากภาคีพัฒนาและหน่วยงานภายนอกกระทรวงศึกษาธิการในการให้ความรู้ ทำให้การพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติเป็นไปด้วยความล่าช้า ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษายังไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินงาน รวมทั้งปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายการบริหารข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา แพลตฟอร์มฐานข้อมูลกลางเพื่อให้สามารถนำเข้าข้อมูลได้ และการรวบรวมข้อมูลโดยการเชื่อมโยงระบบจัดเก็บข้อมูลของหน่วยงาน

ในการดำเนินงานในระยะต่อไป ควรพิจารณาหาแนวทางความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถาบันการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในการบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และกำหนดข้อมูลที่จำเป็นที่จะต้องใช้ในการวิเคราะห์วางแผนด้านการศึกษาของประเทศ พร้อมทั้งจัดทำข้อตกลงร่วมกับผู้ให้บริการแพลตฟอร์มด้านการศึกษาในการรายงานหรือจัดส่งข้อมูลที่สำคัญให้แก่โครงการพัฒนาระบบดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ ควรมีการเตรียมความพร้อมของระบบอินเตอร์เน็ตให้ครอบคลุม เตรียมความพร้อมของบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมความรู้เทคโนโลยีพื้นฐานแก่ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัย และการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ผลิตสื่อการเรียนการสอนในการนำสื่อการเรียนการสอนเข้าสู่แพลตฟอร์ม การสร้างแรงจูงใจให้แก่ครูและผู้เรียนในการใช้งานแพลตฟอร์ม รวมทั้งควรมีแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องผ่านระบบการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีอยู่จำนวนมาก เพื่อให้มีข้อมูล/กลุ่มตัวอย่างที่มากพอในการพัฒนาหลักสูตรหรือพัฒนาระบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานอย่างแท้จริง รวมทั้งควรคำนึงถึงการเลือกรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาบนแพลตฟอร์มให้เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของแต่ละกลุ่มช่วงอายุเพื่อดึงดูดคนให้หันมาเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น

ส่วนที่ 3
ประเด็นท้าทายและการดำเนินการในระยะต่อไป

การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศในช่วงที่ผ่านมามีความก้าวหน้าเป็นลำดับแต่ยังคงไม่บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศอย่างสมบูรณ์และเป็นรูปธรรมภายในปี 2565 เนื่องจากยังประสบปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ โดยมีประเด็นประเด็นท้าทายต่อการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปประเทศ และประเด็นท้าทายจากการรายงานถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการ กิจกรรม หรือมาตรการต่าง ๆ ในการบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศจากระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ (eMENSCR) ดังนี้

ประเด็นท้าทายต่อการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปประเทศ

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายหรืออาจก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิรูปประเทศ ของเป้าหมายการปฏิรูปประเทศทั้ง 3 ประการ มีดังนี้

ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ มีประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปประเทศ โดยแบ่งตามแผนการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้ *(1) ด้านการเมือง* ได้แก่ การไม่ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างกันของประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ค่านิยมและทัศนคติต่อประชาธิปไตยที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ รวมทั้งการสร้างพื้นฐานของประชาธิปไตยและความสามัคคีปรองดองให้ประเทศสงบและเข้มแข็งต่อไป *(2) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน* ได้แก่ ทัศนคติของบุคลากรในการทำงานร่วมกันและโครงสร้างองค์กรของภาครัฐ ส่งผลต่อการเชื่อมโยงและบูรณาการงานระหว่างหน่วยงานเพื่อมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาตามเป้าหมายของประเทศอย่างยั่งยืน *(3) ด้านสังคม* ได้แก่ ความรู้พื้นฐานทักษะอาชีพ ด้านการเงิน และการวางแผนครอบครัวก่อให้เกิดความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตของประชาชนขาดความยั่งยืนและสมดุลในการพัฒนา รวมทั้งภาคเอกชนดำเนินธุรกิจโดยตั้งเป้าผลกำไรเป็นสำคัญส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน *(4) ด้านพลังงาน* ได้แก่ ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตจากการดำเนินกิจการด้านพลังงาน และ *(5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* ได้แก่ การขาดสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ขาดความเชื่อมั่นจากภาครัฐและเสียโอกาสจากการพัฒนาของแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่

สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ มีประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปประเทศ โดยแบ่งตามแผนการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้ *(1) ด้านกฎหมาย* ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐขาดความเข้าใจและยังไม่ให้ความสำคัญในการปฏิบัติใช้กลไกการออกกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น รวมทั้งกลไกการทบทวนกฎหมายที่มีผลใช้บังคับแล้ว ส่งผลให้ยังคงมีกฎหมายที่ล้าสมัย เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตหรือประกอบธุรกิจ รวมทั้งไม่ช่วยสนับสนุนการขจัดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม *(2) ด้านกระบวนการยุติธรรม* ได้แก่ ความชัดเจนของระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม *(3) ด้านเศรษฐกิจ*

ได้แก่ การขาดเป้าหมายและการจัดสรรสวัสดิการของภาครัฐอย่างเป็นระบบแก่ประชาชนที่จำเป็นหรือเดือดร้อน และการขาดระบบประสานจัดการภาคเอกชนในการลดความเหลื่อมล้ำ ส่งผลให้ประชาชนที่จำเป็นหรือเดือดร้อนบางกลุ่มอาจไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและเป็นธรรม *(4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* ได้แก่ การกระจายทรัพยากรที่ดินให้ทั่วถึงอย่างเท่าเทียมกัน *(5) ด้านการศึกษา* ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียน การมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ภาคประชาสังคมที่มีศักยภาพ รวมถึง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการพัฒนาเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาตลอดช่วงชีวิตต่อไปในอนาคต *(6) ด้านสาธารณสุข* ได้แก่ การเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพของประชาชนทุกกลุ่ม *(7) ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ* ได้แก่ ความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการให้ข้อเท็จจริงและเสรีภาพในการสื่อสารจากภาครัฐ และระดับความรู้เท่าทันสื่อของประชาชน โดยเฉพาะการประเมินข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนอาจตกเป็นเหยื่อของข่าวลวงและส่งผลกระทบต่อความสงบสุขในสังคม และ *(8) ด้านสังคม* ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ต้องแข่งขันดิ้นรนในท้องถิ่นต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนขาดความเสียสละและความสามัคคีปรองดอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและสงบสุข

ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีประเด็นท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายการปฏิรูปประเทศ โดยแบ่งตามแผนการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนี้ *(1) ด้านสาธารณสุข* ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการดูแลสุขภาพตนเอง ส่งผลต่อระดับสุขภาวะและการป้องกันโรคต่าง ๆ ของประชาชน รวมทั้งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และภาระของบุคลากรทางการแพทย์ในระดับพื้นที่ *(2) ด้านการศึกษา* ได้แก่ มาตรฐานการเลี้ยงดูและบ่มเพาะเด็กเล็กและเด็กก่อนวัยเรียนส่งผลต่อการเป็นประชากรที่ดี ที่มีคุณภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในระยะยาว *(3) ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน* ได้แก่ ความต่อเนื่องของนโยบายและทัศนคติของบุคลากรภาครัฐในการปฏิบัติราชการเพื่อตอบโจทย์ชีวิตประชาชน รวมทั้งความพร้อมในการเป็นภาครัฐดิจิทัลและการเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลระหว่างกัน ส่งผลต่อการให้บริการของภาครัฐที่อาจล้าสมัย เป็นอุปสรรค และไม่สามารถตอบความต้องการของประชาชนหรือส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี *(4) ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ* ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการดำเนินงานของภาครัฐและการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ *(5) ด้านพลังงาน* ได้แก่ ภาคการผลิตโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมมุ่งเน้นผลประกอบการมากกว่าการพัฒนาหรือปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีใหม่ ส่งผลต่อการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรมและการพัฒนาเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย *(6) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* ได้แก่ กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการปัญหามลพิษ ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้ประกอบการในการจัดการและส่งเสริมคุณภาพของสิ่งแวดล้อม และ *(7) ด้านการเมือง* ได้แก่ ความเชื่อมั่นต่อกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลการดำเนินการของรัฐ ส่งผลกระทบต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ส่วนที่ 3
ประเด็นท้าทายและการดำเนินการในระยะต่อไป

และประเด็นความท้าทายดังกล่าวข้างต้น ส่งผลต่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศในภาพรวม จึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขให้ได้ข้อยุติ หรือปรับเปลี่ยนกลไกและกระบวนการ กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยต้องกำหนดเป็นเรื่องและประเด็นการปฏิรูปที่มีนัยสำคัญ รวมทั้งกำหนดการวัดผลความสำเร็จที่ชัดเจน เพื่อชี้เป้าหมายในการดำเนินการปฏิรูปประเทศและเพื่อให้สามารถแสดงผลสัมฤทธิ์ต่อสาธารณะได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งเพื่อสร้างการรับรู้และก่อให้เกิดแรงผลักดันร่วมกันจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศต่อไป

นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐได้รายงานผลการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรม ณ ถึงสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 (เดือนกันยายน 2562) ผ่านระบบติดตามและประเมินผลแห่งชาติ โดยได้กำหนดให้รายงานให้แล้วเสร็จภายในเดือนธันวาคม 2562 ปรากฏมีการรายงานรวมทั้งสิ้น 24,871 รายการ โดยเป็นการรายงานที่เกี่ยวข้องกับแผนการปฏิรูปประเทศจำนวน 8,829 รายการ ประกอบกับหน่วยงานผู้รับผิดชอบตามแผนการปฏิรูปประเทศ จำนวน 6 กระทรวง และ 8 หน่วยงานในระดับกรม ได้แจ้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการต่อคณะกรรมการปฏิรูปประเทศเพื่อพิจารณาตามขั้นตอนของมาตรา 26 และ 27 ของพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีสรุปผลปัญหา อุปสรรค และความท้าทายในการดำเนินการเป็นประเด็นดังนี้

(1) ประเด็นการถ่ายทอดแผนไปสู่การปฏิบัติ อาทิ ความชัดเจนของเป้าหมายในระดับแผนการปฏิรูปประเทศ ค่าเป้าหมาย และการวัดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการ การปรับปรุงตัวชี้วัดในระดับกิจกรรม รวมทั้งการระบุหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักและหน่วยงานสนับสนุน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินการตามลำดับความสำคัญและถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม

(2) ประเด็นความพร้อมของหน่วยงาน อาทิ ความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ได้รับมอบหมายของบุคลากรในหน่วยงาน ความชัดเจนของภารกิจและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความซ้ำซ้อนในการดำเนินการระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนการมอบหมายหน่วยงานในสังกัดเป็นผู้ดำเนินการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของกิจกรรมตามแผนการปฏิรูปประเทศ

(3) ประเด็นระยะเวลาในการดำเนินการ เนื่องจากช่วงเวลาการประกาศใช้แผนการปฏิรูปประเทศเกิดขึ้นภายหลังการทำแผนปฏิบัติราชการและการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบกับความต่อเนื่องเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศ จึงส่งผลให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบบางส่วนอาจไม่สามารถปรับแผนปฏิบัติราชการหรือปัจจัยทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่ระบุตามแผนการปฏิรูปประเทศได้ทัน และก่อให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศได้

(4) ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากกิจกรรมปฏิรูปประเทศบางส่วนต้องการความร่วมมือจากภาคีการพัฒนาทั้งหมด โดยเฉพาะในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความรับผิดชอบและการดำเนินชีวิต อาทิ ด้านการเมือง ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ จึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกิจกรรมตามแผนการปฏิรูปประเทศ

การดำเนินการในระยะต่อไป

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. 2560 มาตรา 6 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้การปฏิรูปประเทศบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการปฏิรูปประเทศ รวมทั้งให้เป็นหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีที่จะกำกับดูแลและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศในช่วงที่ผ่านมาปรากฏปัญหา อุปสรรค และความท้าทายต่าง ๆ ประกอบกับปัจจุบันแผนการปฏิรูปประเทศอยู่ระหว่างขั้นตอนการปรับปรุงตามมาตรา 13 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรให้ความสำคัญกับประเด็นการดำเนินการในระยะต่อไป ดังนี้

1. การปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศ เนื่องจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต้องการความชัดเจนของเป้าหมายในระดับแผนการปฏิรูป ค่าเป้าหมาย และการวัดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการ รวมทั้งหน่วยงานของภาครัฐต้องจัดสรรทรัพยากรเพื่อดำเนินการตามลำดับความสำคัญของเรื่องและประเด็นปฏิรูปต่าง ๆ ดังนั้น คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ และสำนักงานฯ ในฐานะสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการปฏิรูปประเทศจะดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดของกฎหมาย โดยดำเนินการปรับปรุงแผนการปฏิรูปประเทศตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ความเห็นของสมาชิกรัฐสภา หน่วยงานผู้รับผิดชอบตามแผน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในระดับแผน ที่สะท้อนเป้าหมายการปฏิรูปประเทศและสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม (2) การปรับตัดกิจกรรมที่เข้าข่ายเป็นภารกิจปกติ และกิจกรรมที่มีความทับซ้อนกันระหว่างด้าน รวมทั้งคัดเลือกเฉพาะกิจกรรมปฏิรูปที่ตอบสนองต่อประเด็นความท้าทายและสามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญเท่านั้น (3) การทบทวนกฎหมายภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ โดยพิจารณาคัดเลือกเฉพาะกฎหมายที่มีความสำคัญ และพิจารณาความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล รวมทั้งพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของการเสนอกฎหมายดังกล่าวให้ชัดเจน และ (4) การทบทวนข้อเสนอให้จัดตั้งหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2562 โดยให้พิจารณาความสำคัญของหน่วยงานที่จะเสนอจัดตั้ง รวมถึงบทบาท และภารกิจของหน่วยงานที่มีอยู่เดิม เพื่อไม่เกิดความซ้ำซ้อนในด้านภารกิจและงบประมาณ

2. การขับเคลื่อนกิจกรรมการปฏิรูปประเทศที่มีนัยสำคัญ (Big Rock) เนื่องจากแผนการปฏิรูปประเทศในปัจจุบันมีจำนวนเรื่องและประเด็นปฏิรูป และกิจกรรมภายใต้เป็นจำนวนมากถึง 173 เรื่องและประเด็นปฏิรูป และ 1,229 กิจกรรม ขณะที่กำหนดระยะเวลาให้บรรลุผลอันพึงประสงค์ภายในห้าปี หรือในช่วงปี 2565 ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดและขับเคลื่อนกิจกรรม Big Rock ที่มุ่งเน้นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขประเด็นปัญหาและอุปสรรคเร่งด่วน รวมทั้งจัดการกับความท้าทายที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน และให้รากฐานการพัฒนามีความมั่นคง เหมาะสม และสมควรกับบริบทประเทศ พร้อมขับเคลื่อนประเทศให้บรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ตามยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนี้ กิจกรรม Big Rock บางกิจกรรมอาจต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการดำเนินงาน

ขององค์กร หรือปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ต่อหน่วยงานผู้รับผิดชอบตามแผนการปฏิรูปประเทศ ดังนั้น คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ ฝ่ายบริหาร และหน่วยงานผู้รับผิดชอบตามแผนดังกล่าว ต้องร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินการตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานผู้รับผิดชอบตามแผน อาทิ การสร้างการรับรู้และการยอมรับของหน่วยงานถึงเป้าหมายของการปฏิรูป การจัดสรรทรัพยากรบุคลากร งบประมาณ และระยะเวลาในการดำเนินการปฏิรูปให้เพียงพอ และการพิจารณากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปในภาพรวม

3. การสร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของภาคีการพัฒนา การขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศนอกจากมุ่งเน้นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง กระบวนการดำเนินการ หรือโครงสร้างองค์กรของหน่วยงานภาครัฐแล้วยังมีเรื่องและประเด็นการปฏิรูปประเทศภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการเมือง ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ ซึ่งต้องการความร่วมมือจากภาคีการพัฒนาทั้งหมด เช่น *(1) ภาคเอกชน* ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างและสนับสนุนกิจกรรมแก่ชุมชนและรับผิดชอบต่อสังคม *(2) ภาคประชาสังคม* ในการรับผิดชอบหน้าที่ของพลเมือง เคารพสิทธิและความคิดเห็นที่แตกต่าง มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์รักษาฐานทรัพยากรและสมดุลของระบบนิเวศ *(3) ภาคสถาบันวิชาการ* ในการให้ความรู้แก่นักศึกษา วิจัยและพัฒนาการปรับเปลี่ยนกลไก หรือกฎระเบียบที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินการ และ *(4) ภาคสื่อมวลชน* ในการเผยแพร่เป้าหมายและเหตุผลความจำเป็นในการปฏิรูปประเทศ รวมทั้งแนวทางการดำเนินการและข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รายงานสรุปผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ประจำปี 2562. --กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563.

452 หน้า

ISBN 978-974-9769-50-8

พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2563 จำนวน 3,000 เล่ม

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
962 ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส
เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร 10100

โทรศัพท์ : 0 2280 4085 ต่อ 6221 – 41
โทรสาร : 0 2290 6384
Email : nscr@nesdc.go.th
Website : http://nscr.nesdc.go.th

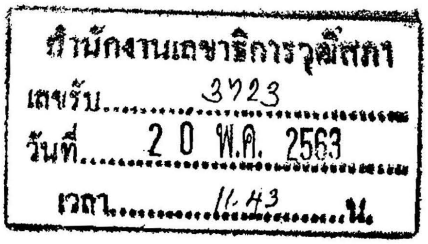
พิมพ์ที่ บริษัท ซีดี มีเดีย ไกด์ จำกัด 80/21 หมู่ 5 ซอยทุ่งมังกร 15 เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10700

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
962 ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100
โทรศัพท์ 02 280 4085 ต่อ 6221 - 41
โทรสาร 02 280 6384
Email : nscr@nesdc.go.th
Website : nscr.nesdc.go.th

ISBN 978-974-9769-50-8

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๕๔๘๒

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๓

เรื่อง รายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศตามมาตรา ๒๗๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒)

เรียน เลขาธิการวุฒิสภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานในเรื่องนี้

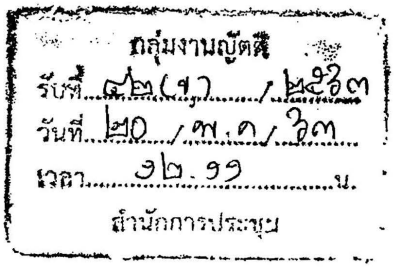
ด้วยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติและคณะกรรมการปฏิรูปประเทศได้เสนอรายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศตามมาตรา ๒๗๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒) มาเพื่อดำเนินการ ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

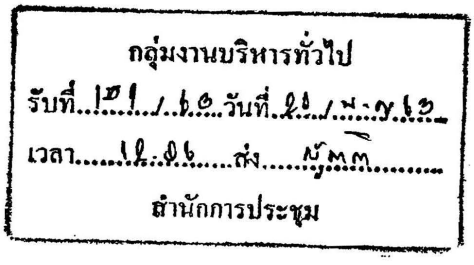
คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓ รับทราบรายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศตามมาตรา ๒๗๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (เดือนตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒) ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติและคณะกรรมการปฏิรูปประเทศเสนอและให้เสนอรัฐสภาเพื่อทราบต่อไป

จึงเรียนมา เพื่อขอได้โปรดนำรายงานในเรื่องนี้เสนอวุฒิสภาทราบต่อไป ทั้งนี้ได้แจ้งให้สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรทราบด้วยแล้ว และได้ขอให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติส่งรายงานในเรื่องนี้ให้สำนักงานเลขาวุฒิสภาโดยตรงต่อไปแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายธีระพงษ์ วงศ์ศิวะวิลาส)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองนิติธรรม
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๕๔ (อรปภา)
โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘ (D/กนส.อรปภา/Ch๒๘๐ส.ส่งสภา)